

Steens skrifter
om
Førde sokn

Fredrik Martin Budtz Steen
(1836-1907)

Forord til (første) boka av F.M.B. Steen

I denne bok som jeg idag, 28.oktbr.1903, har anskaffet er det min akt å innføre opptegetninger om "Førde i gamle Dager".

I de 19-20 år jeg som sorenskriver bodde i Førde, samlet jeg i ledige stunder hva jeg fant om bygdens fortid. Foruten trykte bøker har mine kilder især vært sorenskriverarkivet, tildels også fogde- og prestearkivene. En del opplysninger har jeg også fått i Riksarkivet da jeg i årene 1880, 1881 og 1882 som stortingsmann oppholdt meg i Kristiania (Oslo).

Opptegetningene kan ikke ha interesse for andre enn bygdens folk, men jeg har hatt anledning til å bemerke at disse satte pris på å få høre om deres bygds fortid, om hvem som eide og bodde på gårdene o. s. v., og jeg har derfor trodd å gjøre mine forrige sambygdinge en tjeneste ved å sørge for at mine opptegetninger ikke kom vekk. Det er nemlig min mening å innlevere dem til Riksarkivet eller Bergens Statsarkiv eller Bergens Museum eller kanskje Bergens historiske Forening, forat de kan oppbevare dem, så de muligens kan komme interesserte til nytte i fremtiden.

Ved undersøkelser i Riksarkivet vil en særlig for det 17. århundres vedkommende kunne fremdra meget mere til opplysning. om bygden, men til sådanne undersøkelser har jeg siden 1882 ikke hatt anledning. Den orden som de forskjellige stykker kommer i vil bli tilfeldig eller vilkårlig. Det bør også erindres at opplysningene er samlet i løpet av en lengere årrekke, og at det derfor kan forekomme adskillige gjentagelser.

Dette første opplag av seks bind er trykt i åtte eksemplar.

November 2012

Takk til:

- Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane, som har digitalisert bøkene etter O.Tjønneland med tekstprogrammet OCR-skanning. Dette har forenkla arbeidet med den elektroniske utgåva mykje.
- Fylkesarkivet for å legge den elektroniske utgåva på Internett.
- Statsarkivet i Bergen, for tilsende sider frå Steens handskrivne originalbøker
- Statsarivet for å legge alle originalbøkene tilgjengeleg på Internett.

Trykt av: EkoTrykk AS, 6800 Førde

Copyright©2012, Ragnar Indrebø, 6800 Førde

Avskrift

av

Sørenskriver F. M. B. Steens skrifter

om

Førde sokn i gamle dager

Fjerde bind

1947 / 1950 av O. Tjønneland

Ordrett frå boka etter O.Tjønneland
 Sidetal og tekst i *kursiv*, er frå O. Tjønneland
 Sidetal med (parantes) er frå boka etter F.M.B.Steen.

Register

Fjerde Bind:	<i>O.Tj</i>	(Steen)	Side
<u>Kvaal og Indre Slåttene</u>	<u>1-24</u>	(3-33)	8-28
1 – 7: Begge gårder under ett.			8
8 – 11: Kvål, 1. nr. 87			14
11 – 18: Kvål, 1. nr. 88			17
18 – 20: Åstedsak mellom Kvål og Ekeland			21
20 – 21: Slåttene under ett.			23
21 – 23: Slåttene, 1. nr. 89			23
24 – 25: Slåttene, 1. nr. 90			26
<u>Ekeland</u>	<u>26-37</u>	(35-52)	27-35
26 – 32: Ekeland fram til 1732			27
32 – 34: Rotenesfolk til Ekeland. Gården deles.			31
34 – 35: Ekeland, 1. nr. 91			33
35 – 37: Ekeland, 1. nr. 92			34
<u>Angedal, Bruket og Indrebø</u>	<u>38-101</u>	(53-136)	35-82
38 – 45: Gårdene under ett.			36
45 – 53: Angedal, 1. nr. 93, 94, 95			42
53 – 62: Indrebø under ett.			49
62 – 65: Indrebø, 1. nr. 96 og 97.			55
65 – 68: Indrebø, 1. nr. 98			57
68 – 69: Indrebø, 1. nr. 99, samt Bruket 100.			60
69 – 71: Indrebø, 1. nr. 99.			60
71 – 75: Bruket, 1. nr. 100			62
75 – 78: Indrebø, 1. nr. 101			64
78 – 101: Rettsaker			66
<u>Botnen</u>	<u>102-114</u>	(137-152)	82-90
102 – 110: Botnen under ett			82
110 – 112: Botnen, 1. nr. 102			88
112 – 114: Botnen, 1. nr. 103			89
<u>Grimeland, Haugen, Pladse og Grimelandslien</u>	<u>115-203</u>	(153-262)	91-155
115 – 131: Gårdene under ett			92
131 – 174: Rettsaker			104
174 – 177: Haugen, 1. nr. 104			134
177 – 180: Pladse, 1. nr. 105			135
180 – 190: Grimelandshaugen, 1. nr. 106			137
190 – 191: Grimelandslien under ett.			144
191 – 193: Grimelandslien 1. nr. 107 / 108			145
193 – 195: Grimelandslien 1. nr. 109			146
195 – 196: Grimeland, 1. nr. 110 / 111			148
196 – 199: Grimeland, 1.nr. 110			148
199 – 200: Grimeland, 1.nr. 111			151
200 – 203: Grimeland, 1.nr. 112			152
<u>Kvamsaas</u>	<u>204-209</u>	(263-270)	156
<u>Flugedal</u>	<u>209-214</u>	(271-276)	160
<u>Kvamme</u>	<u>215-221</u>	(277-285)	163

	<u>O.Tj</u> (Steen)	<u>Side</u>
Tefre	side <u>222-236</u> (287-306)	168-178
222 – 226: Tefre under ett		168
226 – 231: Tefre 1. nr. 116 / 117		171
231 – 232: Tefre 1. nr. 116		175
232: Tefre 1. nr. 117		175
233 – 236: Tefre 1. nr. 118		176
Vie	side <u>237-310</u> (307-374) (også frå bind 5,1-29)	178-230
237 – 249: Vie under ett fram til 1701		179
249 – 257: Vie-mennene 1701		188
257 – 265: Reduksjon av matrikkelskylden, - Elvebrott		194
265 – 273: Vie, 1. nr. 119		198
273 – 280: Vie, 1. nr. 120		204
280 – 283: Vie, 1. nr. 121		209
283 – 286: Vie, 1. nr. 122		211
286 – 289: Vie, 1. nr. 123		213
290 – 294: Vie, 1. nr. 124		215
294 – 298: Vie, 1. nr. 125		219
298 – 303: Vie, 1. nr. 126		221
304 – 310: Vie, 1. nr. 127		225
Registeroversikt, alle bind.....		231

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

(Notat av O.Tj. mellom register og side 1. ??? markering her tyder at tekst mangler)

Kleb inn i Eier-og Brukerrekker,bind ???

Til 225 års jubileet sitt gav A/S John Grieg ???
Bergen ut et minnskrift. ??? Trykker ikke. ???
å få i bokhandel. Den ble utdelt gratis til ???
og enkeltnersoner, bl.a. bokhandlere og bohanl ???
Jeg citerer fra boken: Den 21 febr.1721 fikk ???
kgl.bevilgning til å opprette et trykkeri i Bergen de-??
ne dagen regner vi at det trykkeriet ble grunnlagt??
idag bærer navnet A/S John Griegs Boktrykkeri. Det
annet trykkeri i Norge. Det første fikk Oslo 70-80 år
tidligere.....

|Peter Nørvig var fra Kjøbenhavn. Der hadde ha- ??
vet trykkeri siden 1712. Sommeren 1721 kom han til Bergen ??
og fikk trykkeriet sitt i gang i et hus på Torvalmenin-
gen.....

Deter Nørvig var en dyktig fagmann. Det vitner
mange småstykker om som han fikk trykt. Hans største arb- ??
beid og antagelig det beste var Ludvig Holbergs selvbio- ??
grafi.....

Han forsøkte seg også som utgiver av landets al-
ler første avis, "Ridende Mercurius".

Hans hustru døde 1730 og noen år etter giftet
han seg med Maren Finde Bugge som tilhørte en kjent ??
slekt.

I 1741 ble Nøvig syk og han søkte da kongen
at hans kone måtte få overta trykkeriet etter ham.
Det ble innvilget, og en måneds tid deretter lukket
han sine øyne.

Hans enke fortsatte trykkeriet og forskr???
boktrykkersvenn fra Kjøbenhavn som kunne forestå ???
riet, og som hun etter tidens skikk kunne gifte si???

Denne mestersvenn var Christopher Kother ???
14 år yngre enn henne. Han fikk overdradd privilegi ???
1744 feiret han bryllup med bogtrykkerenken.

Kother var også en dyktig fagmann....men ???
dig i økonomiske vanskeligheter.... Han fikk og???
kingen av "Bergens Adressecontoris Efterretning ??

Da Kother døde i 1770 ble trykkeriet og ???
eiendeler taksert til 1520 rdlr. mens gjelden v???

rdlr. Boet var altså fallitt. "

8/5 1953 –O.Tj

I.**Om Førde sogn i gamle dager. Bind 4.**

Dette hefte anskaffet jeg 22. november 1904 i tanke deri å fortsette opptegnelser om gårder i Førde sokn således som jeg har gjort i et idag fullskrevet hefte, der slutter med Tjønneland.

xxx 0 xxx

(3.) **Kvål og indre eller øvre Slåtten.** (s.3-33)

Indre eller øvre Slåtten har opprinnelig hørt under Kvål og vært kalt Kvål. Jeg behandler derfor begge gårder under ett. Kvål (eller i en annen form Hvol) betyr en isolert rundaktig høyde og er et rett hyppig forkommende gårdsnavn.

Kvål er en av de gårder i Førde som nevnes tidligst. Den forekommer i provsbrev av 1328. I det ser en at Berg på Kvål hadde til leie ei ku tilhørende Kolbein Glumsen i Erdal.

Omtrent et snes år seinere nevnes Kvål i "Bergens Kalvskinn," hvor det heter at Førde kirke eide 1½ laup og Førde prestebord 4½ laup i gården. Om disse 6 laup var den hele gård, skal jeg ikke kunne si. Vi skal seinere få høre om en tredje lotteier, men det er mulig at det denne eide har vært en del av prestebordets 4½ laup.

Nå går det et tidsrum på 200 år, hvori jeg ikke har funnet Kvål nevnt eller omtalt. Først i skatteregnskapet fra 1563 får vi høre noe om gården, nemlig at oppsitteren het Odjer, og at han betalte 1 daler i skatt likesom bygdens øvrige oppsittere. Etter regnskapet skulle Odjer være eneste gårdbruker på Kvål og altså hadde den hele gård. Samtidig nevnes visstnok Oluf på Kvål og Anders på Qvål. De betalte skatt med henholdsvis ½ daler og 1 ort, men den første kalles uttrykkelig lauskar og den siste tjenestedreng for halv lønn

xxx 0 xxx.

2.

I lensregnskapet fra 1567, en jordebok fra 1590/91 og en jordebok fra 1598/99 møter vi atter Odjer, alle ganger som eneste oppsitter. Etter regnskapet av 1567 hadde han å svare leidang med 9 mark talg og ett geitskinn, men etter de to jordebøkene var leidangen 18 mk

(4.) Mens vi alle årene 1563-1599 bare finner en oppsitter på gården, nevnes der fra 1603 av fremover to, nemlig Antonius og Jakob, dels til Kvål, dels til Slåtten. Etter regnskapet av 1603 da disse to først nevnes, skulle bøndene legges i legg på 10 personer, og hvert legg skulle betale 10 daler, således at den rike skulle hjelpe den fattige. Der skulle altså innen legget foregå en utjevning. Antonius betalte 5 mark, Jakob bare 3 mark og har således vært fattigere enn sin nabo.

Etter hva Bergens Kalvskinn fra ca 1350 sier, eide Førde prestebord 3 ganger så meget i gården som Førde kirke (4½ laup mot 1½ laup), men 1626 eide de akkurat like store

andeler, og samtidig nevnes Apostelkirken som en ny lotteier. Skulle det kunne tenkes at det er foregått et makeskifte mellom prestebordet og Apostelkirken, således at prestebordet har avstått en part i Kvaal mot vederlag i en part i Førde eller Skei, som i sin tid tilhørte Apostelkirken? Denne flyvetanke faller meg nettopp nå inn som en mulig forklaring til det dunkle spørsmål hvorledes Førde prestegård er blitt til.

I 1626 var oppsitterne Odjer og Jakob hvilken siste vel er identisk (5.) med den Jakob som finnes på gården 1603-1612. Odjer og Jakob nevnes også side om side 1635, og i et regnskap for dette år sies at Odjer Jakobsen Kvål var så forarmet at han ikke formådde å betale skatt. Det samme sies 1636 om Odjer Slåtten som formentlig er samme person.

I 1644 var oppsitternes antall blitt fire, nemlig Peder, Gunder, Odjer og Lars - altså Odjer og tre nye. Siden 1644 har Kvål og øvre Slåtten stedse vært 4 bruk.

3. For året 1/5 1645-1/5 1646 ble det pålagt en koppskatt som skulle betales av menn og kvinner, barn og tjenestefolk over 15 år. I regnskapet over denne skatt skulle en altså finne hele den voksne befolkning av begge kjønn oppført. Under Kvål oppføres:

Ole og hans kone, Gunder og hans kone, Lars og kone, en kvinne, enken, en dreng og en fosterpike, og dessuten under betegnelsen husmenn og huskvinner Anders og kone, Rasmus og kone.

Det er nå blitt folksamt på Kvål, som der synes hele 6 husholdninger. Oppsittertallet var dog bare 4. Det ser en av et regnskap for 1646 over en "Skat på Gårdetallet" eller en matrikkelskatt som vi nå ville kalle det. I dette regnskapet oppgis gårdenes samlede skyld til 2½ laup, og skylden for hver lotteier til 2½ pd. Lotteierne er de samme som i 1626. Skylden for gården er altså i tiden mellom 1626 og 1646, rimeligvis på grunn av rydning og nydyrking, forhøyet med ½ laup eller 12 mark for hver oppsitter. Regnskapet for 1646 har som oppsittere: Ole, Gunder, Lars og enken, hver en sjettedel. Jeg skal nå (6.) stille dette og noen andre i 1.hefte avskrevne regnskaper samt folkelisten av 1664 ved siden av hverandre:

1. Matrikkelskatt-regnskapet for 1646.	2. Matr.skatt-regnskapet for 1667.	3. Kvegskatt-regnskapet for 1657.
		Hest. Ku. Geit. Sau
Ole brukte 2 pd. 12mk.	Ole	Ole skattet av 1. 16. 10. 10.
Gunder - 2 - 12 -	Gunder	Gunder - - 0. 4. 1. 5.
Lars - 1 - 6 -	Lars	Lars - - 0. 12. 11. 12.
Enken - 1 - 6 -	Tollef	Tollef - - 0 6. 3. 5.
Dessuten nevnes en husm.		Enken - - 0 2. 4. 4.
Lars Kvål.		Rasmus - - 0 3. 3. 2.
L. 2-1-12 (2½ laup)		1. 43. 32. 38.
3. Findes folkeliste av 1664.	Sønner	4. Skatteregnskapet av 1672
Ole 60 år	Siver Olsen 15 år	Ole bruker 2 pd. 12 mk.
Gunder 46 -	Odjer Gundersen 19 -	Gunder - 2 - 12 mk.
Lars 44 -	Anders Larssen 16 -	Lars - 1 - 12 mk.
Tollef 36 -	Tollef - 1 - 0 -
Dessuten nevnes som husmann under Lars Rasmus		I dette regnskap sies at Førde kirke og prest eide hver 2½ pd. og at 2½ pd tilhørte hr. Peder Finde, og at bruket hadde to bekkerverner .

4. Vi har altså i tidsrommet 1646-1672 de samme oppsittere kun at enken fra 1646 i 1657 er avløst av Tollef. I bruksforholdet er det foregått den forandring at mens Lars og enken 1646 brukte hver like meget, nemlig 1 pd. 6 mk., oppgis skylden på Lars' bruk 1672 til 1 pd. 12 mk, og Tollefs' bruk til 1 pd. I eiendomsforholdet er det foregått den forandring at apostelgodset er kommet i hr. Peder Findes eie.

I kvegregnskapet for 1645/46 oppføres husmannsparene Anders og Rasmus med koner. Rasmus er vel den samme som finnes på Findes liste for 1664, men Anders er 1664 forsvunnet. I et regnskap fra 1662 nevnes imidlertid en husmann Anders Antonsen Kvaal.

Det var alminnelig på den tid at når det var flere lotteiere på en gård, fikk en enkelt av dem rett til på lotteiernes vegne å bortbygse alt, men om Kvaal sies det flere steder at hver eier bortbygset sin part. I et regnskap fra 1661 heter det at Kvaal ingen herligheter hadde "untagen noget lidt Brændefang."

(7.) Ved matrikkuleringen 1667 ble Kvaal ansatt til å kunne føde 64 naut og 4 hester. Utseden ansattes til 17 a 18 tønner. Gårdens matrikkelskyld ble satt til 2 laup 2 pund 12 mark, altså 1 pund høyere enn den gamle landskylden, men seinere må den være blitt satt ned til 2 laup 2 pund, således at matrikkelskylden for kirkens to bruk ble tilsammen 2 pund 12 mark, for presteparten og for hr. Peder Findes parter 2 pund 18 mark på hver.

Når en sammenholder den besetning Gunder og Lars skattet av, med bruk de hadde, blir det en skrikende uforholdsmessighet. Lars hadde mindre bruk enn Gunnar, men skattet av mer enn tre ganger så mange dyr. Hvis der ikke er foregått en navnforveksling, slik at Gunder er kommet på Lars's plass og omvendt, må forklaringen være den at skatten ble utredet av dyrenes eier, når de var bortleid, så at kreaturtallet ikke betegner de dyr som fødtes på bruket, men de dyr vedkommende sjøl eide. Tenker en seg at Gunnar har hatt fremmede kyr i leie 5. og at Ole har bortleiet kyr, kan forholdet mellom besetningenes og brukenes størrelse ha stilt seg mer forholdsmessig.

Den Tollef som i kvegregnskapet av 1657 avløste enken er muligens hennes sønn eller svigersønn, hos hvem hun da vel må ha hatt kår. I det hele tatt har det rimeligvis vært slektskaps- eller svogerforbindelsen mellom de foran anførte oppsittere. Hadde Peder Finde på sin liste av 1664 tatt med farsnavnene til de nevnte oppsittere, ville en kanskje få rede på slektskapsforholdene.

Odjer er det eldste navn vi etter reformasjonen vi finner på Kvaal. Det forsvinner 1599, men kommer igjen 1626-1644 og blir så borte på nytt, inntil vi 1664 finner det igjen hos Odjer Gundersen. Også Tollef hadde som vi skal (8.) få se, en sønn ved navn Odjer.

Det er ikke meget jeg vet om de 4 oppsitterne som nå sist er omtalt. Men det lille jeg har funnet, skal jeg nå meddele. Ole var etter Findes liste født 1604 og altså 68 år i 1672. Han må være død før 1691, for da omtales enken. Til høsttinget 1691 forteller en gammel tingbok, ble Ole Kvaals enke stevnet for gjeld til enken og arvingene etter handelsmann Hans Findmand i Sjøahola. Gjelden var på 13 rdlr. 3 mk. Sønnen Rognald Kvål møtte i retten for moren, og forklarte at der slet intet var etter hans Fader videre end hvad hans Jorddrot Hr. Peder Finde tog for resterende rettigheder, og Hr. Peder fikk endog ikke alt hvad han skulde have. Det fremgår av dette at det var det tidligere apostelgods som seinere ble hr. Peder Findes eiendom, eller 2½ pund, som avdøde Ole Kvål hadde brukt. Rognald var lagrettemann ved dette høstting. Han var rimeligvis allerede da og ble i all fall seinere bygselmann på bruket.

Gunnar som etter listen av 1672, skulle være 54 år gml. nevnes samtidig med Ole Kvåls enke. Han var likesom denne stevnet til høsttinget 1691 for gjeld til Hans Findmands enke og arvinger. Han ble krevd for 3 rdlr. 4 mk. 11 skilling, men erkjente ikke å skyldes mer enn 1 mk. 11 skilling. Han hadde nemlig, forklarte han, født 2 naut for Findmand 6 og levert ham to reveskinn og en dyrehud, hvilket alt måtte komme til avkortning i kravet. Gunder Kvål nevnes 1695 som kreditor i et bu og var altså da ennå i live. Han brukte presteparten. Etter regnskapet av 1672 hadde bruket hans nemlig en skyld av 2½ pund, og foruten det tidligere apostelgods, som Ole og seinere hans sønn Rognald hadde (9.), var det kun det presten beneficerte (*var begunstiget med. O.Tj.*) bruk som hadde denne skyld. Kirkeparten var allerede 1646 delt i to bruk. Gunders ettermann var såvidt jeg kan forstå, Ole Ellingsen, som vil bli omtalt seinere. Han var allerede 1697 bosatt på Kvål og det blir da sannsynlig at Gunder er død 1695 eller 1696.

Lars var etter Findes oppgave 52 år 1672. Han brukte en del av kirkeparten og het Lars Anderssen. Det får en vite av den eldste skifteprotokollen, der en kan lese at 3.juli 1697 holtet skifte etter Lars Andersen Kvål. Om det var enke etter ham og hva hun i tilfelle het, får en ikke vite. Blant kreditorene nevnes sønnen Ole, men andre barn hører en ikke om. Etter de mindre fullstendige notater jeg har, må jeg anta at det har vært underbalanse i boet. Aktiva var på 41 rdlr. 4 mk. En Ole Larsen Slåtten som 1689 var kreditor i et bu på Aasen, er kanskje den ovenfor nevnte sønn av Lars. Lars's ettermann på bruket var sønnen Anders Larsen som nevnes på Findes liste av 1664.

Tollef hadde det minste bruket. Etter Findes oppgave skulle han være 44 år i 1672. Han etterfulgtes av sønnen Odjer Tollefsen. Da denne Odjer 1692 ble oppnevnt til lagrettemann for det kommende år, har han antakelig da vært oppsitter, og av det kan en igjen slutte at hans far på det tidspunkt rimeligvis var død.

Om folk utenfor gårdbrukernes krets hører en lite til i tiden nærmest etter 1672. Fra 1691 berettes at et par trolovde, Hans Nilsen Kvål og Marthe Andersdr., var under forfølgning for å ha (10.) fått barn sammen. For deres ringe vilkårs skyld slapp de med z. en bot på 3 3/8 lodd sølv.

Da to tredjeparter av Kvål tilhørte Førde kirke og Førde prest, kan det for disse parters vedkommende ikke på denne tid være tale om forandringer i eidsforholdene. Den tredje tredjepart opprinnelig tilhørende Apostelkirken, var derimot som nevnt seinest 1672 kommet i privatmenns eie, og her var altså eierskifte mulig. Et sådant foregikk også ved hr. Peder Findes død 1691, idet gårdparten da ble arvet av sønnen, hr. Otte Finde, sokneprest til Volda på Sunnmøre. Etter Otte Finde ble hans svigersønn, Stevelin Reutz, sokneprest til Herøy på Sunnmøre, eier og ved samfrendeskifte etter ham den 26. august 1754 ble bruket utlagt til hans sønn, Magnus Stevelinsen Reutz, handelsmann på Haugsholmen, der 1773 solgte den til Gjert Trulsen. Herom mer siden.

Jeg skal nå hitsette listen av 1701 forsåvidt Kvål og øvre Slåtten angår.

Kvaal	Oppsittere	år	Sønner	år	Tjenestedreng	år
(2½ pd. er Herreds-degnens d.e. klokkerens bolig)	Rognald Olsen	43		Ole Ellingsen	10
	Anders Larsen	54	Lars, ved garnisonen i Bergen	24	
	Ole Ellingsen	40	Lars, tjener i Bergen	29	
	Odjer Tollefsen	50	Chrispinus	7	
			Ole	8	
Husmenn:	Ole Olsen	60	Johannes	6	
			Ole, garnisonen i Bergen	30	
			Lars, garnisonen i Bergen	20		

(11.) I denne liste skulle en ha Kvåls hele mannlige befolkning på over ett år. Listen skulle kun omfatte den hjemmевærende befolkning, og de i Bergen værende "Sønner" skulle egentlig ikke være medtatt. Jeg skal nå ta hvert enkelt bruk for seg og følge det så langt ned over i tiden som mine notater rekker.

((Notat, mellom side 7 og 8, av O.Tj.))

JOHANES JENSSEN KVÅL

Hvem han var.

Han døde 1765 i en alder av 107 år. Etter det skulle han være født 1658 og altså finnes i manntallet fra 1666. Men der mangler han. En finner ikke en eneste Johannes Jenssen med en alder som er høvelig for vår Johanes Jensen hverken i Førds- eller Holsa-soknene i hele manntallet. Derfor må han enten være innflytter, eller han må være født etter 1666, og altså under 100 år da han døde. For høg alder på oldinger er så alminnelig at en ikke bør hefte seg ved alderen 107 år.

På Åsen i Førde hadde en 1666 oppsitteren Jens, 39 år og bruker av ½ laup smør. Han hadde sønnene Kolben, 9 år og Gunnar, 4 år begge Jenssønner. Denne Jens Åsen er den eneste både i Førde og Holsen sokn som peker seg ut som far til Johanes Jenssen Kvål . Dermed over til tellingen 1701. Dette året nevnes en Johanes Jenssen, 28 år og dreng på Sunde. Han er utvilsomt en sønn av Jens Åsen fra 1666 og altså en yngre bror av ovennevnte Kolben og Gunnar. Så vidt jeg kan se er han den eneste med høvelig alder 1701. Jeg kjenner meg derfor tållig trygg på at denne Johannes Jensen er mannen som ikring 1707 kom til ytste bruket på det nåværende Kvål.

Kan dette motbevises, bør en søke Johannes utenbygds. Steen har ikke meget om Johannes, men han refererer noe fra en sak Johannes hadde med Daniel i Hagja. Det kan tyde på at de vcr kjent fra Johanes's formodede tid på Sunde. O.Tj.)

8. L.nr. 87 (b.nr. 1), Kvaal, av skyld 2 pd. 12 mk, før apostelgods.

På dette bruk satt fra 1645 en Ole som bygselmann. Han satt der ennå 1672, men var død 1691. Da nevnes nemlig hans enke. Hans ettermann var sønnen Rognald, som rimeligvis hadde overtatt bruket 1691 (se foran s.5). Rognald skulle etter listen av 1701 være født 1658. Han nevnes som oppsitter 1706, men døde rimeligvis det året, for i februar 1707 nevnes Johannes Jensen som hans ettermann på bruket.

Til vårtinget februar 1707 stevnes Johannes Kvaal - Daniel Johansen Hage for to daler han hadde lånt ham. Daniel hadde satt ei ku i pant, og hadde gått inn på at dersom Johannes ikke fikk sine penger igjen til våren, skulle han ha lov til å anamme kua. Daniel møtte ikke, men da to menn bevitnet at gjelden var riktig, og at kua var pantsatt, ble det straks avsagt dom, gående ut på at Johannes innen 15 dager hos Daniel skulde; "nyde sin Betaling med Rente, og hvis det ikke skeede, træde til sit Pant". Daniel skulle betale 2 pund i omkostninger. -Til vårtinget 1712 på Kuslien var Johannes Jensen stevnet av sin nabo, Ole Ellingsen Kvaal "for Ager og en Graaf (grov) samt en Hesje og tre Husetomter." Johannes møtte, men erklærte ikke å kunne svare før hans Jorddrott. Otto Finde kom på åstedet og slo seg så ganske fra (12.) saken, som av sorenskriveren henvistes til åstedet. Seinere hører en ikke noe mere om denne tvisten. Til same tid hadde Ole Ellingsen også stevnet Johannes's kone, Gjertrud Olsdr. "for nogle Ord hun skal have tillagt ham." Johannes møtte for sin kone, tilbakekalte ordene og erklærte Ole for en ærlig mann og dermed ble de forlikte. Johannes betalte Ole 4 mark for omkostninger.

Johannes ble iflg. kassabøkene sittende på bruket til 1735 eller kanskje 1736. Jeg har ikke kunnet finde noe skifte etter Johannes Jensen og har heller ikke funnet hans død inntegnet i ministerialboken. Dermot har jeg funnet notert at Gjertrud Kvaal 73 år gml. ble 9. begravd febr. 1735, og det er kanskje Johannes's kone, Gjertrud Olsdr. Om det har vært noe slektskaps- eller svogerskapsforhold mellom Johannes Jensen og hans formann, Rognald, vet jeg ikke, men det er jo mulig at Rognald og Johannes kan ha vært brødre.

Johannes's ettermann ble Truls Olsen, visstnok sønn av Ole Bendiksen Hjelle (*Se Steen III, s.149-150*) og svigersønn av Johannes. Man leser nemlig i ministerialboken at Truls Olsen Hjelle og Ragnhild Johannesdtr. Kvaal ble trolovet 1734 og rimeligvis kort etter vigd, for november s.å. hadde de barn til dåpen. Truls Olsen oppføres i kassabøkene som oppsitter 1737 og satt med gården i over en menneskealder. Den 10.novbr. 1772 holdtes det skifte etter hans kone, Ragnild Johannesdtr. mellom enkemannen og barna: Sønnene Gjert, Peder og Iver, alle myndige, og to døtre, Aalet gift med Anders Jensen

(13.) Aasmul (*I Øn sokn, Hyllestad er en gård ved det navn.O.Tj.*) og Kari, 23 år gammel og ugift. Boets aktiva var 82 rdlr., men når de barn som intet hadde fått, fikk sitt, var det bare 1 mark 2 skilling tilovers.

Truls Olsen var en gang stevnet i anledning en grensetvist med Ekeland. Om den vil det bli fortalt seinere, men ellers har jeg ikke støtt på hans navn i tingbøkene. Han er antakelig død i årene mellom 1772 og 1781. Ministerialboken er borte for tidsrummet 1764-1781, men 1781 omtales hans datter, Kari Trulsdtrs farsarv, og han må således da være død.

Ved skjøte dat. Haugsholmen, 11.mai 1773 solgte Magnus Stevelinsen Reutz, en dattersønn av Otte Pedersen Finde, og nå eier av bruket, dette til "den unge Karl", Gjert Trulsen, Truls Olsens eldste sønn, for 85 rdlr. Gjert Olsen er således den første sjøleier på Kvål hvis navn en kjenner. Siden midten av det 14. århundre eller siden den store manedauen har det visselig ikke vært noen oppsittere på Kvål som sjøl har eid sitt bruk, før Gjert Trulsen nå ble eier. Det var for øvrig ikke mer enn to år Gjert satt med gården, for ved skjøte av 11.juli 1775 solgte han den til sin andre bror, Peder Trulsen 10. for 85 rdlr., altså for samme sum som han sjøl hadde gitt. Gjert betegner i skjøtet gården som sin "påboende" 2 pd. 12 mk i Kvaal. Dagen etter at Gjert hadde skjøtt sin gård fra seg, fikk han av prost Nils Lunds enke, som nå var eier av Førde kirke og dens jordegods, bygselbrev på det minste bruk av kirkeparten av skyld 1 pd. 4 mk. Bygselbrevet (14.) er datert 12.juli 1775. På dette bruk vil vi finne Gjert igjen.

Peder Trulsen, der 9.juli 1776 for 90 rdlr. pantsatte sin "påboende" 2 pd. 12 mk. i Kvål til Gunder Andersen Ramstad, var heller ikke lenge eier av gården. Han solgte den nemlig ved skjøte av 5.juli 1781 til en tredje bror, Iver Trulsen Kvål for 150 rdlr. Under 9.novbr. s.å. fikk han av prost Nils Lunds enke bygselbrev på det minste bruk av kirkeparten "som Broderen Gjert Trulsen for ham hadde opsagt." Jeg må formode at det var av økonomiske grunner at begge disse brødrene, den ene etter den andre, skilte seg fra sin eiendomsgård og flyttet til et meget mindre bygselbruk.

Iver Trulsen var født 1751. Han var enkemann før 30.sept. 1782. Hans avdøde kone het Brita Olsdtr. og var fra Angedalen. Med henne hadde han datteren Marthe født ca 1779. Den 30.septbr. 1782 ble han trolovet med Synneve Rognaldsdtr. Angedal, som allerede 9.oktbr. s.å. fødte ham en sønn. Vigde ble de først 6/7 1783. - Da Iver fikk skjøte gav han selgeren, sin bror Peder, obligasjon på 70 rdlr. Denne avlestes 18.juli 1782, men samtidig gav Iver Steffen Ananiassen Ommedal av Nordfjord - obligasjon for 150 rdlr. Denne obligasjon avlestes på høsttinget 1784. En tredje obligasjon i sin "påboende" 2 pd. 12 mk. av Kvaal utferdiget Iver under 17.november 1788 til Nils Olsen Lien stor 90 rdlr., og denne ble avlest juli 1794. - Ivers andre kone, Synneve Rognaldsdtr. døde 53 år gammel desember 1800, og

1801 holdtes skifte etter henne. Hun etterlot seg bare ett barn, datteren Oline, 12 år gml. Boets aktiva var 304 rdlr. deri innbefattet gården, som var taksert til 150 rdlr. Boets beholdning var 172 rdlr. Blant kreditorene II. oppføres Peder Trulsen Kvål for 60 rdlr. og myndling Marthe Iversdr. Kvål for innestående arv 53 rdlr. 4 mk. Denne Marthe var ^(15.) enkemannens barn av 1. ekteskap. Gården ble utlagt til enkemannen og datteren Oline med en halvpart eller 1 pd. 6 mk. på hver. Marthe Iversdr. Kvaal gav 1814 avkall og ble januar 1815 gift med Ole Johannessen Angedal, som under 13.juli 1814 av Iver hadde fått festesettel på en under gården liggende plass Teigen, som da beboddes av enken Ingeborg Olsdr. Iver Trulsen var våren 1802 blitt gift for tredje gang, nemlig med Kari Ludvigsdr. Kvamme. Hans datter av annet ekteskap, Oline ble 2. juli 1820 gift med Elias Tollefsen Tjønneland, og denne fikk under 7. s.m. av svigerfaren skjøte på hans eiende halvdel av gården for 100 spdlr. Da Elias gjennom sin kone var eier av den andre halvparten, var nå altså eneeier. I skjøtet forbeholdt Iver seg bruksrett så lenge han fant for godt, men samtidig utstedte Elias dog kårbrev til Iver og konen Kari. Iver døde 1824 og oppgis i ministerialboken å være 70 år gml. I virkeligheten var han 73 år. Han var nemlig født 1751. Kari døde, 80 år gammel i 1842.

Elias Tollefsen skjøtte under 18.juni 1861 for 300 rdlr. til Ananias Rognaldsen, der var gift med hans datter Madsli Eliasdr. Elias ble seinere sinnsyk. Konen solgte derfor under 20/4 1878 gården for 4800 kroner og kår til Bertel Tostensen Botnen, men datteren, Lovise Ananiasdr anla odelsøksmål og innløste gården for 5270 kr. Skjøte fikk hun 5. novbr. 1880. Lovise ble gift med en Jølstring som, såvidt jeg minnes het Daniel Ananiassen (*Rasmussen, O.Tj.*) Vedeberg.

(16.)

L.nr. 88, Kvaal av skyld 2 pd. 12 mk.

På dette bruk satt en Gunnar som oppsitter fra 1644 og en lang årrekke fremover. Etter Findes folkeliste skulle han være født 1618 og hadde en sønn ved navn Odjer. Det turde tyde på at det var slektskapsforhold mellom denne og den tidligere oppsitter Odjer. Side 6 har jeg nevnt at Gunnar rimeligvis døde 1695 eller 12. 1697. Hans ettermann på bruket må ha vært Ole Ellingsen, der rett hyppig nevnes i de eldre protokoller. Han skulle etter listen av 1701 være født 1661 og stammet antakelig fra Jølster. Hva der bringer meg til å tro det, er at en leilighetsvis erfarer at han hadde en brorsønn der ved navn Lars Rasmussen Østenstad, og at hans første kone var datter av en Krispinus som er et spesifikt Jølster-navn. - Den 22.januar 1697 holdtes der skifte på Kvål etter Ole Ellingsens kone, Lisbet Krispinusdr. mellom ham og deres tre felles barn: Krispinus 6 år, Ole 1 år og Anne 4 år. Boets aktiva var 42 rdlr. og enkemannens bolott ble 16 rdlr. Da listen av 1701 kun oppfører Krispinus som Ole Ellingsens sønn, må sønnen Ole være død før 1701. Listen skulle kun omfatte mannlige personer, og det var derfor ikke anledning til å ta døtrene med. - Den 5.juni 1706 holdtes der skifte på Kvål etter Ole Ellingsen 2. kone, Marthe Sjursdatter med hvem Ole hadde barna Rasmus og Lisbet. Boets aktiva var 32 rdlr., og enkemannens bolott ble 13 rdlr, 2 mark. Det ser ut til at Ole Ellingsen har giftet seg for tredje gang. I følge ministerialboken døptes "Ole Kvaals Barn" Ågåte, og 28.febr. 1722 ^(17.) "Ole Kvaals Barn" Aalet, og denne Ole Kvaal tror jeg er Ole Ellingsen. I ministerialboken står også at Ole Kvaal ble begravd 28.februar 1722 i en alder av 59 år, og at det med denne Ole Kvaal menes Ole Ellingsen, anser jeg for sikkert. Visstnok var det samtidig på Øvre Slåtten, som også kaltes Kvaal, en oppsitter som het Ole Odjersen, men han kan ikke ha vært Aalets far. I ministerialboken står nemlig i dåpsnotisen: "1722, Febr. 28 døbt Ole Kvaals Barn. Faddere: Ole Odjersen Øvre Slåtten." m.fl. Hvem Ole Ellingsen tredje kone var har jeg en formening om, og den skal jeg komme fram med seinere. At Ole Kvaal ble begravd 28/2 1722 i en alder av 59 og altså skulle være født 1663, mens Ole Ellingsen etter listen av 1701 skulle være født 1661 kan ikke bringe meg til å tvile på deres identitet.

Ole Ellingsen nevnes som sagt nokså ofte i de eldste bevarte protokoller. Han var lagrettemann ved høsttinget 1703, ved 13. en åstedssak på Kusli 11.november 1706, ved sommer- og høsttinget 1708, ved vårtinget mars 1709, ved høsttingene 1709, 1710 og 1712 og ved vår- sommer- og høsttingene 1713. Han har åpenbart interessert seg for rettergang og prosesser. I 1710 var han med og besiktiget en kvernbekk oppe i Holsen, og i mai eller juni 1711 var han i følge med lensmannen i Sjøahola for å besiktige øl hos Markus Gram, og ved sommertinget samme år avla han vitnesbyrd om hvorledes det var gått til ved beslagleggelsen. Han var flere ganger innkalt for å avlegge vitnesbyrd i rettssaker, således til sommertinget 1718 i en tvist mellom de to brødrene, Jon Furebø og klokker Ole Furebø, og

høsttinget 1713 og sommertinget 1714 i to andre saker mellom de samme to brødre.

Høsttinget 1706 var han vitne i en injuriersak, anlagt av Ole Olsen Aasen, og han forklarte da hva han samme års sommer hadde hørt mens han sto og bygde et hus for Ole ^(18.) Aasen. I anledning en tvist mellom to Brulandsmenn om grensen hadde han etter fogdens ordre besett merkene, og om det avla han vitnesbyrd ved høsttinget 1714. - På et ting i Førde 1706 ble almuen spurt om den hadde noe å klage over tiendetakerne, og her gjorde Ole Ellingsen seg til almuens talsmenn. Han sto nemlig fram og forklarte at på tiendetaket 1704 hadde birkefogden Falch Gjedding nektet å veie tiendekornet med almuens justerte vekt; han ville bruke "den store Jernpundervegt, han førte med sig," og attåt det hadde hadde han føyd til at han "skulde skaffe den som skulde rive Haar og Huden av dem." - Ved sommertinget 1706 førtes en sak mellom Jens Olsen Bruket og Rognald Larsen Angedal, hvori Ole Ellingsen spilte en rolle. Jens hadde stevnet Rognald fordi denne hadde flyttet en Merkehes over deres forligelse," det vil si flyttet den lenger inn på Jens enn de var blitt forlikte om. Rognald la fram forliket der var sluttet i Ole Kvåls og Ole Ekelands nærvær, og gikk ut på at hesjen skulle flyttes 5½ favn, således som Ole Kvål hadde målt ut med sin favn. Men Ole Kvål må ha favnet lenger eller hatt lenger 14. armer enn alminnelig, for når andre målte, viste hesjen seg å være flyttet 6 favner. Jens ville derfor ha hesjen flyttet 1/2 favn tilbake. Da imidlertid Ole Kvaal og Ole Ekeland bevitnet at hesjen var flyttet således som partene var blitt forlikte om, dømte sorenskriveren at det skulle gå etter Ole Kvaals oppmåling. Men viste hesjen seg å være flyttet mer en 5½ av Ole Kvåls favner, skulle den flyttes tilbake. Man finner i protokollene også en del saker som Ole Kvål sjøl var part i.

(19.) Om hans saker mot naboen, Johannes Jensen og dennes kone, Gjertrud Olsdr. er fortalt foran, side 12. Nå skal jeg referere de andre sakene jeg har funnet. Til høsttinget 1706 på Kusli hadde Ole Ekeland stevnet Kvåls oppsittere, fordi de hadde satt opp en ny merkegard som ikke fulgte det gamle "garfar", men gikk mange favner inn på ham. Ole Ekeland påberopte seg og lot lese en dom av 29.mars 1669 som vi nå ikke kjenner. Ole Kvål møtte og anførte at han kunne påvise tre "garvolde" etter merkesgarden, men der var ingen merkesteiner sette etter. Han mente at saken måtte behandles på åstedet. Sorenskriveren dømte på stedet at oppsitterne på Kvål skulle flytte merkesgarden tilbake dit den sto. Ville de ha noen forandring på merket, måtte de stevne til åstedet. - Til vårtinget 1707 hadde Odjer Pedersen Angedal,) : Indrebø, stevnet Ole Kvål, fordi han hadde tatt en kniv fra ham og talt usømmelige ord om hans barn. Peder Sjusen, tjenestedreng hos sokneprest Hanning, vitnet: Da tienden i Førde tokes, var han inne hos Lisbeth Villum Berntsen i Sjøahola. Odjer og Ole kom "i Ord sammen," d.v.s. kjevleri, og vitnet så at Odjer tok Ole i skjegget med begge hender. Ole sa at man ikke således skulle ta en mann i skjegget, og at hans skjegg var ærlig,

fikk ved egen hjelp løsnet Odjers tak i skjegget og skjøt til provs. Deretter bad vitnet Odjer om en pipe tobakk, og Odjer tok opp kniven og skar av et stykke tobakk til vitnet og et stykke til Anders Olsen Hafstad. Derpå la han kniven fra seg, men Ole Kvål tok den og sa at den var 15. (20.) dratt mot ham og skjøt til provs om det. Odjer hadde dog, sa vitnet, kun dratt kniven for å skjære av tobakk med den. Derpå sa Ole til Odjer: Dine barn er tyver, og om det skjøt Odjer til provs. Den nevnte Anders Hafstad forklarte seg som vitne på samme måte. I retten sa Ole Kvål at han med sin tyvsiktelse ikke hadde tenkt på andre av Odjers barn enn datteren Mildrid og hennes mann, Ole Nilsen Grimeland der var overført å ha stjålet bukker både fra Ole Kvål og andre. Det var ikke sagt Odjer og hans andre barn til vanære. Partene forliktes og "ettergav hinanden deres sag." Bøtene som den gang gikk til kongen eller den sakefallsberettigede, kunne ikke ettergis, og Odjer ble for håndgrepet dømt til å betale 6 lodd sølv og Ole Kvaal for sin forseelse 4 lodd sølv.

Til vårtinget april 1712 på Kusli hadde Ole Klopstad stevnet Ole Kvaal i anledning av at han for 5 rdlr. hadde solgt en hest til Ole Kvaal, som denne ikke ville beholde, men levere tilbake. Ole Kvaal erkjente at han St.Hans tid 1711 hadde avkjøpt Ole Klopstad en hest, men den hadde stedse gjort ham skade, så hverken gard eller grind kunne holde den. Han gjorde det tilbud at Ole Klopstad skulde ta hesten igjen og "give ham 3 rdlr. tilbake," (Formodentlig hadde Ole Kvaal betalt 3 rdlr. som avdrag på kjøpesummen). Ole Klopstad lovte å ta hesten tilbake, hvis Ole Kvaal ville ta en toårig hest i bytte. Sorenskriveren dømte Ole Kvål til å beholde hesten (21.). Til sommertinget August 1712 var Ole Kvaal stevnet av Jølsterpresten, hr. Rasmus Fischer. Presten møtte ikke, og Ole Kvaal som var tilstede, ville ikke innlate seg på saken som dermed falt bort. Hva den gjaldt, får en ikke vite.

Også i birkedommerens protokoller forekommer Ole Kvaal ved en enkelt leilighet. En lørdag sommeren 1720 satt han og Rasmus Refsdal inne i gjestgiverens stue i Sjøahola og drakk en pott øl med hverandre. Samtidig var også Marqvard Jørgensen Tjønneland og Ole Nilsen Grimeland, der lå i prosess med hverandre om en kvern m.m., derinne. Marqvard sa da til Ole Kvaal at nå var han og Ole Ramstad forlikte om kvernen og tilbød Ole Kvaal å bytte kvern. Det påfulgte nå en forhandling 16. mellom Ole Kvaal og Markvard hvorunder Ole lovte at om en "vandtørk" kom på så at Markvard ikke kunne få male hos seg sjøl, skulle han for sin livstid få male hos Ole Kvaal. Om dette avgav Rasmus Refsdal og Ole Kvaal som vitner forklaring for birkedommeren ved birketinget på Rotenes mars 1721, og deres forklaring ble avgjørende for saken der finnes nærmere omtalt, hefte 3, Tjønneland, l.nr. 83. Ole Kvål var ikke pliktig å møte for birkedommeren, men etter det inntrykk jeg har fått av ham, vil jeg tro at han gjerne ville si et ord i saken.

Ole Ellingsen døde som sagt i begynnelsen av 1722, og kassaboken viser at Sjur Andersen var hans ettermann på bruket. I ministerialboken leser en at Sjur Andersen Tjønneland den 24.juni 1724 ble trolovet med Mari Andersdtr. Kvål. Noen vielse finner jeg ikke notert (22.), og da trolovelse den gang var en bindende handling, der ikke som nå uten videre kan heves, formoder jeg at Mari Andersdtr. er død kort etter trolovelsen, i hvorvel jeg intet har funnet derom i ministerialboken. Som en mulighet vil jeg nevne at Mari Andersdtr. var enke etter Ole Ellingsen, og at det var gjennom forbindelse med henne at Sjur Andersen fikk bygselbrev. Ministerialboken viser fremdeles at Sjur Andersen Kvaal som jeg anser identisk med den foran nevnte Sjur Andersen Tjønneland, novbr. 1725 ble gift med Ragnild Olsdtr. Hjelle. Han hadde seks ganger barn til dåpen, seinest 1740, og finnes fra 1726 mange ganger å ha vært fadder, seinest januar 1742. Ragnild Kvål nevnes derimot flere ganger seinere som fadder, seinest så vidt jeg har sett 1757. Man skulle altså formode at hun har overlevd sin mann. Om dette ekteparet har jeg ikke funnet det eller minste opplysning i pantebøker eller skifteprotokoller og heller ikke i sorenskriverens tingbøker, som for øvrig er borte for årene 1715 -1739. Så har vi kassabøkene. Her oppføres Sjur som bruker av den hele gård til 1735, men årene 1737-1739 oppføres Sjur og Ole Jensen som brukere av hver sin halvdel. I kassaboken for 1741 er Sjurs navn forsvunnet, hvorimot 17. Ole Alexandersen og Ole Jensen står som brukere av hver sin halvdel av gården. Av kassabøkene for 1736, 1738, 1740, og 1742 har jeg ingen utdrag gjort.

Noe bygselbrev til Ole Jensen på halvdel i presteparten av Kvål har jeg ikke funnet omtalt noensteds. Derimot ser jeg at på novemberhøsttinget 1740 tinglestes et bygselbrev fra sokneprest Myhlenfort til Ole Alexandersen på 1 pd. 6 mk av Kvål dat. 11.des. 1740 (23.). Om denne Ole Alexandersen vet jeg ingen beskjed. Gården kom snart igjen på en oppsitters hånd, idet Myhlenfort 16.februar 1743 utferdiget bygselbrev til Rasmus Nilsen på det hele bruk.

Denne Rasmus Nilsen har jeg flere ganger hatt anledning til å omtale. Han hadde før han kom til Kvaal brukt Ytre Skei (*Se Steen III, s.102, Ytre Skei*) og fra Kvål flyttet han til Indre Erdal der han døde 1753 (*Se s.46,Erdalsdal*)

Det var neppe mer enn et år at Rasmus Nilsen brukte Kvaal. Hans ettermann ble Asbjørn Nilsen (fra Kjelstad på Viksdalen, se skifte av 27/7 1747), - der fikk bygselbrev 10. juni 1744. Asbjørn var gift med Marthe Jonsdtr. og døde 1763. På skiftet etter ham oppgis deres barn å være:

Jon Asbjørnsen,	14 år,	fikk 1783 bygselbrev på Hundvedbakken.
Anders -	12 -	1792 g.m. Mari Andersdtr Halbrend.
Nils -	6 -	
Bertel -	3 -	Kom til Hundvedbakke. Døde der 1837,70 år som legdslem

Anne Asbjørnsd.	16 -	1801	ugift	terne	hos Abraham Olsen Kvaal.
Siri	-	9 -		Gift	1785 med Ole Olsen Bruket.
Gjø	-	8 -		Gift	1786 med Samuel Jakobsen Ekeland.

Boets aktiva var 105 rdlr. men der var en gjeld stor 108½ rdlr, så det ble en liten underbalanse. Enken ble sommeren 1764 gjengift med Ole Olsen Fimland, og så fikk han 13.juni s.å. bygselbrev på gården av prost Nils Lund.

18. Ole Olsen døde 55 år gml. mai 1786. Med Marthe Jonsdr. hadde han to barn, datteren Anne, 21 år og sønnen Abraham, 19 år Boets aktiva var 157 rdlr., men beholdningen bare 21 rdlr.

Ole Olsens ettermann på bruket ble den nettopp nevnte sønnen, Abraham Olsen der 6.novbr. 1787 av sokneprest Jens Lund fikk bygselbrev, hvori det sies at enken nå har oppsagt bruket til fordel (24.) ham mot kår. Kårbrevet til moren utstedte Abraham 15. juni 1789. Abraham ble Juni 1790 gift med Synneve Olsdr. Bruket. I tiden mellom 1791 og 1811 hadde de minst 10 barn til dåpen. Sønnen Markvard, f. 1795 ble hans ettermann på gården, idet prost Lind den 20.des. 1822 gav ham bygselbrev på de "2 Pd. 12 Mk. i Kvaal som hans Fader Abraham før ham havde havt."

Med de notater jeg nå har til rådighet kan jeg ikke følge bruket nedover i tiden. Som annet benifisert prestegods er det for lengst kommet i privat manns eie. Av den yngst trykte matrikkel ser jeg at oppsitteren da matrikkelen kom istand het Ole Markvardsen .

xxx 0 xxx

Før jeg forlater de to Kvåls-brukene, skal jeg referere en gammel åstedssak mellom Ekeland og Kvaal. Saken gjaldt sikkert det samme tvistemål som hadde vært behandlet på høsttinget 1706 (se s.14) da det ble fremlagt en dom fra 1669. Nå akkurat hundre år seinere kommer tvisten fram igjen.

Åstedssaken ble holdt 20.septbr. 1793 og var tilstevnet av eier og bruker Odjer Andersen Ekeland "til Påkjendelse av en Mærkesgard mellem Egeland og Kvaal." Innstevnte var de to bygselmenn på Kvål, Ole Olsen og Truls Olsen. Ole Olsen møtte personlig, men for Truls møtte sønnen Peder Trulsen. Eierne, sokneprest Nils Lund og Magnus Reutz, var også stevnet. Presten møtte ikke, men for Reutz møtte hans fullmektig, Henrik Nitter, der satte saken i rettens hender. De to innstevnte oppsittere på Kvål anførte at det for 19. (25.) merkesgarden ikke kunne vises til noen dom, og at den i mer enn 40 år ikke hadde vært holdt. De ville derfor ikke rette seg etter den, men anså den hele mark å være felles for begge gårdene.

Det ble ført flere vitner, først et par vitner som hadde beskikket de innstevnte og fått til svar at de ikke vilde holde ved like merkesgarden. Deretter avhørtes Ole Olsen Kuslien, som var 83 år gammel og født på Ekeland, der han hadde bodd til han var over 31 år gammel

og altså var født 1686 og boende på Ekeland til 1717. Hans forklaring er sådan: Både i hans fars tid og i hans egen tid så lenge han var på gården holdtes der en merkesgard mellom Ekeland og Kvål. Den begynte ved elven og utgjorde for det første stykket av bøgarden opp til Eikereinen tett ved "Moseberget" og gikk siden i like linje opp gjennom hele utmarken like til Sveene i fjellet. De på Ekeland gjerdet oppe fra Sveene og nedetter til "Gar- eller Grønskarhaugen", og siden gjerdet de andre inntil bøgarden, hvormed dog, ikke rettere han vidste, de på Slåtten, som ligger nedenfor Kvål, den tid var dem behjelpelig. Av det som ligger som bøgard nedetter til elven holdt Ekeland og Kvål hver sin part, Ekeland ned til manneveien og Kvål derfra og ned i elven. Hvor lenge det var siden garden ble forsømt og ødelagt, visste han ikke. Et annet vitne, Ole Rognaldsen Smådal, var over 60 år gammel og født på Kvål og hadde bodd der til han var 26 år. Han forklarte at i hans tid forholdt det seg med gjerdet som av forrige vitne forklart. Ole var rimeligvis en sønn av den side 8 nevnte oppsitter Rognald Olsen, og setter vi hans fødsel til 1706, skulle han ha oppholdt seg Kvål til 1732. Et tredje vitne, Rasmus Ananiassen Haugen, der var 60 år gammel og født på nabogården Haugen

(26.) hvor han hadde oppholdt seg all sin tid. Han forklarte at til han var 20-30 år gammel (altså mellom 1729-1739) ble garden holdt vedlike således som av de foregående vitner forklart, men siden ble den forsømt, og nå over 20 år seinere har den ikke vært aktet.

20. Om de på Slåtten hadde vært med å holde garden, visste han ikke. Etter vitneforklaringen uttalte de innstevnte at dersom garden skulle gjenopprettes, måtte gjerdebyrden fordeles anderledes. Slåtten var kun et bygdenavn (*Der burde vel ha hett bruksnavn. O.Tj.*), men lå under Kvål- og Slåtten-mennene burde i tilfelle være med på gjerdeholdet. Oppsitterne på Slåtten eller Nedre Kvål var ved den tid Ole Olsen (altså samme navn som den ene oppsitter på Kvål) og Ole Jensen. De var tilstede i retten, og forklarte at de hadde å gjerde nedenfor, mot Tjønneland. Skjønt ikke innstevnt ville de dog underkaste sig rettens dom.

Etterat retten hadde befaret strekningen, bestemtes det gamle gjerde gjenoppført som skjel mellom gårdene, og gjerdebyrden fordeltes således at også Slåtten-mennene fikk sin andel. Gjerdefang kunne en ta i Eikelands skog, for såvidt det ellers ikke var å finne.

xxx 0 xxx

Øvre Slaatten eller Nedre Kvaal,
Seinere betegnet med l.nr. 89 og 90, av skyld 2 pd. 12 mk.

Allerede på Bergens Kalvskinns tid, omkring 1350, eide Førde kirke en part av Kvaal, og det har visselig vært Slåtten. I den eldste tid bruktes mest fellesnavnet Kvaal, men av og til finner en dog også navnet Slåtten i bruk. Således hører vi omkring 1610 om en Jakob Slåtten og 1636 om en Odjer Slåtten. Siden 1646 har Slåtten stadig vært to bruk. Fra først av var brukene like store, på 1 pd. 12 mk. hver, men seinest 1672 var (27.) det foregått den forandring at det ene bruk hadde en skyld av 2 pd. 12 mk. og det annet bare 1 pd.

Siden begynnelsen av det 18. århundre og kanskje allerede før har forholdet vært at skylden på l.nr. 89 har vært 1 pd 8 mk. og på l.nr. 90, 1 pd. 4 mk.

I regnskap fra 1682 sies det at hele kirkeparten eller hele Slåtten var utlagt til klokkegård, og i kongeskjøte av 9.oktbr. 21. 1724 til sogneprest Thomas Hammond på Førde kirke sies likeledes at "Kvaal eller Slåtten 2½ pd. Smør med Bygsel er Klostergods." Imidlertid har jeg ikke kunnet finne at noen klokker har bodd der. Så lenge en vet noe om gården har Slåtten vart bebodd av bygselmenn like til 1815 da leilendingene på kirkejorden etter jfr. Iverise Lund kjøpte kirken med dens jordegods og delte det mellom seg, således at hver ble eier av sitt bruk og en forholdsmessig andel i kirken. Det kan en lese om i stykket om Førde kirke, 3. hefte. Jeg skal nå behandle hvert bruk for seg.

Slåtten, l.nr. 89, av skyld 1 pd. 8 mk.

Oppsitteren Lars Andersen brukte 1646 1 pd. 6 mk., men 1672 1 pd. 12 mk. Han døde 1679 og er omtalt foran, side 6. Han kan ikke henføres til noe annet bruk enn Slåtten, l.nr. 89.

Hans ettermann på bruket var sønnen, Anders Larsen som nevnes både på Findes liste av 1664 og på folkelisten av 1701. Etter den første skulle han være født 1648, etter den siste 1647, så om identiteten bør en ikke være i tvil. Han satt som lagrettemann ved tre ting 1706, likeså juli 1708, oktbr. 1710, oktbr. 1711, april og novbr 1712 samt januar, mars og oktbr. 1713.

Til vårtinget 1710 hadde Anne Susanne Hafstad stevnt bl.a. Anders Kvaal og Odjer Kvaal i anledning av at de høsten 1709 av henne til en byreise hadde leid en båt som "underveis ved Magt var forkommet." (28.) De innstevnte kunne ikke nekte at "Baaden i godt Veir ved Magt var forulykket." Odjer som hadde hatt "en ringe Del Gods" ombord, la skylden på "Styrmannens uagtsomme Anstadt," men gjorde ingen innvending mot kravet. Anders mente derimot at han ikke burde svare for den lidte skade. Anders og Odjer ble dømt til å betale 3 rdlr. hver. Alle de innstevnte var Angedølinger, og de hadde vel ikke vært dyktige sjømenn. Man ser at mennene på Slåtten her som jevnlig ellers i det offisielle språk

betegnes med fellesnavnet 22. Kvaal. - I ministerial-boken står under 21.mai 1729 "begravet Anders Slåtten, 91 år," og jeg holder det sannsynlig at dermed er ment Anders Larsen, skjønt alderen er oppgitt atskillig for høyt.

Anders Larsens ettermann ble Lars Andersen, utvilsomt hans sønn. Etter listen av 1701 hadde han to sønner av dette navn. Bygselbrevet til Lars Andersen er dat. 1.august 1711 og lyder på øvre Slåtten, 1 pd. 8 mark. Det er utstedt av klokkeren, Ole Larsen Furebø, som i kraft av sin stilling må ha oppebåret bygselen og landskylden av klokkerjorden. Det er vel tvilsomt om Lars har fått overta gården straks, siden hans far ennå 1713 fungerte som lagrettemann, men 1715 hadde han overtatt den, for det året oppføres han som oppsitter. I flg. ministerialboken døde Lars 61 år gammel i januar 1735. Han er rimeligvis den eldste av de to brødre med dette navn, og den som var garnisonsoldat i Bergen. I kassaboken for 1735 var Lars Andersen ennå oppført som bruker, men baketter er navnet strøket på listen og enkens navn sett i stedet. I 1737 oppføres fremdeles enken, men (29.) 1739 har vi Ole Olsen. Enkens navn er ubekjent.

Iflg. ministerialboken er Ole Olsen Aase septbr. 1737 blitt trolovet med Eli Larsdr. Slåtten, rimeligvis en datter av Lars Andersen. De må være blitt vigde kort etter.

Til høsttinget 1774 var Ole Olsen stevnt av Odjer Andersen Ekeland, fordi han ikke ville holde sin andel av merkesgarden mellom deres gårder, således som det var bestemt i den før omtalte åstedssak av 20.sept. 1769. Ole svarte at det gjerdet som var tillagt ham, ved denne dom, gjerdet han slett ikke, men han ville gjerde hva der i forrige tider hadde hørt hans bruk til. Da saken atter ble behandlet på sommertinget 1725 hvor Ole møtte ved sønnen Lars, hadde han imidlertid gjerdet etter dommen av 1769, så sorenskriveren ikke hadde annet å gjøre enn å pålegge Ole saksomkostninger med 1 rdlr. 3 mk.

Den 11.novbr. 1778 holdtes skifte etter Oles kone, Eli Larsdatter. De hadde følgende barn: 23.

1. Lars, myndig og hjemme.
2. Aalet, Gift med Ole Andersen Angedal (Bruket).
3. Kari, gift med Odjer Olsen Tjønneland
4. Ingeborg, 26 år og ugift.
5. Inger, 23 år
6. Barbro, 20 år

Aktiva var 121 rdlr, men beholdningen bare 15 rdlr. 1781 avstod Ole sitt bruk til Ole Eriksen Indrebø mot kår, men døde først 1799 i en alder av 84 år.

Bygselbrevet til Ole Eriksen Indrebø er datert 8.novbr. 1781 og lyder på "1 pd. 8 mk. i Kvaal, Førde Kirkegods, som Ole Olsen har avstået mod Kår" Det er utstedt av kirkeeieren, prost Nils Lunds (30.) enke, ikke av klokkeren som tilfellet vart 1711, og dette betyr vel at kirkeeieren nå sjøl beholdt bygselsummen.

Soldat Ole Eriksen Indrebø ble januar 1783 trolovet og juni samme år vigd til formannens datter Ingeborg, og denne forbindelse har saktens vært avtalt allerede 1781 da Ingeborg avstod bruket. Ingeborg døde 55 år gammel 1805, og skiftet etter henne viser at det var to sønner, Mads og Elling, 21 og 20 år, samt 5 døtre. Aktiva var 296 rdlr., men gjelden var like stor, så det ble ikke noe overskudd. Enkemannen giftet seg igjen 1806 med Marte Simonsdtr. Botnen, men døde kort etter. Ved skiftet etter ham viste boet en beboldning på 65 rdlr.

Marthe Simonsdtr. ble gift med Nils Sørensen, og under 5.nov. 1807 fikk han av kirkeieren bygselbrev. Han ble 1815 eier av sitt bruk, hvortil hørte 1/6 part av kirken. Penger til innløsning fikk han hos John Danielsen Vasenden mot obligasjon i gården. Under 10.novbr. 1820 skjøtte Nils Sørensen gården og kirkeparten til sin sønn(!) Moses Sakariassen(!) mot kår til seg og kone.

Lenger ned i tiden rekker ikke mine opptegnelser om dette bruk. Jeg ser bare at da den nye matrikkel ble trykt het eier og bruker Martinus Mosessen. 24.

Slaaten, l.nr. 90, av skyld 1 pund 4 mark.

Bruktes fra 1657 og rimeligvis allerede fra et tidligere år av Tollef som hadde det til 1692 da ham ble avløst av sin sønn, Odjer Tollefsen, født ca 1651. Om ham finnes det kun lite i de gamle tingbøker. Høsten 1709 var han med på byreise med Anne Susanne Hafstads båt da denne ble ødelagt, og han måtte som før ^(31.) fortalt betale 3 rdlr i erstatning. 1712 var han vitne i et par saker. I kassabøkene finnes han 1719 som oppsitter, men 1724 og rimeligvis allerede før var han avløst av sin sønn Ole Odjersen.

Ole Odjersen ble 1725 gift med Marthe Ananiasdtr Haugen. Han nevnes som oppsitter 1739, men 1741 nevnes hans enke. Jeg har ikke kunnet finne hans dødsfall notert i ministerialboken. Heller ikke har jeg funnet noe skifte etter ham.

Etter Ole Odjersens enke fulgte ifølge ministerialboken Ole Jensen. Dette er vel den samme mannen som en kort tid brukte halvdel av presteparten av Kvaal, l.nr. 88, og som er nevnt foran side 16, 17. I kassabøkene forsvinner han fra denne halvpart 1741, men 1743 kommer han igjen på l.nr. 90. Han er visselig også identisk med den Ole Jensen Masdal, som ifølge ministerialboken sommeren 1728 ble gift med Eli Odjersdtr. Øvre Slåtten, og som vel var en søster av Ole Odjersen. Ole Jensen ble sittende på bruket til 1755. Han har ikke satt merke etter seg i tingbøkene.

Hans ettermann ble Gjert Trulsen, som av prost Nils Lunds enke som kirkeeierske under 12.juli 1775 fikk bygselbrev på "1 Pd. 4 Mk. i Kvaal, Førde Kirke tilhørende, som Ole Jensen haver brukt." Gjert vil en finne omtalt foran side 9. Han hadde et par års tid eid Kvaal, l.nr 87, men han solgte det til broren Peder Trulsen 11.juli 1775 - altså samme året han hadde fått bygselbrev på Slåtten, l.nr. 99 av enkefru Lund.

Gjert sa opp sitt bruk 1781 til fordel for sin bror Peder som nå hadde solgt Kvål, l.nr.87, til den tredje broren Iver Trulsen, 25. og Peder fikk da av enkefru Lund bygselbrev av 9.novbr. 1781. Peder har således to ganger suksedert (*suksedere=etterfølge -O.Tj.*) ^(32.) sin eldre bror, først som sjøleier på l.nr. 87, Kvaal, og siden som bygselmann på Slåtten, l.nr.90. Gjert Trulsen levde ennå 1807, men når han døde, og hvor han tilbragte sine siste leveår, har jeg ikke notert noe om.

Peder Trulsen frasa seg bruket 1787 og så fikk Steffen Pedersen bygselbrev av enkefru Lund, dat. 4.juni 1786. Den 6.novbr. 1786 utstedte Steffen Pedersen kårbrev til Peder Trulsens kone, Barbro Olsdtr. Peder sjøl fikk ikke noe kår, bare hans kone. I 3.bind, side 250 er fortalt om hvorledes Peder Trulsem 1790 avkjøpte Gunder Andersen en part av Tjønneland og 1795 skjøtte gården tilbake til den samme Gunnar. Etter Barbro Olsdtr. holdtes skifte 1813. Hun hadde ikke barn med Peder Trulsen. Boets aktiva var 24 rdlr., men gjelden var like stor, så det ble ikke noe til overs. Steffen Pedersen Kvål var kreditor i et bo for 13 daler.

Peder Trulsen døde 1833 som legdslem 90 år gammel - en aldersoppgave der visselig er riktig.

Steffen Pedersen Byrkjeland satt fremdeles på bruket som bygselmann, da Førde kirke og dens jordegods ble solgt ved auksjon 1814 etter jfr. Iverise Lund, men det var hans sønn, Ole Steffensen, som 6.novbr. 1815 fikk skjøte på bruket med 1/6 i Førde kirke. Steffens kone het Oline Olsdtr Ramstad. Når Steffen overlot sin sønn gården til bruk, har jeg ikke notert. Etter ministerialboken døde Steffen som kårmann 1832 i en alder av 81 år. Sønnen, Ole Steffensen der som sagt 1815 ^(33.) fikk skjøte på bruket og den dertilhørende kirkepart, var født 1794. Hans kone het Rakel Andersdtr. Likesom sin nabo på 1.nr. 89, Nils Sørensen, lånte han penger til gårdkjøpet hos Jon Danielsen Vasenden.

I den nye matrikkel står Rasmus Olsen oppført som bruker av gården. 26.

(35.)

Eikeland.

Bergens kalvskinn fra omkring 1350 sier at Førde kirke eide en halv(laup) i Eikeland. Dette er første gang jeg har funnet Eikeland nevnt. At det menes Eikeland i Førde sogn, kan ikke være tvilsomt. Gården nevnes nemlig side om side med Kvål og Hjelle. Navnet skulle bety at der var eikeskog, men om man nå finner sådan på gården eller eikenøtter i jorden, er meg ubekjent. En skyld av ½ laup smør ville i hine tider bety en meget liten gårdpart, og det er trolig at det foruten Førde kirke har vært andre eiere som har hatt større parter. Etter det vi vet om rydningen av Angedals-gårdene, må en tro at Ekeland lange tider har vært den innerste gård i dalen.

Siden 1350 har jeg ikke funnet Eikeland nevnt før 1591. I et skatteregnskap fra 1563 og i et lensregnskap for 1567 skulle en vente å finne gårdens navn, men den nevnes ikke. Forklaringen må være at gården ved denne tid har ligget øde, og da gården atter nevnes 1591 finner man ikke den minste antydning til at Førde kirke har eid noe i den. Kirkens eiendomsrett er kanskje gått i glemme nettopp fordi gården har ligget så lenge øde.

Det er i en jordebok utferdiget 1591 av lensherren på Bergenhus Peder Thott at Eikeland nevnes på nytt. Hva vi her får vite om gården er ikke meget. Vi ser at gården hverken er inndradd bispegods eller gammelt krongods, men om eierne får vi iøvrig ingen beskjed. ^(36.) Videre ser vi at oppsitteren het Ole og at han betalte 1 geitskinn i leidang. De fleste andre gårder i sognet betalte foruten geitskinn også talg i leidang fra 3 til 36 mark, gjennomsnittlig 9 mark, og når Eikeland ingen talg betalte, er gården dermed betegnet som liten eller ubetydelig.

I en jordebok fra 1598/99 nevnes som oppsitter Anders der betalte leidang med 3 mk. talg og 1 geitskinn. Leidangen er altså forhøyet med 3 mk. talg. I denne jordboken finnes ingen Ole, men dette navnet kommer igjen 1603. Derimot har jordeboken av 1598/99 en

Ellend 27 som betalte 1 geitskinn i frelse, hvilket betegner ham som nybygger. Mellom "Husmænd og Ødegårdsmænd" nevnes 1603 Ellend Sør-Egeland, og han er rimeligvis identisk med Ellend fra 1598/99.

Så har vi skatteregnskapet 1603. Bøndene skulle legges i legg på 10 mann, og hvert legg skulle betale 10 daler, således at "den Rige hjalp den Fattige." Det skulle med andre ord innen legget foregå en fordeling etter legg-brødrenes økonomiske evne. Det gjaldt derfor om å passe det slik at de mindre velstilte ikke alle kom i samme legg, men fordeltes mellom flere legg. Regnskapet viser at flerheten av oppsitterne betalte sin daler, som den gang hadde 4 mark. Men der var noen som slapp med tre mark, mot at et tilsvarende antall betalte 5 mark. På Eikeland var der nå de to oppsitterne Anders og Ole, som hver betalte 3 mark og altså ble regnet mellom de fattigere. Disse to har jeg funnet nevnt fremover til 1611 eller 1612 ved siden av hverandre, men vi får ennå ikke vite om de var sjøleiere eller bare bygselmenn.

(37.) Noe fyldigere beskjed får en i fogd Nils Busch's jordebok av 1626. Her sies det at gården skyldte 1 laup smør, at den var bondegods, og at oppsitterne var Tosten og Ole. Eiernes navn nevnes ikke her heller, men noen år seinere får vi vite at eieren het Tosten Olsen Refsdal - uten tvil den samme som 1626 oppføres som bruker.

Tosten Olsen var seinest 1635 bosatt i Refsdalen og bodde der til sin død 1685. Fra 1646 til sin død var han eneeier av Eikeland. Jeg holder ham for å være en sønn av den Ole som 1590 bodde på gården. Etter Findes liste av 1664 skulle han være født 1596, og han blir da ved sin død 1685 nær på 90 år gammel. Etter ham og hans kone, Mildrid Nilsdtr., holdtes skifte i Refsdalen 27.septbr. 1685. Der var en sønn og to døtre i live etter dem. Dessuten hadde der vært to sønner der begge etterlot seg avkom. Av Eikeland fikk sønnen Ole Tostensen og sønnesønnen Sjur eller Siver Olsen hver 1 pund, men hvem som fikk det tredje pund, kan jeg ikke si. 28. I et regnskap fra 1691 oppføres Ole Torstensen Refsdal som eier av hele Sør-Eikeland, men det kan ikke være riktig, for da han 23.juni 1694 holdt skifte i Refsdalen etter sin kone, Eli Klemetsdtr., ble kun det ene pund i gården som han hadde arvet etter sin far, tatt til inntekt for boet. Arvingene var hans to døtre, Anne der ble gift med Rasmus Nilsen Refsdal, og Inger der ble gift med Jakob Olsen Rotenes, og hver av disse fikk 12 mark av Eikeland.

Ved skiftene av 1685 og 1694 var altså flere av Tosten (38.) Olsen Refsdals etterkommere blitt sameiere i Eikeland. Gården må dog noen år etter være blitt samlet på Inger Olsdatters eller hennes mann Jakob Olsen Rotenes's hånd, for i et regnskap av 1703 oppføres denne som eneste eier.

Jakob Olsen Rotenes, der var ca 30 år eldre enn sin kone, døde 1712 omkring 70 år gammel. De hadde flere barn, deriblant sønnen Jakob, en datter (Karen) som seinest 1720 ble

gift med Ananias Helle, og en datter Mari som 1734 ble gift med Sjur Andersen Eikefjord. Det fremgår av yngre dokumenter at Eikeland på skiftet etter Jakob Olsen ble delt mellom disse tre barn, således at sønnen Jakob Jakobsen fikk ½ laup og hver av døtrene 18 mark. Inger Olsdr. ble etter sin første manns død gjengift med Ole Madsen Nøstdal der 1713 fikk bygselbrev på Rotenes. Inger døde 49 år gammel 1720.

I kassaboken for 1715 og følgende år står lensmann Ole Monsen Rotenes oppført som eier av hele Eikeland, men dette er ikke riktig. Eierne var hans stebarn, og i kassabøkene for 1727-1735 oppgis også riktig Jakob Jakobsen Rotenes og medarvinger som eiere. I kassaboken for 1737 står endelig at Jakob Jakobsen eide hele gården, men heller ikke dette er korrekt. Han brukte da hele gården, men eide kun den halve. Jakob Jakobsen ^(39.) Rotenes ble april 1736 trol. og juni samme år gift med Martha Trulsdtr. Nøstdal.

Det er eierne av Eikeland jeg nå seinest har omtalt. Så var det litt om brukerne.

29. Som før fortalt var oppsitterne 1625 Tosten og Ole, og disse eller en av dem var rimeligvis også eier. Da Tosten Olsen 1635 var kommet til Refsdalen som bygselmann, var oppsitteren på Eikeland, Odd, og han satt der nå i en lang årrekke som bruker av hele gården. Kvegregnskapet av 1657 viser at Odd det året skattet av 16 kyr, 16 geiter og 22 smaler, men ikke av hest. Av Findes folkeliste av 1664 får en vite om Odd at han da var 70 år gammel og hadde to drenger, en voksen og en gutt på 13 år. I Odds brukstid var det også at den første alminnelige matrikulering fant sted, og ved den ble Eikelands matrikkel satt til 1 laup 6 mk. smør, altså 6 mark høgre enn landskylden. I Odds tid var det endelig også at det den 29.mars 1669 ble avsagt dom om grensen mellom Ekeland og Kvål (s.18, 19).

Siste gang jeg har sett Odd nevnes er i et regnskap for 1672, hvor han fremdeles oppføres som eneste bruker av gården. Da Findes liste av 1664 ikke har mer enn en husholdning på Ekeland, skulle en tro at der da ikke var noen plassmann på gården, skjønt dette synes å ha vært tilfelle i årene omkring 1660 og likeledes var tilfelle 1701. I koppskattregnskapet for 1645 oppføres på Ekeland ingen andre ^(40.) enn Odd og kone, og han kan såldes ikke ha hatt voksne tjenestefolk, for koppskatt skulle betales av alle menn og kvinner, når de var 15 år gamle eller derover.

Hvis den for Odd oppgitte alder i listen fra 1664 er riktig, skulle han være 78 år gammel 1672. Stort lenger enn til 1672 har han da vel ikke hatt gården. Odd er et så sjeldent forekommende navn i Førde at jeg er tilbøyelig til tro at han var en utenbygds mann. Om barn etter ham vet jeg intet.

I årens nærmest etter 1672 har jeg ikke sett noen oppsitter nevnt. Først 1687 forekommer en Ole Ekeland som verje for en umyndig arving, Jon Angedal. Det er mulig at han er Odds umiddelbare ettermann. Denne Ole Ekeland må være som til høsttinget 1691 ble

stevnt for 1 rdlr. som det ble påstått at han skyldte til avdøde Hans Findemands 30. bu, men som han ble frikjent for å betale, da han med sin ed forklarte å ha betalt beløpet til Findmand. Samme Ole Eikeland er det visselig også som forekommer på folkelisten av 1701, hvor en får litt nærmere beskjed om ham. Man får således av denne liste vite at han het Ole Siverson (eller Siursen), at han var 50 år gammel, at han hadde hjemme hos seg en 7 år gammel sønn, Ole, og at han hadde en tjenestedreng Gunder Olsen, 20 år gammel. Han var ifølge denne liste bruker av hele gården. Dog nevnes nå også en husmann på Eikelandshaugen, Morten Larsen, 71 år gammel. Ole Eikeland var vurderingsmann 1703 under et skifte på Hjelle ^(41.), var 1706 ved sommertinget vitne i den før omtalte prosess om grenseskjelet mellom Eikeland og Kvål. Den 11. november 1706 var han lagrettemann under en åstedssak på Kusli, likeså ved sommertinget 1708 og ved vår- sommer- og høsttinget 1712. Ved denne tid har han rimeligvis fratrudd sitt bruk, for under 12. april 1712 fikk hans sønn, Ole Olsen bygselbrev på gården. Bygselbrevet er utstedt av Inger Olsdtr Rotenes på hennes manns eller hans Bo's vegne. Ifølge ministerialboken døde Ole Sjursen dog først 1732 i en alder av 80½ år, og det passer godt med aldersoppgaven fra 1701.

Ole Olsen oppføres 1715-1719 som bruker av hele Eikeland, men 1724 oppføres han som bruker bare av en tredjedel av gården og Anders Olsen som bruker av to tredjedeler. I kassaboken for 1726 er Ole Olsen forsvunnet fra Eikeland, og Anders Olsen oppføres som bruker av hele gården. Ole finner vi imidlertid igjen som bruker av ½ laup av Kusli, der han ble til sin død. Påfallende er det at kassaboken har ham på Kuslien allerede 1724, altså samme år som han ennå oppføres som bruker av 1/3 av Eikeland. Ole Olsen ble 1720 gift med Mari Marquardsdtr. Reiekvam. Ole Olsen omtales foran som vitne i åstedssaken av 20. septbr. 1769 mellom Eikeland og Kvaal. Han må som vitne ha oppgitt uriktig alder. Etter hans oppgave under hin sak får man nemlig ut han fraflyttet Eikeland 1717, mens kassaboken vi ser at han var der flere år lenger. ^(42.) Hans ettermann var som nevnt 31. Anders Olsen som døde nyårstid 1735 i en alder av 63 år. Hans enke oppføres som bruker 1735, men 1736 eller 1737 ble gården overtatt av Jakob Jakobsen Rotenes, der som før nevnt, eide halvparten av den. Det faller meg inn at denne Anders Olsen er kommet fra Kuslien, og at han og Ole Olsen har byttet bygselbruk, for samtidig med at Ole Olsen forsvinner fra Ekeland og gjenfinnes på Kuslien, samtidig forsvinner en Anders Olsen fra Kuslien og gjenfinnes en mann av samme navn på Ekeland.

Jeg har nå nevnt fire oppsittere på Ekeland: Odd, Ole Sjursen, Ole Olsen og Anders Olsen, hvis brukstid tilsammen omtrent omfatter ett århundre. Ole Sjursen og Ole Olsen er far og sønn. Men at det mellom dem på den ene siden og Odd og Anders Olsen på den andre siden har eksistert noe slektskapsforhold eller svogerskap har jeg ikke kunnet finne ut. Så kan

det spørres om det mellom de nevnte fire brukere og eierne kan ha vært slektskap eller svogerskap. Man kunne ved bare å se på navnene tenke seg at bruker Ole Sjursen var en sønn av den Sjur Olsen som på skiftet 1685 etter sin bestefar, Tosten Olsen Refsdal, fikk 1 pund av gården. Men hvis de aldersoppgaver man har er noenlunde riktige, blir dette uantagelig. Tosten Olsen Refsdal skulle etter folkelisten av 1664 være født 1596 og Ole Sjursen Ekeland etter folkelisten av 1701- 1651. Det ligger altså ikke mer enn 55 år mellom deres fødsel, og (43.) skulle Ole Sørensen være Tosten Refsdals sønnesønn, måtte Tosten 18 år gammel eller 1614 fått sønnen Ole, denne 18 år gammel eller 1632 fått sønnen Sjur og denne endelig 18 eller 19 år gammel eller 1651 fått sønnen Ole. Det ligger visstnok innen rimelighetens grenser, men er dog høyst usannsynlig,

I den eldste bevarte ministerialbok der begynner 1720, nevnes en Ole Ekelandshaugen der 1720 hadde et barn til dåpen, og i en yngre ministerialbok leser man at Ole Ekelandshaugen døde 70 år gammel 1763. Fremdeles nevnes i en annen ministerialbok en Jakob 32. Ekelandshaug som 1735, 1736 og 1737 hadde barn til dåpen. Disse to menn har rimeligvis vært husmenn på Ekeland (*Ekelandshaugen må være identisk med Einehaugen, som såvidt jeg vet i århundrer har vært den eneste husmannsplass under Ekeland. O.Tj.*). Ellers nevnes fra denne tid flere mennesker på Ekeland, særlig kvinner, som jeg ikke vet å henføre til noen bestemt familje, blant andre en Mari Olsdtr. Ekeland som døde 99 år gammel 1734. De gifte koner benevnes ofte i ministerialbøkene bare som N.N's kvinne og i kassabaker og regnskaper nevnes ikke enkene ved navn. Snart heter det N.N's enke, oftest bare enke. Dette gjør det vanskelig å få greie på slektskap- og svogerskapsforhold. Hadde skifteprotokollene vært ordentlig førte, ville en i dem ha hatt megen hjelp, men sorenskriver Widerøe holdt ikke god orden på skiftene, bare de færreste ble innført i protokollene.

xxx 0 xxx

Jakob Jakobsen som 1736 eller 1737 overtok bruken av hele (44.) Ekeland, var som før sagt sønn av Jakob Olsen Rotenes og Inger Olsdatter Refsdal. I juni 1736 ble han gift med Marthe Trulsdtr. Naustdal. Etter sin far hadde han arvet den halve gård, men den andre halvparten tilhørte hans søster eller svoger eller deres avkom. Han døde 1740 eller 1741, for sistnevnte år oppføres i kassaboken hans enke som bruker. Skiftet etter ham finnes ikke i protokollene, men en ser av et seinere dokument at det ble avsluttet 21.juni 1741. Under skiftet fikk hans sønn Samuel (født 1739) 20 mark av gården, datteren Inger (født 1737) 10 mark og enken Marte Trulsdtr. 6 mark der tilsammen utgjør den halvlaup Samuel eide.

På den andre halve laup som Jakob Jakobsen hadde brukt, men ikke eide, fikk ungar Odjer Andersen Botnen skjøte den 10.april 1743 for en kjøpesum av 36 rdlr. Utstederne av dette skjøte var den 1732 avdøde Ananias Helles tre barn, der etter faren hadde arvet 18

mark. Det ene av disse barn, sønnen Ole Ananiassen Helle hadde dessuten hos sin mostermann, Sjur Andersen Eikefjord 33, til makeskiftet seg 18 mark og solgte også disse til Odjer. Et par måneder etter å ha fått dette skjøte, nemlig 14.juni 1743 ektet Odjer Marte Trulsdtr. og overtok så bruken av den hele gård. Hva Odjer 1743 kjøpte, er det seinere l.nr. 91 (br.nr. 1), og hva Jakob Jakobsen hadde eid, er det seinere l.nr. 92 (br.nr. 2). Odjer og Marte satt en rekke av år på Ekeland. Odjer døde 65 år gammel 1784 ^(45.) (var altså født 1719), Marte 82 år gammel 1790 (altså født 1708 og 11 år eldre enn Odjer). Av skiftet etter Odjer fremgår at han og Marte hadde tre barn sammen, sønnene Anders og Truls og datteren Ålet, gift med Peder Olsen Furebø. Marte oppgav sin bolott, så den kom til deling mellom hennes fem barn av begge ekteskaper. Boet eide halvdelen av en sjøbod ved Sjøen i Førds på Skei's grunn og beholdningen var 112 rdlr. Hva Odjer hadde eid av gården, hadde han fem år før sin død solgt til sin eldste sønn Anders. Boet hadde avgift tilgode hos plassmann Jakob Ekelandshaugen. Martes datter av første ekteskap, Inger Jakobsdtr. hadde vart gift med Krispinus Isaksen Ultang, men var blitt enke etter ham og var gjengift med Sjur Madsen Ultang (Fra Åsen.), da skiftet etter hennes stefar 1784 fant sted. Denne Inger hadde på skiftet 1741 etter sin far arvet 10 mark av gården, og disse 10 mark var ved skiftet etter hennes første mann Krispinus Ultang, delt således at hun sjøl beholdt 5 mark og hennes sønn med Krispinus fikk 5 mark. Av disse 10 mark som Odjer Andersen hadde brukt, ble det på skiftet etter ham krevd landskyld for 1783 og 1784.

Til en åstedssak på Bruket den 20.juni 1753 hadde Anders Hansen innstevnt sin nabo, Odjer Ekeland og Rasmus Andersen Haugen. Det ble ført vitner om hvor merket mellom Bruket og Haugen gikk, men jeg har ikke notert noe om forhandlinger angående merket mot Ekeland. ^(46.) Til sommertinget 1759 hadde Odjer Ekeland stevnt Rognald Angedal for tre tømmerstokker som Rognald hadde lånt hos ham, men ikke vilde betale. Rognald ble dømt til å levere stokkene 34, tilbake eller betale deres verdi 1½ rdlr. og ble dessuten tilpliktet å betale saksomkostningene.

Om de sakene som Odjer Ekeland hadde 1769 med samtlige oppsittere på Kvaal, 1774 med Ole Olsen Øvre Slåtten, er fortalt under Kvål (s.18, 19 og 22).

Ved høsttinget 1766 lyste Odjers stesønn Samuel Jakobsen pengemangel og sin odelsrett til 10 mark i Ekeland som hans søster Inger eide, og til de 1 pd.18 mk som stefaren eide. Samuel kalles her Samuel Hafstad og må altså da ha hatt bopel eller opphold på Hafstad. Han iverksatte dog ikke noen løsnings sak verken mot stefaren eller mot halvbroren, Anders Odjersen, da denne 1779 hadde fått skjøte.

Etter Odjer Andersens tid har Ekeland stedse vært to bruk, 1.nr. 91 og 92, hvorav det siste uavbrutt har holdt seg i den gamle fra Torsten Olsen Refsdal nedstammede odelsætt. Jeg skal gjennomgå hvert bruk for seg.

xxx 0 xxx

L.nr. 91.

Under 17.novbr. 1779 skjøtte Odjer Andersen for 56 rdlr. til sønnen Anders Odjersen hva han eide i Ekeland, 1 pd. 18 mk., nemlig de 1 pd. 12 mk. (1.nr. 91), som han 1743 hadde fått skjøte på av Ananias Helles barn, og de 6 mk. av 1.nr. 92 som hans kone hadde fått 1741 på skiftet etter hennes første mann, Jakob Jakobsen.

Anders Odjersen, som januar 1785 ble gift med Inger Olsdr (47.) Slåtten, skjøtte 10.juli 1767 til halvbroren, Samuel Jakobsen de 6 mark av 1.nr. 92, så at han bare beholdt igjen 1 pd. 12 mk. eller 1.nr. 91. Anders døde barnløs 1794 i en alder av 49 år. Boets beholdning var 230 rdlr, deri innbefattet gården, der var ansatt til 144 rdlr. Av gården fikk enken 18 mark, fullbroren, Truls Odjersen Kvamme 8 mark, fullsøsteren Aalet, gift med Peder Olsen Furebø 4 mk., halvbroren Samuel Jakobsen Ekeland 4 mk. og halvsøsteren Inger Jakobsdatter, gift med Sjur Madsen Ultang, 2 mark. Inger Olsdatter 35. innløste året etter fra sine medeiere 14 mk., idet hun juli 1795 av Truls Odjersen, Peder Furebø og Sjur Ultang fikk skjøte på deres parter. Hun var altså nå eier av 1 pd. 8 mk. eller hele 1.nr. 91 på 4 mark nær, som hennes manns halvbror, Samuel Jakobsen hadde arvet etter ham. En ukes tid etter egtet hun ungkar Helje Simonsen Botnen, og han innløste fra Samuel Jakobsen dennes 4 mark, hvorpå han dog først etter Samuels død fikk heimelsbrev av skifteforvalteren, datert 1.novbr. 1804. Det hele bruk, 1.nr. 91 var således nå samlet på en hånd.

Under 25.oktober 1827 skjøtte Helje Simonsen til Erik Andersen for 200 spdlr. forbeholdende seg og kone, Inger Olsdatter, bruksrett og kår.

På skiftet etter Erik Andersen, sluttet 15.desember 1845, ble gården for en takst av 260 spdlr. utlagt til hans enke, Pernille Pedersdr., mot at hun til hvert av de 5 barna betale 20 spdlr. (48.) Pernille Pedersdr. giftet seg igjen med Søren Nilsen, og denne skjøtte under 4.juli 1851 til sin eldste stesønn, Anders Eriksen for 260 spdlr. og med forbehold av bruksrett og kår.

Under 30.april 1870 solgte Anders Eriksen til Bertel Tostensen Botnen for 400 spdlr. og således at Bertel overtok kåret til Søren Nilsen.

Fem år etter, nemlig under 13.april 1875 solgte Bertel Torstensen til John Knudsen Klakegg, der foruten å overta kåret til Søren Nilsen betalte 1100 spdlr. for gården. John Knudsen er ennå (1904) eier av gården.

L.nr. 92. Ved skifte 1741 etter Jakob Jakobsen var 1.nr. 92 delt således at sønnen Samuel Jakobsen fikk 20 mark, datteren, Inger Jakobsen 10 mark og stervboenken(*1), deres mor, Marte Trulsdtr. 6 mark. (*1. *Sterv kommer rimeligvis av det tyske verbum sterben = dø. Stervboenken blir da ordrett å oversette med dødsboenken. O.Tj.)*

Under 10.juli 1787 fikk Samuel skjøte på 11 mark, nemlig av Anders Odjersen på 6 mark, som dennes far hadde fått ved sitt ekteskap 36 med Marte Trulsdtr. og 1779 tilskjøtt Anders Odjersen og av Inger Jakobsdtrs mann på 5 mark eller halvdelen av de 10 mark hun 1741 hadde arvet etter faren. Samuel Jakobsen eide altså nå 1 pd, 7 mk. De 5 mark som manglet i den fulle halve laup, var den andre halvparten ^(49.) av Inger Jakobsdatters part, som ved skifte etter Ingers første mann, var utlagt til hennes sønn Krispinus Krispinussen Ultang. Samuel brukte da den hele gård. Penger til innløsningen fikk Samuel av Elias Larsen Slåtten av Jølster, til hvem han samme dag han fikk skjøte, gav obligasjon på 40 rdlr. Denne obligasjon avlestes 1795, men samtidig utstedte Samuel en ny obligasjon til Elias Slåtten for 77 rdlr. Det ser ut til at Samuel ikke har betalt renter og at obligasjonen derfor har steget. Samuel der 1786 var blitt gift med Gjø Asbjørnsdtr. Kvål, døde ca 60 år gammel 1800. På skiftet etter ham ble største parten av gården, nemlig 1 pd. 3 1/8 mk. utlagt til den nyss nevnte pantekreditor Elias Slåtten, hvis krav nå var steget til 88 rdlr. Resten av gården 3 7/8 mk. ble utlagt til enken.

Høsten 1801 giftet Gjø Asbjørnsdtr. seg med ungkar Endre Larsen Hestad. Denne fikk under 6.noveuber 1801 av Elias Larsen Slåtten skjøte på de til ham utlagte 1 pd. 3 1/8 mk. og ble således eier av 1 pd 7 mk. da han med konen hadde fått 3 7/8 mk.

Den 1.november 1804 lyste verjen for Jakob Samuelsen, som var sønn av Samuel Jakobsen og Gjø Asbjørnsdtr., sin myndlings odelsrett til gården, og under 6.november 1812 fikk Jakob skjøte av sin stefar, Endre Larsen, på 1 pd.7 mk. og av Lars Iversen Ultang på 5 mk., så at han ble eier av hele bruket. De 5 mark hadde (se s.33) tilhørt ^(50.) Krispinus Krispinussen Ultang og var ved skifte etter ham 1809 utlagt til hans enke Kristiane Josefsdtr, der var blitt gjengift med Lars Iversen Ultang.

Det hadde ikke gått så glatt for Jakob Samuelsen å få skjøte på stefarens 1 pd. 7 mk. Det skjedde først etterat hans verje hadde stevnt Endre Larsen til sommertinget 1812. Endre ville 37 ikke, sa han, gi skjøte før han ble sikret kår, men sorenskriveren tok ikke hensyn til denne innvending og tilpliktet Endre under tvangsmulkt til å utferdige skjøte. Dette skjedde da på høsttinget samme år og samtidig utstedtes også kårbrev til Endre og kone. Kjøpesummen ble satt til 143 rdlr. for hele gården.

Jakob Samuelsen var født 1798 og var altså ennå bare 14 år gammel da han fikk skjøte. Han ble 1823 gift med Nikoline Ludvigsdatter Grimeland. Han eide gården i 50 år og

solgte den under 2.april 1864 til sønnen Andreas Jakobsen for 350 spdlr. og kår til seg og kone.

Under 27.juni 1888 solgte Andreas Jakobsen til sønnen, den nåværende (1904) eier Martinus Andreassen for 2400 kr. og kår.

Martinus Andreassen har en ganske lang rekke av forfedre å oppregne, nemlig:

1. Tosten Olsen Refsdal og kone Mildrid Nilsdtr. døde 1685.
2. Deres sønn, Ole Tostensen Refsdal, seinere Sunde, gift med Eli Klemetsdatter, døde, hun i 1694, han i 1701. (51.)
3. Deres datter, Inger Olsdtr. gift med Jakob Olsen Rotenes. Han døde 1712, hun 1720.
4. Deres sønn, Jakob Jakobsen Ekeland, gift med Marte Trulsdatter Nøstdal. Han døde 1740 eller 1741, hun 1790.
5. Deres sønn, Samuel Jakobsen Ekeland, gift med Gjø Asbjørnsdtr. Kvål. Han døde 1800, hun 1827.
6. Deres sønn, Jakob Samuelsen Ekeland, g.m. Nikoline Ludvigsdtr. Grimeland
7. Deres sønn, Andreas Jakobsen Ekeland (gift med Synneve Markvardsen Kvål)
8. Martinus Andreassen Ekeland (gift med Kristiane Olsdtr. Kvål)
9. Martin Martinussen Ekeland, gift med Kaia Johannesdatter Vie)

((Notat mellom side 37 og 38, av O. Tj.))

BRUKJE, ANGEDAL og INDREBØ i manntallet fra 1666.

1. Oppsitter:	Per (Markvardsen)	52 år	L.0-2-16
Drenger:	Markvard Larssen	20 -	
:	Markvard Jørnsen (Tj.l?)	9 -	
Husmann:	Anders Anderssen (I Holene?)	65 -	
2. Oppsitter:	Odgjer Persen	24 år	L.0-1-12
3. Oppsitter:	Markvard	27 -	L.0-0-18
4. Oppsitter:	Antonis	44 -	L.0-1-12
Sønner:	Odgjer Antonsen	8 -	
:	Mikkjel -	4 -	
Husmann:	Nils (Hvor?)	45 -	
5. Oppsitter:	Erke Eriksen	28 -	L.0-1-3
Sønn:	Markvard	2 -	
6. Oppsitter:	Erke Mikkjelsen	80 -	L.0-1-3
Sønn:	Markvard -	19 -	
7. Oppsitter:	Johanes	54 -	L.0-2-0
Sønner:	Markvard Johanessen	16 -	
Knekt:	Oluf Johanessen	25 -	
Husmann:	Oluf Olsen (Ekrehogjen?)	60 -	
8. Oppsitter:	Lars	60 -	L.0-1-12
Husmann:	Jo Anderssen (Und'Garda?)	50 -	
9. Oppsitter:	Lars (nr.99?)	30 -	L.0-1-8

1. Pers far, Markvard Persen, visst på Angedal. Det samme gjorde visst også Per. Men her oppføres han med husmann, så en må tro at han ellerede i 1666 satt som bruker av 96, 97, men at sønnen. Oddjer, vel også, nr.3 Markvard sett på Angedal til Rognald Larsen ble eier og trengte dem ut i kring 1680. Før 1700 var Odgjer blitt bruker av 96, 97.

Nr.5 og 6 er visselig far og sønn og noenlunde sikkert sambrukere i Brukja. Den 80 år gamle Erke Mikkjelsen er trolig identisk med "Erik BRUGEN fra 1635. Trolig ble disse avløst av den Jens i Brukja som byttet til seg Grimelandslia, nå to bruk. Det kan jo tenkes at han stammet derfra.

Nr, 7, Johanes var rimeligvis bruker av nr.101,

9, siste Lars satt trolig på nr, 99, Landskylden L. 0-1- 8 svarer godt til matrikkelskylden, L.0-1-12, og så er der ikke husmannsplass.

I Manntallet oppgis 4 husmenn. Jeg kjenner bare tre husmannsplasser, alle på Indrebø. O,Tj.)

Angedal, **med Indrebø og Bruket**

38

Angedal var opprinnelig et felles navn for det nåværende Angedal, Indrebø og Bruket, og det ble å være det langt ned gjennom tiden. Før enn de spesielle navnene festet seg, finner en stundom en og samme mann betegnet dels med fellesnavnet, dels med et av de to andre navn. Av og til finner man også nevnt "Fremre" Angedal, og med det må menes de nåværende Angedals-bruk. Av og til nevnes "Indre" Angedal, og med det må menes Indrebø. (*Først ved matrikuleringen 1838 ble det gamle Stor-Angedal, matr.nr. 3, delt i tre gårder; Bruket, matr.nr. 31, Angedal, matr.nr 32 og Indrebø, matr.nr. 33. O.TJ.)*

De eldste etterretninger om gården Angedalen finner man Herredag-domboken av 1599, og disse etterretninger har jeg gjengitt i 2. hefte, side 106 til 113, i et stykke som jeg har kalt; En Rydningsmann i Angedalen.

Rydningsmannen Jon var kommet til Angedalen før 1582 og nevnes sammen med sønnen Anders foruten i Herredag-domboken av 1599 dessuten i Peder Thotts jordbok av 1591. I denne jordebok nevnes til like Thor Indre Angedal, som jeg antar hørte til på Indrebø, siden bruket hans kalles Indre Angedal. Er det riktig, må det Jon ryddet være en del av det seinere Angedal. I et regnskap for året 1598/99 finner en igjen Jon, men sønnen hans, Anders nevnes ikke og heller ikke Thor. De to nye menn som nå er kommet til ved siden av Jon, er Oluf Amundsen og Markvard Indre Angedal. Den siste holder jeg for å være Thors ettermann på Indrebø.

I et skatteregnskap for 1603 er Jons navn forsvunnet, og nå nevnes det 4 oppsittere: Oluf Fremre Angedal, Anders, Markvard og Oluf, og dessuten får en vite at Oluf Amundsen eide ½ laup, Anders likeså ½ laup og Oluf 18 mark smør. Markvard kan ikke
 ((mellom side 38 og 39, av O. Tj.))

ANGEDAL. Gardnavnet og dalnavnet.

I tiden mellom 1603 og 1626 finner en navnet i disse former:

1. Angedalsbotnen om Botnen
2. Indre Angedal og Angedalsbøen om Indrebø
3. Fremte Angedal om Brukje

Etter dette må en tro at "Indredalen" opphavelig her vært ei eign, ein gard, og at dalnavnet, Angedalen, fra først av bare ble brukt om dette område. Smått om senn er så navnet tatt i bruk også om "Midtredalen". Men noen Ytre eller Nedre Angedal om Tefre, Hjelle og Ytre Slåttene har her jeg aldrig hørt brukt. Dit er navner ennå ikke kommet. Men som geografisk omgrep må en likevel regne Angedalen fra Hestebakkjen til innst i Botnadalen.

Denne utvikling er ikke særmerkt for Angedalen. Felles navn på dalfører og hele fjorder synes å være av forholdsvis ny dato. Stavfjorden og Vevringsfjorden er visselig atskillig eldre enn Førdsfjorden. Denne kan en noenlunde trygt gå ut fra fikk navn etterat det norrøne "fjodr" eller "fjōdr" - som Åsen skriver - var blitt til Førde og dekket over det pussige, at Førdsfjorden i røynda betyr fjordfjorden.

Med elvenavn er det anderledes. Elver med stadnavn forandrer navn etter bygdelagene de renner gjennom, jf. Stardalselva, Breimselva, Gloppeelva.

I en jordbruksartikkel i Bergen Tidende nå siste vinter nevner forfatteren "Huldrefossen i Jølstra." Forfatteren, Byrkjeland tror jeg han het, har tatt konsekvensen av at storelva i Førde het Jølstra og at Huldrefossen hørte med til vassdraget. O.Tj.)

39. ennå ha eid noe av gården, siden det ikke sies noe om det. Anders Angedalsbøen nevnes 1612 og Anders Fremre Angedal 1613, og dette er sikkerlig samme mann og identisk med Anders fra 1603.

I årene 1611-1613 nevnes Oluf Amundsen som eier av ½ laup og Anders Fremre Angedal som eier av ½ laup likesom i regnskapet av 1603, men fra 1613 oppføres også Markvard som eier av en part i gården. Markvards parti oppgis 1613 til 1 pd. 4 mk., 1636 til 1 laup 6 mk. Og 1641/42 til 1 laup.

I et sakefallsregnskap fra 1610/11 har jeg funnet at Ole i Angedal slo sin granne Anders et økshammerslag og for det bømte han 4 daler, og at Anders i Angedalen slo sitt søsterbarn "nogle Hug på deres egen Bø" og derfor bømte 7 daler. Jeg formoder det er en og

samme konflikt som har ført til begge disse bøte-sakene, og slutter derav at Ole var gift med en søster av Anders. Anders har slått sitt søsterbarn, og barnets far har kvittert ved å gi Anders et øksehammerslag. At øksehammerslaget skulle ha vært det første, og at Anders skulle ha hevnet dette ved å slå Oles barn, holder jeg for mindre rimelig.

I et annet sakefallsregnskap fra 1613/14 står å lese at Markvard Angedal, fordi hans folk ”mistog” en smale fra Borger Siverson i Førde ble dømt ”Mistag” og bøtte 4 dalers. (55.) Som det vil sees er de opplysninger jeg har om Angedalen i begynnelsen av det 17. århundre usammenhengende eller fragmentariske. Jeg har ikke kunnet finne ut hvorfra de hittil nevnte oppsittere er kommet eller hvor de hørte hjemme. Jeg er tilbøyelig til å tro at de hørte til Ramstad- eller Furebø-slektene, men noe bevis for antagelsen kan jeg ikke fremlegge.

Fra 1626 vet jeg litt bedre beskjed om gården, dog ikke så meget at jeg kan holde hvert enkelt bruk fra hverandre, hva der vaskeliggjøres ved at også Indrebø og Bruket i gammel tid gikk inn under navnet Angedal.

40. I fogd Buschs jordebok av 1626 leser en at Angedal var bondegods, at det var god jord, at det på gården var 6 oppsittere og at gårdens landskyld var 4 lauper. Oppsitter-tallet og skylden beviser at det i den foregående generasjon må ha vært ryddet og dyrket flittig der inne i dalen.

Buschs jordebok sier bare at Angedalen er bondegods, men navngir ikke eierne. Oppsitterne derimot oppregnes med navn. I et regnskap 1635 finnes også oppsitternes navn. Jeg stiller begge rekker ved siden av hverandre:

1626	1635
Ole	Ole
Ole	Ole Mand(?)
Markvard	Markvard
Ole	Erik ”Brugen”
Mikkel	Erik Mikkelsen
Nils	Lars

Markvard het Markvard Pedersen og satt visselig på Indrebø. Jeg holder ham for identisk med den Markvard som nevnes 1598/99. Fra 1613 eide han som alt sagt en part i gården. Han var 1636 en av de 7 menn som etter hr. Jakob Olsens død skulle velge en ny prest for Førde. Han levde ennå høsten 1642 og fungerte da som lagrettsmann. En av disse Erik'er eide 1636 ½ laup

Den 21. mai 1636 holdtes der på Angedal en åstedsforretning som omtales under en seinere prosess. Så vidt jeg forstår har den bestemt skogmerkene mellom Fremre Angedal (d.e. det seinere Angedal) og Indre Angedal (d.e. Indrebø) inne ved Vassbrekka.

Som tidligere ofte omtalt har man et koppskattregnskap fra 1645/46 og et regnskap fra 1646 over en skatt ”etter Løbetallet” – (d.e. *antall laup*) , der oppregner både eierne og brukerne. Også navnene fra disse regnskaper stiller jeg ved siden av hverandre:

Koppskattregnskap 1645 / 46	Brukerne 1646		Eierne 1646	
Peder og kone med 1 dreng og 1 pike	Peder, bruker	L. 0-1-9	Peder Angedal	L. 0-1-16
Ole Nordfjor og kone med 1 dreng og 1 pike	Ole, bruker	L. 0-1-12	Ole Angedal	L. 0-1-0
Ole og kone	Ole, bruker	L. 0-1-18	Søren Mordtsen i Førde	L. 1-0-0
Enken med 1 dreng og en pike	Enken	L. 0-1-12	Enken med hennes barn	L. 1-0-12
Lars og kone	Lars	L. 0-2-6		
Erik og kone med to piker	Erik	L. 0-2-3	Erik Angedal	L. 0-1-12
Nils og kone	Nils	L. 0-1-12	Nils Espehoug	L. 0-1-12
Dessuten nevnes husmand Johannes			Hver bygsler sitt	
		L. 4-0-0		L. 4-0-0

41 Oppsitternes antall var 1635 seks, men i 1646 var de sju. Av de seks navnene fra 1635 gjenfinner vi i 1646 de 4, nemlig Ole, Ole, Erik og Lars, men den andre Erik og Markvard er blitt borte. De nye navn vi finner 1646 er Peder, Nils samt enken. Om Peder kan en med noenlunde sikkerhet si at han var sønn av den 1645 nevnte oppsitter (57.) Markvard, og enken fra 1646 er rimeligvis Markvards enke. Er dette riktig, så skulde den 1645 nevnte oppsitter Nils være kommet i stedet for en av de to Erik'er som nevnes 1635.

Den 1646 nevnte eier Søren Mordtsen (det skal vel bety Maardsen) har rimeligvis bodd i Sjøhola, som da spesielt kaldtes Førde. Jeg er tilbøyelig til å tro at han har vært handelsmann der. Eierne, Nils Espehoug, må være en fra oppsitteren Nils forskjellig person. Hadde han bodd i Angedal, måtte han også ha vært kalt etter denne gård. De for eierne og brukerne 1646 oppførte skyldbeløp faller ikke sammen og svarer ikke således til hverandre at man kan se hvem hver enkelt av brukerne hadde til jorddrott.

Så vel i jordboken av 1626 som i regnskap fra 1646 oppgis Angedals landskyld til 4 lauper, men 1657, 1661 og 1662 oppføres den med 4½ laup. Ved matrikuleringen 1667 ble matrikkelskylden satt til 5 lauper 12 mark og gården ansatt til å føde 158 naut og 8 hester, hva visselig må ha vært for høyt. I matrikkelen av 1667 oppgis "Opgivernes" antall til 10, men så mange bruk har det visst ikke vært. Antakelig er sambrukere tatt med. Ved angivelsen av eiendomsforholdet 42 vedble man også etter 1667 å benytte den gamle landskyld som betegnelse for gårdene. For årene 1657, 1662, 1672, 1691 og 1703 oppgis eierne således:

1657	1662	
Søren Mordtsen	L. 1-0-0	Lars Hansen i Førde
Nils Espehoug	L. 0-1-12	(d. e. i Sjøhola) L. 1-1-12
Erik Angedal	L. 0-1-12	Johannes Kleven L. 0-1-18
Peder Angedal	L. 0-1-16	
Enken med sine barn	L. 0-1-20	
Ole	L. 0-1-0	
	Hver bygsler sitt	Brukerne eier resten

1672	1684	1691
Marthe, sal. Lars Hansen L. 1-1-12	Hans Larsen L. 1-0-0 Rognald Larsen L. 0-1-12	Rognald Larsen eier og bruker L. 1-1-12
Hr. Peder Førde L. 1-0-4	Peder Finde L. 1-1-20	Hr. Peder Finde eier L. 1-1-20
Ole Olsen Nødal L. 0-0-15½ Oppsitterne eier og bruker L. 1-2-4½	Peder Markvardson L. 1-1-4	Peder Markvardsen eier og bruker L. 1-1-4
L. 4-1-12	L. 4-1-	L. 4-1-
12	12	12

(58.) Man ser herav at 1684-1691 er eiendommen samlet på tre hender, og 1703 var det kommet til det at Henrik Findes arvinger eide 2 lauper, 2 pd. 22 mk. og at resten , 1 laup 2 pd. 14 mk. eides og bruktes av Rognald Larsen. Skyldbeløpene skulle forøvrig formodentlig være oppgitt med henholdsvis 3 lauper, og 1 laup 1pd. 12 mk. I eieroppgaven 1657 må der være en feil, da skyldbeløper kun andrar til 3½ laup.

Til opplysning om brukerne i tiden 1657-1672 hitsetter jeg utdrag av Kvegregnskapet for 1657, Findes folkeliste fra 1664 og et regnskap fra 1672.

Kvegregnskapet 1657 Oppsittere som 1661- 62	Folkelisten av 1664			
	Oppsittere	År	Sønner	År
Lars skattet av 8 kyr	Lars	26	Markvard Larsen	13
Peder skattet av 12 kyr	Peder	49		
Erik skattet av 12 kyr	Erik Eriksen	28	43.	
Ole Olsen skattet av 8 kyr	Enken Markvard	20	Markvard Eriksen	15
Johannes skattet av 12 kyr	Johannes	50	Ole Johannesen, under kompagni Markvard Johannesen	28 14
Antonius, 1 hest, 9 kyr	Antonius	40		
Nils skattet av 5 kyr	Nils			
Ole husmann sk. av 2 kyr				
Regnskapet 1672				
Lars, bruker L. 0-1-12	Etter Lars Olsen Angedal skifte 1702			
Peder, bruker L. 1-1-4	Etter Peder Markvardsen skifte 1695			
Odjer og enken L. 0-2-6				
Markvard L. 0-0-18				
Johannes L. 0-2-1	Etter Johannes Olsen Angedal skifte 1681			
Antonius L. 0-1-12	Antonius nevnes 1681 og sies da å skulle fratre bygselen på 1 pd. 12 mk.			
Ole Olsen L. 0-1-7	= L. 4-1-12			

((Notat mellom side 42 og 43, av O. Tj.))

Kleb inn i Steen IV, fol.43. (Fra J.N.S.' Dagbok)
Anno 1681 døde Johannis Angedal

Til det som opplyses om oppsitterne i disse lister kan tilføyes at jeg om Ole Olsen Angedal har funnet at han de tre årene 1657-1659 eide og brukte 1 pd. 4 mk. Man vil se at Ole Olsen er blitt borte på listen fra 1664, men at det i regnskapet fra 1672 atter forekommer

en Ole Olsen. Men om Ole Olsen fra 1657 er identisk med Ole Olsen fra 1672, kan jeg ikke avgjøre.

Ved hjelp av de meddelt lister over eiere og brukere å finne ut på hvilket spesielt bruk hver enkelt oppsitter hører heime, har ikke vært mulig. Derimot kan jeg nok se at 1 laup 1 pd. 12 mk. Som 1662-1672 tilhørte Lars Hansen i Sjøhola og hans enke, må være de seinere Angedals-bruk, l.nr. 93, 94, og 95, at de 1 laup 1 pd. og 4 mark, som Peder Markvardson 1684-1691 eide, må være de seinere Indrebø-bruk, nr. 99 og 101 og Bruket, nr. 100. Herom vil nærmere bli talt siden.

Med hensyn til skatteregnskapet vil jeg fremheve at der 44, på hele gården bare var en hest. I første hefte har jeg nærmere behandlet kvegskattregnskapet og henviser dertil.

Den 7. august 1665 eller kanskje 1675 holdtes en åstedsforretning på Angedal der påberoptes under en seinere prosess. Forretningen gjeldt ”Markernes Indretning mellom Indre Angedal og Ytre eller Fremre Angedal så vel på søndre som på nordre side av Elven”. Dens nærmere innhold kjennes ikke.

Den 23. september 1682 holdtes en avtagsforretning på Angedal etter begjering av Rognald Larsen. Rognald brukte da en part av Angedal som tilhørte hans søskenbarn, Hans Larsen. På dennes vegne møtte hans formynder og morbror Lars Rognaldsen Furebø, Rognald Larsens far. Lagrettemennene fant at fjellskred og elvbrott hadde gjort skade på åker og eng og satte ned skatteskylden, så den ble 1 laup eller som den gamle landskylden. Jeg vil nå gå over til å behandle bekvemst i tre grupper, nemlig Angedals-brukene, l.nr. 93, 94 og 95, Indrebø + brukene, l.nr. 96, 97 og 98 og Indrebø, l.nr. 99 og 101 samt Bruket, l.nr. 100.

Forinnen vil jeg dog avskrive folkelisten av 1701 for Angedals vedkommende. Hva der står i parentes er mine tilføyelser. 44-45

Oppsittere	År	Sønner	År	Drenger	År
Rognald Larsen (Eide og brukte Angedal, l.nr. 93, 94 og 95. Døde 1729)	52	Markvard seiler fra Bergen (kom seinere til Sunde)	26	Torger Mortensen Jeremias Andersen, halt Sønner: Kolben Anders	37 45 11 8
Odjer Pedersen (Brukte Indrebø, l.nr. 96, 97 og 98, der da tilhørte Henrik Findes arvinger, men 1707 kjøptes av Gunder Odjersen som antakelig døde 1719).		Ole, hjemme (død 1705 el. 1706) Markvard, Kipper i Bergen Gunder, tjener i Bergen Chrispinus, hjemme	29 28 26 24		
Lars Olsen	78	Erik, soldat	29		
Ole Larsen (Lars Olsen og Ole Larsen var	43	Markvard Pedersen (Etter navnet i alle fall kun	18		

formodentlig far og sønn, brukte antakelig l.nr. 95, tilhørende Henrik Findes arvinger)	stesønn)		
Jens Olsen 30 (Brukte Bruket, l.nr. 100, tilhørende Henrik Findes arvinger, flyttet 1707 til Grimelandslien)	Peder (Jensen) 4		
Peder Olsen 66 (Brukte Indrebø, l.nr. 101, tilhørende Henrik Findes arvinger, var 3 ganger gift, døde 1730 i meget høy alder)	Anders 30 Markvard, reserv 28 Gjert 9		

45

Angedal,

L.nr. 93, 94 og 95.

Som eier av 1½ laup smør av Angedal nevnes 1662 Lars Hansen i Førde og 1672 hans enke, Marthe Rognaldsdr. Disse 1½ laup må være de seinere Angedalsbruk, l.nr. 93, 94 og 95.

Lars Hansen var borger til Bergen og bodde i Sjøhola. Han var en utenbygds mann, men hans kone var fra Førde. Hun var datter av Rognald Olsen som var lensmann og bodde på Skei og som 1649 ble slått i hjel av sin svigersønn Odjer Gundersen Tefre. Lensmannens far var Ole Furebø, stamfar for Furebø- og Angedals-slekten.

Hva jeg vet om Lars Hansen, kan en finne i 2. hefte. Hvem som eide Angedalsbrukene før ham, kan jeg ikke sie. Måskje har han kjøpt dem av fremmede, måskje har de vært odelsgoods i hans kones familje. Heller ikke kan jeg av de oppsitterne som oppgis årene 1657-1662 med sikkerhet utpeke dem som satt på Angedals-brukene som bygselsmenn under Lars Hansen og hans enke. Jeg har dog gjort meg en formodning om at av de 1672 nevnte oppsittere var Odjer og enken (2 pd. 6 mk.), Antonius (1 pd. 12 mk.) og måskje også Markvard (18 mk.) som satt på Angedals-brukene. Man vet om Odjer Pedersen, som siden vil bli omtalt, at han først var bygselsmann på Angedal og deretter flyttet til Indrebø,

((Notat mellom side 45 og 46, av O. Tj.))

Jeg tror bestemt at Rognald Larssen foruten Markvard Larssen må ha hatt følgende 3 sønner:

1. Lars, oppkalt etter farfaren men død etterat broren, Ola, var kommet til Hornnes
2. Ola, oppkalt etter morfaren på Tefre.
3. U. Lars, oppkalt etter sin døde bror. I 1717 brukte han ½ laup av Angedal. Men så forsvinner han og er trolig død.

Det er ikke til å tro at Ola om han var eldste sønn skulle ha navn etter morfaren. Det stempler ham som sønn nr. 2. Enda vanskeligere er det å tro at Ola som odelsberettiget til Angedal skulle søke bygsel på Hornnes.

Det som har hendt må være: Som 2. sønn søkte Ola og fikk bygsel på Hornnes. Så dør Lars, og da Rognald noe senere fikk sin tredje sønn, fikk denne navn etter sin eldste bror.

Et atterhald: Der er den mulighet at Rognalds kone, Ola Tefres datter, kan ha vært enke etter en Ole, da hun giftet seg med Rognald. I så fall skulle hennes førstefødte sønn i nytt ekteskap også hete Ole.

Vil en vurdere denne mulighet, bør en ta for seg visse aldersoppgaver:

Lars Rognaldsen Furebø	var	f.kr.1613
Sønnen Rognald	-	-- 1652: Den eldste
Ola Tefre	-	-- 1621

Ola Rognaldsen Angedal døde 65 år g1. 1735, altså f.1670. Tallene jeg opperer med er meget unøyaktige.

Muligens er der en liten - bitte liten - sjangse for at Ola Tefre i 1660-årene kan ha hatt en datter som var enke og som før 1770 kan ha giftet seg igjen med Rognald. Men jeg tror ikke på det. Og aldersoppgaven fra 1600-årene er meget upålitelige. O.Tj.)

46. og for Antonius's vedkommende har jeg funnet en antydning om at det bruk som han 1681 skulle fratre, lå under Angedal. Når jeg formodningsvis også oppfører Markvard som boende på Angedal, er det vesentlig fordi de av ham brukte 18 mark som tillegg til det Odjer og enken samt Antonius brukte nettopp utgjør 1 laup 1pd. 12 mk. der var Angedals-brukenes samlede skyld.

De 1½ laup i Angedalen som Lars Hansens enke 1772 eide (62.) tilhørte 1684 (se eierlisten for 1657) hennes sønn, Hans Larsen, der eide 1 laup og hennes brorsønn, Rognald Larsen der eide ½ laup som han hadde kjøpt hos hennes annen sønn, Markvard Larsen i Sjøhola. Rognald var seinest 1681 bosatt på Angedal, og den tidligere omtalte avtaksforretning av 1682 viser at han da brukte den laup smør som tilhørte Hans Larsen. Sin egen halve laup brukte han visselig også fra den stund han hadde kjøpt den, og 1691 sies det i all fall uttrykkelig at han brukte hele Angedal 1½ laup, altså de nåværende l.nr. 93, 94 og 95.

Rognald Larsen er stamfar for de nåværende eiere av Angedalsbrukene. Han var sønn av Lars Rognaldsen Furebø, som igjen var sønn av den foran nevnte lensmann, Rognald Olsen, som ble slått i hjel 1649. Marthe Rognaldsdtr. i Sjøhola var hans faster, og hennes sønner Hans Larsen og Markvard Larsen altså hans søskenbarn.

Rognald Larsen var født 1649 etter listen av 1701, og ved sin død 1729 oppgis han i ministralboken å ha vært 80 år gammel. Disse oppgaver stemmer godt overens. Han var

seinest 1681 blitt gift med en datter av Og lignende Tefre. Dette erfarer man av den eldste bevarte tingbok for Sunnfjord.

Til høsttinget 1681 forteller tingboken, hadde Rognald Larsen Furebø, ”nu boende på Angedal”, stevnt sin værfar Ole Tefre for en sølvskje, som Rognalds kone hadde arvet. Ole forklarte at ^(63.) sølvskjeen kom vekk i Rognalds bryllup, og da han lovte å betale dens verdi, 8 mark, ble han dømt til å oppfylle dette løfte innen 14 dager. 47.

Rognald Larsen forekommer nokså ofte i de gamle tingbøker. Jeg skal meddele noen tilfeller og vil seinere få anledning til å omtale flere.

Til høsttinget 1691 på Sunde hadde Rognald stevnt sitt søskenbarn Markvard Larsen Gram i Sjøhola, fordi han ikke ville gi Rognald skjøte på ½ laup i Angedal, som Rognald hadde kjøpt av ham. Og denne sak kan jeg henviser til 2. hefte, side 49, hvor den er referert. Jeg kan kun føye til at når det heter at Markus solgte den halve laup 1688, må det være en feil ved årstallet. Måske skal det være 1683.

Til høsttinget 1692 hadde Rognald stevnt sin svoger Odjer Pedersen Indrebøs datter Lisbeth, fordi hun samme sommer hadde tatt høy fra ham. To drenger hos Rognald, Anders Nilsen og soldat Jørgen Andersen, vitnet at de etter deres husbonds ordre hadde slått et lass høy i stølsmarken som så vidt de visste, tilhørte Rognald og Odjer i fellesskap. Og to kvinnfolk, Alis Larsdtr. og Marthe Nilsdtr. hadde sett Lisbeth ta og hjemreise ei kløv av dette høyet. Alis burde advart Lisbeth mot å ta høyet, men Lisbeth hadde svart at hun vel måtte ta det. Lisbeths far møtte i retten for henne, og erklærte at han intet visste om sin datters gjerning, og at det ikke var gjort med hans vilje eller etter hans tilskyldelse. Det ble inngått forlik, ^(64.) således at Odjer skulle betale Rognald for hans skade og omkostninger 3 mark. Lisbeth bøtte 3 lodd sølv til kongen for en forseelse. Både Rognald og Odjer fungerte som lagrettemenn ved dette ting. Hvordan svogerskapet var mellom de to, har jeg ikke kunnet finne ut. Måske var de gift med to søstre.

På sommertinget 1706 førtes der en sak mellom Jens Olsen Bruket og Rognald om en flyttet merkeshes. Om denne saken viser jeg til side 13 foran i dette hefte. 48.

Til sommertinget 1706 var Rognald som verje for sin svoger Anders Olsen Tefres barn stevnt til å motta løsningssummen for barnas andel i Ramstad, og til høsttinget 1710 var han stevnt i samme anledning. Om dette er fortalt i 3. hefte, side 179.

Til høsttinget 1706 på Kuslien hadde Markvard Larsen Reikvam stevnt sin bror, Rognald Angedal, fordi han hadde tatt to tønner tjære hos Lars Olsen Vonestrand. Lars hadde lånt penger hos Markvard og lovt ham tjære når han fikk brent sin tjæreved. Rognald svarte at Lars skylte ham meget, og at Lars sjøl hadde ført de to tønner tjære på ”Veien” til ham for å betale dem til avdrag på gjeld. Markvard forlangte at Rognald skulle gjøre sin ed på at han

fikk tjæren med Lars's fulle vilje, og at Lars hadde bragt den fram til Reinen. Rognald avla ed på det og frifantes.

Ved høsttinget 1709 og 1714 møtte Rognald i to saker for sin sønn, Ole Hornes. Den første gang var Ole hornes stevnt for å ha slått soldat Peder Ramstad, da denne ville hente sin mundering(?), og den (65.) gangen var han stevnt for fornærmelige ytringer mot Lars Hove. Om den første saken kan en lese i 3. hefte side 55. Den andre saken, som vil bli referert et annet sted, endte med at Rognald på sønnenes vegne gjorde Lars Hove avbigt.

Til sommertinget 1713 hadde Rognald stevnt Alis Olsdtr Ramstad, fordi hun hadde mottatt festepenger av ham, men ikke møtte i tjeneste. Da hun imidlertid ikke hadde fått lovbestemt varsel, ble saken henvist til påstevning, og seinere hører en ikke mer til dem.

Andre rettsaker som Rognald hadde med sine naboer, vil seinere bli omtalt. Tingbøkene for 1715-1739 er borte. Hadde de vært i behold, tviler jeg ikke på at man også i dem ville ha funnet Rognalds navn. På meg har han gjort inntrykk av å ha vært en stri mann som har villet ha sin vilje fram og ikke har villet ettergi noe av hva han anså for sin rett. Ole Hornes's prosesser er omtalt

((Notat mellom side 48 og 49, (av O.Tj. ??))

HVEM JAN OLSEN ANGEDAL VAR.

I gardsogen for Angedal sorenskriver Steen to oppsittere som han ikke visste annet om at Jan Olsen var g.m. Mildrid Rognaldsdtr Angedal. Den andre, Rasmus Nilssen lar vi førebels være anonym.

Min påstand er at Jan Olsen var fra Rotenes, 5 år g1. 1666 og sønn av Ole Olsen og kona N.N. Rognaldsd. Erdal.

Jan Olsen var alene om navnet i Førds-bygdene 1666. Men i 1701 nevnes han ikke. Derimot nevnes Jan Olsen Bruland 45 år og med sønnene Rognald, 10 år, Jens 6 år. Med det står en overfor tre muligheter: Er Jan Rotenes død? har han forlatt Førde? eller er han kommet til Bruland?

I manntalet fra 1701 nevnes på Rotenes en Ola Jansen, 17 år og dreng hos Jans yngre bror og far til rikmannen Jakob Madssen Rotenes. Både fornnavnet og etternavnet til drengen gjør det klart at vi her har for oss eldste sønn til Jan Olsen Rotenes. Jan Olsen er såleis hverken død eller fraflyttet Førde og må derfor identifiseres med Jan Olsen Bruland: Jan Olsen Rotenes 1666 er Jan Olsen Bruland 1701.

I kring 1680 var det ættarskifte på Gjøl. På skiftet etter den siste brukeren fikk lensmann Ola Nilssen Sunde bygsel på Gjøl, truleg med tanke på datteren, Ingjer, som var gift eller i ferd med å gifte seg med Jan Olsen.

Fra 1690 til 1717, altså i 38 år satt så Jan (disse to) som brukere på Gjel. Eierne, Bernt Persen Hafstad, overtok i 1718, og Jan ble ledig, men bodde fortsatt på Bruland. Ingjer var død tidligere og lot etter seg barna Ola, Rognald, Jens og Mari, alle visselig fødte på Gjel. I den sammenheng bør en merke seg at Rognald må ha fått navn etter Jans morfar, Rognald Erdal, som også er stamfar brukerne i Njøsentune (1. Rognald Olsen Erdal, 2. Reinert Rognaldsen Erdal, Igelkjønn, 3. Helgje Reinetsen Erdal, Igelkjøn, Holsen, 4. Jo Helgjesen Holsen, Njøsen og 5. Johanes Jonsen Njøsen g.m. Olina Olsdatter Mo. De kjøpte nr. 58 i 1702 for 466 rdlr.) Jan og Ingjer hadde også datteren Mari som må ha fått navn etter Ingjers stemor på Sunde.

Etter Ingjers død må Jan ha giftet seg igjen med Mildrid Rognaldsdatter Angedal, som visselig må ha bodd på Bruland noen år. Hvor meget og hvor lenge Jan og Mildrid brukte av Angdal, vil en finne i Brukerrekkene Familjen:

<i>Jan Olsen Rotenes, Bruland, Angedal</i>	<i>f.1661.</i>	<i>D. 1740, 80 år</i>
<i>1. Ingjer Olsdatter Sunde</i>	<i>f</i>	<i>D....</i>
<i>2. Mildrid Rognaldsd. Angedal</i>	<i>f</i>	<i>D. ca 1760</i>
<i>Barn:1. Ola</i>	<i>F.1685</i>	
<i>2. Rognald</i>	<i>F.1691</i>	
<i>3. Sjur</i>	<i>F.1695</i>	
<i>4. Mari</i>	<i>F.</i>	<i>- G 1735 m. Arne Nilssen Solem</i>
<i>5. Ingjer</i>	<i>F.</i>	<i>- G, 1723 m. Nils Mikkjelsen Hjelle</i>
<i>6. Barbro</i>	<i>F.</i>	<i>- G. 1724 m. Em. Hans Anders. Brukje</i>
<i>7. Synneve</i>	<i>F.1710</i>	<i>- G. 1736 m. Ola Toresen Fonn</i>
<i>8. Jakob Jansen Einehaug,</i>	<i>66 år 1801</i>	

Døtrene er hentet fra vigselstestene, men det kan ha vært flere barn. Muligens Jakob er for ung til å være sønn av Jan og Mildri. Men Jakob er typisk Rotenesnavn. Og på Eikjeland satt det Rotenesfolk og de åtte Einehaugen. 27/5.1962.)

49 under Hornes, og Markvard Sunde lå jevnlig på krigsfot med sin nabo, Rasmus Refsdal.

Den 3.juli 1708 utstedte Rognald til sin sønn Lars skjøte på ½ laup av Angedal og tre år seinere, nemlig 19. juni 1711 ga han samme sønn Lars bygselbrev på 2 pd. 22 mk. av gården. At bygselbrevet noensinne er trådt i kraft, kan jeg ikke se, men kassaboken for 1717 viser at Lars det året brukte ½ laup av gården som han hadde fått skjøte på. (66.) I kassabøkene for 1718 og de nærmest påfølgende år oppføres Rognald atter som bruker av hele Angedal., 1½ laup. Av dette slutter jeg at Lars er død barnløs 1717 eller 1718, og at hans part i gården er falt tilbake til faren som arving. Sikkert er det i all fall at Lars døde før faren, da han ikke nevnes mellom arvingene på skiftet etter faren.

Rognald døde som alt sagt 80 år gammel høsten 1729. Ved sin død var han enkemann, for noen enke nevnes heller ikke på skiftet etter ham. Skiftet holdtes 22.desember 1730. arvingene hans var; 1. Ole Hornes, 2. Markvard Sunde, 3.Datteren Mildrid, gift med

Jan (Jon?) Olsen Angedal. 4. Datteren Alis, gift med Nils Olsen Fauske, og 5. Datteren Gjertrud, gift med Moses Jensen Øvrebø. Boet eide 1½ laup i Angedal der takseres til 126 rdlr. Som boets hjemmel på gården påberoptes skjøte af 30.mars 1668 og 21.september 1691, hvorav det første antakelig er utstedt av Hans Larsen Gram, det annet av Markvard (Markus) Larsen Gram. At noe av gården hadde vært solgt til avdøde sønn Lars og seinere falt tilbake til faren, tales der intet om. Boets aktiva var 280 rdlr. og beholdningen 192 rdlr. Av gården fikk hver av de to sønnene 1 pd. 6 6/7 mk. og hver datter 15 ¾ mk. Det var ikke mindre enn fem personer (en kvinne og fem mannspersoner) som hadde tjenerlønn til gode i boet, og hva det for en av disse resterte andro til 15 rdlr. 3 mk., den gang en ganske betydelig sum.

Rognalds datter, Mildrid, har med sin mann, Jan Olsen, rimeligvis bodd hos faren, men det synes ikke å ha vært særs god forståelse mellom 50 dem . Hun sto nemlig februar 1729, altså samme år som Rognald døde, offentlig skrifte for å ha bannet sin far. Høsten 1742 sto hun for annen (67.) gang offentlig skrifte, men nå fordi hun lang tid var uteblitt fra nattverden.

Ved Rognald Larsens død flyttet Ole Hornes til Angedalen. Han innløste sine søskens parter i gården, og ikke søsteren Mildrids eller hennes manns part, 15 3/7 mark som en tidlang ble et sørskilt lite bruk. Det jeg har å fortelle om Ole Rognaldsen mens han bodde på Hornes, vil en finne under denne gård. Ole overlevde ikke sin far mer enn ca 5 år. Ifølge ministerialboken døde han 65 år gammel ved nyttårstid 1735. Tingbøkene er borte for de år Ole bodde på Angedal, så en kan ikke se om han hadde konflikter med sine naboer der. I skifteprotokollene finnes ikke noe skifte etter ham, men fra andre kilder kan en se at det sluttet 21.februar 1735, og at han hadde følgende barn: 1.Rognald, 2.Synneve, gift 1732 med Johannes Alexandersen Erdal, 3.Alis, gift med Arne Hansen Bruket og 4.Nelle, gift med Anders Olsen Åse. Av boets jordegods ble utlagt 1 pd. 21mk. for gjeld til Ole Sjursen Mo og resten til barna, men sønnen Rognald Olsen innløste snart både Ole Mo og sine søskens parter, så han ble eier av hele Angedal, alene på den lille part nær som hans faster, Mildrid Rognaldsdr og mann eide. Av Ole Mo fikk han skjøte 14.mai 1735 og av sin svoger 20.desember 1736. I skjøtet fra Ole Mo kalles han den ”mandhaft? Soldat.”

(68.) Rognald Olsen var født 1714. Han var gift med Sigrid Hansdatter Kvamme fra Bygstad. Av kassabøkene ser en at Rasmus Nilsen 1737 og nærmest påfølgende år brukte hans halve gård, men 1745 hadde Rognald atter overtatt hele gården. Jeg har til denne tid ikke kunnet finne ut om Rasmus Nilsen sto i noe slags slektskaps- eller svogerskaps-forhold til Rognald. Til den part av Angedal som hans faster, Mildrid Rognaldsdr hadde arvet og ”beboet som et separat Brug”, lyste Rognald 1746 sin odelsrett. Mildrid var da blitt 51 enke. Han innløste også – dog som det synes først atskillige år seinere – denne lille part og var deretter eier av de fulle 1½ laup. Under 7.juli 1764 skjøtte Rognald Olsen for 42 rdlr.

tredjeparten av sin gård eller ½ laup, det seinere l.nr. 93, til sin eldste sønn, Rognald. Under 9.juli 1771 solgte han for 99 rdlr. den andre tredjedel, det seinere l.nr. 95 til sin sønn Johannes, der noen år hadde vært bosatt på Håland i Dale. Den siste tredjedelen solgte han 7.juli 1797 til Rognald, der således ble eier av to tredjedeler eller 1 laup. For denne tredjedelen, det seinere l.nr.94 var summen 90 rdlr. hvorhos kjøperen skulle svare foreldrene kår. Rognald Olsen hadde en tredje sønn, Hans, der 1798 ble eier av Grimelandshaugen og bosatte seg der. Sigrid Hansdtr døde 85 år gammel 1799, Rognald Olsen 88 år gammel 1802. De skulle altså begge være født 1714. Foruten de tre sønner, Rognald, Johannes og Hans, hadde de to døtre. Synneve der ble gift med Iver Trulsen Kvaal, og døde 1801, etterlatende datteren Oline samt Marthe, der ble gift med Anders Larsen Svorstøl ^(69.) og var død før foreldrene, etterlatende 4 barn. Da skiftet ble holdt etter Sigrid, var boets beholdning 174 rdlr, men før skiftet fandt sted, hadde noen av barna fått hjemmegifte med i alt 490 rdlr (*Det kan også leses for 90, til nød 190 rdlr. Se skiftet! O. Tj.*) At Rognald Olsen som brukte gården i mer enn 60 år, hadde prosesser med sine naboer var ikke annet enn man på forhånd måtte vente. Om disse prosesser vil siden bli talt.

Rognald Rognaldsen, der etter skjøtene av 1764 og 1797 eide 1 laup av Angedal, var født 1738 eller 1739. Ved skjøte av 30.juni 1814 solgte han den ham først heimlede halve laup (l.nr. 93) til sønnen Ola Rognaldsen og den andre halve laup (l.nr. 94) til sønnen Simon Rognaldsen. I begge skjøter sies at kjøperne straks kunne tiltre sine bruk. Samtidig utstedtes kårbrev til selgeren og kone. Rognald Rognaldsen døde 1826 i en alder av 88 år, overlevd av sin kone, Oline ⁵² Larsdtr. De etterlot seg 8 barn, nemlig foruten de to sønnene seks døtre, hvorav Ingeborg var gift med Lars Andersen Angedal og Janikke gift med Søren Rognaldsen Angedal.

L.nr. 93. Ole Rognaldsen der 1802 var blitt gift med Eli Olsdtr Angedal, solgte 4. juli 1850 sitt bruk til sønnen Rognald Olsen, og under 3. november 1873 solgte Rognald Olsen der var gift med Ida Steffensdtr til sønnen, den nåværende eier (1904), Johannes Rognaldsen.

L.nr. 94.

Simon Rognaldsen solgte 1.november 1849 sitt bruk til sønnen, Anders Simonsen og denne igjen under 31.mars 1886 til den nåværende eier, sønnen Andreas Andersen.

(70.) **L.nr. 95.**

På dette bruk, 1½ laup, fikk Johannes Rognaldsen 9.juli 1771 skjøte av sin far, Rognald Olsen. Johannes skjøtteunder 10. juli 1806 bruket til sin eldste sønn, Anton Johannesen, for 200 riksdaler med forbehold av bruksrett og kår, og døde som enkemann 1821 i en alder av 74 år. Anton Johannesen der 1806 var blitt gift med Pernille Nilsdatter

Ullebust, skjøtte under 3.juli 1828 til sønnen Elias Antonsen, og denne igjen under 30. juni 1863 til sin sønn, den nåværende eier Anders Eliassen.

(Merkn. En av konene på Angedal ble drept ved lynnedslag, rimelig for 80 – 100 år siden (ca 1850-1870?). Hun skulle stå i stuedøren med et småbarn på armen da ulykkenskjedde. O. Tj.)

Det er ganske lang Stamtavle man kan oppstille for Angedalsmennene. Den ser således ut:

1. Olof (Ole) Furebø, nevnes 1591, død 1628.
2. Rognald Olsen Furebø, lensmann, ihjelslått 1649.
3. Lars Rognaldsen Furebø, død 1696 eller 1697.
4. Rognald Larsen Angedal, død 1727.
5. Ole Rognaldsen Angedal, før Hornes, død 1735.
6. Rognald Olsen Angedal, død 1802.

L.nr. 93	L.nr. 94	L.nr. 95
7. Rognald Rognaldsen Angedal, død 1826		7. Johannes Rognaldsen Angedal, død 1821
8. Ole Rognaldsen Angedal	8. Simon Rognaldsen Angedal	8. Anton Johannesen Angedal
9. Rognald Olsen Angedal	9. Anders Simonsen Angedal	9. Elias Antonsen Angedal
10. Johannes Rognaldsen Angedal	10. Andreas Andersen Angedal	10. Anders Eliassen Angedal

53 (71.)

Indrebø, L.nr. 96, 97 og 98.

Like fra 1598 og like til 1642 nevnes en Markvard der dels kalles Indre Angedal dels rett og slett Angedal. Han var sjøleier og oppgis 1636 å eie 1 laup 6 mk., men 1641/42 1 laup i Angedal. Han het Markvard Pedersen. Et par notiser om ham vil en finne side 39.

Fra 1644 og fremover nevnes en Peder Angedal der i regnskap fra 1657 og følgende år kalles Peder Markvardsen og uten tvil er sønn av nyss nevnte Markvard Pedersen. Peder oppgis 1646, 1657 og 1658 å eie 1 pd. 16 mk., 1659 2 pd. 4 mk., men 1684 og 1691 sies han å eie og bruke 1 laup 1 pd. 4 mk. Etter folkelisten av 1664 skulle han være født 1615. Han var to ganger gift. Med sin første kone, hvis navn ikke kjennes, og etter hvem der holdes skifte 1682, hadde han sønnen Odjer. Med sin annen kone, Eli Olsdr hadde han sønnen Markvard og datteren Pernille. Han døde 1695, og boet etter ham var falitt. Blant kreditorene var Førde-presten Henrik Pedersen Finde som eier av 2 laup 2 pund 22 mark i Angedal, der på 2 mark nær var Indrebøgårdene og Brukets samlede skyld. Henrik Finde var iøvrig død 1700, og som eier 1703 skulle ikke han, men hans arvinger være oppført.

Peder Markvardsens eldste sønn, Odjer Pedersen, skulle etter folkelisten av 1701 være født 1643. Han brukte først en part av Fremre Angedal hvor han bodde til 1672, men kom

seinere til Indrebø. Når han 54 (72.) fraflyttet Angedal, er ikke klart. Den side 44 omtalte avtaksforretning av 1682 viser at Rognald Larsen da brukte 1 laup av Angedal og seinest 1691 hadde Rognald overtatt hele Angedal. Det var således ikke lenger plass for Odjer på Angedal, men de bruk av Indrebø, hvorom her handles, var sikkert ikke ledige, da det – såvidt en kan forstå – ved denne tid beboddes av Odjers far, Peder markvardsen. Rimelivis er Odjer da han forlot Angedal, flyttet sammen med sin far.

Den eldste tingboken forteller oss at til vårtinget 1681 på Sunde hadde Henrik Jansen i bergen stevnt Peder Angedal og Odjer Angedal for gjeld, henholdsvis 3 rdlr. 5mk. og 3 rdlr. Peder Angedal erkjente på begges vegne kravene, og de ble derfor også dømt til å betale beløpene. Disse to innstevnte må ha vært Peder Markvardsen hans sønn, Odjer.

Til høsttinget 1681 på Naustdal hadde Lars Rognaldsen Furebø stevnt Peder Angedal og hans pike, Alis Larsdr? (Pedersdr?), fordi hun hadde lovt Lars tjeneste, men av Peder var blitt lokket derfra. Hverken Peder eller piken møtte, men da de var lovlig stevnt, ble de dømt hver især å betale, Lars Furebø kost og tæring med 2 mark og dessuten å betale til kongen hver 1 mark for stevnefall. Også denne Peder Angedal må være Peder Markvardsen Indrebø. Da tingboken for 1682 er borte, kan en ikke vite om Peder og Alis ble stevnt påny.

(73.) Til høsttinget på Sunde høsten 1691 hadde fogden på Hans Andersen Findmands enke og arvingers vegne stevnt hans debitorer. Blant dem var Peder Markvardsen Indrebø, som var stevnt for 8 rdlr. 4 mark 10 skilling. Peder forklarte at han hadde levert 1 våg smør for 11 mark. Resten 6 rdlr. 5 mk. 10 skilling, som han erkjente å skylde, ble dømt til å betale.

Dette er det jeg har funnet om Peder Markvardsen Indrebø. Hans sønn, Odjer Pedersen, hadde etter folkelisten av 1701 fire sønner;

1. Ole, hjemme, født 1672.
2. Markvard, født 1673, Kipper i Bergen. 55
3. Gunder, født 1675, tjener i Bergen.
4. Chrispinus, hjemme, født 1677.

Folkelisten av 1701 omtaler kun mannskjønn og gir således ingen opplysning om døtrene. Fra andre kanter ser jeg at Odjer minst hadde følgende 6 døtre:

1. Synneve, død 1767 på Fluge i Jølster, der hun var gift med Torger Andersen.
2. Mildrid, gift med Ole Nilsen Grimeland.
3. Gjertrud, gift med Anders Olsen Gjesdal, seinere Indrebø.
4. Enken Mildrid der 1767 kalles Mildrid Botn og da var enke, holdt til på Angedal.
5. Barbro, gift med Nils Jeremiassen Indrebø.
6. Lisbeth der må være død uten å ha etterlatt seg avkom, siden hun ikke nevnes under skiftet 1767. Det samme gjelder sønnene, 1 og 4, Ole og Chrispinus.

(74.) Under skiftet av 1767 er det ikke tale om halvsøsken, og en må da anta at de hadde felles mor. Hvem eller hvorfra Odjers kone var, har jeg ikke kunnet oppdage. Det sies gjentatte ganger at Odjer og Rognald Larsen Angedal var svogre, og om Rognald vet

en at han var gift med datter av Ole Tefre, og kanskje har Odjer vert gift med en søster av henne. Dette synes meg å være den nærmestliggende måte å forklare svogerskapet på. Man vet at Ole Tefre hadde eid en part av Ramstad, og etter hans død utferdiget Rognald Larsen Angedal, Odjer Pedersen Indrebø og andre menn under 11.mars 1691 skjøte på 10 mark av Ramstad. Dette stemmer jo godt med formodningen om at Rognald og Odjer var gift med to søstre, men det kan jo også være mulig at Odjer kun har vært verje for et av Ole Tefres barn.

Det var som bygselsmann at Odjer satt på Indreø. Eieren var Førde-presten Henrik Finde og etter hans død 1700 hans arvinger. Men 1707 kom gården tilbake i Odjers familjes eie, idet hans sønner Gunder og Markvard kjøpte den. I Tingbøkene leser man at ved høsttinget på 56 Kusli 1707 ”lod Gunder Odjersen, født på Angedal, for sig og sin Broder, Markus Odjersen læse et Kjøbebrev på 1 løb 0 Pd. 6 Mk. I Angedal kjøbt hos Samuel Finde for 104 rdlr., dat. Førde 15.Oktbr. 1707”. Samuel Finde var sønn av Henrik Finde.

Markvard og Gunder Odjersen overtok sjøl aldri bruken av deres eiendom, men forble i Bergen, hvor de, som vi skal se, bodde 1701. Deres far vedble å bruke den hele gård til 1711, men fra dette år ble gården delt i to bruk, så at Odjer og hans svigersønn, Nils Jeremiassen, hadde hver sin halvpart. I kassaboken for 1719 står Odjer fremdeles (75.) som bruker av halvparten, men ved denne tid er han antakelig død. Det ser ut til at Markvard Odjersen har overdradd sin part av gården til broren, Gunder, for 1715 oppføres Gunder som eneeier.

Hva Markvard og Gunder Odjersen 1707 kjøpte hos Samuel Finde, var de seinere l.nr. 96, 97 og 98 av Indrebø, og det kan etter alt å dømme ikke være tvil om at hva de kjøpte, var det samme som deres farfar, Peder Markvardsen hadde eid.

Vi har før sett de to svogrene, Rognald Angedal og Odjer Indrebø, stå mot hverandre i retten i anledning av at Odjers datter, Lisbeth, hadde tatt noe høy som tilhørte Rognald. Vi skal nå få høre om andre konflikter mellom dem.

Av et sakefallsregnskap fra 1703 erfares at de hadde vært i skjenneri med hversndre og at de derfor hadde bøtt, - Rognald 2 lodd sølv for ukvemsord mot Odjer, og Odjer 4 lodd sølv for ukvemsord mot Rognald. Hva skjenneriet gjaldt, sier regnskapet intet om, men det har kanskje stått i forbindelse med en prosess som samme år førtes mellom dem.

Denne prosess under hvilken der fremlagdes en åstedforretning av 21.mai 1636, endte med dom av 23.oktober 1703. Slutningen av denne dom skal jeg gjengi, dog ikke ordrett, da den er så klosset avfattet, men etter meningen: ”Dommen af 1636 inneholder at mærket, som var efterseet, var hugget i en Røn (et rognetre) indenfor Botn, mellom Botn's 57 Hjemmehage og fremre Angedals Stølshage og stående ved en Udlade, hvilket fra begge Sider erkjendtes at være ret Mærke mellom fremre Angedals Hage og Indre Angedals Skog.

Herved befindes indre Angedal (76.) at eie Skogen og fremre Angedal at tilkomme Hagen, Thi bør Rognald Angedal for hvad han til sit Gjæres Vedligeholdels har ladet sin Svoger Odjer frahugge, give denne Vederlag i sin tilbygslede Skog på lige beleiligt Sted eller betale det Huggedes Værdi efter Taxt og Skjøn på Åstedet af upartiske Dannemænd.”

Et par år etter møttes de to svogrene atter for retten i samme anledning, og da kom det til et forlik mellom dem. Herom har man en forretning som jeg nedenfor skal gjengi med noen redaksjonsforandringer: ”Sorenskriver Christian Hansen Rue og Lagrettemænd kundgjør, at til Høstethinget 19november 1705 på Kusli hadde Rognald Larsen Angedal stevnt sin Svoger Odjer Pedersen til å høre Vidner om bruket af Skogen ved Vasbrækken. Efter Rognalds Fremstilling hadde Skogen der fra gammel Tid været brugt til Stølsbrændsel og Gjerdefang af Opsidderne på fremre Angedal, hvor Odjer tilforn havde boet. Mens Odjer boede der, havde han som de andre Opsiddere stedse (?) og altid der taget Stølsbrænde og Gjerdefang til at holde Mærkesgarden vedlige, men nu vilde han efter gammel Dom (Utvilsomt den av 1636) være alene om denne Skog uden at indrømme andre nogen Brug deraf, hvad Rognald ikke kunde undvære. Da Rognald ikke vilde have noget ondt med sin Svoger og for at han kunde nyde sit fornødne og gamle Brug med Ynde, overdro han af Kjærlighed af sin udbyttede Skog til Odjer en Strækning indenfor Mærkestenen ned til Løken og ind til Veien, som Odjer herefter frit og uhindret måtte bruge og holde sig til, samt vedtog at betale til Peder Olsen Indrebø ½ rdlr. som Odjer (77.) var tildømt at tilsvare denne. Odjer gikk ind på dette og samtykte at Rognald herefter uhindret som af gammel tid måtte nyde Stølsbrænde og Gjerdefang i Skogen ved Vasbrækken, hvad også Peder Olsen Indrebø for sin andel bevilgede og samtykte – og alle tre gav de hinanden 58 derom for Retten deres Hænder og blev i alle Måder Venner og velforligte.”

Da dette forlik ble sluttet, representerte Rognald Angedal l.nr. 93, 94 og 95, Odjer representerte Indrebø l.nr. 96, 97 og 98, og Peder Olsen representerte l.nr. 101. Utenfor forliket sto Ole Larsen på Indrebø, l.nr. 99 og Jens Olsen på Bruket, l.nr. 100.

Til høsttinget 1705 hadde Odjer Pedersen stevnt Jens Olsen Bruket, fordi denne 5 a 6 uker etter jul, altså ved Kyndelmes tid 1705, hadde vært i slagsmål med Odjers sønn Ole og stukket ham med kniv. Jens Bruket hadde på dette høstting fremlagt skriftlig innlegg. Han benektet siktelsen og påstod at han ble overfalt av Odjer og hans barn i Odjers lade med hugg og slag, da han som legds mann hadde innfunnet seg for efter kongens og øvrighetens befaling å kreve de munderingspenger som Odjer hadde å betale.

Saken var fra høsttinget 1705 blitt utsatt til apriltinget 1706, og imidlertid var Ole Odjersen om høsten blitt syk av meslinger og var avgått ved døden. Ved apriltinget 1706 førte Odjer et par vitner. Markvard Pedersen Angedal (visstnok Odjers yngste halvbror)

forklarte at han hadde hørt skrik og rop og derfor var gått hen mot Laden. Han traff Odjers sønn, Chrispinus, som sa at Jens Bruket hadde (78.) stukket hans bror Ole i hjel, og da vitnet kom frem til stedet, fant han Ole liggende på sneen utenfor laden. Ole holdt hånden for brystet og sa: ”Ret nu løber mitt hjertblod ud”. Engang ut på høsten da Ole lå syk av meslinger, hadde vitnet vært nærværende da Jens Bruket var kommet inn til Ole. Ole spurte da Jens om han ikke vilde komme og be om forlatelse, og det til det svarte Jens at han ville gjøre, dersom Ole vilde holde seg til sannheten. Ole sa da: ”Kjørte Du ikke Kniven i mig?” og da Jens intet ville svare, gjentok Ole: ” Kjørte du ikke Kniven i mig, hvoraf jeg nu må dø?” hvortil Jens gav til svar at det skulde bevises og at lov og rett skulle skille dem ad. Et annet vitne, Jeremias Andersen som tjente hos Rognald Larsen Angedal, forklarte 59 at han november 1705 etter at Ole var fallen i meslinger, var inne hos ham og hørte hans og Jens Brukets samtale. Ole spurte om Jens ikke ville komme og be om forlatelse, men Jens svarte at det vilde han ikke. Lov og rett skulle skille dem ad. Da Ole atter spurte hva han hadde gjort ham at han stakk ham så han nå måtte sette livet til, ga Jens til svar at det skulle bevises ham over. Også Rognald Larsen Angedal var – forklarte Jeremias - tilstede denne gang, og han spurte Ole om han hadde funnet sig ”vunde” av sitt sår alt siden (79.) han fikk det, og derti svarte Ole; ja etter at hans mor hadde formant ham til ikke å si annet enn han vilde svare for Gud. Et tredje vitne som Odjer hadde påberopt seg, nemlig Odjer Larsen Indrebø ble ikke avhørt. Jens Bruket benektet fremdeles gjerningen og påstod nå som før at Odjer og hans barn hadde overfalt ham, fordi han kom og krevde ham for munderingspengene. Begge parter tilbød ed. Jens ville avlegge ed på ikke å ha gjort gjerningen, Odjer på at Jens og ingen annen gjorde hans sønn skade. Men da man var kommet så langt la sogneprest Peder Hanning, som var tilstede, seg imellom og ”formanede dem for Guds Skyld ikke at sætte deres Sjæle i Vove og midlede med Godtfolk dem imellem, så de forligtes, og ved Jens Brugets Bedende om Forladelse for den Mistanke, Odjer havde til ham, efterlod Odjer ham den Feil, han mente af Jens sket mod hans Søn, som i Messlinger er bortdød, derpå de gav hinanden deres Hænder for Retten og lovede herefter at leve kristeligt med hinanden, og hvem som bryder (Forliget) at give til de Fattige 2 Rdlr. foruden Straf efter Loven.”

At Jens virkelig hadde stukket Ole, anser jeg som sikkert, og han vilde altså ikke med god samvittighet kunne ha avlagt den ed han tilbød å gjøre. På den andre siden finner jeg det antakelig at Jens før han brukte kniv er blitt antastet av Odjer eller hans (80.) sønner – en side av saken som Odjer ikke innlater seg på. Det var en god gjerning av presten at han la seg imellom og fikk saken bilagt, hva visst ikke har vært en lett sak. Forliket er meget forsiktig 60 redigert. Det inneholder ingen erkjennelse fra Jens's side om å ha brukt kniv, og Odjers siktelse er betydelig avdempet, likesom det også synes maktpåliggende å få anbragt at det var

meslingene Ole døde av. Jens Bruket Kom seinere til Grimelandslien, og der vil bli meget å fortelle om ham når vi kommer dit. Flere av de under den nyss refererte sak nevnte personer vil en finne oppført på folkelisten av 1701, side 44 og 45 foran. Blant annet vil man se at Ole Odjersen var en mann 34 a 35 år og omtrent jevngammel med Jens Bruket.

Til høsttinget november 1706 var Odjer stevnt av sin granne, Peder Olsen Indrebø (l.nr. 101), fordi Odjer skulle ha hogd fra ham, slått fra ham på ei øy og lagt ny vei over hans bø. Da det var tvist om skogmerkene, henviste sorenskriveren saken til ettersyn av uvillige menn, der ikke alene skulle etterse skogmerkene, men også skjønne hvem øya burde tilhøre og undersøke forholdet med veien. Til samme sommerting hadde Odjer stevnt Peder Olsen, fordi han skulle ha kalt ham for en skjelm, fordi Peders hest skulle ha gjort skade på hans kone og på hans eng, og fordi Peder skulle ha tatt never og hugd skog fra ham på hjemmehagen og i stølshagen. ”Peder negtede indtil bevistes.” Odjer oppgav som vitner: Ole Larsen Indrebøs kone (81.) Marthe Pedersdtr, hans terne Anne Andersdtr, hans huskvinde Marthe Olsdtr og Lars Indrebøs kone, Kirsti Eriksdatter, men han hadde ikke vitner tilstede og fikk saken utsatt. Den ble atter behandlet på vårtinget 1707. Her forklarte Ole Larsen Indrebøs tjenestepike, Anne Andersdtr, som vitne at hun så Odjer komme gående med sin øks på armen, at han tok Markvard i ullskjorten, og at Markvards mor (Stemor) da sa: ”Se nå, hvad finder de på?” Mer verken så eller hørte hun. Om de andre av Odjers klageposter hører man ikke noe, antakelig fordi de likesom Peders ankeposter var gjenstand for uvillige menns undersøkelse og skjønn. Odjer ville at Peder skulle avlegge ed på at han ikke hadde kalt ham skjelm, og da Peder avla sådan ed, ble Odjer dømt å betale 2 mark og å bøte til kongen 2 lodd sølv - for sin uriktige 61 eller ubeføiede beskyldning.

Til sommertinget februar 1707 hadde Odjer også stevnt Peder Olsen Indrebø i en annen anledning, nemlig fordi Peder skulle ha skjelt hans far (Peder Markvardsen Indrebø) for en ”avindsbelg” nu kan ligge i sin grav. Saken har sammenheng med den foregående. Odjers vitner var lensmann Ole Andersen Kusli og Rasmus Nilsen Refsdal, der på høsttinget 1706 var oppnevnt til å undersøke skogsmerkene og de øvrige tvistepunkter mellom partene. Disse to menn forklarte at da i anledningen var på Indrebø, ble det tale om en myr, og da sa Peder at ”Odjers fader holdt sig til det, han ikke burde, de avindsbelger begge i hop.” Peder anførte for retten at da han hadde sagt disse ord, så var det fordi han hadde fornummet at Odjer og hans far ” I (82.) alle Bytter vilde have Fordelen fra ham.” Peder ble dømt til å betale Odjer 2 mark i omkostninger og for usømmelig tale å bøte 2 lodd sølv. Odjer hadde altså den tilfredsstillelse å få revansj over Peder fra foregående sak.

Ved samme februarting 1707 hadde Odjer endelig også en sak mot Ole Ellingsen Kvål som endte med at Odjer dømtes til å bøte 6 lodd sølv og Ole Kvål 4 lodd sølv. Denne

sak vil en finne referert foran side 14-15. Vi har før sett, side 47, at Odjer på høsttinget 1691 møtte for sin datter, Lisebeth, som var stevnt for å ha tatt høy fra Rognald Larsen Angedal. På sommertinget 1708 møtte han for en annen datter, Gjertrud, som var stevnt av fogden for leiermål med reservesoldat Peder Henriksen Ramstad, som hun var beslektet med i 3. ledd. Barnefaren møtte ikke. Odjer erkjente datterens forseelse og ba om miskunnhet for henne. Hun eide intet og tjente hos foreldrene. For soldatens vedkommende ble saken henvist til militær rett. Gjertrud ble etter lovb. 6-13-13 dømt å begi seg nord på fiskeleiene to års tid. Hun ble siden gift med Anders Olsen Gjesdal, som bosatte seg på Indrebø, hvor deres etterkommere ble boende i flere slektsledd.

Høsten 1709 gjorde Odjer med en del andre Angedølinger en 62 tur til Bergen med en hos Anne Susanne Hafstad leid båt, der i godt vær ”Styrmandens uagtsomme Anstalt” ødelagdes. For dette ble leierne av båten saksøkt av Anne Susanne ved januarvinget 1710. Blant de innstevnte var også Odjer Indrebø. Han møtte ikke ved tinget, men har saktens likesom de andre måttet finne seg i å betale erstatning. Saken finnes referert foran, side 21.

(83.) Til høsttinget 1713 var Odjer stevnt av Barbro Jokumsen Piil, fordi han hadde kalt henne en ”Skinnsæk”. Odjer møtte ikke og saken utsattes til sommertinget 1714. Her møtte for Barbro hennes mann, Sjur Mo. Saken ble atter utsatt, og siden hører man ikke mer til den. Dette er siste gang jeg har funnet Odjer Indrebø omtalt i de gamle ennå bevarte tingbøker. Han var nå en mann på 70 år og antakelig død 1719.

Fra 1711 var Odjers bygselbruk delt i to like store deler. Denne halvdel, l.nr. 96 og 97, bruktes fremdeles av Odjeer, den anden halvdel, l.nr. 98, av hans svigersønn, Nils Jeremiassen. Jeg skal nå følge hvert av disse to bruk og begynner med l.nr. 96 og 97.

L.nr. 96 og 97.

Odjer Pedersens før nevnte datter, Gjertrud, ble juni 1721 trolovd og november samme år gift med Anders Olsen Gjesdal, og denne har da av eieren, svogeren, Gunder Odjersen fått bygselbrev etter svigerfaren. I ministerialboken finner jeg anført at ”Anders Angedals barn, Gjertrud” døptes 27.januar 1722. Hvis denne Anders Angedal er Anders Olsen Indrebø, viser det seg at den Gjertrud overgatte dom hvoretter hun skulle oppholde seg nord på fiskeleiene to års tid, ikke har gjort henne forsiktigere. Om hun og mannen har måttet betale såkalte ”Ægtebøder”, kan jeg dog ikke se, da tingbøkene er borte for årene 1715-1739. I kassaboken for 1724 sto han blott som bruker og Gunder Odjersen som eier. I mellomtiden har Anders Olsen altså fått skjøte. Både Anders Olsen og hans kone døde i det svære sykdomsåret 1741, han 43, hun 59 år gammel. Ved skiftet etter dem ble 1pd. 63 10 mark av gården (utlagt) til en kreditor, Ole Sjursen Mo, men denne skjøtte allerede 24. november 1741 sin andel til avdødes sønn, Ole Andersen og hans trolovede festemø Søgnilde Pedersdtr,

og da ^(84.) Ole Andersen på skiftet hadde fått 17 mark, ble han eier av den hele gård, hvis skyld oppgis til 2 pd. 3 mk.

Fra Anders Olsen Indrebøs tid har man en forretning fra 12.juli 1740 hvori sies at lensmann Ole Monsen Nøstdal og to menn etter fogdens ordre hadde innfunnet seg på Indrebø i anledning noen tvistigheter mellom Anders Olsen og hans nabo på Indrebø, l.nr. 98, Erik Sørensen. Tvisten gjaldt blant annet en utslåtte søndenfor elva, hvorav hver av partene eide to teiger. Anders og Erik forliktes således at Anders skulle ha de to teigene som Erik hadde hatt og brukt, og omvendt. Med hensyn til gjerdsle forentes de således at Anders skulle gjerde fra elva oppetter ovenfor en liten "Kjøn" (!) i alt 190 favner. Erik skulle likeledes gjerde 190 favner, en del om samme utslette, en del om "Storøen". Endelig entes de om å skifte noen åkrer med hverandre.

Anders Olsens sønn og ettermann, Ole Andersen, må ha vært en ung mann da han overtok gården og giftet seg. Jeg har ikke funnet hans trolovelse og ekteskap notert i miniserialboken, kanskje Sygnilde har vært fra en annen bygd. (*Kirkebok nr. 2 for Jølster, side 76b: 2.den s. i adv. 1742: Trol. Ole Angedal og Sygnilde Strand. E.H.*) Han satt med gården mange år. Under 17.november 1779 skjøtte han den for 61 rdlr.til sin sønn Ole Olsen. I skjøtet kalles Ole Andersen "den ældre" for å skjelne ham fra Ole Andersen på l.nr. 100, Bruket. Ole Andersen og Sygnilde levde ennå 1794 da de holdt frabytte med sine barn og barnebarn. Foruten sønnen Ole og datteren Gjertrud hadde ^(85.) de hatt to andre døtre, som nå var døde, nemlig Sofie der hadde vært gift med Lars Olsen Lervaag og etterlot to barn, Brita der hadde vært gift med Iver Trulsen Kvaal og etterlot datteren Marthe. Ole andersen var med i flere prosesser, men omtalen av dem vil jeg oppsette 64 til seinere.

Ole Olsen der 1779 fikk skjøte på l.nr. 96 og 97, ble 1783 gift med Salmøy Rasmusdatter Grimset. Den 4.november 1814 skjøtte Salmøy og i mannens sykdoms- og svakhetsforfall den halve gård, l.nr. 97, til sønnen, Anders Olsen. Jeg kan ikke skrive dette skjøtes datum uten i tankene å komme inn på hva der samtidig foregikk i Kristiania. Der levde man i den høyeste spenning, og der ble det fattet beslutninger som for all fremtid var bestemmende for landets og folkets skjebne. Men i mange av vårt lands avsidesliggende bygder gikk livet sin stille gang. Man holdt ting, prosedert, gav skjøte og gikk som ellers til sitt daglige arbeid. Etterretninger fra omverdenen kom seint fram, og det gikk visst både uker og måneder før den alminnelige mann i Førde visste beskjed om at vi hadde fått konge sammen med Sverige. Den kongelige kunngjøring av 11. november 1814 om at Karl den trettende var valt til vår konge tinglestes først på på månedstinget for Førde 5.mai 1815. – Men jeg vender tilbake til Anders Olsen som på hin minneverdige dag fikk sitt skjøte. Anders Olsen der 1811 var gift med Ingeborg Rognaldsdr Angedal, døde våren 1819 kun 29 år

gammel. På skiftet etter ham ble gården utlagt på hans enke og barn, idet enken fikk 10 15/16 mark, og resten deltes mellom deres 4 barn: Rognald, 5år. Ludbig, 3år. Berte, 8år og Anne som ble født mens skiftet fant sted. Enken giftet seg 1823 med ungar soldat Lars (86.) Andersen Aasen der var 26 år og 12 år yngre enn konen.

Anders Olsens far, Ole Olsen, levde like til 1837, så hans sykdom og svakhet 1814, da konen på hans vegne utferdiget skjøte til sønnen, må ha vært av forbigående natur. Han synes ved sin død å ha vært 78 år gammel og kårmann. Den halvdel av gården som han hadde igjen, l.nr. 96, hadde han dog ikke skjøtt fra seg, men på skiftet etter ham ble den utlagt til sønnesønnen, den foran nevnte Rognald Andersen.

Rognald Andersen som altså etter farfaren hadde fått l.nr. 96 og etter faren hans andel av l.nr. 97, kjøpte 65 1843 av sin stefar Lars Andersen, av sin bror Ludvig Andersen og av sin søster Marthes mann, Peder Rasmussen, deres anpart, så han også ble eier av 97 alene på den part nær, som hans søster, Anne Andersdr, seinere gift med Moses Ludvigsen Indrebø eller Botnen, hadde arvet etter faren. Denne lille parten, Skorpen kallet, ble betegnet som l.nr. 97b.

Ved skjøte av 26.mai 1862 solgte Rasmus Andersen, der var gift med Anne Eriksdr, sin eiendom (l.nr. 96 og 97a) til Martinus Ludvigsen Botnen, gift med hans datter Anne og flyttet til Falkenstein. Seinere er han flyttet derfra til Engebø i Vevring.

Under 2.mars 1872 solgte Martinus Ludvigsen Botnen sitt bruk, l.nr. 96 og 97a, til sersjant Bertel Andersen Indrebø. Denne solgte 1883 en parsell, Ytrebø, til sin bror, Knut Andersen Indrebø, men fikk den tilbake på skiftet etter ham 1894.

L.nr 97b. Skorpen, som på skiftet 1819 etter Anders Olsen, ble utlagt (87.) til datteren Anne, ble av hennes mann, Moses Ludvigsen Indrebø for 250 spdlr, under 14.desember 1872 tilskjøtt Knut Andersen Indrebø. Men Lars Mosessen innløste gården ved odelssøksmål og fikk 2.november 1877 skjøte på den for 1480 kroner. Lars Mosessen står fremdeles (1904) som eier av denne part.

Vi har nå fulgt l.nr. 96 og 97 der var halvparten av hva Markvard og Gunder Odjersønner 1707 kjøpte av Samuel Finde, ned til vår tid. Vi skal nå gå over til den andre halvparten , l.nr. 98.

L.nr.98.

En av Odjer Pedersen Indrebøs døtre het Barbro. Hun ble gift med Nils Jeremiassen. Hvor denne Nils var fra, kan jeg ikke si, men jeg gjetter på at han var fra Jølster, hvorfra flere andre er innvandret til Angedalen. Giftermålet har antakelig funnet sted 1711, for den 26.oktober fikk Nils Jeremiassen Bygselbrev på det seinere l.nr. 98 som hans svigerfar må ha fratrådt til fordel for ham. Bygselbrevet er utstedt av hans svoger Gunder Odjersens kone,

Marthe Andersdatter. Til januarthinget 1713 var Nils stevnt av fogden, fordi hans 66 kone Barbro gjorde barsel kort etter bryllupet, og Nils som erkjente forseelsen, ble dømt å betale ”Ægtebøder”, 3 rdlr, 2 mk. 4 skilling. Nils ble seinere eier av sitt bygselbruk. – I fogdens kassabok for 1724 oppføres Gunder Odjersen som eier både av l.nr. 96 og 97 og av l.nr. 98, men kassaboken for 1726 oppfører hans to svogre, Anders Olsen og Nils Jeremiassen som eiere og brukere hver av sin halvdel, (88.) Nils av l.nr. 98. Han har altså fått skjøte i et av årene 1724-1726. Ved skjøte av 3. oktober 1737 solgte Nils Jeremiassen sitt bruk for 49 rdlr til Erik Sørensen. Erik var fra Solem, antakelig Solem i Naustdal, og var 1735 blitt trolovet med Nils's datter, Anne. Nils levde dog ennå i mange år og har antagelig holdt til hos svigersønnen. Til høsttinget 1748 var Nils stevnt av fogden, fordi han hadde arbeidd på sabbaten. Nils erkjente at han en søndag hadde bundet opp en hes, men unnskyldte seg med at han hadde vært ”sågodtsom fra sin Forstand formedelst Fortræd af hans Naboer”. Han vedtok å betale 2 mark til de fattige eller skolekassen, og dermed falt saken bort. Til høsttinget 1752 var Nils stevnt av Torger Andersen Indrebø (l.nr. 99) for slagsmål. Ole Andersen Indrebø (l.nr. 96 og 97) vitnet at i siste plogvinna så han at Nils gikk til Torger på åkeren hvor de talte høgt til hverandre. Nils gikk dog fra ham igjen, men så gikk Torger hen til Nils på Erik Sørensens åker, og etter noe kjekl slo Nils til Torger med greipa. Hvor Nils traff, så ikke vitnet, men seinere viste Torger vitnet sin hånd, og den var da blodig. Saken utsattes til sommertinget 1753 og ble da atter utsatt, fordi et vitne forfalt. Seinere kan jeg ikke finne saken behandlet. Nils var 1755 ennå i live. Når han døde, har jeg ikke funnet notert i ministerialboken.

Erik sørensen fikk som alt sagt, 1737 skjøte på gården av svigerfaren. (89.) Ved skjøtet, datert Bergen 12.mars 1738, fikk Erik overdradd en husbygning som ikke hørte gården til, for 16 rdlr. Dette skjøte er utstedt av Markus eller Markvard Odjersen på egne, søsteren Synneve Odjersdatter og brordatteren Synneve Gundersdatters vegne. Huset sies 67 å være selgerne arvelig tilfalden og består av ”en Glasstue Værelse med Bord og Bænker samt kammer og overværende Lem som og den dertilhørende og underliggende Grund som Bygningen står på og at samme Vånhusbygning bestående på Angedalen.” Jeg skulle tro at glassruter eller stuer med glass-vindusruter den gang ikke var alminnelig på bondegårdene i Førde. Man har hatt ljøre i taket, og i veggene har man kanskje hatt glugger med sjå (slå?) Da Markvard og søsteren Synneve sies å ha arvet stuen, er den vel oppsatt av deres far, Odjer Pedersen og altså ikke seinere enn 1720. Eriks sønnesønns kone, Anne Nilsdatter, døde 35 år gammel 1746. Gården hvis skyld oppgis til 2 pd. 3 mk. ble på skiftet etter henne utlagt således at enkemannen fikk 1pd. 3 mk. og de to døtrene, Barbro og Rakel, henholdsvis 6 og to år gamle, fikk hver 12 mark. Gården var ansatt til 51 rdlr. og boets beholdning 82 rdlr. Året etter giftet

Erik seg påny med Marte Olsdr Herstad og fikk med henne sønnene Anders og Ole, begge myndige, var da heime, men sønnen Mads, 24 år gammel, tjente i Bergen. Eriks døtre av første ekteskap, Barbro og Rakel, var fremdeles ugifte. Den hele gård, der nå takseres til 102 rdlr. ble tatt til inntekt for boet og utlagdes ^(90.) således at hver datter fikk 12 mark smør og hver sønn 9 mk. Beholdningen i boet var 144 rdlr. Enkemannen frafalt bolott og tok kår. Han døde 1796 og skulle da etter ministerialboken være 93 år gammel. Hva mer der vil være å fortelle om Erik Sørensen vil komme seinere.

Et par år etter skiftet 1777 ble den hele gård samlet på eldste sønn Anders Eriksens hånd, idet denne under 7.juli 1779 av sin far (der i mellomtiden hadde arvet den avdøde sønnen Mads) og av sine søsken fikk han skjøte på deres parter. Det var Erik Sørensens første kone, Anne Nilsdr som tilhørte den gamle odelssekt, og når gården nu var kommet til Eriks barn av annet ekteskap, var den gått over i en ny ætt.

Anders Eriksen eide Indrebø, l.nr. 98, nær 60 år nemlig 68 inntil han april 1836 for 160 spdlr. Solgte gården til sønnen, Mads Andersen. I skjøtet der er datert Tysse i Holmedal, der sorenskriveren den gang bodde, og som er utstedt av Tosten Gundersen Ullebust, på Anders Eriksens vegne, sies det at Anders var gammel og skrøpelig. Han må ved denne tid ha vært ca 85 år. Anders Eriksen var iøvrig for lengst bosatt på Ullebust, der konen var fra, og hans bruk i Indrebø hadde lenge vært bortbygset, siden 1794 til Ludvig Haldorsen, siden 1815 til Ole Olsen og siden 1827 til Anders Larsen Fossen.

Mads Andersen, der likesom faren bodde på Ullebust, eide ikke ^(91.) Indrebø mer enn en kort tid, idet han under 14.mars 1837 for 525 spdlr solgte den til Knut Andersen Indrebø, en sønn av byselsmannen Anders Larsen, der hadde obligasjon i gården for et større beløp.

Under 6.juli 1866 solgte Knut Andersen til broren, Lars Andersen, for 750 spdlr. og kår for seg og konen, Malene Ludvigsdatter.

Lars Andersen solgte gården 1868, og etter at den 1870 var blitt delt i to like store deler, skjøtte han under 27.oktober i 1870 den ene halvdel, l.nr. 98a, for 430 spdlr. til Knut Knutsen Flølo, og den andre halvdel, l.nr. 98b, likeledes for 430 spdlr. til Nils Nilsen Hetle.

Under 8.april 1882 solgte Knut Knutsen Flølo sitt bruk, l.nr. 98a, for 3200 kroner til sersjant Bertel Andersen Indrebø, der ennå (1904) eier bruket på en parsell, Instebø, nær. Parsellen solgte han 1891 til Henrik Olsen.

Under 31.mai 1872 solgte Nils Nilsen for 440 spdlr. l.nr. 98b til Jakob Larsen Bergem, der døde 1892, men hvis enke Magdeli Steffensdatter ennå (1904) eier bruket.

Indrebø, l.nr 99 og 101, samt Bruket, lnr. 100.

Av Angedal i den gamle og omfattende betydning eide den rike Førde-presten Peder Finde 1672 1 laup 1 pd. 20 mk. må være 69 Indrebø, l.nr. 99 og 101 samt Bruket, l.nr. 100. Hvem hr. Peder Finde har kjøpt dette jordegods av, kan jeg ikke gjøre rede for.

Peder Finde hadde en sønn, Henrik Finde, som ble sin fars ettermann ^(92.) som sogneprest til Førde og døde 1700. Henrik Finde hadde sønnen Peder Henriksen Finde som ble sogneprest til Innviken og prost. Han døde 1748, og denne hadde igjen en datter, Dorthe Margrethe, som ble gift med sognepresten i Vik i Sogn, og prost Jonas Daae. Gjennom disse ledd må dette jordegods ved arv være kommet til Jonas Daae, der 1768 solgte til bøndene etter at det i ca 100 år hadde vært i Findeslektens eie. Jeg skal gjennomgå hvert enkelt bruk for seg.

L.nr 99.

I kvegskattregnskapet av 1657, Findes folkeliste av 1664 og skatteregnskapet fra 1672 nevnes en oppsitter Lars, der etter sistnevnte regnskap brukte 1 pd. 12 mk. (Se s.40 og 41), og på folkelisten av 1701 nevnes en oppsitter, Lars Olsen. Jeg holder Lars og Lars Olsen for en og samme person. Riktignok skulle han etter listen av 1664 være født 1638, men etter listen av 1701 allerede 1623, men der er visstnok en feil i listen av 1664. I denne listen sies det nemlig at Lars hadde en sønn, Markvard Larsen, 13 år gammel. Men var Markvard 13 år gammel i 1664, må faren da ha vært mer enn 26 år. Alderen er altså atskillig for lavt ansatt i 1664. Denne Lars Olsen må ha bodd på l.nr. 99, for det gis ikke noe annet bruk en kan plassere ham på. Den på listen av 1701 ved hans side nevnte oppsitter, Ole Larsen, holder jeg for å være hans sønn. De har antakelig brukt gården sammen, eller Lars kan ha hatt kår hos sønnen. Til høsttinget 1691 var Lars Angedal stevnt for gjeld til Hans Findmands bu, 10 mark 12 skilling. Han bestred kravets riktighet. Han hadde, sa han, betalt med en 3 års gammel okse og ^(93.) en sau, så han skyldte intet, men heller måtte ha noe til gode. Han ble også, så vidt jeg kan se, frifunnet. –På høsttinget 1692 ble Lars Olsen Angedal oppnevnt til lagrettemann for det kommende år. Etter Lars 70 Olsen Angedal holdtes skifte 1702. Aktiva var kun 9 rdlr. og boet var fallitt. Hans kone og barn nevnes ikke i skifteprotokollen, men 1706 nevnes leilighetsvis Kristi Eriksdr. ”Larss Angedals Kvinde”, og hun har kanskje vært hans enke. Etter listen av 1701 hadde han en 29 år gammel sønn, Erik, som turde være oppkalt etter morfaren. Dette er alt hva jeg har funnet om denne Lars som etter vår tids talebruk ville være kalt Lars Olsen Indrebø.

Den 1701 nevnte oppsitter Ole Larsen, som jeg holder for Lars Olsens sønn og ettermann i bygselen, nevnes også 1706, og samme år nevnes leilighetsvis hans kone, Marthe Pedersdr. Ole var fremdeles oppsitter 1715, og i fogdens kassabøker for 1717 oppføres hans

kone som bruker av 1 pd. 12 mk. men hans navn er overstrøket og Anders Hansen er satt i stedet. Herav slutter jeg at Ole Larsen er død 1716 eller 1717, og at Anders Hansen har fått bygsel på gården etter ham.

I følge miniserialboken døde Marthe Pedersdatter Indrebø 75 år gammel sommeren 1741, og dette må være Ole Larsens nyss nevnte kone. Men bygselenken giftet ettermannen på gården eller rettere sagt at en mann skaffet seg bygsel ved å ægte en bygselenke, var så sedvanlig at en også i dette tilfelle må formode at Marthe ble gjengift med Anders Hansen. I tingbøkene har jeg ikke funnet annet om ^(94.) Ole Larsen Indrebø enn at han til høsttinget 1707 var stevnet av birkefogden, Falch Gjedding for rest på skyldig tiende for 1704. Men det er også alt hva tingbøkene har om ham.

Anders Hansen står i kassabøkene som bruker av 1 pd. 12 mk. fra 1717-1741. Han var sønn av Hans Andersen Bruket og betegnes fra 1726 som gamle Anders Hansen for å skjelne ham fra en yngre bror av samme navn, der fikk bygsel på Bruket, l.nr. 100. etter at Marthe Pederdatter, som jeg formoder var hans kone, sommeren 1741 var død, giftet Anders seg igjen desember 1742 med Berthe Olsdatter Bruland, og da han med henne fikk part av Bruland, Bekken, l.nr. 165 og 166, flyttet han dit, og der døde han barnløs 1752.

71 Anders Hansens ettermann på l.nr. 99 ble Torger Andersen fra Berg i Jølster. Han fikk bygselbrev 28.mars 1742 av den daværende eier, Innvikspresten Peder Henriksen Finde, og i bygselbrevet sies det at gamle Anders Hansen hadde avstått ham gården. Torger var ikke før kommet til gården før han hadde prosesser, men dem vil jeg referere først seinere. Hans kone het Mari Karlsdatter og var fra Gjesdal i Jølster. Torger styrte gården til sin død 1778. Han etterlot 3 sønner: Ole, Karl og Peder og tre døtre: Helga, Anna og Malene. Skiftet etter ham og Kari (Mari?) der sluttet 1779, viser overskottet i buet var 26 rdlr.

Torger Andersens eldste sønn, Ole Torgersen, fikk under 27.oktober 1768 skjøte på gården for en kjøpesum av 70 rdlr. Skjøtet er utstedt av Viks-presten Jonas Daae der som sagt var svigersønn til ^(95.) Innviks-presten Peder Henriksen Finde. Hermed var gården kommet tilbake til bønders eie. Ole Torgersen der siden ble gift med Janikke Haldorsdatter Ramstad og først ved farens død overtok gården, solgte den 1812 og døde barnløs 1826 i en alder av 80 år. Hans søstersønn, Helge Ellingsen Brunen meldte seg for skifteretten som hans eneste arving. Oles to brødre og to søstre av ham må således være døde før ham – alle barnløse.

Skjøtet fra Ole Torgersen er av 5.november 1812 og kjøperen var Peder Gjesdal. Kjøpesummen var 400 rdlr, men bruksrett og kår var forbeholdt selgerens kone.

Under 6.juli 1838 solgte Peder Pedersen til sin sønn Bertel Pedersen, og denne solgte igjen under 29. mars 1881 til sin sønn, den nåværende (1904) eier, Anders Bertelsen.

L.nr. 100, Bruket.

En Erik ”Brugen” nevnes 1635 som oppsitter. Det er første gang jeg har støtt på navnet ”Brugen” som en part av det gamle Angedal. Etter 1635 forekommer navnet Erik på Angedal ca 30 år fremover. Jeg tør dog ikke påstå at det er en og samme Erik som nevnes alle ganger. På Findes folkeliste av 1664 nevnes som oppsitter Erik Eriksen [72](#) og enken med en 15 årig sønn, Markvard Eriksen. Det er mulig at enken er mor til både Erik og Markvard, og at hun og Erik har drevet gården sammen. Side 42 og 43 vil en se at Findes folkeliste av 1664 har 8 oppsittere, mens regnskapet fra 1672 bare har 7, og det har da rimeligvis 1664 vært to sambrukere på et av brukene 1664. Erik Eriksen kommer ikke igjen i regnskapet av 1672, men jeg har dog funnet en ^(96.) Erik Eriksen Angedal nevnt 1681 som kreditor i et bo. Det er mulig at Erik ”Brugen” fra 1635 er far til Erik Eriksen fra 1664, og at de begge har hatt Bruket, l.nr. 100, men jeg tør ikke fremstille det som mer enn en mulighet.

For den eldste tid har jeg således liten eller ingen rede på beboere av Bruket, men for de siste 200 års vedkommende kan jeg følge eierne og brukerne.

Om Jens Olsen vet jeg med visshet at han var oppsitter på bruket fra 1699 og rimeligvis noen år tidligere. Han er leilighetsvis omtalt i det foregående. Han hadde 1706 sak med Rognald Larsen Angedal i anledning av en flyttet merkehes, og samme år hadde han en sak med Odjer Pedersen Indrebø, fordi han hadde stukket dennes sønn Ole med kniv (se side 58). På folkelisten av 1701 sies Jens Olsen å være 30 år gammel og å ha en 18 årig sønn, Markvard Pedersen. Både aldersoppgaven og sønnens navn viser at Markvard bare kan ha vært stesønn, og av det kan en igjen slutte at Jens’s kone tidligere må ha vært gift med en Peder. Hvilken Peder dette var, visste jeg ikke da jeg foran fortalte om Jens Olsen, men nettopp nå er jeg blitt oppmerksom på at det er Peder Markvardsen Indrebø, som er Jens’s formann i ekteskapet. Skiftet av 1695 etter Peder Markvardsen viser at hans enke het Eli Olsdatter, og at han hadde en sønn, Markvard (se s. 53). Folkelisten av 1701 viser at Jens Bruket hadde en stesønn ved navn Markvard Pedersen, og av en sak fra 1720 erfarer man endelig at Jens Olsens kone het Eli Olsdatter, og dermed må den sak endelig være klar. Dette kaster ^(97.) nytt lys over saken mellom Odjer Pedersen og Jens angående knivsticket, [73](#) Det viser nemlig at partene hadde vært nær besvogret. Odjer ble nemlig en stesønn av Jens’s kone, og vitnet i saken, Markvard Pedersen, ble på en gang Odjers halvbror og Jens’s stesønn. – Ved høsttinget 1706 oppføres Jens som stående til restanse med skatt for samme år til beløp 2 rdlr. 4 mk. 9 skilling. Til samme sommerting var han stevnt av samuel Finde for gjeld, 4 rdlr, men saken utsattes og forsvinner dermed fra protokollene. Til vårtinget 1707 var Jens stevnt av Rognald Larsen Angedals tjenestedreng, Totger Mortensen, fordi han hadde kalt Torger for ”Mærkesnak” og truet ham med øks. Torger tjente allerede 1701 hos Rognald

og vil finnes oppført på folkelisten av side 44. Torgers vitner var Ole Andersen Tjønneland og Brita Andersdatter der tjente hos Rognald Angedal, og de forklarte følgende: Mens Torger og Ole Tjønneland sto og arbeidde med en merkesgard, kom Jens til dem og spurte hvor han tok skog (:gjerdefang) fra, bad djevelen fare i ham beskyldte ham for å ha tatt never i hans skog, truet ham med øks, skjelte ham for en belg og ba ham komme og hugge nå mens han (Jens) var tilstede. Jens Bruket mente at Britha, siden hun var Torgers medtjener, ikke burde vitne, men sorenskriveren enste ikke denne Jens's innsigelse og dømte ham for hans usømmelige tale til Torger på hans arbeid å bøte til kongen 2 lodd sølv og betale Torger 3 mark. I tingboken kalles Jens her Jens Andersen, men dette er åpenbart blott en skrivefeil for Jens Olsen. Ikke lenge etter må Jens være flyttet til Grimelandslien, idet han byttet bygselbruk med den daværende oppsitter, (98.) Hans Andersen. Vi forlater nå foreløpig Jens, men vil ha meget å fortelle om ham når vi kommer til Grimeland.

Hans Andersen der ble Jens Olsens ettermann på Bruket, var etter folkelisten 1701 født 1654. Han nevnes som oppsitter i kassaboken ennå 1724, men 1726 er han avløst av sønnen, unge Anders Hansen. Skjønt allerede en gammel mann, giftet Hans Andersen seg 1724 eller 1725 med Barbro Jonsdatter Angedal, der må ha vært en datter av Jan Olsen Angedal og Mildrid Rognaldsdatter, omtalt foran, side 49. ⁷⁴ Han døde 1747 og skulle etter ministerialboken være 89 år gammel, altså være født 1658. Barbro overlevde ham. Han etterlot 8 barn:

1. Anders, den eldre, først på Indrebø, seinere på Bruland.
 2. Anders den yngre, farens ettermann i Bruket.
 3. Marthe, gift med Peder Olsen Ramstad.
 4. Lisbeth, gift til Savland.
 5. Kristi.
 6. Eli, gift til Støfringsstøl.
 7. Mari, gift til Sollien og
 8. Pernille, gift til Fimland.
- Alle utvilsomt barn av et tidligere ekteskap. Boets beholdning var bare 12 rdlr.

Fra 1726, kanskje allerede fra 1725 satt Anders Hansen den yngre som oppsitter på Bruket. 1735 ble han gift med Alis Olsdatter, en datter av Ole Rognaldsen Angedal fra Hornes. En åstedsak som Anders Hansen sommeren 1753 anla mot sin nabo Odjer Andersen Ekeland og Rasmus Ananiassen Haugen, er nevnt foran side 33. Om sakens gjenstand og utfall har jeg intet notert, men jeg ser at Anders's vitner (99.) var Peder Jensen Grimelandslien, 55 år gammel og sønn av Jens Olsen Bruket samt Anders Jeremiassen Fitje, over 60 år gammel og oppfostret hos avdøde Rognald Larsen Angedal. Det siste vitne forklarte seg om merket mellom Bruket og Ekeland. På folkelisten av 1701 vil en finne begge vitner oppført. De var da barn.

Anders Hansen ble avslørt av sønnen Ole Andersen, født 1737, fikk bygselbrev av eieren Jonas Daae den 18.april 1761. Under 27.oktober 1768 fikk han av Daae for 90 rdlr. skjøte på gården, som siden har gått fra far til sønn. Ole Andersen døde 48 år gammel 1784. Hans kone het Ålet Olsdatter. Skiftet etter ham viser at de hadde 6 barn: Ole, Anders, Mads, Synneve, Eli og Oline. En av verjene for barna var morbroren, Lars Olsen Grimeland. Boets beholdning var 188 rdlr. Av gården 75 ble halvparten utlagt til enken og den andre halvparten på barna. Ålet var en datter av Ole Olsen Øvre Slåtten, se side 22, 23.

Ålet (Alet?) giftet seg igjen 1789 med Bernt Krispinussen Grimelandslie, og denne gav under 2. juli 1807 på sin kone og egne barn så vel som de øvrige lotteieres vegne sin eldste stesønn Ole Olsen skjøte på deres parter, så Ole ble eier av hele gården. Bernt skulle dog bruke gården så lenge han fant for godt, og hvis han overlevde sin kone, skulle han ha kår.

Ole Olsen - den første - der allerede 1785 var blitt gift med Sigrid Asbjørnsdatter Kvål, skjøtte under 27.oktober 1827 til sønnen Ole Olsen for 100 spdlr. og kår til seg og konen.

(100.) Ole Olsen - den annen - der 1811 var gift med Helga Sørensdatter Vie, skjøtte under 25.mars 1856 til sønnen Ole Olsen.

Ole Olsen – den tredje - skjøtte endelig under 7.mai 1888 til sin sønn, den nåværende (1904) eier Andreas Olsen.

L.nr. 101. Indrebø.

Som oppsitter nevnes fra 1657 og fremover en Johannes der etter Findes liste av 1664 skulle være født 1614. Han nevnes også 1672, se side 42, 43, og er utvilsomt identisk med den Johannes Olsen Angedal som det holdte skifte etter 1681. Av skiftet ser en at han etterlot enke, hvis navn dog ikke nevnes, og som kreditorer i hans bo oppførtes 4 døtre, deriblant Gjertrud Angedal. Om denne Johannes Olsen tror jeg at han har sittet som bygselmann på Indrebø, l.nr. 101. Om hans svigersønn, Peder Olsen, gift med før nevnte Gjertrud og antakelig svigerfarens umiddelbare ettermann. Jeg er i all fall at han er å henføre til l.nr. 101. Etter Gjertrud holdtes skifte 1687 mellom enkemannen og deres 5 barn: Ole, Anders, Markvard, Marit og Ragnhild. Boets beholdning var godt 100 rdlr. Neppe mer enn et års tid etter Gjertruds død, giftet Peder Olsen seg påny med Anne Rognaldsdatter og 76 fikk med henne sønnen Gjert, født ca 1689. Anne døde 1697, og ved skiftet etter henne viste boet en beholdning av bare 63 rdlr. Etter folkelisten av 1701 skulle Peder Olsen da være 66 år gammel, altså fødd 1635 og hadde 3 sønner heime, nemlig Anders og Markvard av første (101.)

ekteskap, henholdsvis 30 og 28 år og Gjert av annet ekteskap. Når man legger merke til de eldste sønners alder, må man formode at Peder allerede 1670 var gift med Gjertrud Johannesdatter. Som vi seinere skal få se, har Peder giftet seg for tredje gang. Han ble sittende med gården til ca 1716 og døde først 1730. I ministerialboken sies han å være blitt 101 år gammel, men dette er saktens for meget. Var han født 1635 ble han ved sin død dog ikke mer enn 95 år. Peder Olsen er omtalt noen ganger foran. Han var med i det forlik som 19.november 1705 ble sluttet mellom de to svogrene Rognald Larsen Angedal og Odjer Pedersen Indrebø om skogen på ved Vasbrekka, side 57. Om hans saker med Odjer Pedersen høsttinget 1706 og vårtinget 1707, kan en lese side 60 og 61.

Peder Olsens ettermann i bygselen av l.nr. 101 var Ole Jonsen Furebø, der var gift med hans datter Anne. Etter Anne holdtes det skifte 1728, og da Ole Johnsens far, Jon Larsen Furebø, døde omtrent samtidig, flyttet Ole fra Indrebø til sin odelsgård, Furebø. Ole Jonsen er stamfar av det største Furebø-bruket. Anne Pedersdatters død finnes ikke notert i ministerialboken, visstnok som en følge av at det på den tid var presteskifte i Førde på den tid, og at det derfor ikke gikk ordentlig til med føringen av kirkeboken. Jeg kan derfor ikke oppgi (102.) hennes alder eller fødselsår. Hun nevnes ikke på skiftet etter farens to koner, Gjertrud Johannesdatter og Anne Rognaldsdatter og må altså være født i et av hennes far inngått tredje ekteskap. Skiftet etter anne av 1728 viser at hennes eldste datter Alis da var 8 år gammel, og at Anne altså skulle være gift 1719 eller 1720.

Ole Johnsens ettermann var hans svoger, Ole Pedersen, sønn ZZ av Peder Olsen og 1728 gift med Gunilde Jonsdatter Furebø, Ole Jensens søster. Det var altså dobbelt svogerskap mellom dem. Ole Jonsen satt på gården til sin død 1728, først som bygselmann, seineresom eier. Han oppgis i ministerialboken blitt 80 år gammel og skulle således være født 1702. Hans fars annen kone døde som før sagt 1697 og etterlot kun sønnen Gjert. Følgelig må Ole Pedersen likesom søsteren Anne være av farens tredje ekteskap. Riktignok hadde faren av sitt 1. ekteskap med Gjertrud Johannesdatter en sønn Ole, men denne Ole ville om han hadde levd til 1782 vært atskillig over 100 år gammel. Etter å ha sittet med gården i omtrent 40 år som bygselmann på Indrebø, l.nr. 101 ble Ole Pedersen eier. Han fikk nemlig 5.desember 1768 skjøte på gården av Jonas Daae for en kjøpesum av 130 rdlr. Når skiftet etter (103.) Ole Pedersen fant sted, har jeg ikke funnet, visselig fordi alle hans (barn) ved hans død var myndige. Under 7.juli 1785 skjøtte hans enke Gunhild Jonsdatter under påberopelse av alle sine barns samtykke gården til sin yngste sønn Peder Olsen for 130 rdlr. og kår. Skjøtet ble også underskrevet av kjøperens brødre Anders, Rasmus og Rognald Olssønner samt av søstermannen Lars Torgersen Undersvoren (*-Underheien, nå Heien O. Tj.*) Samme dag utferdiget Peder Olsen kårbrev til sin eldste bror Anders. Det var ennå flere barn en foran

nevnt etter Ole Pedersen, deriblant Lars Olsen, bosatt på Lervaag i Askvoll. Hva der kan være å fortelle om Ole Pedersens prosesser, vil komme siden.

Peder Olsen var gift med Anne Ludvigsdatter fra Storetre, der døde 1802 i en alder av 39 år. De hadde to barn: Sønnen Ole og datteren Oline Lovise, gutten 10, datteren 3 år. Gården ble ansatt til 200 rdlr. og utlagt til enkemannen. Boets beholdning var 106 rdlr. Peder Olsen døde 1812 eller kanskje i begynnelsen av 1813, og da sønnen var død før faren, ble datteren hans eneste arving. Under 4. november 1814 – atter hin minneverdige dag i Norges historie hvorom er talt side 64 – gav sorenskriveren henne og hennes trolovede Erik Johannesen Nedrebø heimelsbrev på gården.

78 Oline Lovise Pedersdatter var født våren 1799 og før mai 1815 ble hun gift med Erik Johannesen Nedrebø – altså kun 16 år gammel. Januar 1817 hadde hun sitt første barn til dåben. Erik Johannesen døde 1831, kun 34 år gammel og altså født 1797. Erik og Oline har vært et sjeldent ungt brudepar da de vigdes, - han ca 18, hun ca 16 år. ^(104.) Av skiftet etter Erik ser en at der var fem barn: Ole, Nils, Ludvig, Anne og Brita. Gården ansattes til 250 rdlr. og ble utlagt til enken. Boets beholdning var 530 spdlr.

Oline Lovise Pedersdatter ble seinere gift med Kristen Andersen, og denne gav under 10. april 1855 sin eldste stesønn, Ole Eriksen skjøte.

Ole Eriksen, gift med Johanne Olsdatter, skjøtte 31.mai 1879 til sønnen, den nåværende (1904) eier Erik Olsen.

Jeg har nå gjort så fullstendig rede for personalet på de gamle Angedalsbrukene som jeg har kunnet. Jeg har også referert en del av de prosesser de har hatt. Men før jeg forlater gården vil jeg ennå etter tingbøkene referere noen saker og ellers meddele en og annen notis vedkommende gården. Hva som finnes i de eldste protokoller, vil man se alt sammen foran, alene på en sak nær, som vårtinget 1709 ble behandlet og som av Thore Jakobsen Botnen var tilstevnt mot Rognald Larsen Angedal. Men denne sak vil jeg vente med til jeg kommer til Botnen.

For tiden 1715-1739 er som ofte før sagt ingen tingbøker bevart, og for dette tidspunkt har jeg derfor intet å berette. Kun ser jeg at det 26.mai 1757 ble bevilget Angedal et avslag i skylden stor 12 mark. ^(105.) *(Se side 44 om avtaksforretningen på Angedal 23. september 1682 om fjellskred og elvebrott, som førte til nedsettelse av skatteskylden. 1757, altså 75 år seinere ble skylden yderligere satt 12 mk. ned. Muligens det var nye skred-skader som foranlediget også den nedsettelse i skylden. O.Tj.)* Hvilket eller hvilke bruk som fikk godt 79 av nedsettelsen vet jeg ikke.

Til høsttinget november 1742 hadde Torger Andersen som våren samme år hadde fått bygselbrev på Indrebø, l.nr. 99 (s.71) stevnt Tosten Andersen Botnen, fordi denne skulle ha hogd i hans skog. som vitner påberopte Torger seg Anders Andersen Botnen og Ole Thorsen Angedal, og han la frem en dom av 23.oktober 1703 ”angående Botnens og Angedals Skove og Mærker”. denne dom er omtalt foran, side 56-57 og var fallen i en tvist mellom Rognald Larsen Angedal og Odjer Pedersen Indrebø. Men den har også omhandlet merket mot Botnen. – Tosten Botnen benektet å ha hogd utenfor sin egen eiendom, og saken ble av sorenskriveren henvist til åstedet. Vi møter her i det påberopte vitne Ole Thorsen Angedal et nytt navn. Han var fra Tonnem (*I Ekeffjorden er der en gård som heter Tonnem, skrivemåten noe forskjellig; Tonnem, Tonneim, Tonheim, O.Tj.*) - og ble januar 1736 gift med Synneve Jansdatter, der må være datter av Jan Olsen Angedal og Mildrid Rognaldsdatter, som etter sin far, Rognaald Larsen Angedal hadde arvet en liten part av Angedal, som en tidlang hadde vært et særskilt lite Bruk. På dette lille bruket har Ole Thorsen rimeligvis holdt til.

Til vårtinget mars 1744 hadde lensmann Mons Rasmussen Nøstdal på fogdens vegne stevnt Tosten Andersen Botnen, fordi ham med økseskaft skulle ha slått Torger Andersen Indrebø og fratatt ham hans øks (106.) mens han arbeidde i sin egen skog. Mathias(?) Andersen, tilhuse i Botnen, vitnet at fredag før siste jul ble han av Torger anmodet om å gå ut i marken for å se hvor Tostens slede stod. Torger fortalte at Tosten hadde slått ham med sitt økseskaft og tatt fra ham øksen. Vitnet gikk i marken og så både Tosten og sleden hans. På sleden lå to busker som nylig var hogd, og sleden stod i Torgers mark. Vitnet så også at Torger hadde fått et slag under det ene øyet. Vitnet Nils Jeremiassen Indrebø (s.65) vitnet det samme. saken utsattes deretter til sommertinget, og da forklarte Tosten Botnens kone, 80 Marthe Andersdatter at hun hørte sin mann rope, og at hun derfor gikk hen i marken hvor hun fant både ham og Torger. De holdt da begge i en øks. Etter at de hadde sluppet øksen, hadde de en hestesele mellom seg som de droges (om). Men Marthe visste ikke hvem det ble som holdt den. Hun så ikke at hennes mann slo Torger, eller at Torger var blodig eller bar merker etter slag. Sogneprest Myhlenfort forklarte at Torger hadde vist seg for ham slått og blodig, og fortalt at Tosten hadde slått ham. Det hadde tidligere vært en annen uenighet mellom dem, men om det var de nylig blitt forlikte. Om hesteselen sa Tosten at den var hans, og at Torger tok den bort. Dette vedkjente Torger seg (107.) med tilføyelse at selen ennå var i hans verje. Tosten benektet siktelsen, men ble dessuaktet for stavhugg eller nevehugg dømt til å bøte 3 ganger 6 lodd sølv (altså 18 lodd sølv) og å betale omkostninger med 7 mk.

Til samme sommerting 1744 hadde Tosten vesentlig i anledning den samme konflikt stevnt Torger. Det var helt alminnelig dette at en stevnt mann søkte revansj over sin motpart

ved et nytt søksmål. Tostens klage gikk ut på at Torger hadde gjort vold på hans arneid, skåret selen av hans hest og lovt å skyte hesten, samt endelig brukt skjellsord mot ham. Torger benektet å ha skåret selen i stykker, men erkjente å ha den heime hos seg. Da vitnene ikke møtte, utsattes saken til høsttinget i november. Her innrømmet Tosten at han hadde løst vidjene i det såkalte opphald av selen og tatt selen av hesten - men i sin egen mark. Av vitnene forklarte Anders Andersen Botnen, Tostens bror, at Torger for ca 3 år siden hadde skjelt Tosten for en tyv, og sist sommer sa Torger at Tosten for over hans teig og tok never. Erik Sørensen Indrebø (l.nr. 98) vitnet at han sist vinter hadde hørt Torger ønske at han måtte finne Torgers hest i skogen sin, så skulle han skyte den ihjel. Et tredje vitne, visstnok Ole Thorsen Angedal, hadde for ca 3 år siden da Tosten hadde hogd staur i Torgers skog, hørt at Torger kalte ham tyv, og siden en gang hørte vitnet i Anders Botnens kvernhus Torger fortelle at han med kniv som ble liggende 81 (108.) igjen i lyngen hadde skåret selen av Tostens hest på den ene siden og hogd den løs på den andre siden. Saken ble atter utsatt, men seinere har jeg ikke funnet noe om den i tingbøkene. Vitnenes forklaringer om at Torger for tre år siden skulle ha kalt Tosten tyv, viser hen til høsten 1741, og man skulle altså tro at Torger som våren 1742 fikk bygselbrev, var kommet til gården året før.

Foran er fortalt om at Torger Andersen Indrebø til høsttinget 1752 hadde stevnt Nils Jeremiassen Indrebø, fordi denne samme år i plogvinna hadde slått til med ham med ei greip. Men Torger hadde også en annen sak på dette ting.

Til høsttinget 1752 hadde Torger ifølge tingboken stevnt Ole Pedersen Indrebø (l.nr. 101) for slagsmål. Anders Sjursen Angedal vitnet at våren samme år, etter vårsåning, var et av Torgers beist kommet inn på Ole Pedersens bø. Oles sønn slo beistet med en kvist, og da Torgers kone så dette, skjelte hun på Oles kone, Gunilde Jonsdatter. Noe slagsmål så vitnet ikke, men han hørte Torgers kone skrike. Litt etter kom Torger blodig løpende og sa til vitnet: ”Se hvor jeg er faren, det har Ole Pedersen gjort.” Saken utsattes til sommertinget 1753. Her forklarte Erik Sørensen Indrebøs kone, Marthe Olsdatter at ifjor vår engang hun ut av sitt hus, hørte hun en svær skrik og larm. (109.) Hun gikk opp på Haugen og syntes hun så to som lå på hverandre, men hun kjente dem ikke. Hun ble så redd at hun straks sprang tilbake igjen. Da hun var løpt derfra, hørte hun Torgers kone skrike. Noe etter kom Torger inn i vitnets stue og var skitten og blå, og sa at Per-Ole hadde spent ham. Seinere fortalte Torgers kone at hun slo etter Ole med en vedskie, mens han var i klammeri med hennes mann. Ole Pedersens kone der også var innstevnt som vitne, ble ikke avhørt. Tilstede under saken på dette sommerting var også ”Soldat Anders Olsen Angedal som også skal ha været med i Klammeriet,” men om ham har tingboken ikke mer enn nettopp disse ord. Han var muligens Ole Pedersens sønn. Ved dommen ble Ole Pedersen frifunnet. 82 Til høsttinget 1752 hadde fogden stevnt Ole

Andersen Indrebø (l.nr. 98) for slagsmål. Som vitne var stevnet Torger Andersen Indrebø, men Erik Sørensen protesterte mot hans avhør, da han var Erik avindsmann. Sorenskriveren tok ikke noe hensyn til innsigelsen, og Torger forklarte følgende: I høst under høykjøringen var både Ole Andersen og Erik Sørensen kommet på Eriks øy. Da Ole satte seg på hesten sin og vilde ride over elva, møtte Erik ham, så han ikke kom på land. Ole sprang av hesten, og så grep de hverandre i håret og droges en stund. Ole ropte og bad Erik holde fred, men da vitnet kom til, var de skilt ad. Siden kom Ole med et lass høy og da ”rykkedes” han og Erik om hesten og skjeltet, men kom dog ikke i slagsmål. De trettet om en veg (110.) som Erik ville hindre Ole fra å bruke.- Et annet vitne, Kari Monsdatter Angedal, over 20 år, forklarte: Hun så at Erik i vrede skudde Ole ut på sleden, og at de rykkedes om hesten. Da Ole viste seg, treiv de hverandre i håret, og da Ole siden ville bort mot lasset, hindret Erik ham, og så ryktes de så lenge om hesten at bukjorda gikk av den. Tretten kom av at Erik ikke ville tillate Ole å kjøre vegen. Både Erik og Ole sa at de seg imellom var forlikte men Erik føyde til at Ole forså seg ved å kjøre en annen veg enn han skulle. de dømtes å betale til kongen, Erik 3, Ole 1 rdlr. Jeg må tilstå at jeg med de knappe vitneprov ikke fullt ut forstår situasjonen eller riktig får tak i begivenhetenes rekkefølge, hva måskje hadde vært mulig om en hadde vært godt lokakjent.

Til samme høstting 1752 hadde lensmann Mons Nøstdal stevnt Ole Andersen Indrebø, fordi han hadde utlevert en seng som han hadde mottatt til forvaring. Ole erkjente å ha fått sengen til forvaring, men å ha utlevert den til Erik Sørensen Indrebø. Han ble dømt å betale 1 rdlr. som lensmannen hadde fordret. Jeg forstår dette således at sengen var utpantet for skatt eller annet hos Erik Sørensen.

83 Den 19.juni 1753 ble det holdt en åstedssak på Indrebø, idet Torger Andersen hadde stevnt sine naboer Ole Pedersen, Erik Sørensen og Ole Andersen. Ole Pedersen fremla en attest av 8.juni 1753 fra sogneprest Nils Lund. I den sies at Ole Pedersen ønsket forlik med Torger (111.) at presten derfor hadde fått medhjelper Ole Jonsen Furebø og Anders Hansen Bruland, der begge hadde bodd på Indrebø en lang tid, til å reise dit opp for etter tillatelse av nevnte naboer Tosten og Anders Botnen å mekle til forlik, men at Torger hadde vist seg uvillig til sådant. Torger Andersen fremla i retten sitt bygselbrev av 28.mars 1742 på det bruk som Anders Bruland før hadde hatt og ”opladt” ham. Bygselbrevet var utstedt av Innvik-presten Peder Henriksen Finde og inneholdt en anmodning om å hjelpe Torger til å få tilbake en kvie som, etter det Torger sa, skulle være kommet til hans nabo Ole Pedersens bruk med urette. Til denne åstedssak var også Viks-preste Jonas Daae varslet som eier av såvel Torgers

som Ole Pedersens bruk, men han hadde meldt retten at han ikke kunne komme, -Retten beså den skog på sydsiden av elva som Torger og Ole Pedersen hadde tvistet om, og delte den således at Ole Pedersen fikk den ytre del til Ole Andersens merke og Torger den indre del, alt til Botna-merket, der en elv danner skillet. Deretter befor retten noen slåtter på nordsiden av elva, men gjorde her ingen forandringer i det gamle bruksforhold. Endelig regulerte retten merkeslinjen mellom Torger og Ole Pedersens heimebø, så at Ole fikk på indre, Torger på ytre side av linjen. Tvisten mellom Torger og Erik Sørensen gjaldt den såkalte "Fauna Ø", der vel skal bety Fagna-øy. Denne øy hadde Torger brukt i ca 11 år siden han kom til gården, og den var innlagt av hans formann. Den ble tilkjent Torger, (112.) men sjøl hadde å innhegne den. Tvisten mellom Torger og Ole Andersens skogteig på nordsiden av elva ble de enige om å oppgi i minnelighet. – saksomkostningene deltes mellom Torger og Ole Pedersen. De to andre innstevnte ble fri for omkostninger.

Dagen etter denne åstedssak, altså 20.juni 1753 var sorenskriveren 84 i Bruket og behandlet den før omtalte åstedssak som Anders Hansen Bruket hadde tilstevnt mot Odjer Ekeland og Rasmus Haugen.

Til sommertinget 1753 hadde Ole Pedersen Indrebø stevnt Torger Andersen Indrebø for skjellsord. Anders Andersen Botnen og Krispinus Andersen Botnen vitnet: Nå i høst og i vinter hørte de at Torger inne i Anders Botnens stue sa:” at han har fått det så vidt, at en om ikke to Sjæle skal dandse til Helvede om de ikke vidner ret”. Med det, heter det, siktet Torger til vitnene som vitnet i den ”forrige Sag:” Torger hadde altså klagd over at Ole Pedersen og hans sønn slo ham. Jeg er ikke klar over sammenhengen. Med den forrige sak må menes den sak som Torger til høsttinget 1752 hadde påstevnt mot Ole Pedersen for slagsmål, og som endte med Ole Pedersens frifinnelse, (s.81) Den av vitnene gjengitte ytring av Torger synes ikke spesielt rettet mot Ole Pedersen, og det samme fant også sorenskriveren, der i sin dom uttaler: Torgers ord at en om ikke to sjeler også skal gå til helvete (113.) om de ikke vitner rett, er noe som ikke kan gravere Ole Pedersen, og ei ham vedkommende. Torger ble frifunnet.

Til samme sommerting 1753 hadde Erik Sørensen Indrebø og Ole Andersen Indrebø stevnt Rognald Olsen Angedal, fordi han hadde hogd skog på deres enemerker. Tosten Andersen Botnen vitnet: Annen uke før pinse gikk han etter Erik Andersens begjæring hen i hans skog for å se hva skade der var gjort ved hogsten. I skogen var det ingen folk, men vitnet talte 37 stuer av rogn og bjørke som nylig var hogd. Derpå gikk han inn på Kvia, hvor Rognalds folk sto og bant hesjer. Erik Sørensen spurte Rognalds lille sønn om hans far hadde befalt ham å hugge. Gutten svarte: Nei, du har befalt mig (svaret kan vel neppe oppfattes

annerledes enn som hån og nesevishet fra guttens side). Siden gikk vitnet, forklartes det videre, hen til Anders Hansen Bruket og hans sønn og fortalte om saken, men da Anders Bruket ikke 85 var stevnt, fant sorenskriveren ikke å kunne motta vitnets forklaring om samtalen. Et annet vitne, Ole Nilsen Botnen, gav samme forklaring med tillegg at noen av de hogde trær var dradd hen på Rognalds kvie. Rognald Olsen påstod at han kun hadde hogd på sin egen eiendom. Citantene fremla en gammel dom av 1703 (utvilsomt dommen av 23.oktober 1703 som er omtalt side 56 og 57. Med den ville de bevise at det var i deres skog der var blitt hogd, men sorenskriveren henviste saken til åstedet.

(114.) Fremdeles til det samme sommerting 1753 hadde Rognald Olsen Angedal stevnt Erik Sørensen, Ole Andersen, Ole Pedersen, Brita Nilsdtr - alle av Indrebø - og Ole Thorsen Angedal til å forklare om de visste hvem det var som St.Hans dag nå sist hadde revet ned hans bru over elva. Rognald sa uttrykkelig at han ikke siktet noen bestemt person. Brita Nilsdatter, i tjeneste hos Ole Andersen Indrebø, forklarte: St.Hansdag før middag var to barn, Barbro Eriksdatter (visstnok datter av Erik Sørensen) og Lars Olsen, sønn av Ole Pedersen, i marken med henne. De gikk fra henne og hen til brua, og Brita så at de kastet en stokk av brua og på elva. Da de kom tilbake til henne, sa Barbro Eriksdatter: ”Nu er broen reven.” Erik Sørensen Indrebø forklarte, at han hverken sjøl hadde revet broen eller befalt sine barn å gjøre det. Ole Andersen Indrebø og Ole Pedersen Indrebø forklarte at de nok hadde sett at brua var revet, men at de ikke visste hvem som hadde gjort det. Ole Thorsen Angedal forklarte endelig at han og Ole Pedersen Indrebø dagen etter hadde lagt brua opp igjen. Da de bad Erik Sørensen være med å legge den opp, ønsket han ild i brua og sa: ”Fanden lægge den op!” – Også under høsttinget 1753 førte Rognald Olsen vitner om nedriving av en bro, men anførselene i tingboken (eller kanskje mine utdrag av tingboken) er så knappe og uklare at jeg ikke får tak i sammenhengen. Så meget ser jeg dog at det dreier seg om en annen og (115.) seinere nedriving. Det sies nemlig at brua ble nedrevet Søftesokdag. 86 Vitnet Ole Andersen Indrebø hadde hørt Erik Sørensen Indrebø si: ”Dersom Broen var nedrevet, var det nesten tilpas” og seinere: ” Kanske de har gjort det som skulde have gjort det første gang den var oplagd”. Om denne affære finnes det ikke seinere mer i tingboken. Det er åpenbart at Rognald Angedal særlig har hatt mistanke til Erik Sørensen og visstnok også til Ole Pedersen for å ha del i nedrivingen.

Til høsttinget 1753 hadde Ole Pedersen Indrebø stevnt Torger Andersen Indrebø for å ha revet ned hans merkesgard. som vitne førtes på dette høstting Ole Andersen Indrebø og på

det følgende sommerting Erik Sørensens kone, Marthe Olsdatter. Ved dom dom av

18.november 1754 ble Torger ilagt en mulkt av 1 rdldr.

Til sommertinget juli 1754 hadde Rognald Olsen Angedal stevnt Erik Sørensen Indrebø, fordi denne i marken hadde tatt selen av hesten hans. Torger Andersen Indrebø vitnet: Nu sist Vinter mod Våren var han i Skoven, hvor Erik holdt paa at læsse sine Heste. også Rognald kom did med 3 Heste og Slæder. Erik Råbte til Ragnvald: ”Far ikke did, der er ruinert før.” Rognald svarte ikke noe på det, men gav seg til å hugge. Erik truet med å ta selen av Rognalds hester og løp hen til den ene hest. Torger kunne ikke se om han tok selen av, men siden så han at en av Rognalds hester var seleløs, og da Torger var (116.) kommet heim, sa Erik til ham: ”Nu har jeg kastet Sælen jeg tok av Rognalds Hest ind i Din Stue og jeg skal svare til hvad der kommer efter.” Siden hadde Erik tatt selen til seg. – Lignende forklaring avgaves av Anders Olsen Indrebø. - Rognald ville føre flere vitner og fikk saken utsatt til høsttinget. Her forklarte Ole Andersen Indrebø at han sist vinter hadde hørt Erik si at han tok en sele fra Rognald, og hadde han hatt hjelp med seg, skulle han ha tatt alle Rognalds seler på en ”Ret til Sagens Uddrag”, fordi Rognald hogde i skogen hans. Ole Thorsen Angedal vitnet at han hadde vært i skogen ved den her omhandlede leilighet Erik gikk hen til Rognalds dreng, som ettersiende hogg i Eriks skog 87 Da Erik kom, forlot drengen det han hadde hogd. Erik ønsket til Gud at Rognald ikke måtte få mer enn det han stjeler. Erik la fram markegang av 1703 (altså etter dommen av 23.oktober 1703) som skulle vise at det var hans skog Rognald hadde hogd. Han anførte at da han ingen vitner hadde hatt på Rognalds hogst, hadde han tatt Rognalds sele til merke og bevis til ”Sagens Uddrag på en Ret”. Nå ville Erik føre vitner og fikk til den ende saken ut att (ene saken utsatt?).- Den ble behandlet påny ved sommertinget 1755, hvor Erik førte vitner. Anders Jeremiassen Fitje forklarte. at at da han for 40 år siden tjente hos Rognald Larsen Angedal, brukte denne bjørkeveden utenfor (?) stølen, men ikke fremmenfor stølen uten gjerdefang til kvia. Hesjeveden kjørte han heimefra. For kort tid siden hadde vitnet sett at toppene var avhogd (117.) av bjørke- og rogneskogen, og at trærne med nevra på lå ved stuen i skogen.- Jens Andersen Kvamsaas vitnet det samme. – Nils Jeremiassen Indrebø forklarte at for ca 20 år siden bodde han på det bruk Erik Sørensen nå har. Vitnet brukte da den skog som de nå tvistedes om, og siden brukte Erik samme skog. Der hvor Erik tok selen fra Rognald, hørte Erik til. – Bertel Johansen Skei eller Hjelle hadde vært i arbeid hos Rognald Olsen Angedal den dag det her er tale om. Han hadde - vitnet han- Han hadde hogd og kvistet noen skog etter Rognalds ordre, men visste ikke hvem som eide skogen. Ialt hogg han den dag 6 lass kvist. – Rognald Angedal påstod at det var i hans egen skog, ikke i Eriks, han hadde hogd. Etterat saken således hadde vært behandlet på tre ting,

kom sorenskriveren til det resultat at den måtte behandles på åstedet, da det egentlig var skogen de trettet om.

Til sommertinget 1755 hadde Torger Andersen Indrebø stevnt Ole Andersen Indrebø, fordi denne skulle ha fordervet ett føll for ham. Erik Sørensen Indrebø vitnet at ifjor sommer en gang da han gikk inn på stølen sin, stod Torger på den andre siden av elva på 88 sin støl og bad ham komme dit hen. Vitnet gikk, og ham da et dødt føll som lå på hans støl. Føllet hadde et risp i foten, men av det kunne det ikke etter Eriks mening være død. – Johanne Olsdatter forklarte at hun en dag sommeren 1754 hadde sett Torgers hoppe og føll inne på Ole Andersens kvie. Samme dags aften var hun sammen med Torger og Ole Andersen, som satt og røykte tobakk, og da lå ^(118.)føllet og sprellet på florsgolvet. Torger sa: ” Dette er alt klart” og viste vitnet et sår på føllets fot, som han hadde forbundet. Ole Andersen erkjente at han hadde jagd hoppen og føllet ut av kvien og antydte muligheten av at føllet kunne være kommet nær øksen som han hadde satt fra seg. Føllet døde straks etter.- Ole Thorsen Angedal forklarte seg som Erik Sørensen med et tillegg at Torger da han viste ham det døde føllet, sa hans nabo Ole hadde drept det. Ole Andersen erklærte for retten at han vel hadde jagd føllet ut av kvien, men at han ikke hadde gjort det noen skade, og sorenskriveren frifant ham også, da han ikke fant noen skadetilføyelse bevist.

Som hyppig ellers avfødte denne sak en annen sak. Til sommertinget 1755 stevnte nemlig Ole Andersen Torger Andersen for hans beskyldning vedrørende samme føll, eller som det heter, for skjellsord. Vitnet Anders Andersen Botnen, hadde hørt Torger beklage seg over tapet av føllet og sagt at det var gjort av folk. Han siktet ikke uttrykkelig Ole, men sa dog at dersom Ole ville forlike seg med, ville han ikke akte det. Marthe Pedersdr Botnen vitnet i fjor sommer hadde Torger gråtende beklagd seg over at hans føll var dødt. Onde menneske, sa han, hadde gjort det, og at han ikke ville ha mistet føllet for 4 rdlr. Ville Ole Andersen ikke forlike seg med ham, skulle det koste ham 4 rdlr., om pengene enn ikke kom i hans pung. På høsttinget 1755 førte Ole Andersen flere vitner. Rognald Andersen Halbrend hadde sommeren ^(119.)1754 hørt Torger i prestens overvær si til Oles kone at han mente Ole hadde slått hans føll ihjel. Synneve Jansdr Angedal forklarte at hun likeledes samme sommer 1754 i ildhuset i Botnen hadde hørt Torger si 89 at Ole hadde drept hans føll, og at Ole skulle betale føllet først her og siden i helvete. Ved dommen ble Torger for sin ubeviselige siktelse dømt å betale 3 mark til sognets skolekasse og til Ole Andersen for hans tort og i saksomkostninger 2 rdlr., og dommen slutter med en advarsel til Torger om ”efterdags at styre sin kaade Mund, om han ei vil vente hårdere at ansees straffet”.

Til høsttinget 1755 hadde Tosten Andersen Botnen stevnt Torger Andersen Indrebø for hugg, slag og skjellsord på en sabbat. Tostens bror, Anders Andersen Botnen, vitnet: Sist kyndelmessdag, som falt på en søndag, kom Torger inn til vitnet, hvor Tosten var. Det ble talt om et messebud som var forsømt. Torger mente at det "lå ikke noen magt derpå", men vitnet sa at hadde de ikke fått visst det, kunne også de ha forsømt det. Tosten sa da til Torger at de ofte gjorde så og "Skam få I for hver gang I have forsømt det, Gud give jeg havde en Rigsdaler for hver gang." Hertil svart Torger: "Gud give jeg hadde en Rigsdaler for hver gang Du har taget Næver, oh Du af din egen Stueveg og føre den i Skoven og se, om Du har stjålet den eller ikke." Torger beskyldte også Tosten for å ha hogd en stikk i hans mark og et oretre i (på) Øyene. Til slutt sa Torger: "Jeg passer altid for en ærlig mand (120.) men du passer for en Tyv og en skjelm", og truet med knyttet neve. Et annet vitne, Krispinus Andersen Botnen, som ikke var beslektet med Tosten, gav samme forklaring. Torger ble dømt til å betale 3 mark til skolekassen og å betale Tosten saksomkostninger med 1½ rdlr. (Det interessante i dette referatet er at melding om messe eller gudetjeneste ble sendt opp over Angedalen med bud. Jeg forstår vitnet Anders Andersen Botnen slik at han bebreider Torger at han gjentatte ganger har forsømt å sende messebud videre. Av det kan en vel slutte at det var alminnelig å kunngjøre kirkelige handlinger på denne måte. En kommer uvilkårlig til å tenke på den gamle leidangsordningen, om budstikken som gikk fra granne til nærmere granne. Kan det tenkes at 90 meldemåten var en gjenganger fra leidangstiden, da budstikken gikk fra gård til gård i en bestemt rute. Kirkegang var plikt for et par hundre år siden, får en vel si, og da var det vel også plikt for hver mann å bringe messebudet videre. *(At Torger ikke tok denne plikt så svært høytidelig, stemmer forresten med hans forhold forøvrig, har jeg inntrykk av. O.Tj.)*

Til sommertinget 1758 hadde Rognald Olsen Angedal stevnt Ole Thorsen Angedal for skjellsord. Rognald fremstilte sin sønn, Ole, som vitne, men retten nektet å avhøre ham, Rognalds tjenestepike, Ålet Olsdatter, 22 år gammel, ble derimot avhørt, og hun forklarte at sist høst før jul da Rognald sto i sitt arbeid og Ole Thorsen i sitt eget tun, sa Ole til henne: "Klippet du ikke Væderen hans Torger, Din VæderNøgle?" Saken ble utsatt, men jeg kan ikke se at den seinere er blitt behandlet. – Ordet VæderNøgle forstår jeg ikke, men det er forresten riktig lest. Rognald synes å ha sett en siktelse mot seg at Ole Thorsen beskyldte hans tjenestepike for å ha klipt en fremmed vær.

Vi kommer nå til en annen og dunkel sak. Hensikten med saken antydes bare, uttales ikke like frem. Sammenhengen synes å være den at Ole Andersen Indrebø hadde mistet noen smaler, og at han mistenkte Rognald Olsen Angedal eller hans folk for å ha tatt dem.

Til sommertinget 1758 hadde Ole Andersen Indrebø, forteller tingboken, stevnt Ole Rognaldsen Angedal til å høre vitne om noen ord han hadde latt falle på Ekeland. For Ole møtte hans far Rognald Angedal. Kari Monsdatter Bruket vitnet at en yrkedag våren 1757 på Ekeland sa (121.) vitnet etter noen samtale at dersom noen har sauene til Ole Andersen, så har de ingen vårnød. Ole Rognaldsen svarte: ”De henger i Rotet vårt.” Kona i huset (visstnok den nedenfor nevnte Marthe Trulsdatter) ytret da: ”De gjør alt heller Du snakker vel,” og Ole svarte: ”En snakker mangt. det er bedre når det er så at bekjende her end lide siden.” Marthe Trulsdatter Ekeland vitnet at hun hørte 91 Ole si både: ”De henger i Rotet vort” og hans siste av forrige vitne gjengitte ord.-Inger Jakobsen Ekeland, 20 år gammel, forklarte seg som det første vitnet. Saken ble utsatt til høsttinget, men da Ole Andersen Indrebø til dette ting kun hadde stevnt Rognald Angedal og ikke sønnen, avviste sorenskriveren saken inntil den rette motpart ble stevnt. da saken etter ble behandlet på sommertinget 1759, hvor hverken Ole eller Rognald møtte, avså sorenskriveren dom hvorved Ole Rognaldsen ble frikjent, dog så at han skulle betale saksomkostningene 2 rdlr. I sin begrunnelse sier sorenskriveren at Ole Andersen Indrebø ikke hadde siktet noen, ikke sagt hva han klagde over og ikke nedlagt noen påstand.

I forbindelse med foranstående sak skal også fortelles at Rognald Angedal til høsttinget 1758 hadde stevnt Inger Jakobsdatter Ekeland til å høre vitner om de ord hun talte da hun på sommertinget gikk fra tingbordet etter å ha avlagt sitt ovenfor gjengitte vitnesbyrd. Alet Odjersdatter (visselig Rognald Angedals før nevnte tjenestepike) forklarte at da Inger kom fra retten, sa hun til det andre vitnet, Kari Monsdatter Bruket: ”Jeg er så ræd, det var ikke ret,” hvortil Kari svarte: ”Det kunde ei anderledes være.” Saken utsattes, men jeg finner ikke mere om den i tingbøkene.

(122.) Om en på sommertinget 1755 behandlet sak, anlagt av Odjer Andersen Ekeland mot Rognald Olsen Angedal angående tre tømmerstokker som Rognald hadde fått lånt er fortalt foran, side 33 og 34, under Ekeland.

Hvis man kan slutte av tingbøkene, hear det nå noen år vært fred mellom oppsitterne der inne i dalen. men lenge varte det ikke før en atter hører om prosesser, og jevnlig møter vi ofte Rognald Olsen Angedals navn.

Til sommertinget juli 1765 hadde Rognald Olsen stevnt Tosten Andersen Botnen for skjellsord. Berthe Nilsdatter Botnen, 30 år gammel, vitnet at ved kyndelmess tid var begge parter i saken 92 inne hos hennes matmor, Anne Olsdatter Botnen, da enke etter Anders

Andersen Botnen. De spøkte om forskjellig med hverandre, og hun så da at Rognald tok med hånden bort på Tostens bryst dog ikke med noen forse (*voldsomhet O.Tj.*) - sigende:” Måske Du vil have mig ud avf Stuen?” Tosten svarte:”Ja, jeg tør vel”. Ole Taraldsen Angedal vitnet det samme med tillegg av at det ikke var å merke noen vrede hos Rognald, men at Tosten var vred. Da saken atter ble behandlet på høsttinget, unnskyldte Tosten seg med at han hadde vært drukken og med at han var en gammel mann (han var ca 70 år) ^(123.) som ikke sanste hva han gjorde. Ved dommen ble ordet ”Tyvsmerke” mortifisert og Tosten ilagt en mulkt til skolekassen på 3 mark og saksomkostninger 2 rdldr.

Ole Toraldsen Angedal er et nytt navn, hvis det da ikke er feil skrift for Ole Thorsen.

Ved sommertinget 1767 søkte fogden opplysning om hva der fødtes og ble avlet på de gårder som hadde fått avslag i skatteskylden forat det deretter kunne angjøres om skylden igjen burde forhøyes. det fremkom da følgende oppgaver for Angedal, Indrebø og Brukets vedkommende:

	Naut	Hester	Smaler	Utsed. Tønner	Avling. Tønner
Rognald Olsen Angedal	10 a 11	1	12	7	19 a 19
Rognald Rognaldsen, sønn brukte 1/3 av Angedal	5	1	6	3½	9 a 10
Ole Andersen, d.e. Indrebø, l.nr. 96,97	8	1	9 a 10	4	12
Erik Sørensen Indrebø, l.nr. 98	8	1	9 a 10	4	12
Torger Andersen Indrebø, l.nr. 99	5	1	4 a 5	3½	10
Ole Andersen d.y. Bruket, l.nr. 100	6	1	8	4	12
Ole Pedersen Indrebø, l.nr. 101	8	1	9 a 10	4	12

93 Jeg tviler ikke på at tallene er satt for lavt. Jeg skal minne om at oppsitterne på de samme bruk 1657 eller for 110 år siden skattet av 68 kyr otg 1 hest, og man kan med trygghet gå ut fra at brukene i løpet av disse 110 år er drevet atskillig opp. Det er gledelig å se at hver oppsitter nå har hest, hva der betyr et betydelig fremskritt. I flere av de refererte saker hører man om kjøring av såvel høy ^(124.) som skogprodukter, men kjerrer hadde man ganske visst ikke. man brukte sleder både vinter og sommer til gårdsdriften. Banet veg til sjøen hadde man ikke, og ville man fra Angedalen dit ned eller til kirke, hadde man, når det ikke var sledeføre, kun valget mellom å gå eller ride.

Den 1.ste september 1768 ble behandlet på Indrebø en åstedssak. Klageren var Erik Sørensen Indrebø, og de innstevnte var Ole Pedersen Indrebø og Rognald Olsen Angedal. For prosessens skyld var varslet Ole Andersen Indrebø og Torger Andersen Indrebø samt Ole

Pedersens jorddrott, prost Jonas Daae. I grunnen var det to saker, og jeg skal behandle hver sak for seg.

Erik Sørensen klagde over Ole Pedersen gikk ut på at Ole midt inne i Eriks skogteig hadde bemektiget seg et anselig stykke mark hvis ”nyrundne” skog Erik hadde oppelsket, men Ole nå ødelagt. Ved rettens befaring befantes stykket, hvorom ennå såes spor etter et gammelt gjerde, å være 50 a 60 skritt i lengde og bredde.

Der hadde stått ca 150 bjørketrær, men nå fantes ca 100 nedhogd og avflådde, hvorav Erik Sørensen og Ole Pedersen hadde fellet omtrent halvparten hver, idet de hadde kapphogd med hverandre. Erik foreviste en åstedsforretning av 29.juli 1707 hvis innhold ikke angis, og som jeg ikke annetsteds har funnet den mindste opplysning om, - og førte vitner. Et av vitnene var Jørgen Ellingsen, som nylig var kommet fra ^(125.) Østenstad til Botnen, hvor han hadde ektet Anders Andersen Botnens enke. ⁹⁴ Han kjente intet til hvordan den gamle bruk hadde vært, men hans nabo, den over 80 år gamle Tosten Andersen Botnen forklarte følgende: ”For 50 år siden tjente han hos Ole Pedersens far, Peder Olsen, og denne brukte da det omtvistede stykke, som den tid var innhegnet som slåttebruk. Det var den gang hverken på stykket eller deromkring stor skog. Så lenge vitnet mintes var stykket innhegnet inntil Ole Jonsen Furebø omkring 1716 kom til det bruk som Ole Pedersen nå har. Ole Jonsen la stykket ut igjen, fordi han ikke ville inngjerde det, og siden har det ligget under febot, og imidlertid er skogen oppelsket. – Et annet vitne, Ole Andersen Bruket, noe over 30 år gammel, forklarte at han all sin tid hadde vært i bruket, og så lenge han kunne minnes tilbake – visstnok fra han var 9-10 år gammel- hadde han stedse hørt og en gang sjøl sett at Erik hadde hogd i det omtvistede stykket, men at Ole Pedersen hadde hogd der, hadde han aldri sett. – Innstevnte, Ole Pedersen, førte som vitne sin svoger, Ole Jonsen Furebø som forklarte: For ca 40 år siden forlot han Indrebø hvor han hadde bodd i 11 år og brukt den part Ole Pedersen nå har. I denne tid brukte han det omtvistede stykke som en innhegnet kvie inntil det næst siste år han var der. I den tid var der ingen skog, kun noen gamle stubber som han undertiden tok av til hjelp til gjerdet. Han visste ikke annet enn stykket hørte til hans bruk, og kvien hadde av ham og hans værfar, Peder Olsen Indrebø, vært brukt som ^(126.) forklart måskje over 50 år. Dommen ble at kvien med hensyn til febeite skulle være sameie, men skogen tilkjentes Erik Sørensen, som også eide den omliggende skog. Ole Pedersen ble tilpliktet å betale Erik erstatning med 2 rdlr. og saksomkostninger med 4 rdlr.

Erik Sørensens klage over Rognald Olsen Angedal gikk ut på at Rognald hadde hogd inn på ham ved stølen. Erik førte tre vitner, Rognalds dreng, Ole Olsen Angedal, Jørgen Ellingsen Botnen og Ole Torgersen Indrebø. Rognald erkjente den påklagde hogst, men påstod at skogen hørte ham til. Erik fremla den ofte omtalte dom av 23. oktober 1703 ⁹⁵

mellom Odjer Pedersen Indrebø og Rognald Larsen Angedal, som etter hans mening beviste at skogen der inne tilhørte Indrebø, men havnegangen tilhørte Angedal. Saken ble etter Rognalds begjæring utsatt til et seinere møte. Rognald gjorde imidlertid intet for å få nytt møte istand, så Søren Eriksen atter måtte påanke saken.

Den 18. desember 1769 ble saken atter behandlet på Indrebø. Foruten sin egentlige motpart, Rognald Olsen Angedal, hadde Erik nå også stevnt dennes sønn, Rognald Rognaldsen som eier av en del av Angedal og dessuten for prosessens skyld sin medeier i skogteigen inne på stølen, Ole Andersen. Rognald Olsen Angedal møtte og erklærte at ”han kunde ikke synderlig svare til sagen før alle Grander stevnes og et fuldstændigt Bytte kan ske mellem dem alle der inde ved stølen.” Da Erik hadde ført sine tre vitner, nemlig ^(127.) Torger Andersen Indrebø, 66 år gammel, som nå i 28 år hadde bodd på Indrebø, Chrispinus Rasmussen Haugen, 25 år gammel, og Simon Larsen Botnen, som hadde bodd i Botnen 8 år, - og retten ville befare åstedet, fjernet Rognald Olsen og hans sønn seg og ville ikke være med, i hvilken anledning Erik uttalte at ”Rognald vilde udmatte ham som er fattig og selv som en rig mand gjøre hvad han vilde.” Da saken neste dag ble behandlet, møtte Rognald Rognaldsen og fremla det før omtalte rettsforlik av 19. november 1705 mellom Rognald Olsens farfar, Rognald Larsen Angedal på den ene samt Odjer Pedersen og Peder Olsen Indrebø på den andre siden, hvoretter den førstnevnte i skogen ved Vassbrekka skulle nyte stølsbrenne og gjerdefang mot som vederlag å avstå til Odjer et skogstykke. Forlikets innhold vil en finne fullstendig gjengitt side 56 og 57. Retten eller sorenskriveren uttalte imidlertid at dette forlik ”ikke synes at vedkomme egentlig den omtvistede Skov”, misbilliget at Rognald Olsen Angedal ikke hadde benyttet den utsettelse han fikk året forut, såvelsom også hans tverhet, at han ikke ville følge under befaringen og skaffe opplysninger, ” af hvilket alt ikke vel andet kan sluttes, end at hans hensigt ⁹⁶ ”maa være paa den ene Side at udmatte Citanten og på den anden Side under continuerlig ubestemte Rettighedsskin at kunne gribe om sig ^(128.) ”hvor og hvorvidt han lyster”, Dommen gikk ut på at Rognald Olsen skulle avholde seg fra alt skogsbruk og all skogshogst i den omtvistede Erik Sørensen og hans granne Ole Andersen Indrebøs felles tilhørende skogteig nedenfor hans stølskvie så lenge ikke ny skogdeling er forgått, - og at Rognald for den skade han har tilføyd Erik Sørensen ved skoghogsten ved Brækka innenfor merket, skulle betale ham erstatning med 1 rdlr. 3 mark og dessuten landnam 4 mark 8 skilling, - at han såvidt mulig skulle passe at hans geiter ikke gjorde skade, og at han endelig skulle betale Erik Sørensen saksomkostninger med 16 rdlr.

Det var Hans Arentz som var sorenskriver denne tid. Han var ikke alene en dyktig og rettsindig, men også en besindig dommer, men jeg formår ikke å se annet enn at denne hans dom var forhastet. Han har åpenbart fått et ugunstig inntrykk av Rognald Olsen Angedal og

har ikke sett på saken med den fornødne sinnsro. Dommen ble da heller ikke siste avgjørelse av tvisten som en skal få se.

Den 28.juli 1770 behandledes en nyåstedssak på Angedal tilstevnt av Rognald Olsen. Han hadde stevnt 1.Erik Sørensen Indrebø til merkes innrettelse hjemme på begge sider av elva og inne ved stølsmarken, 2.Ole Andersen Indrebø som Eriks medeier likeså til merkes opprettelse, 3.Ole Pedersen Indrebø, 4.Ole Torgersen Indrebø, 5.Ole ^(129.) Andersen Bruket, Videre hadde han stevnt Jørgen Ellingsen Botnen til å være tilstede ved skjellet mellom Angedal og Botten. Rognald Olsen fremla en gammel åstedsforretning av 3.august 1665 ”om Mærkernes Indretning mellem indre og ytre eller fremre Angedal” (seinere tales om forretning av 1675, hvorved vel må menes den samme) og rettsforliket av 19.november 1705. Som vitner førte han blant andre: Peder Jeremiassen Grimelandslie, over 70 år gammel, sønn av Jens Olsen Bruket og født 97 i Bruket som han forlot i 10-11 års alderen, Anders Jeremiassen Fitje 80 år gammel og oppalet på Angedal til han var 20 år og Ole Thorsen Angedal. Erik Sørensen fremla innlegg og dessuten dommene av 23.oktober 1703 og 19.septbr. 1767. - Sakens behandling fortsattes 29.juni og da avsagdes dom av følgende innhold: ”Forliget av 1705 er yngre end alle de foregaaende Forretninger og overensstemmende med det har Rognald Olsen Angedal ifølge Vidners Forklaring kontinuerlig taget Stølsfang i Teigen ved Vasbrækken. Og da Erik Sørensen har overbevist ham selv at have borthugget det derfor givne Vederlag og således forbrudt Forliget, kan Retten ikke andet end kjende samme Forlig ved magt. Den har derfor omkring Rognald Olsens Stølskvie udmærket et stykke, som herefter skal tilhøre fremre Angedal til Stølsfornødenhed, mod at det i Forretningen beskrevne ^(130.) Vederlagsstykke på Skarbrunen følger Indrebø. Iøvrigt forbliver Mærkerne saavel på søndre som på nordre side av elven efter Forretningen af 1675(1665) samt Stoen og Øien fælles for dem alle, indtil nogen av dem måtte finde forgodt at forlange Delingsforretning derover. Erik Sørensen som ikke har kunnet bevidne Hævd på Ret til Gjerdefang til sin Bøgard i Rognald Olsens Skov som ligger derved, bør for Eftertiden derfra afholde sig, eftersom Vidnerne har forklaret, at dette tilforn ikke saaledes har været brugt. Med hensyn til Erik Sørensens hugst i Stoen, da saasom han selv har Del deri de andre Jordeiere ikke har anket derpå og det er uvist og og ubevist hvormed netop Citanten Rognald Olsen derved er kommen tilkort, så kan Retten ikke derved gjøre videre end at tilholde Erik at gaa videre med sin Hugst i denne fælles Teig en som på hans Part billig kan komme. Det Brug til Gjerdefang i Ole Pedersens og Ole Torgersen Indrebøs Skov til Gjerdefang ved Botne-Mærket, som Vidnerne har forklaret uden Vederlag stedse har tilkommet fremre Angedal, bliver fremdeles under Hævd stadfæstet. At Ole Andersen Bruget for egen Regning på sin egen Eiendom for bekvemmeligheds skyld uden

nogen 98 ”derved bevist Fornærmelse har flyttet eller sagt opprettet Gjerdesgaard synes ikke at kunne komme Citanten noget synderligt ved, thi opheves Citantens tiltale til Ole Bruget saavel derfor som for det iøvrigt Paastevnte, da ingen mod sin Vilje kan tvinges (131.) til at reise Sag. Forresten tilholdes Indrebøs Beboere at holde Bøgarden paa søndre Side af Elven i forsvarlig stand, for at ikke Citanten skal fornærmes ved Kreaturers Jagning av den. Citantens ankeposter er af saa liden Betydning at det ikke kan bli Spørmaal om at tilkjende ham Sagsomkostninger, uden forsaavidt angaar Hovedposten om det udmærkede Stykke inde ved Stoen. Men uden at tale om, at denne Udmærkning ene og alene er til Angedals Nytte, så har Citanten som Aastedssagen fra 1769 viser, selv ved sin egen Tverhed Opførsel paadraget sig Omkostninger og Omsvøb kunde havet været gjort. det vilde derfor være høist ubilligt at paalegge de Indstevnte nogen del af omkostningerne, men de bør forblevne for Citantens egen Regning.”

Dette er den siste avgjørelse av tvisten om skogen ved Vassbrekka som jeg kjenner. Sorenskriver Arentz har nå fått et annet syn på forliket av 19.oktober 1705 enn han hadde da han 19. september 1769 avsa sin dom.

Ved sommertinget 10.juli 1772 ble behandlet en sak av en annen art enn vi tidligere har hørt om. Fogden hadde nemlig til dette ting stevnt Ole Pedersen Indrebø, hans sønn, soldat Lars Olsen Indrebø og Ole Andersen Indrebø for å høre vitner om den overløst de hadde øvd mot lensmann Anders Olsen Stubhaug da han samme vår hadde vært der inne i dalen for å pante for kvernskatt. Av de innstevnte (132.) møtte de to, men ikke Ole Pedersen. Lensmannen hadde først vært inne i Botnen og pantet, og der var alt løpt av i fredelighet, men da han kom til Indrebø, ble det annerledes. I sin rapport til 99 fogden av 2.mai 1772 fremstilte lensmannen saken således: Etter mange varslinger hadde han måttet begynne å pante for kvernskatten. Da han kom til Ole Pedersen Indrebø og krevde skatt eller pant for skatten, bante Ole på at han intet skulle få, lukket alt under lås og nektet å levere nøklene fra seg. Da så lensmannensa at han fikk bruke ”Kongens Nøgler”, ble Ole og hans folk enn mer vrede, og svor på at hvis han rørte noe dør, skulle han ikke gjøre det for intet. Folkene søkte så hardt inn på lensmannen at han var bange for dem. Da han fant en øks og ville ta den som pant, ble den med makt tatt fra ham igjen. Soldaten Lars var alltid en formann for de andre og brukte mange forhånlige ord mot lensmannen. Da lensmannen noe etter tok fat i ei geit, grep soldaten ham straks i brystet, og tre andre nemlig Ole Pedersen, gamle Ole Andersen Indrebø (l.nr. 96 og 97) og en tredje tok idet også andre hjalp til, geiten fra ham med makt og svor på at før han fikk geiten før skulle de slite både den og en til istykker. Lensmannen og hans to pantevitner måtte da med skam gå derfra, og gikk så hen til Ole Andersen den eldre etterfulgt

av de andre. Her gikk det på liknende vis. Man forlangte å få se kongens forordning.

Lensmannen svarte at den hadde vært opplest på tinget; han krevde ^(133.) skatten etter øvrighetens ordre, men dertil ble svart at den estimerte de ikke, og noen bante både ordren og den som hadde utgitt den. Også hos Ole Andersen var alt lukket. Lensmannen fant likesom hos Ole Pedersen en øks og ville ta den som pant, men straks ble han grepet av 4 mann og øksen med makt tatt fra ham. De trykte ham så hårdt for brystet at han ennå hadde ondt derav. Da de med uforrettet sak var gått derfra, gikk de til Erik Sørensen, men han sa som de andre at lensmannen intet fikk, og da folkene var fulgt med også dit, turde lensmannen ikke pante, men reiste sin veg. Soldat Lars heter det også her i lensmannens rapport, alltid formann. Da de fra Botnen så at Indrebø-mennene, som med vold og makt tok skatten fra ham, kunne være fri, så skulle de også få sin skatt igjen. Lensmannen 100 sluttet sin rapport med å si at hvis Indrebø-mennene slipper straffløst fra dette, så tør han ikke mer reise på utpantninger. Andre ville ta eksempel derav og opptre på samme måte både mot ham og andre betjenter. som vitne forklarte Elias Lassesen Førde der hadde fulgt lensmannen på hans reise, seg i overensstemmelse med rapporten. Det hadde vært en hel mengde forsamlet, både menn og kvinner, da de kom til Ole Pedersen Indrebø, og de hadde alle skreket i munnen på ^(134.) hverandre og sagt at lensmannen intet fikk. Vitnet hørte at det ble sagt at de ikke estimerte øvrighetens ordre, hørte også at de alle talte i munnen på hverandre, kunne han ikke utpeke den fra hvem forbannelsen kom. Især var Ole Pedersen og hans sønn soldat Lars nærgående mot lensmannen. Det var Lars som trev øksen fra lensmannen, og da denne hadde tatt geita, grep Lars ham i brystet og de to andre, Ole Pedersen og Ole Andersen, i armene, hvoretter geita ble tatt fra ham. Flokken fulgte lensmannen like til Bruket.

Saken ble atter behandlet på høsttinget. Heller ikke da møtte Ole Pedersen Indrebø, men meldtes syk. Nå ble det annet pantevitne, Mads Olsen Gravdal, avhørt, og han forklarte seg som Elias Førde, dog erindret Mads ikke å ha hørt de ord at de ikke estimerte øvrighetens ordre. – Mot Ole Pedersen og Ole Andersen ble det reist tiltale ved den alminnelige domstol, og saken ble behandlet på sommertinget 1773. Mads Alexandersen Tefre møtte som forsvarer for de to tiltalte. De var samme dag blitt Arrestert, visstnok kun for å fremtvinge deres møte i retten. De ble dømt etter lovboken 6-9-20 å betale til kongen 3 ganger 15 lodd sølv (altså 45 lodd sølv) og å betale arrest- og saksomkostninger. Etter den da gjeldende lovgivning ^(135.) var det , såvidt jeg forstår, en mild dom. Men det var i ekstraskattens dager, og noen få år forut hadde man hatt den under navnet ”Strilekrigen” bekjente oppløp i Bergen, og sorenskriver Arentz har forstått at det var klokt og riktig å ta så lempelig på saken 101 som mulig.

Lars Olsen Indrebø svarte som soldat for militær rett og ble derfor dradd inn under saken mot faren og Ole Andersen. Hvorledes det gikk ham, vet jeg ikke. Jeg ser dog at ved

høsttinget 1773 ble det etter ordre fra amtet opptatt et tingsvitne for å få nærmere opplysning om hans forhold ved den her omhandlede anledning. Heruder avhørtes Jørgen Ellingsen Botnen og Mads Eriksen Indrebø som vitner. Ingen av disse hadde hørt Lars banne utpantningsordren eller dem som hadde utgitt dem, hva autoritetene synes å ha lagt særlig vekt på. Heller ikke kunne de si at Lars hadde vært noen formann, de syntes Lars hadde vært hverken verre eller bedre enn de andre. Dog fant Mads Eriksen at Lars hadde vært mer høgrøstet enn de andre, og Mads hadde tillike sett at Lars holdt lensmannen i brystet da de droges om geita. – Lars bosatte seg seinere på Leirvik i Askvoll, der han fikk bygslet en gård tilhørende sorenskriver Arentz (*Arentz var sønn av biskop Arentz i Bergen. I yngre år var han sokneprest i Askvoll. O.Tj.*) Lars's kone Sofie var datter ovenfor nevnte Ole Andersen Indrebø, den eldre, og omkom 1773 eller 1784 ved et ulykkestilfelle.

Den 29.juni 1787 ble åstedsrett satt på Angedal etter begjæring av Johannes Rognaldsen, der ville ha sin tredjedel av gården som han hadde fått skjøte på av faren for 17 år siden. Nå ville han ha sin tredjedel utbyttet fra faren og broren, Rognald Rognaldsens deler. Han følte seg alvorlig brøstholden ved hva han hadde fått anvist som sin part og begjærte derfor nå skifte av retten. de to brødre entes imidlertid om at så lenge deres far levde eller styrte sitt bruk, skulle ingen forandring skje, men seinere skulle -Johannes uten all hevd kunne påberopes mot ham - kunne kreve seg tillagt hva der med rette måtte tikomme hans part.

102

Botnen (Steen IV, s137 – 151.)

(137.) Botnen har jeg ikke funnet som gård før i en jordebok av 1598/99. I Peder Thotts jordebok av 1591 nevnes den ikke. Her nevnes riktignok ”indre” Angedal, men at det med det skulle være ment Botnen, kan jeg på ingen måte anta. Indre Angedal må bety Indrebø. Gården har sikkerlig i alle dager gått under navn av Botten eller Angedals-Botnen. Antakelig er den ryddet i det sist deseniium av det 16. århundre, for nå (1904) godt 300 år gammel, og ca et snes år yngre enn Angedal.

Av jordeboken av 1598/99 får en bare vite at oppsitteren het Anders, og at gården hverken var gammelt krongods eller inndradd jordegods.

I skatteregnskap fra 1603 nevnes fremdeles Anders som oppsitter, og han må ha stått seg forholdsvis godt, for han ble satt i en skatt av 5 mark, mens gjennomsnittsskatten var 1 rdlr eller 4 mark. Anders i Botnen har jeg også funnet nevnt 1611,1613 og 1614 og angis da å eie henholdsvis 1 pd., 2 pd. og 1 pd. rimeligvis i Botnen.

Fogd Buschs jordebok av 1626 gir oss den opplysning at Botnen var bondegods, at dens skyld var 2 pund smør og at oppsitterne var Anders og Erik. Anders er vel den samme mann som vi har hatt på gården siden 1598/99, men Erik er et nytt navn.

Som oppsittere (jeg holder meg foreløpig til oppsitterne og kommer seinere til eierne) har jeg årene 1635-1645 funnet nevnt Anders og Peder, men i et skatteregnskap fra 1646 nevnes Peder som eneste oppsitter, og gårdens skyld oppføres med 1 laup. Det har dog vært flere husholdninger på gården, for i koppskattregnskapet for 1645/46 oppføres foruten Peder og hans kone tillike Lars og kone samt Hans og kone, de to siste par under overskriften husmenn og ^(138.) huskvinner.

Hvor lenge Peder brukte den hele gård, kan jeg ikke si, men **103** kvegskatt-regnskapet fra 1657 viser at der da var to oppsittere nemlig Peder der skattet av 14 kyr, 12 geiter og 6 får, og Rasmus der skattet av 7 kyr, 5 geiter og 10 får. Ingen av dem skattet av hest.

Peder og Rasmus satt atskillige år sammen i Botnen. Man finner dem begge på Peder Findes folkeliste av 1664, der viser at Peder da var 70 år og Rasmus 40 år gammel, at Peder hadde hjemme en 18 årig sønn, Morten, og at Rasmus hadde en tjenestedreng Peder Hansen. Plassmenn eller husmenn nevnes Peder og Rasmus side om side, og her får en tillike vite at Peder brukte 2 pund og Rasmus 1 pund, hva der stemmer godt med kvegskattregnskapets oppgave over deres kveghold 1657.

Vi har altså i Botnen en oppsitter ved navn Peder like fra 1635 til 1672. At dette er en og samme mann, har jeg ikke tvil om, at samme Peder er identisk med den Peder Andersen som det holdtes skifte etter 1681, og hans farsnavn gir anledning til å formode, at han er sønn av den Anders som forekommer fra 1626-1646.

((Notat av O.Tj. mellom side 102 og 103: "Anno 1681 den 12 sept. døde sal. Peder Andrissøn Botten i Angedalen i Forde gieldet oc vaar 6 oc 70 aar gammel En god oc ærlig mand." Kleb inn i Steen IV, fol.103. O.Tj.)

Om den Anders som var på gården første gang den nevnes nemlig 1598/1599, er identisk med Anders 1626-1645, kan være tvilsommere, men umulig er det ikke. Er Peder født 1594, behøver hans far ikke å ha vært født tidligere enn ca 1570 og kan godt ha vært i live 1645, da vår Anders seinest nevnes. Etter Peder Andersen holdtes som ^(139.) skifte 1681. Han hadde vært gift to ganger, men hans første kones navn kjennes ikke. Hans annen kone som overlevde ham, het Dordei Knutsdatter. Hans barn av 1. ekteskap var: Anders Pladsen, Morten Kleven (nevnt på findes liste 1664), Gunder, Marthe Espeland. Hans barn med den gjenlevende enke var: Ananias, Helge, Gjertrud, Eli, Anne og Marthe. Boets aktiva vaar 119 rdlr. Dordei Knutsdatter ble seinere gift med Thore Jakobsen, og hun er formentlig den Dorthe Botnen, som ifølge ministerialboken ble begravd 1722 i en alder av 91 år. Om Peder

Andersens etterfølger i ekteskapet og som 104 oppsitter, Thore Jakopsen, vil siden bli fortalt. Av Peder Andersens barn var da skiftet etter ham holdtes 1681, Anders bosatt på Pladsen, Morten på Kleven, og seinere kom Ananias, som var av annet ekteskap, til Haugen. Om den datter av ham som kalles Marthe Botnen, har jeg gjort meg den formodning at hun var gift med Rasmus Botnen. Denne Rasmus nevnes som vi har hørt, som oppsitter i årene 1657 til 1672. Han skulle etter Findes liste av 1664 være født 1624 og brukte en tredjedel av gården. I samme retning peker det at Marthe Botnen til høsttinget var stevnt for gjeld til Hans Findmands arvinger, 1 rdlr. 8 skilling. Hun benektet kravet, idet hun anførte at hun hadde levert Findmand 1 pund smør for ½ rdlr, og å ha hatt 3 kyr i havnegang hos henne en sommer. av dette ser en at hun hadde gårdsbruk, og da hennes mann ikke nevnes, må en tro hun var enke, og da ^(140.) rimeligvis Rasmus's enke eller i all fall bruker av den part Rasmus hadde hatt, for på den største part av gården satt Thore Jakobsen, og mer enn to bruk var det ikke i Botnen på den tid. Den nyss nevnte Anders Botnen, der 1692 oppnevntes til lagrettemann for følgende år, anser jeg for å være Rasmus's ettermann, og jeg antar tillike at han er blitt gift med Rasmus's enke. Men herom vil bli talt mere senerehen.

Så var det litt om eierne. Jeg skulle tro at opprinnelig har det vært eieren sjøl som har brukt gården, og vi har alt fortalt at 1611, 1613 og 1614 eide Anders Botnen i all fall en part av gården. Busch's jordebok av 1626 forteller oss nok at gården var bondegods, men eiernes navn oppgir den ikke. I et regnskap fra 1636 har jeg funnet at Lars Aase og Erik Botnen eide ½ laup i Botnen. Erik er saktens den samme som 1626 var oppsitter, men Lars Aase kun – som navnet viser - ikke hadde bodd på gården. Det følgende år 1637 sies det at Karen Monsdatter hadde 2 pund sør i gården i pant, og i regnskap av 1646 sies det at samme Karen Monsatter eide den hele gård, hvis skyld nå oppføres med 1 laup. Man skulle tro 105 at det var gått tilbake for den eldre eier så at hun måttet først pantsette og siden avhende gården. Karen Monsdatter var enke etter den 1636 avdøde Førde-prest Jakob Olsen Morsing. etter mannens død flyttet hun til Gjelsvig i Vevring hvor hun bodde mange år, og hvor hun som pensjon nøt de fast prestelige inntekter av anneks-sognet. Ennå 1657 oppføres hun som eier av Botnen, men fra 1661 fremover har vi en ny eier nemlig Nils Birkedalen i Nøstdal. dette må være den Nils Andersen Birkedalen som finnes på folkelisten av 1664 og ^(141.) da oppgis å være 54 år gammel. På skifte 1677 etter Nils Birkedalens kone, Synneve Andersdatter, fikk to av hans sønner, Tosten og Kristian, utlagt hver 9 mark av Botnen, men deres far oppføres vedblivende som eneste eier fremover til 1691, det siste år dog sammen med en sønn. Denne sønn må være den Anders Nilsen Birkedal der nevnes som eier 1692-1703. Av folkelisten av 1701 får en vite at Anders Nilsen da var 53 år gammel, og at han hadde heime hos seg tre sønner: Peder, Anders og Tosten, respektive 12, 9 og 7 år gamle.

Samme folkelisten av 1701 ser for Botnens vedkommende således ut:

Oppsittere		Sønner		Drenger	
Botnen:					
Anders Andersen	50 år	Johannes Aasen	30 år	Jakob Sivertsen	8 år
Thore Jakobsen	54 år	-----		Odjer Andersen	42 år
				Mathias Andersen	
				fordervet i en Fod	30 år

Jeg kan knytte noen noen merknader til denn liste. I 1703 ble Johannes Rasmussen Botnen og hans ”fulde Søskenbarn”, Pernille Siversdatter for leiermål med hverandre dømt til fiskerleiene, han i Finnmark, hun i Nordland. Denne Johannes Rsmussen må være identisk med listens Johannes R:sen (Rasmussen?), og han kan selvfølgelig ikke være rett sønn, men bare stesønn av Anders Andersen. Og det gir anledning til å formode at Anders Andersen har giftet seg med enken etter 106 Rasmus, som vi har funnet som oppsitter i Botnen fra 1657 og fremover. Jeg har foran uttalt som en rimelig formodning at Rasmus og siden Anders Andersens kone var Marthe Pedersdatter, datter av den 16981 døde Peder Andersen Botnen, og at det var 1691 eller 1692 hun ble gift med Anders Andersen.

(142.) At Anders Andersen har fått bygsel på bruket i Botnen ved å ekte den forrige bygselmanns enke, således som så ofte var tilfelle, har all sannsynlighet for seg. At Thore Jakobsen på samme vis fikk bygsel på det andre bruket i Botnen, er likefrem sikkert. Man vet nemlig at hans kone het Dorthe Knutsdatter, og skiftet av 1681 etter Peder Andersen viser at hun var dennes enke.

Under 3.juli 1709 fikk Thore Jakobsen skjøte på Botnen 1 laup, altså hele gården. Skjøtet er utstedt av Gjertrud Pedersdatter Birkedal. Vi så nyss at Anders Nilsen Birkedal i årene 1692-1703 er oppført som eier av Botnen, og det kan ikke være tvil om at Gjertrud var hans kone eller enke, og etter alt å dømme er hun datter av den 1681 avdøde Peder Andersen i dennes annet ekteskap og følgelig Thore Jakobsens stedatter.

Thore Jakobsen nevnes ikke så ganske sjelden i de gamle tingbøker. Han ses blant annet å ha fungert som lagrettemann 1693, 1707, 1708 og 1712. Hva der ellers er funnet om ham, skal jeg gjengi her.

Thore hadde visstnok 1705 tillikemed to andre menn utstukket en merkeslinje mellom de to oppsitterne i Kuslien, lensmann Ole Andersen og Knut Johannesen. Lensmannen var ikke fornøgd med utstikkingen, og hans sønn uttalte på sommertinget juli 1706, der holdtes på Kuslien, at Thore ”med fuld Næse havde nedsat Mærkestokker mellem hans Fader og Knud uden Fogdens Befaling” og til det svarte Thore at han skulle være en skjelm inntil han beviste det. Dette ble (143.) visstnok etter begjering av lensmannens søn, innført i tingboken for å tjene som grunnlag for injuriersøksmål, men noe sådant kan dog ikke finnes å være

anlagt, hvorimot tvisten mellom Kusli-mennene 107 kom til behandling på det følgende høstting og da forliktes.

Ved påsketid 1706 hadde Thore vært inne hos Lisbeth, sal. Villum Berentsens i Sjøhola, der var han kommet i munnhuggeri med lensmann Ole Kusliens sønn Anders, kanskje i anledning den samme sak, som nyss er fortalt om foran. På en eller annen måte må Lisbeth - rimeligvis ved å ta parti for lensmannens sønn - ha vakt Thores mishag, han kom i skade for å kalle henne "taske" gjentatte ganger. For dette ble han stevnet av Lisbeth til vårtinget februar 1707. Kristi Ellefdatter, der hadde sitt tilhold hos Lisbeth, og Anders Olsen Kusli bevitnet at Thore hadde brukt det påklagde ord. Thore unnskyldte seg med at han hadde vært drukken og bad Lisbeth om forlatelse, hvorefter hun tilgav ham. Med sakefallsforpakteren ble han enig om å bøte 1 rdlr for sin "Drukkenskabsforseelse."

Til vårtinget mars 1709 hadde Thore stevnet Rognald Larsen Angedal "med den Dom, som lyder om nogle Mærker kaldende Svidalsgroven på Skar, samt med de Mænd, der var nærværende, da Dommen fældtes". Meningen med disse dunkle ord er vel at Rognald ble stevnt til å fremlgge den omhandlede dom, der sannsynligvis er den foran side 56 og 57 og flere andre steder omtalte dom av 23.oktober 1703. Hertil bemerket Rognald at hva dommen angikk, da kunne ei svares før Odjer Pedersen Indrebø ble stevnt. Videre klagde Thore over Rognald at han hadde tatt Hans Andersen Bruket og Anders Botnen og i hans fravær nedenfor (måskje det skal leses innenfor) Botnen opprettet en merkesgard mellom Botnen og Angedal, som 9 år hadde ligget ^(144.) øde og for hvilken der hverken fantes dom eller merkestener. Sorenskrivereen henviste saken til åstedet, men straks etter ble partene forlikte, således at hver av dem skulle beholde upåanket hva han nå eide og brukte, og den av dem som førsst brøt forliket, skulle betale 7 rdlr. til de fattige. Til tinget januar 1710 var Thore Botnen, Anders Botnnen og noen andre Angedølinger stevnt av Anne Susanne Didriksdatter Hafstad, 108 fordi en båt som de høsten 1709 hadde leid hos henne til bytur ved deres uaktsomhet var forkommet. Thore erkjente seg erstatningspliktig å ble dømt å betale sin andel av skadeserstatningen med 3 rdlr. For Anders Botnens vedkommende ble saken utsatt og finnes ikke seinere behandlet. antakelig har han i minnelighet avfunnet seg med klagersken. Om saken er tidligere fortalt under Kvaal, side 21 foran.

Til sommertinget 1710 på Kusli var Thore stevnt av Rasmus Nilsen Refsdal for å ha skjelt denne for en "Skjelm og en Landsens Forræder". Thore og Rasmus hadde våren forut sittet inne hos Berthe Nøstdal og drukket øl sammen, og der hadde Thore uttaalt de påklagde ord. Thore hadde vært drukken ved anledningen, men kort etter hadde han bedt Rasmus om forlatelse. Likevel ble han stevnt. Saken ble behandlet på tre ting og tilendebragt på sommertinget, da Thore møtte i retten og erklærte "at han ikke vidste av at have sagt de

påklagede Ord, da han en gang var ganske drukken, han vidste ikke andet med Rasmus Refsdal end alt godt". Ved dommen ble Thore frikjent, da ordene var uttalt i drukkenskap og i krohus. Sorenskriveren påberopte ^(145.) seg lovbooken 6-21-1, der inneholder at om man i krohus paasier en annen noe, skal derfor ikke straffes når erklæres påsagnets ubeviselig og ugrunnet.

Ved tinget 12.august 1712 tinglestes et gavebrev av samme dato opprettet mellom Thore Jakobsen Botnen og hans kone, Dorthe Knudsdatter. Vi får dessverre ikke vite noe om gavebrevets innhold. Pantebøkene går ikke så langt tilbake, og man har ikke annet å holde seg til enn hva tingboken sier.

Ved høsttinget 14.november 1712 under hvilket Thore Botnen fungerte som lagrettemann, stod han frem for retten og forklarte at man hos enken Gjertrud Pedersdatter Birkedal hadde å fordre 10 rdlr. 5 mark 8 skilling, som hun ikke vilde give ham noen forsikring på, og at han hos Ananias Haugen hadde å fordre 4 rdlr. 3 mark som han heller ikke kunne erholde "riktighed" for. Thore mente at han enten 109 måtte få sine penger tilbake eller også at Gjertrud og medinteresserte måtte ta deres gods igjen. Thore Begjert disse uttalelser protokollert og utskrift derav meddelt seg. Sammenhengen med denne tilføyelse er ikke godt å bli klok på. 3.juli 1709 hadde Thore fått skjøte på Botnen av Gjertrud, og man skulle derfor tro at han snarere måtte skylde henne penger enn ha penger tilgode av henne. Ananias Haugen het Ananias Pedersen, og han og Gjertrud var utvilsomt søsken og rimeligvis begge Thores stebarn, (se side 103 og 104 og hva der er meddelt om skiftet etter Peder Olsen Botnen). Dette gir dog ingen forklaring på forholdet, og jeg kan ikke finne noen forhandling eller transaksjon der kan lede til forståelsen ^(146.) av sammenhengen. I fogdens kassabøker oppføres Thore ennå 1719 som eier av hele Botnen og bruker av to tredjedeler av gården, så noen tilbakeskjøting til Gjertrud kan til den tid ikke ha funnet sted. Av kassabøkene for årene 1720-1723 har jeg ingen utdrag, og jeg vet således ikke hva de kan ha å opplyse, men i kassaboken for 1724 står å lese at Thore da kun eide de to tredjeparter av Botnen som han brukte, og at Jon Krispinussen Stølen eide den tredjedel som ble brukt av Anders Andersen. Om denne Jon stod i noe slektskapsforhold til de eldre eiere eller bygselmenn i Botnen er meg ubekjent. Ved skjøte av 19.februar 1734 solgte Thore de 2 pund av Botnen han fremdeles eide (det seinere l.nr. 103) for 40 rdlr til Anders Andersen Birkedal. Han døde året etter og oppgis i ministerialboken å være blitt 89 år gammel, altså født i 1646, og det stemmer godt med oppgaven i folkelisten av 1701. Dorthe Botnen, som jeg antar for hans kone, Dorthe Knudsdatter, var død 1722 og oppgis da å være 91 år gammel og altså født 1631 og ca 15 år eldre enn mannen. Da hennes første mann, Peder Andersen døde 1681, skulle Dorthe være omkring 50 år gammel. Hun har således neppe hatt barn med Thore.

Ved matrikuleringen 1667 ble Botnen, hvis landskyld var 110 1 laup, satt i en skattetakst av 1 laup 12 mk. og ifølge den 1838 trykte matrikkel var det fremdeles to bruk, nemlig l.nr. 102 av skyld 1 pd. 4 mk. og l.nr. 103 av skyld 2 pd. 8 mk. Jeg skal nå følge hvert av brukene ned til vår tid.

(147.) **L.nr. 102 av gammel landskyld 1 pund, skatteskyld 1 pd. 4 mk.**

På dette bruk har vi funnet en Rasmus nevnt som bygselmann i årene 1657-1672. Jeg har uttalt den formodning at han døde seinest 1691 eller 1692, og at hans enke ble gjengift med Anders Andersen, der ble hans ettermann på bruket. Etter listen av 1701 var Anders født 1651 og døde 1737. I ministerialboken sies han å være blitt 94 år gammel, men etter listen av 1701 skulle han ved sin død bare være 86 år. Erfaringen viser at gamle folks alder gjerne oppgis for høit, og jeg er derfor tilbøyelig til å holde på det laveste tall. Sin lengste tid var han bygselmann under de skiftende eiere, men seinest 1725 eller 1726 ble han sjøleier. I kassaboken for 1726 står nemlig at den foran omtalte Jon Krispinussen Stølen da hadde solgt sin tredjepart av Botnen til Anders. Under 16.mars 1735 solgte Anders sitt bruk for 200 rdlr. til Tosrten Andersen.

Tosten Andersen var sønn av Anders Nilsen Birkedal, der 1692 til 1703 oppføres som eier av hele Botnen (se side 105). I ministerialboken leser en at Tosten Andersen Birkedal og Marthe Anderdtr Botnen april 1733 ble trolovet og juni samme år ektevidde, og at deres første barn, Malene, ble døpt den påfølgende 4.november. Marthe var utvilsomt datter av Anders Andersen Botnen, der fungerte som hennes trolover. Marthe døde 39 år gammel 1749. Av skiftet etter henne ser en at hun med Tosten hadde 5 barn: Sønnen Peder, 5 år og døtrene Malene, Anne d.e., Anne d.y. og Alet henholdsvis 16, 14, og 12 år gamle. Boets aktiva var 70 rdlr. og beholdningen 35 rdlr. Gårdparten ble taksert til 20 rdlr. og utlagt til (148.) Ole Sjursen Mo, som var kreditor i boet for 20 rdlr. – Tosten giftet seg igjen og fikk med sin annen 111 kone, Marthe Pedersdatter, sønnen Anders og datteren Marthe. Sitt bruk i Botnen må han ha innløst igjen fra Ole Sjursen Mo, for under 16.november 1761 solgte han det for 46 rdlr. til sin tilkommende svigersønn, Simon Larsen Svidal, der 1762 ble gift med hans eldste datter Malene. Den 11.november 1762 holdtes det etter begjæring ”av de to gamle Ægtefolk, Tosten Andersen og Marthe Pedersdatter ” skifte mellom barna av de to kull. Beholdningen var etterat de gamle hadde tatt det nødvendige til kår, kun 10 rdlr. Da dette skifte holdtes, var også datteren Anne blitt gift nemlig med Sjur Helgesen Tjønneland eller Brunen (Se III, s.250). Tosten var ved sin død 68 år gammel. Når han døde, vet jeg ikke. Ministerialboken for årene 1765-1780 er borte. Der ville en ha funnet hans død notert.

Om Tosten Andersens prosesser og konflikter med naboene er det tidligere fortalt en del. Om hans sak med Torger Andersen Indrebø 1742-1744 henvises til side 79-81. En injuriersak mellom de samme to som ble behandlet ved høsttinget 1735 finnes foran side 89 og 90. en annen injuriersak, anlagt av Rognald Olsen Angedal ved sommertinget 1765 mot Tosten Botnen finnes referert s. 91-92.

Tostens ettermann, svigersønnen, Simon Larsen, eide gården godt og vel 40 år og solgte den til sønnen Anders Simonsen for 130 rdlr. ved skjøte av 9.november 1802. Simon døde 77 år gammel 1810, hans kone Malene Tostensdatter først 1817 i en alder av 80 år. (*Hun var født i november 1733, sier E.H.*)

Anders Simonsen ble 1796 gift med Oline Jørgensdatter Botnen og døde 1827. I ministerialboken står det at han var 71 år gammel, (149.) men dette kan ikke være riktig, da hans foreldre først ble gift 1672. Skiftet etter ham viser at han hadde sønnene Tosten og Erik, begge myndige, og 4 døtre. Boets beholdning var 401 spdlr. Gårdsbruket ble for en takst av 170 spdlr. utlagt til enken Oline, 112 der ved skifte av 4. juli 1828 for takstsummen solgte det til sin eldste sønn, Tosten Andersen. Under 12.mars 1870 solgte Tosten bruket til sin sønn, den nåværende (1904) eier, Anders Torstensen for 350 spdlr. og kår til seg og sin kone, Pernille Josefsdatter.

L.nr. 103 av gammel landskyld 2 pund smør, skatteskyld 2 pd. 8 mk.

Til dette bruk kom Thore Jakobsen som bygselsmann ved å gifte seg med Dorte Knutsdatter, enke etter Peder Andersen, som døde 1681 og var Thores formann på bruket. Som bygselsmann ble Thore sittende til 1709, men da kjøpte han hele Botnen av Gjertrud Pedersdatter Birkedal, som jeg anser for å være Thores stedatter. Han solgte 1734 sitt bruk, l.nr. 103 og døde året etter i en alder av 89 år, visselig som barnløs mann.

Den som under 19.februar 1734 fikk skjøte på l.nr. 103 var Anders Andersen Birkedal. Kjøpesummen var 40 rdlr. Denne Anders Andersen Birkedal var sønn av Anders Nilsen Birkedal og Gjertrud Pedersdatter. Hun døde 1739 eller 1740. Anders var en eldre bror av Tosten Andersen som 16.mars 1735 fikk skjøte på l.nr. 102. Anders var først gift med Malene Mikkelsdatter, som han ikke hadde barn med. Skiftet etter henne holdtes 1757, og han avfant seg med hennes arvinger ved å betale dem 70 rdlr. kontant. Seinere samme år giftet han seg igjen nå med Anne Olsdatter og fikk med henne to døtre, Malene og Marthe (*Skifte på Botten, Indre Dale 22/6. 1757.....Ole Olsen Frøelands efterladte datter, Anne Olsdatter, gift med Anders Botten udj Skbr. – Medd. ved E.H.*) Anders døde 1764 og oppgis i ministerialboken å være 84 år gammel. Etter listen av 1701 skulle han være født 1692 og altså ved sin død være 72 år, og det kommer utvilsomt sanheten nærmest. Ved hans død var

døtrene 4 og 2 år gamle. Bobeholdningen var 190 rdlr. Gården ble ansatt til 48 rdlr. (150.) og utlagt med 1 pund til enken og 12 mark til hver av døtrene.

Et års tid etter Anders Andersens død ektet Anne Olsdatter Jørgen Ellingsen Østenstad av Jølster, og da han under 10.juli 113 1765 av sine to stedøtres verjer fikk skjøte på deres parter, ble han eier av hele bruket etter Anne Olsdatter holdtes skifte 1777.

((Notat av O.Tj. mellom side 112 og 113: Jørn Ellingsen Instenstad, Botnen, attgift 1778 m. Marte Olsdatter Indrebø, f.1748. V.1778. D.1829

Hennes foreldre var: Ola Persen Indrebø, nr.101, Leirgravbakkjens bruk. Gunilde Jonsd. Furebø (Innafor elva)

Hun hadde med sin annen mann 5 barn: Sønnene Elling, Johannes og Ole Jørgenssønner, resp. 6, 4 og 2 år og døtrene Anne og Oline Jørgensdøtre, resp. 11 og 4 år. Boets beholdning var 190 rdlr. Gården ble nå atter delt. Avdødes datter av første ekteskap, Marthe, som hadde penger tilgode i boet, fikk 22 mark smør, enkemannen 14 mark, avdødes datter av 1. ekteskap, Malene, 6 mark og hver av de tre sønnene 2 mark.

Malene Andersdatter ble seinere gift med Ole Ellingsen Østenstad, en bror av hennes stefar. Og under 18.november 1778 mens han ennå bare var trolovet med Malene, fikk han skjøte på den halve part av gården av lotteierne og saamlet således på sin hånd ble l.nr. 103. Jørgen vedble dog å bruke gården og fratrådte den ikke før 1811. Han døde 70 år gammel 1817. Ole Ellingsen bodde aldri i Botnen, såvidt jeg kan se.

Ole Ellingsen Østenstad solgte ved skjøte av 27.mai 1810 til sønnen Ludvig Olsen, og denne utferdiget 7.november 1811 kårbrev til den forrige bruker, Jørgen Ellingsen og kone Marthe Olsdatter (Jørgen har altså giftet seg igjen etter Anne Olsdatters død).

Ved skjøte av 15.april 1857 solgte Ludvig Olsen til sønnen, Ole Ludvigsen for 600 spdlr. og kår.

Ole Ludvigsen var gift med Marthe Knutsdatter. De var barnløse folk og opprettet 18.januar 1868 et resiprokt (gjensidig) testamente seg imellom. I det bestemmes blant annet at deres pleiedatter, Helga (151.) Mosesdatter skulle ha gården for en kjøpesum av 600 spdlr. Under 10.april 1869 fikk Helga etter sin pleifars død skjøte på gården av sin pleiemor, men ved formynder.... rettens foranstaltning ble den året etter ved skjøte av 23.april 1870 solgt til Moses Ludvigsen Indrebø for 800 spdlr. og kår til Marthe Knutsdatter. I 1880 ble gården delt i tre deler. Den mindste part 114 plassen Aksla, solgte Moses Ludvigsen til sin sønn, Anders Mosessen, som i 1891 igjen solgte den Lars Mosessen. Av hovedbruket eier nå Moses' sønner Andreas og Ludvig hver sin part. Andreas' part er noe større enn Ludvigs.

((Notat mellom side 114 og 115, av O.Tj))

GRIMELAND i manntallet fra 1666.

1. Oppsitter:	Krispinus.....	34 år	L. 0-1-12
Sønner:	Torsten	16 –	
- :	Anders	11 -	
- :	Jens Krispinussen	4 -	
2. Oppsitter:	Nils Olsen (Skaffer).....	54 år	L. 0-1-12
Sønner:	Jakob Nilsen	6 -	
- :	Ola	1 -	
Husmann:	Anders Andersen	40 –	
3. Oppsitter:	Per.....	64 år	L. 0-1-12
Dreng:	Ola Hanssen	16 –	
Husmann:	Tollev	66 –	
4. Oppsitter:	Gregus.....	64 år	L. 0-1-12
Sønn:	Erke Gregussen	18 –	
Dreng:	Rasmus Andersen	15 –	
5. Oppsitter:	Jakob.....	39 år	L. 0-1-12
Dreng:	Ola Antonsen,leier for seg	45 –	
Husmann:	Anders Antonsen	45 –	
6. Oppsitter:	Anders Persen (Botnen, Plassa).....	34 år	L. 0-2-0
Sønner:	Ludvig Anderssen	9 -	
- :	Jørn -	6 -	
- :	Odjer -	4 -	
- :	Anders -	3 uk.	

Grimelandshaug, overført fra Haugen:

7. Oppsitter:	Ola Anderssen.....	60 år	L. 0-1-12
Sønner:	Anders Olsen	11 –	
- :	Ola -	8 -	
- :	Ola -	4 –	

Tilsammen: L. 3-0-12

Nr.3. Per eller Peder rimeligvis identisk med den Peder Andressen Nerbø, som var g.m. Britte Ellevsd. og døde på Grimland 77 år gl. i 1683. Han var farbror til lensmann Jens Nilsen Nerbø, på morsiden vistnok en etterkommer av Jølstrapresten Krispinus Johannsen, som var i den grad populær at hver familie anstendigvis måtte ha en sønn ved navn Krispinus. Se Steen IV, s. 12 6.

Nr.4. Gregus: Sønnen Erke Gregoriussen brukte Grimlandshogjen fra 1740-1765, da han ble avløst av sønnen Anders.

En yngre sønn er trolig Gunnar Eriksen som brukte Tjønneland, nr.86 fra ca 1711 til 1753. - 1701 14 årig dreng i Kvame. O.Tj.)

Grimeland:**Haugen, Pladsen, Grimelandshaugen og Grimelandslie (Steen pag. 153-262)**

(153.) Grima er et elvenavn som gården har fått sitt navn av, sier våre navneforskere, professorene S. Bugge og O. Rygh. Ordet er vel kjent både i vårt oldspråk og i vårt folkespråk og har forskjellig betydning såsom: skjerm for ansiktet, maske, hestegrime, lapp på en sko, strek i ansiktet m.m. Hvilken av ordets flere betydninger man har tenkt på når man har brukt det som elvenavn, er ikke sikkert. Man har spesielt fremholdt strek eller stripe i ansiktet som liggende til grunn for elvenavnet. Men professor Bugge har antydning den mulighet at der skal tenkes på "grim" i betydning av en vann-vette-samme ord som i "fossegrimen." (*Liagrova renn i nokolunde rett line ned mot ytste garden i Grimelandslia. Endå beinare er Høgeffjellsgrova på aust-sida av Høgeffjellet på Grimeland. Ei av desse grøvene og då helst Høgeffjellsgrova er det vel som i gamal tid har heitt Grima og har vore opphavet til Grimeland-namnet. Den adjektiviske forma grimet var vel kjend og mykje brukt i Førdsdialekten då eg var ung. Ein sa t.d. til eit barn som hadde grete og gnidd tårorne utover i eit ikkje alt for reint andlet: Jau no er du grimete. Kan ein tenkje seg at dei to grøvene, bugen på storelva og andre særdrag i landslaget kan ha gjort grimet rettkome? - O.Tj.)*

Under Grimeland var opprinnelig innbefattet de i overskriften nevnte gårder eller bruk. Men fra først av har det såvidt jeg forstår vært de seinere Grimelandsbruk som har fått navnet som så baketter er blitt overført til de yngre og seinere opptatte bruk: Haugen, Pladsen og Grimelandslie. Grimeland i sin gamle betydning har således vært en meget vidstrakt gård.

De etterretninger man har fra middelalderen om Førde sogn, er meget få, og om Grimeland før reformasjonen vet jeg ikke det aller mindste uten hva man kan slutte seg til av seinere opplysninger. 116.

Første gang jeg har funnet Grimeland nevnt er i et skatteregnskap fra 1563, hvor erfares at Anders på Grimeland betalte den utskrevne skatt 1 daler. Man kan ikke dra noen slutning om gårdens alder av at den først omtales 1563. Den kan være og er visselig flere hundre år eldre enn reformasjonen.

Neste gang Grimeland nevnes er i et lensregnskap for Bergenhus len for året 1567. Også her nevnes Anders som eneste oppsitter, men en får tillike den opplysning at gården hørte til "Stiftets Gods" det vil si at den hadde tilhørt Bergens bispestol i den katolske tiden, men ved reformasjonen var blitt inndratt under kronen som alt annet bispegods og klostergods.

Både 1563 og 1567 nevnes altså kun en eneste skattyter på Grimeland. Var det da, vil en spørre, på den lange strekning fra Kvammes (*Kvamsslåttene ville vel være rettere-O.Tj*) til opp mot Indrebø bare en bosittende mann på sørsiden av Angedalselva? Noe bestemt svar kan jeg ikke gi. Man har muligens i begge regnskaper kun oppført hva der var innbetalt eller innkommet da regnskapet ble avlagt uten å gjøre rede for restanser, som ikke førtes til inntekt før de virkelig var innkommet. Hadde man hatt regnskaper for en sammenhengende rekke av år, ville man kunnet få rede herpå, men ^(155.) det har man ikke. Jeg tør derfor ikke si annet enn at det årene 1563-1567 kan ha vært flere oppsittere på Grimeland enn Anders.

Vi hørte foran at Grimeland i den katolske tid tilhørte Bergens bispestol, og at bispegodset ved reformasjonen ble inndratt under kronen. Så lenge det sunnfjordske bispegods ble under kronen, ble det forvaltet av lensherren på Bergenhus og lenets fogder. Ved skjøte av 9.mars 1662 solgte kong Fredrik den tredje det til erkebisp Hans Svane, etter hvem det fikk navnet Svanegodset, og fra nå av ble det forvaltet av ham og hans ettermanns fogder. Den siste eier av det samlede Svanegods, Severin Svanenhjelm var stiftsamtskriver. Han kom i kassamangel, og for å dekke denne ble godset 1726 117. ved auksjon solgt til gård for gård og for en stor del kjøpt av leilendingene. For tiden fram til 1726 er det således kun leilendingene på Grimeland vi befatter oss med.

Etter årene 1563-1567 kjenner jeg ikke noen aktstykker der gir opplysning om Grimeland før enn 1591, men for det året har vi en jordebok, istandbragt av lensherren på Bergenhus, Peder Thott. Jordeboken skal etter sin bestemmelse inneholde oppgave over lenets faste årlige inntekter av jordegodset, og man har derfor rett til å gå ut fra at man der finner alle bruk og oppsittere nevnt, noe man for skatteregnskapene eller for inntektsregnskaper der kun omfatter et enkelt år, ikke kan være viss på.

I jordeboken av 1591 oppføres 3 bruk på Grimeland med tilføyelse av hva de svarte i landskyld og leidang, nemlig:

<u>Oppsitter</u>	<u>: Landskyld</u>	<u>: Leidang</u>
Grimeland: Enken og Mons	:2 pd smør,1 hud	:16 mk.talg,1 geitskinn
Do. indre : Rasmus	:1 - -	: 6 mk. -
Do ytre : Vilhjalm	:1 - 12 mk.smør	:1 geitskinn

Således som enken og Mons her nevnes sammen (de har vel vært mor og sønn) regner jeg det de hadde for ett bruk. Men det 1563-1567 bare nevnes en oppsitter, Anders, har vi nå tre oppsittere og tre bruk, men vil en spørre om de to nå tilkomne bruk ikke eksisterte 1567, blir jeg svar skyldig. Jeg har dog vondt for å tro at den store vidstrakte gården før 1591 kun skulle ha vært et eneste bruk, men kan nok tenke meg at bruk til sine tider har ligget øde. Man ser at enken og Mons hadde større landskyld og leidang å svare enn noen av de andre oppsittere, og derav kan man slutte at det førstnevnte bruk var det største og sannsynligvis

også det eldste. Rasmus hadde indre og Vilhjalm ytre Grimeland. Mons og enkens bruk kalles rett og slett Grimeland, har altså ligget mellom det to andre og har visselig vært de seinere Grimelands-bruk, l.nr. 110, 111 og 112. 118. Jeg er tilbøyelig til å tro at enken har vært den 1563-1567 nevnte Anders's enke og Mons deres sønn eller at i all fall Mons's bruk er det samme som det Anders før hadde hatt. Etter regnskapet av 1567 hadde nemlig Anders det året betalt landskyld av 2 pund smør og rest på landskyld for 1566 med 1 hud, og som leidang hadde han 1567 betalt 18 mk. talg og 1 geitskinn. Denne landskyld og leidang stemmer så godt med hva enken og Mons 1591 hadde å svare at man må tro at det tales om et og samme bruk. Det var 1591 dessuten kun et bruk som svarte sin landskyld med huder, således som tilfellet var 1567 med Anders's bruk. Når Anders først 1567 først betalte eller leverte den hud han skulle svare 1566, er det rimelig at han kom til restanse med hud for 1567 så at den ikke kom inn i regnskapet ^(157.) for det året, for det er jo helt naturlig at han i ett og samme år ikke hadde leilighet til å slakte to naut. Ytre Grimeland som Vilhjalm brukte, kan ikke bety annet enn Grimelandslien, eller de seinere l.nr. 107, 103 og 109. Hva endelig angår Rasmus's bruk der kalles indre Grimeland, da må dermed menes Pladsen, l.nr.105. I et skatteregnskap for 1603 nevnes Rasmus på Pladsen, i et tiende-regnskap for 1610-11 Rasmus Grimeland, i et regnskap for 1611 Rasmus indre Grimeland, i et regnskap for 1612 Rasmus Pladsen og endelig i et regnskap for 1615/16 Rasmus indre Grimeland. Disse vekslende benevnelser gjør det klart at det var på Pladsen Rasmus hørte til. I sistnevnte regnskap oppføres den landskyld han hadde å svare, med 2 pund smør. Landskylden er altså forhøyd siden 1591 - selvfølgelig på grunn av rydning og forbedret dyrkning. Om samme Rasmus på Pladsen får man av et sakefallsregnskap fra 1612/13 vite at han bømte 4 daler fordi han mot forbud hadde hogd beit i Houffes (det skal vel bety Haugens) skog.

I et regnskap for 1597 har jeg funnet igjen de samme navn som i jordeboken for 1591 nemlig enken og Mons Grimeland, Rasmus indre Grimeland og Vilhjalm ytre Grimeland. 119.

Endelig finner jeg i en jordebok for 1598/99 de samme navn og de samme tre bruk, og brukernes landskyld oppføres akkurat som i jordeboken av 1591, men her møter en dessuten to nye navn, nemlig Jørgen på Grimeland der svarte "Fresle", 1 geitskinn og "Oria" på Haug" der svarte landskyld med 1 pund smør. Når Jørgen kun betalte frelse er han dermed betegnet som nybygger, men jeg har ikke sett ham nevnt mere enn denne ene gang. "Oria" må være feilskrift eller forvanskning, kanskje for Odjer, kanskje for ^(158.) Borger. I hvert fall har han hatt et ikke før omtalt bruk hvorav der betaltes 1 pund smør i landskyld. Bruket het Haugen, men man kan være i tvil om det er det seinere l.nr.104 der rett og slett kaltes Haugen eller l.nr.106, Grimelandshaugen. Heller ikke navnet Oria har jeg støtt på mer enn en gang.

I et skatteregnskap for 1603 har vi atter Rasmus På Pladsen, og Vilhjalm på ytre Grimeland, men istedenfor Oria på Haug har vi Tollef på Haug. Det er all mulig grunn til å anta at det på begge stede med Haug menes et og samme bruk, og følgelig blir Tollef Orias ettermann. Istedenfor enken og Mons som vi hadde årene 1591-1598/99 har vi 1603: Enken, Johannes og Borger. Jeg skulle tro at det er de seinere l.nr. 110, 111 og 112 som den dag idag rett og slett kalles Grimeland, som disse tre har brukt, snarere måskje i fellesskap eller som sambrukere og uten at noen deling av jorden har funnet sted. I årene 1611-1626 har jeg funnet Johannes, Borger og Antonis nevnt som brukere side om side, og i et regnskap for 1615/16 sies de under ett å ha betalt tredjeårstage eller som det også heter "tredje Aars Bygsel" av 1½ laup smør som jeg formoder - for Grimeland, l.nr. 110, 111 og 112.

Rasmus indre Grimeland eller Pladsen har jeg seinere sett nevnt i det nyssnevnte regnskap for 1615/16 hvor han oppgis å ha betalt tredjeårstage med 2 pund smør. 120.

Også Vilhjalm ytre Grimeland eller Grimelandslien nevnes meg bekjent seinest i dette regnskap fra 1615/16 hvor det heter om ham at han betalte tredjeårstage av 1 laup. En sønn av Vilhjalm må den ^(159.) Borger Vilhjalmesen være som etter et regnskap fra 1612/13 for 1 pd. smør betalte bygsel med 5 daler, men om dette pund lå under Grime-land eller under Grimelandslien skal jeg la være usagt.

Tollef på Haug forekommer første gang 1603 og siste gang 1626, men jeg vet som sagt ikke om jeg skal plassere ham på l.nr. 104 eller på l.nr. 106, Grimelandshaugen. For at han hører til på sistnevnte bruk taler den omstendighet at i et regnskap for 1612 nevnes ved siden av hverandre Tollef på Haug og Ole indre Haugen, hvilket siste må bety Haugen, l.nr.104. Om Tollef på Haug sies det i det før nevnte regnskap for 1615/16 at han betalte tredjeårstage med ½ laup.

Den nyss nevnte Ole indre Haugen må være identisk med den Ole Haugen hvorom det i et regnskap fra 1612/13 sies at han betalte 4 daler for bygsel på 18 mark smør "som er vundet under Kronen."

Når jeg så til slutt sier at jeg 1611 og 1613 har funnet omtalt Anders ytre Grimeland, har jeg gjort rede for alt hva jeg vet om oppsitterne før 1626.

Når man legger merke til hvorledes brukenes landskyld er steget og oppsitternes tall vokset, må man få det inntrykk at det i tidsrommet 1598-1626 er gått forholdsvis raskt fram med rydning og dyrkning på Grimeland. Det samme gjelder om Førde sogn overhodet. Etter Peder Thotts jordebok fra 1591 var det da 39 oppsittere i sognet og dertil 4 husmenn og 2 ødegårdsmenn. Etter fogd Busch's jordebok av 1626, som vi nå kommer til, 103 oppsittere. Dette er en overmåte sterk vekst i løpet av en menneskealder. En hel del gårder må være blitt delte, men det slår ikke feil at rydning og bedre dyrkning samtidig må ha foregått. Med 1626

stanser for øvrig (160.) den sterke vekst, for etter regnskapene av 1646,1662 og 1672 var 121. tallet på oppsittere henholdsvis ikke mer enn 103,110 og 107.

Fra 1626 har man en av fogd Nils Busch istandbragt jordebok. I denne brukes ikke navnet Pladsen, som altså ennå ikke offisielt var anerkjent som gårdsnavn. Det heter her at indre og ytre Grimeland har en skyld av 3 laup ½ pund, og at ytre og indre Haugs skyld var 1 laup, men helt enkelt bruks skyld oppgis ikke. Med indre og ytre Haugen kan ikke være ment annet enn det nåværende Haugen, l.nr. 104 og det nåværende Grimelandshaug, l.nr. 106. Pladsen er altså innbefattet i indre Grimeland og den skyld innbefattet i de oppførte 3 laup ½ pund. Oppsitterne var nå på Grimeland, ytre og indre Grimeland:

1.Borger, 2.Johannes, 3.Antonis, 4.Borger 5.Anders 6.Enken og 7.Anders.

På indre og ytre Haug var oppsitterne:

1.Tollef, 2.Anders.

Noen av disse navnene kjenner vi fra før, andre er nye. Om de tre første, Borger, Johannes og Antonius har jeg tidligere omtalt som brukere av Grimeland, l.nr. 110, 111 og 112. Den andre oppsitter ved navn Borger er vel Borger Vilhjalsen der 1612 eller 1613 betalte bygsel for 1 pund. Den deretter nevnte Anders turde være oppsitteren på Pladsen, hvor det både 1635 og 1636 (*Steen skriver 1735 og 1736, men det må opplagt være en skrivfeil O.Tj.*) satt en oppsitter med dette navn. Med hensyn til enken vil jeg gjette på at hun er enke etter den Vilhelm som nevnes 1591-1616, og den siste Anders turde være identisk med den 1611-1613 forkommende Anders ytre Grimeland. Dette er dog kun mer eller mindre sikre formodninger. (161.)

Av mennene på Haugen har vi hørt om Tollef tidligere, og hvis han har sittet på Grimelandshaugen, l.nr. 106, blir det for Anders ikke plass annetsteds enn på Haugen, l.nr. 104. Etter et skatteregnskap fra 1635 har jeg notert de daværende oppsittere på det 122. gamle Grimeland.

Jeg stiller navnene fra 1626 og 1635 ved siden av hverandre :

Indre og ytre Grimeland:	1626: Borger	1635: Rognald
	Johannes	Ole
	Antonis	Gregorius
	Borger og Anders	Anders Pladsen
	Enken og Anders	Anders
Indre og ytre Houg:	Tollef	Gunder Hougen
	Anders	Ole Hougen

Det er påfallende at det i et ikke lenger tidsrom enn 9 år er foregått en så sterk veksling eller ombytning av oppsittere. At denne veksling alene skulle komme av dødsfall

tror jeg ikke. Man vet at det nettopp omkring 1635 var mange gårdbrukere som ikke maktet å utrede skattene, og det ligger da nær å tenke seg at folk på grunn av armod frivillig eller ufrivillig har fratrudd sine bygselbruk.

Å forsøke å pare personene i de to rekker således at de to som hadde samme bruk stilles ved siden av hverandre, har jeg oppgitt som umulig. Det ville blitt bare gjetninger. Den orden de står i, er tilfeldig og har intet å bety.

For tiden fra 1645 og fremover skal jeg etter gamle regn-skaper oppstille noen nye rekker av oppsittere, og denne gang skal jeg ordne rekkene således at de som jeg antar har sittet på samme bruk kommer ved siden av hverandre.

(Sammenstillingen omfatter 8 regnskaper. Steen har med sin sammentrengte skrift fått alle 8 spalter eller rekker inn på en side. Det er vanskelig med alminnelig skrift og ugjørlig med skrivemaskin. Jeg deler derfor sammenstillingen i to avdelinger, 3 regn-skaper i første og fem i annen avdeling. O.Tj.)

((Notat mellom side 122 og 123, av O.Tj.))

Kleb inn i Steen IV, fol. 122. Se også flg. sider: Fra J. N. S' dagbok :

Anno 1671 døde: Anders Christoforsøn Nerrebø paa Grimeland og kort dereffer hans quinde Kari Nerrebøe. O.Tj.

GRIMELAND 1666.

Oppsitter:	Krispinus.....	34 år	L. 0-1-12
Sønner:	Torsten	16 –	
- :	Anders	11 -	
- :	Jens Krispinussen	4 -	
Oppsitter:	Nils Olsen (Skaffer).....	54 år	L. 0-1-12
Sønner:	Jakob Nilsen	6 -	
- :	Ola	1 -	
Husmann:	Anders Andersen	40 –	
Oppsitter:	Per.....	64 år	L. 0-1-12
Dreng:	Ola Hanssen	16 –	
Husmann:	Tollev	66 –	
Oppsitter:	Gregus.....	64 år	L. 0-1-12
Sønn:	Erke Gregussen	18 –	
Dreng:	Rasmus Andersen	15 –	
Oppsitter:	Jakob.....	39 år	L. 0-1-12
Dreng:	Ola Antonsen, leier for seg	45 –	
Husmann:	Anders Antonsen	45 –	
Oppsitter:	Anders Persen (Botnen, Plassa).....	34 år	L. 0-2-0
Sønner:	Ludvig Anderssen	9 -	
- :	Jørn	6 -	
- :	Odjer	4 -	
- :	Anders	3 uk.	

Haugen: Indre og Ytre.

Oppsitter: Ola Gunnarsen Instehaug 28 år

Han og kona omkom i snøsvor 1687.

Oppsitter: *Ola Anderssen*..... 60 år L. 0-1-12
 Sønner: *Anders Olsen* 11 –
 - : *Ola* - 8 -
 - : *Ola* - 4 –

Brukerrekken her har altså plass mellom 7 og 8 .s.123.

O.Tj.)

1. Koppkattregnskapet for 1645 - 1646	2. Regnskap for 1646 over skatt etter skylden	3. Kvegskattregnskapet for 1657 Oppsittere			
<u>Grimeland, Indre og Ytre:</u>		.	Storfe	Geiter	Får
a. Anders og kone 2 drenger, 2 piker	Anders, bruker ½ laup	Jens Andersen	4	3	4
b. Ole Gundersen og kone 1 dreng	Ole, bruker ½ laup	Marie	4	3	4
c. Rognald og kone 1 dreng	Rognald, bruker, ½ laup	Ole Gundersen	9	6	12
d. Gregorius og kone 1 pike	Gregorius, bruker	Jakob Rognaldsen	10	7	12
e. Ole og kone 2 drenger	Ole, bruker ½ laup	Gregorius	10	6	6
f. Anders Pladsen og kone 1 dreng, 1 pike	Anders, bruker	Nils (skaffer) 1 hest	10	4	6
<u>Haugen, Indre og Ytre.</u>		Anders Pedersen	8	6	3
g. Ole og kone 1 dreng, 1 pike	Ole, bruker 2 pund	Anders Rasmussen	8	9	14
h. Gunder og kone 1 pike	Gunder, bruker ½ laup	Ole	8	6	6
		Gunder	8	12	14

Fortsettelse.....

4. Regnskap over skatt etter skylden 1657	5. Jordeboken 1661	6. Regnsap over skatt etter skylden 1662	7. Findes folkeliste av 1664 Oppsittere - Sønner		8. Regnskap over skatt etter skylden 1672
<u>Grm.land I og Y:</u>					Bruker:
a. Jens Andersen	Jens Andersen	Jens Andersen	Chrispinus 30 år	-	Markvard, ½ laup
b. Ole Gundersen	Peder	Peder	Peder 60 år	-	Peder, ½ laup
c. JakobRognaldsn	Jakob	Jakob	Jakob 55 år	-	Jakob, ½ laup
d. Gregorius	Gregorius	Gregorius	Gregorius 60 år	Ole, 26år	Ole, ½ laup
e. Nils	Nils	-----	Nils 60 år (skaffer)	-	Nils, ½ laup
f. Anders Pedersen Anders Rasmussn	Anders Pedersen Anders Rasmussn	Anders Pedersen Anders Rasmussn	Anders P	-	Anders P, 2 pund
<u>Haugen, Indre og Ytre.</u>					
g. Ole	Ole	Ole	Ole	-	Ole, ½ laup
h. Gunder	Gunder	Gunder	Gunder 24 år	Ole 20år	Ole Gund, ½ laup

124.

I det tidsrom som omspennet disse rekker, var det foregått den forandring at Grimeland var blitt erkebisp Hans Svanes eiendom, idet han av kongen under 9.mars 1662

hadde fått skjøte på alt kongsgodset i Sunnfjord som fremdeles var usolgt. I kongeskjøtet oppgas skylden på Grimeland til 3 laup 12 mark og skylden for Haugen til 1 laup, men ved matrikuleringen 1667 ble matrikkelskylden for Grimeland forhøyd til 3 laup 1 pund 12 mark og for Haugen til 1 laup 6 mark. Skylden på Grimeland ble i 1680 nedsatt til 3 laup 18 mark, idet det ble beregnet et avtak av 18 mark. Gården har kanskje ledd ved skredskade. I jordeboken av 1661 forklares det at at gården ^(163.) ligger utsatt for skred. Ved matrikuleringen 1667 oppføres oppsitternes antall til 6 på Grimeland og 2 på Haugen.

I de horisontale rekker (i foranstående sammenstilling) har det vært min mening å oppføre dem som etter hverandre satt på ett og samme bruk.

Når jeg i rekke **a** oppfører Jens Andersen og Marie som Anders's etterfølger, er det fordi jeg antar Jens for en sønn av Anders og ikke finner noen annen sannsynligere plass for ham. Marie turde være Jens's mor og altså Anders's enke. Når jeg videre lar Chrispinus susedere (etterfølge) Jens, og Markvard seinere suksedere Chrispinus, er det likeledes fordi det ikke er plass for dem annetsteds.

I rekke **b** er av samme grunn Peder oppstilt som Ole Gundersens ettermann. I hver av rekkene **c** og **d** har vi kun to navn, i begge tilfeller far og sønn etter all sannsynlighet. I rekke **e** lar jeg Nils Skaffer følge etter Ole, fordi det ikke er noen annen mulig plass for ham. Skafferen het sannsynligvis Nils Olsen og var den eneste av Grimelands-mennene som holdt hest. I rekke **f** skulle vi ha oppsitteren på Pladsen. Anders Pladsen, som nevnes i kopskattregnskapet, kan ikke være Anders Pedersen, der etter Findes folkeliste av 1664 skulle være født 1634, men altså Anders Rasmussen, som forsvinner etter 1662. ^{125.} Anders Pedersen som jeg antar har brukt gården sammen med ham, har kanskje vært hans svigersønn. Av skiftet etter Peder Andersen Botnen 1691(s.103-104) får vi vite at Anders Pedersen Pladsen var hans sønn i rekke **g** har vi kun ett navn og i rekke **h** kun to navn, øyensynlig far og sønn.

Av de i kopskattregnskapet av 1645/46 nevnte oppsittere var minst tre Grimelandsmenn, nemlig Rognald, Gregorius og Anders Pladsen, og begge Haugen-mennene var kommet til gården allerede 1635.

Det er påfallende hvor lenge det varte før navnet Pladsen offisielt ble tatt i bruk som navn på gården. Ennå i Folkelisten av 1701 oppføres mennene på Pladsen under Grimeland.

Om de i de oppstilte rekker nevnte personer har jeg kun meget lite å fortelle, da der ikke lenger finnes så gamle protokoller som ^(164.) fra 1672. Det lille jeg har plukket sammen, skal jeg dog komme frem med.

Den i rekke **a** nevnte Chrispinus er antakelig død 1669. Under Ramstad vil man nemlig finne omtalt at Chrispinus Grimelands barn eide en part i Ramstad, og at de av denne

hadde landskyld til gode fra 1669. Han har kanskje hett Chrispinus Jenssen, og hadde en sønn Jens om hvem det blir meget å omtale.

I rekke **b** forekommer Peder Grimeland som jeg har funnet fungerende som lagrettemann 1662 og 1672, og om ham er det litt å berette, riktignokk fra en noe seinere tid. Ifølge den eldste bevarte tingboken fra 1681 var Peder til vårtinget mars 1681 på Sunde der han likeledes var lagrettemann, stevnt av Sjur Nøstdal for gjeld, 4 mark. Han kunne ikke nekte gjelden og ble følgelig dømt å betale. Til samme ting var han også stevnt av Ole Grimeland, fordi han en gang Ole kom gående med en blombør på ryggen, løp etter ham med en øks og truet ham. I det samme Ole kastet blombøren, kom Peders hund og bet ham. Ole, erklærte, visstnok på foranledning av sorenskriveren,

((Notat mellom side 125 og 126, av O.Tj.))

Kleb inn i Steen IV, fol.126. (Fra J. N. S.' Dagbok.

1. Anno 1683, den 13/2 døde sal. Peder Andrissøn Grimeland I førre giæld min fader broder (lensm. Jens Nielsen Nedrebøs farbror). Gud glæde hans siel i Himmelrige Oc Haffue Hand læffuit 7 oc 70 år.

2. Anno 1682, den 22. aprillis døde sal. Briete på Grimeland i Angedalen i Førde giæld min fader broder

Peder Andrissen quinde der hun haffte (leffuit) 80 år

126. "at han ikke havde begjæret Hunden at hævne sin Skade på efter Loven," Det vil vel si at han ikke krevde hunden utlevert. Peder kunne ikke med sin ed benekte å ha løpt etter Ole med øksen, "men ellers med Bulder og Larm handlege sig meget unyttig i Retten." Han ble dømt å bøte ½ rdlr til kongen og å betale Ole saksomkostninger. Peder var ved denne tid en mann mellom 70 og 80 år, og når han i retten hvor han til med fungerte som lagrettemann, kunne forløpe seg så stygt, viser det at han hadde liten selvbeherskelse.^(165.) Peder Grimeland var samme sommer lagrettemann ved en åstedssak på Nødal, og til høsttinget som holdtes på Nøstdal, var han stevnt av Thomas Kvamme, fordi han mot en lovlig dom i felles hage hadde jagd Kvammes smaler, hvoretter en var blitt funnet død. Thomas mente at Peder burde "Lagverge sig herfor," det vil si avlegge ed på at han ikke var skyld i ulykken. Peder møtte ikke, men hans dreng, Jakob Nilsen, innfant seg og meddelte at Peders kone var så syk at Peder ikke kunne forlate henne. Da Jakob imidlertid ikke ville avlegge ed på dette, ble Peder etter fogdens påstand dømt å bøte 1 mark for stevnefall. Tingboken for 1682 er ikke bevart, og man vet derfor ikke om saken seinere ble behandlet. I forbindelse med denne sak må det vel stå at Jakob Grimeland - utvilsomt nyss nevnte tjenestedreng Jakob Nilsen - straks etter fikk inn i tingboken at Anders Kvamme (så het en sønn av Thomas) hadde sagt at alle som hadde tjent på Grimeland, var landstrykere og tyver. Jakob Nilsen Grimeland har jeg seinere funnet omtalt som dreng på Hafsted og Bruland og som soldat. Etter Per Grimeland og hans kone, som het Brita Eilifsdatter, holtet skifte 30.juni 1683. Boets overskott deltes mellom

mannens arvinger, "Sønnekonen og Datteren" og konens "Arving," men arvingenes navn oppgis dessverre ikke.

Hvem den Ole Grimeland var som ble bitt av Peders Grimelands hund, kan jeg ikke si, men i tingboken nevnes en ^(166.) Ole Gregoriussen Grimeland som til høsttinget 1681 var stevnt av fogden. 127. for konsumpsjon (fortæring), og om hvem almuen forklarte at "han var syg fordærvet på Kgl.Majestæts Arbeide (hva vel vil si som soldat) at han intet eiede og at han ikke var god for at tjene noget." Etter dette kan denne Ole ikke ha vært gårdbruker. Måskje er han den Ole Grimeland som gamle Peder Grimeland løp etter med øksen. Årene 1672-1692 har jeg funnet Jakob Grimelands barn nevnt som eiere av 6 mark i Ramstad. Denne Jakob er den i rekke c nevnte Jakob Rognaldsen hvis kone rimeligvis har vært fra Ramstad.

Som før bemerket fikk Grimelands-mennene 1662 ny jorddrott. Før hadde de fått sine bygselbrev av lensherren og kongens fogder, men for ettertiden var det Svanø-godsets eiere eller deres forvaltere som hadde å bortbyggle gården. En annen forandring inntrådte 1685, da Svanøgodsets eiere fikk birkerett, det vil si rett til å beskikke særskilt dommer for godsets beboere. Fra dette år ble det to jurisdiksjoner (domsmyndigheter) i Sunnfjord og to dommere: birkedommeren eller birkeskriveren som hadde å dømme i saker mot Svanø-bønder, behandle boer etter dem o. s. v. , - og sorenskriveren der var dommer og skifteforvalter for Sunnfjord for øvrig.

De foran refererte saker fra 1681 med Peder Grimeland er behandlet av sorenskriveren, da Svanøgodsets eier ennå ikke hadde fått birkerettigheter.

^(167.) De eldste birkedommerprotokoller er ikke bevarte. Den eldste man har er fra 1697. Hadde man hatt dem i behold like fra 1685 eller 1686, hadde det visselig vært atskillig å finne i dem, som kunne være verd å fortelle.

De eldste tingbøker for Sunnfjord som ennå eksisterer, er sorenskriverens for 1681 og for 1691 og 1692. Deretter har man birkedommerens tingbok fra årene 1697 til mars 1700, så atter sorenskriverens tingbok for årene 1706-1714 og så endelig tingbok for birkedommeren, begynt sommeren 1717 og sluttet juli 1721. Deretter 128. er det et tidsrom av ca 20 år, for hvilken slett ingen tingbøker er i behold.

Noe skattemanntal fra det 17. århundre yngre enn 1672 har jeg ikke sett, og hva jeg vet om Førde sogns personale og forhold i den siste tredjedel av samme århundre er derfor temmelig defekt. Det ville utvilsomt være atskillig å finne i Riksarkivet, og hadde jeg såsant bodd i Oslo, skulle jeg nok ha søkt å skaffe meg flere opplysninger.

Fra det 18. århundres begynnelse vet jeg bedre beskjed, og hva særlig bygdens personale angår, har man et godt utgangspunkt i folketellingen av 1701, som jeg stadig har benyttet og fortsatt kommer til å benytte ved fremstillingen av gårdenes historie. Jeg skal nedenfor skrive av denne liste for såvidt Grimeland angår, og ved siden av listens innhold skal jeg oppstille oppsitter-rekkene fra 1664-1672 og dessuten en rekke fra 1697 som viser ikke alene hvem oppsittetne var, men også hva hver av dem brukte. Det ble for årene 1697 bevilget en nedsettelse av skattene med et bestemt beløp, og dette ble så repartiert (utlignet-fordelt) på oppsitterne i forhold til brukenes skyld. Denne repartisjon ble av birkefogden, Jens Bentsen Gjedding, bevirket innført i birkedommerens tingbok. Likeledes skal jeg notere bygselbrevens datoer for huer enkelt oppsitter, for såvidt de er meg bekjent. (168.) 129.

Oppsitterne etter...		Oppsitterne 1697, hva de brukte	Folkelisten fra 1701:		
Findes liste 1664	Regnskap 1672		Oppsittere	Sønner	Tjenere
<u>Grimeland:</u>					
Chrispinus, 30år	Markvard, brukte ½ laup	Jens, brukte 1 pd. 16 mk.	Jens Chrispinussen, 50 år. (Bygselbrev av 20/2 1695 på 1 pd. 16 mk.)	Chrispinus, halt, 10 år, Elling Jensen, 8 år	
Peder, 30 år	Peder, brukte ½ laup	----	----	----	----
----	----	Hans, brukte 1 pd. 16 mk.	Hans Andersen, 44 år	----	Rognald Jakobsen, 28 år
Jakob, 35 år	Jakob, brukte ½ laup	----	----	----	----
----	----	Erik, brukte 2 pd. 3 mk.	Erik Gregoriussen, 63 år	Nils, 20 år Erik, 14 år Anders, 10 år	----
Gregorius, 60 år	Ole, bruker ½ laup	0	0	0	0
Nils Skaffer 50 år	Nils brukte ½ laup	Ole brukte 2 pd. 3 mk.	Ole Nilsen, 39 år (Bygselbrev av 23/4 1690 på 2 pd. 3 mk.)	Nils, 7 år	0
Anders Pedersen, 30 år	Anders brukte 2 pund	Anders brukte 2 pd. 4 mk.	Anders Pedersen, 70 år. Anders Rasmussen, halt, har vært soldat, 48 år. (Rasmus Bygselbrev på 2 pd. 4 mk. av 9/4 1701)	0	Anders Jakobsen, 14 år . Ole Jakobsen, 13 år
<u>Haugen:</u>					
Ole, 60 år	Ole, bruker ½ laup	Gregorius, bruker ½ laup	Gregoriussen, 28 år (Bygselbrev av 13/4 1694 på ½ laup	0	0
Ole Gundersen, 24 år	Ole Gundersen, bruker ½ laup	Ananias, bruker ½ laup (Bygselbrev av 9/11 1689 på ½ laup	--	--	--

Når listen av 1701 ikke har oppført Ananias som oppsitter på Haugen, må det bero på en forglemmelse. Muligens kan dog feilen være min, idet jeg under avskrivningen av listen kan ha sprunget over ham. (*Dette har jeg undersøkt: Ananias finnes ikke på listen fra 1701, så Steen kan hvile rolig; feilen er ikke hans. -O.Tj.)*

Hva der ved ovenstående sammenstilling faller i øynene, er at ^(169.) oppsitterne på de under betegnelsen Grimeland oppførte bruk i 1697 130, kun var 5 i antall mens de 1664 og 1672, ja også 1626 og 1646 var 6. At listen av 1701 atter har 6 bruk, skal en ikke hefte seg ved, for det er åpenbart at Anders Pedersen og Rasmus Andersen, hvilken siste fikk bygselbrev, begge har sittet på l.nr. 105, Pladsen. Hvorledes er det nå gått til at de 6 bruk i 1672 er blitt til 5 i 1697 ? Summerer man sammen skylden for de 6 bruk i 1672, får man ut 3 laup 12 mark, og summerer man skylden for de 5 bruk i 1697, får man 3 laup 18 mark. Begge summene stemmer således overens, for såvidt som de begge angir Grimelands-brukenes samlede skyld slik den var 1672 og 1697, og denne overensstemmelse borger for at man i oppregningen for 1697 ikke av uaktsomhet har forbigått noe bruk. Reduksjonen av brukenes antall fra 6 til 5 er ikke foregått derved at to bruk er sammenslått. Det viser en sammenlegning av skatteskylden. Det må være slik at det forsvunne 6. bruk, har avgitt noen mark smør til hvert enkelt av de 5 andre. Reduksjonen må ha foregått før 1690. Det mener jeg fremgår av det at da Ole Nilsen, der utvilsomt er Nils Skaffers ettermann, 1690 fikk bygselbrev, lød det ikke på blott ½ laup, som Nils hadde hatt, men på 2 pund 3 mark, altså på en del av det inndratte eller forsvunne bruk. Hva som har foranlediget at et bruk således ble oppløst og stykkevis innlemmet i de 5 andre, vet jeg ikke, men jeg vil gjetningsvis oppstille en mulig forklaring. Jeg kan tenke med at skred, som både i gammel og ny tid har gjort ulykker på Grimeland, kan ha overgått et bruk, ødelagt husene, fordervet åker og eng således at ingen har villet overta bruket, og at dette derfor er blitt inndratt og dets åker og eng delt mellom naboene. Kanskje er avtaket i skylden på 18 mark smør som ble gitt 1680 nettopp foranlediget ^(170.) ved et sådant skred. Hvem der 1672 hadde det bruk som forsvant kan ikke avgjøres med de opplysninger jeg har nå. Anders Pedersen har det ikke vært. Neppe heller Nils Skaffer eller Markvard. Så har man igjen å velge mellom Peder Jakobsen og Ole, men dette valg er høyst usikkert: Peder nevnes til 1683 da der holdtes skifte etter 131 ham, og Ole nevnes 1685 og 1687. Der imot har jeg ikke siden 1672 funnet Jakob Grimeland nevnt. Den på listen av 1701 nevnte Rognald Jakobsen har etter all sansynlighet vært hans sønn, og måskje er det samme tilfelle med Anders og Ole Jakobsen, der etter samme liste av 1701 tjente hos Rasmus Andersen Pladsen. Jeg vil da oppstille den formodning, der vel å merke er høyst usikker, at det er Jakob Rognaldsen (at han het så, viser kvegeregnskapet av

1657) hvis bruk omkring 1680 er ødelagt, forsvunnet eller inndratt, at han derved er blitt heimløs, og at hans barn har tatt tjeneste hos naboene.

Jeg skal nå fortelle hva der finnes i sorenskriverens tingbøker for 1691 og 1692 om Grimeland og Grimelandsmennene.

Til sommertinget 1691, som holdtes 1.juli på Buanes, hadde fogden stevnt Anders Olsen Ramstad for slagsmål med Ole Nilsen Grimeland. Et par vitner forklarte at da de påskedag etter prekenen satt inne hos Markus Larsen Gram i Sjøahola, hørte de tumult utenfor, og da de så ut, ble de var at Anders og Ole kom rullende over hverandre, førte hverandre til veggen og hadde hverandre i håret, men om det var i vrede eller for spøk, visste vitnene ikke. Anders Ramstad sa at de ikke hadde hatt noen vond mening, men at de for spøk brøtes (171.) med hverandre. For sin ringe forseelse lot fogden Anders Ramstad slippe med en bot på 2 lodd sølv til en skremsel en annen gang. Ole Grimeland hørte under birkedommerens jurisdiksjon og var ikke pliktig å møte for sorenskriveren.

Ole Nilsen vil en finne på listen av 1701. Han var uten tvil sønn av Nils Skaffer og hadde 1690 fått bygsel på 2 pund 3 mark av Grimeland, det seinere l.nr. 112. Ole Nilsen ble gift med Mildrid Odjersdatter Indrebø. Om ham og kone har det leilighetsvis vært talt før. Av en sak fra 1707 (se side 14 og 15) får en vite at de var overbevist om å ha stjålet bukker fra Elling Olsen Kvål og andre. I 3. bind, side 219 kan en lese om forhandlinger mellom Ole Larsen Furebø og Ole Nilsen Grimeland i anledning av at sistnevntes sønn hadde 132. besvangret. klokkerens datter, og på side 157 i samme bind vil en finne en sak fra 1720 hvorunder prestenken Inger Bugge siktet Ole Grimeland for å ha tatt alm i hennes skog på Slåtten. Det vil bli mere å fortelle om Ole, hans kone og hans sønn seinere.

Til høsttinget 1691 på Sunde hadde fogden på avdøde handelsmann og gjestgiver i Sjøahola, Hans Andersen Findmands enkes og arvingers vegne, stevnt en hel del av hans debitorer etter hans bøker. Blant de innstevnte var tre menn fra Grimeland der møtte for sorenskriveren, skjønt de som sagt ikke var forpiklig til det. Hans Grimeland var stevnt for 3 rdlr. 6 skilling og kunne ikke fragå gjelden. Dette må være den på listen av 1701 nevnte Hans Andersen, som satt på Grimelandslien, l.nr. 107 og 108. - Erik Grimeland var stevnt for 1 rdlr. som han skulle skylde for ½ tønne sild. Han forklarte imidlertid under ed at han for silden kun skulle betale 5 mark, at han for 3 mark hadde fødd ei ku for avdøde Findmand og levert ham 1 våg korn for 28 skilling, så hans gjeld kun var 4 skilling (*Riksdaleren den* (172.) *gang var : 1 rdlr. = 6 mark a 16 skilling - O.Tj.*)...Denne Erik må være den på listen av 1701 nevnte Erik Gregoriussen, der satt på Grimeland, l.nr. 110 og 111. - Endelig var Johannes Grimeland stevnt for 10 mark 4 skilling, men han nektet å skylde mer enn 4 mark 4 skilling.

Denne Johannes har jeg ikke sett omtalt annetsteds, og han kan ikke såvidt jeg forstår, ha vært oppsitter på Grimeland.

I samme tingbok for 1691 og 1692 finner jeg Ole Eliassen Haugen nevnt som medeier av et dokument av 16.mai 1691. Og et annet sted har jeg funnet at Gregorius Eriksen av Grimeland 13.april 1694 fikk bygselbrev på ½ laup i Haugen "som Ole Ellingsen tilforn brugte." Av det kan en skjønne at Ole Ellingsen har brukt Grimelands-haugen, det seinere l.nr. 106. På dette bruk satt like fra 1635 en Ole, som nevnes 1646, 1657, 1664 og 1672, men aldri med tilføyelse av farsnavnet. En kan ikke være viss på at det er en og samme Ole som nevnes alle disse årene fra 1635 til 1694, og heller ikke på at Ole 133. fra 1635 er den samme som Ole Ellingsen fra 1691, men det er intet til hinder for å anta dette. Etter Findes liste av 1664 skulle han være født 1604, og han ville altså da han døde eller fraflyttet ha vært 90 år, visstnok en høy alder, men ikke høyere enn andre av hans samtid kan se å ha nådd.

I birkedommerens tingbok for 1697-1700 møter vi som der var å vente oftere Grimelandsmennes navn enn i sorenskriverens fra 1691 og 1692. Det er etter denne birkedommerens tingbok jeg har utfylt 3. kolonne i tabellen, side 128 -129, og det er likeledes der jeg har funnet de datoer for bygselbrevene jeg har kunnet meddele.

Den som oftest nevnes i denne tingboken er Erik Gregoriussen, den ^(173.) som bygselmann brukte Grimeland, de seinere l.nr. 110 og 111. Han satt som lagrettemann ved tinget april, juli og oktober 1697, likeså ved tinget februar, juni og oktober 1698, likeså ved tinget mars og juni 1799 og endelig likeså ved tinget mars 1700, dels etter oppnevning og dels som stedfortreder for andre og altså formentlig frivillig og av interesse for tingforhandlingene. Han var også part i flere saker.

Således var han til tinget 1697 stevnt av Markus Larsen Gram i Sjøaholen, fordi ei kua som han vinteren forut skulle ha foret for Markus, var død. Erik unnskyldte seg med at kua var død av sott, og etter at et par kvinner fra Haugen og noen andre bekreftet dette, ble han frikjent. - Til sommertinget var han av Markus Gram også stevnet i anledning en sølvbeslått bolle som han skulle ha i sitt verje. Markus hadde, sa han, for noen tid siden mistet en bolle og tenkte at det kunne være den samme som Erik nå hadde. Han ville ikke sikte Erik for noe uærlig, men begjærte at Erik i retten ville forevise bollen. Hertil svarte Erik at Markus før han kunne fordre bollen fremvist måtte beskrive dens utseende, men "dette vidste Markus ei at forklare." Han fikk saken utsatt, men den finnes ikke å være behandlet seinere. 134. Ved sommertinget 1698 møtte Erik i en sak for sin svoger, Bendix Berg. I datidens språk betyr svoger ikke alene hva vi kaller svoger, men også svigersøn. Til samme ting hadde Erik også stevnt Tosten Grøneng. Tosten hadde ektet enken etter Johannes Pedersen Vie, og da han

flyttet hennes eiendeler til Grøneng, skulle han ha tatt med noe gods tilhørende en avdød søster av Erik som hadde hatt til huse hos Johannes Vie. Erik ville nå at Tosten skulle gjøre rede for og riktighet herfor. På novembertinget 1698 førte Erik også blant andre også lensmann Sjur Vie som vitne, og han kunne forklare at Eriks søster hadde hatt ei ku på Vie som var "udtagen" til hennes begravelse.

(174.) Saken ble påny utsatt, men døde bort, så en en ikke hører mer til den. - Til tinget mars 1699 hadde Erik stevnt Ole Nilsen Teigen, fordi denne siste høstting hadde kalt ham en skjelm. Ole Teigen erklærte i retten at han ikke mintes å ha brukt ordet og bad Erik om unnskyldning. Partene forliktes, idet Ole betalte saksomkostningene og vedtok å bøte 3 lodd sølv til herskapet, det vil si Svanøbirkets eiere, som hadde sikt- og sakefallsretten på sitt gods.

Hans Andersen Grimeland der var bygselmann på Grimelandslien, l.nr. 107 og 108, nevnes også i denne tingboken som vi nå har for oss. Han var lagrettemann ved de tre ting 1698 og likeså ved tinget mars 1700, men da som stedfortreder for en annen. Omkring 1710 flyttet han fra Grimelandslien til Angedal, til den part som nå kalles Bruket, mens den forrige oppsitter på Bruket, Jens Olsen, flyttet til Grimelandslien. Om Hans Andersen og hans etterkommere kan en lese foran side 73 og fg. og om Jens Olsen side 72 og fg. Seinere vil en få høre atskillig mer om Jens Olsen.

Jens Chrispinussen der 1691 sies å være boende på Tjønneland, fikk 12.februar 1695 bygselbrev på Grimelandslien, det seinere l.nr. 109. Han er omtalt tidligere i 3. hefte side 180 under Ramstad og vil seinere bli ennå mer omtalt særlig formedels hans stadige og idelige skjermysler med naboen, nyss nevnte Jens Olsen. Han må ha vært 135 sønn av den på Findes folkeliste av 1664 nevnte Chrispinus Grimeland. Hans mor het Anne Tostensdatter og hans kone Gislaug Ellingsdatter. I birkedommerens tingbog for 1697-1700 nevnes han som (175.) lagrettemann ved de tre ting 1698, og ved tingene mars og juni 1699 fungerte han i samme egenskap for andre.

Ennå en Grimelandsmann, nemlig Anders Pedersen Pladsen, nevnes i denne tingboken, idet han på julitinget 1697 møtte for sin sønn, Odjer Andersen, der hadde stevnt enken Anne Grimeland for lønn 1 rdlr. For enken møtte Jens Chrispinussen Grimeland, og enken er da visselig hans mor, Anne Tostensdatter. Saken ble utsatt men døde bort.

I sorenskriverens tingbøker for årene 1706-1714 kan en ikke vente å finne noe om Grimelands-mennene uten når de som klagere eller sitanter hadde saker mot folk som svarte for sorenskriveren, for når de skulle saksøkes, måtte de innstevnes for birke-dommeren. Av saker anlagt av birkebøndene mot utenbirks folk, finner man dog noen.

Til tinget på Kusli juli 1706 hadde Erik Grimeland stevnt Ole Madsdal og Nils Ullebust for å ha overfalt ham på hans kirkeveg. Jeremias Olsen Kvamsås hadde vår Frue Dag i Fasten, da Erik og Ole var på heimvegen fra kirken, hørt Ole Skjelle Erik for tyv og bedrager. Ole hadde vært "forsinnet"(sint) og noe drukken og hadde etter å ha gått fra Erik et stykke vendt tilbake for å slå ham. Erik hadde reist sin stav mot Ole, men Jeremias og Anders hadde skilt dem at. Ole Madsdal unnskyldte seg med at han hadde vært drukken, visste ikke av å ha brukt de påklagde ord, bad Erik om forlatelse og gjorde avbigt, hvoretter Erik Tilgav ham. Ole ble dømt å betale Erik omkostninger med 3 mark og å bøte til kongen 4 lodd sølv. Hva Nils Ullebust hadde gjort, får en ingen beskjed om.

Til sommertinget 1708 hadde Erik Grimeland stevnt Markvard Rognaldsen Sunde, fordi Markvard skulle ha slått ham og dradd ham i (176.) hår og skjegg. Josef Bruland vitnet at da han ved sommermåls tid sist kom inn til Markus Larsen Gram i Sjøahola, hørte han at partene 136. var i kjepleri, og at Erik skjelte Markvard enten for skjelm eller løgner. Josef sa også at de hadde fatt i hverandre så "de var kommet på knærne med hinanden." Josef fikk Markvard ut med seg, og da de var utkommet, kom Erik etter og sa: "Spyt meg i Røven." Markvard gikk tilbake mot ham, men Josef fikk ham atter med seg opp om grinden. Hva der videre passerte, kunne Josef ikke minnes, da han var "hel drukken." Erik bebudet å føre flere vitner og fikk saken utsatt, men gjorde ikke seinere noe ved den.

Til tinget på Kusli januar 1710 hadde Erik Grimeland stevnt Jens Grimeland til å høre vitner. Da vitnene ikke bodde på Svanøbirkets gårder, måtte de avhøres av sorenskriveren, skjønt begge parter hørte under birket. Saken gjaldt kjevleri og slagsmål nede i Sjøahola, og man ser at det har gått varmt og livlig til. Partene hadde forut vært i kjevleri ute på marken, og da de deretter var kommet inn i Markus Grans stue, ville de begynne på nytt. Dette ble dog hindret, idet godtfolk fikk Erik på dør, og da Jens ville fare etter ham ut gjennom vinduet, ble han stoppet. Et vitne hadde sett Jens løfte sin hests hale op og si til Erik: "Har du faaet lidet Drikke, så drikk nu," og det ble dessuten bevitnet at Jens hadde slått Erik overende, tatt ham i hår og skjegg og trukket ham på brystet. De forskjellinge (177.) opptrinn som vitnene gav forklaring om, er fullstendig refererte i 2. hefte, side 61, 62. Da birkedommerens tingbok for 1711 ikke er i behold, kan en ikke vite om Erik gjorde noe videre med saken eller hva utfall den fikk. Om den her omtalte Jens Grimeland har vært Jens Olsen eller Jens Chrispinussen, kan ikke med bestemthet avgjøres. Jeg tror nærmest at det har vært Jens Chrispinussen. Jeg er ikke viss på om Jens Olsen januar 1710 var tilflyttet Grimeland, og om så var tilfelle, ville man vel ha betegnet ham med hans farsnavn for å skjelne ham fra den andre Jens, som allerede i mange år hadde vært på gården og var kjent under navnet Jens Grimeland.

Heller ikke den i de tre siste sakene opptredende Erik Grimeland [137](#) nevnes noensinne med sitt farsnavn, og man er da nærmest henvist til å tenke på Erik Gregoriussen, som etter folkeliste av 1701 nå skulle være en mann på ca 70 år. Man kan nok undres over at en såvidt gammel mann innlot seg i slagsmål og det til og med med en mann i sine aller beste år, for Rognald Sunde var ved denne tid 35 år gammel. Men har han hatt et heftig sinn, kan det dog tenkes. Erik Gregoriussen hadde forøvrig en sønn ved navn Erik som 1710 fikk bygselbrev på en part av Hjelle, og muligens er det ham vi har hatt med å gjøre. Jeg tror dog snarere at det er Erik Gregoriussen.

Til høsttinget 1709 hadde Jens Grimeland (utvilsomt Jens Chrispinussen) stevnt Gunhild Ramstad, fordi hun hadde skjelt ham for tyv og hans barn for tyvsunger. Den 1.oktober 1710 ble behandlet en åstedssak mellom de samme parter, tilstevnt av Gunhild. Og ved tinget april 1712 var det atter en sak mellom dem, fordi ^(178.) Gunhild hadde kalt Jens for en løgner. Disse tre sakene er referert i 3.bind under Ramstad, side 180.

I de tre saker jeg nå skal gjengi, kan jeg heller ikke med full sikkerhet si om det er Jens Olsen eller Jens Chrispinussen som er klageren.

Til tinget januar 1710 hadde Jens Grimeland stevnt Lars Holsen fordi denn hadde kalt ham en morder. Anne Reinen vitnet at hun nede i søahola hadde hørt Jens si til Lars Holsen: "Du er en Prakker og Opsnapper," hvortil Lars svarte: "Jeg er ingen Morder som du siger." Også Kirsti Reinen hadde hørt disse Lars Holsens ord. I retten unnskyldte Lars seg med drukkenskap og fragikk ordene, det vil si tilbakekalte den deri uttalte siktelse. Han visste ikke annet om Jens enn alt godt og bad om forlatelse. Lars ble formedels sin drukkenskap frikjent i enh. til lovb. 6-21-1.

Til samme ting januar 1710 hadde Jens Grimeland stevnt Erik Eriksen Ramstad for skjelleri. Et vitne, Anders Indre Kvamme, hadde hørt Erik skjelle Jens for en Kjerringvasker, hvorpå Jens hadde sagt [138](#) til Erik: "Du er en Skakkekjæve, og du kan gå ind i Uren og grave opp det Din Fader har nedgravet." Et vitne, Eli Ramstad som hverken møtte ved første eller annet ting, og som derfor dømtes å bøte 2 lodd sølv, innfant seg endelig ved tinget i oktober og vitnet da å ha hørt Erik skjelle Jens for en kjerringvasker og dessuten si til Jens: "Gak hen og grav op den Kvigen i Uren som ^(179.) Nils-Ole mistede." Begge parter har altså henvist hverandre til å gå hen i uren og grave opp tyvekostene. Ved tinget i oktober møtte Nils Berg for Jens Grimeland og påstod dom i saken. Erik kunne ikke nekte å ha gitt Jens slemme ord, men han hadde også av Jens fått ufine ord. "han bad om Nåde ikke om Retten." Erik ble etter lovb. 6-21-4 dømt å betale til kongen 6 lodd sølv og å gjøre offentlig avbigt for retten til Nils Berg på Jens Grimelands vegne. Hadde Erik videre pretensjoner(krav-

fordringer-påstand.) til Jens Grimeland, fikk han søke ham for hans verneting, birkeretten. Endelig skulle Erik betale saksomkostninger, 3 mark.

Til sommertinget 1710 var Ole Andersen Hafstad stevnt for slagsmål med Jens Grimeland. Ole Hafstad møtte ikke og heller ikke på høsttinget i oktober, da han angav å være på bytur. For sin uteblivelse siste gang ble han dømt å bøte 2 lodd sølv til kongen. Slagsmålet kan ikke seinere finnes å være behandlet for retten. Ole Hafstad som seinere ble lensmann, har saktens seinere fått saken ordnet i minnelighet.

Jeg vet som sagt ikke om det er Jens Olsen eller Jens Chrispinussen vi har å gjøre med i disse tre saker. Det ligger nær for hånden å tenke på at Lars Holsen, da han kalte Jens for en morder, siktet til det knivstikk som Jens Olsen hadde tilføyd Ole Odjersen Indrebø, og som det er talt om foran side 58. Men jeg tror allikevel snarest at det både i denne sak og i de to andre saker er det Jens Chrispinussen som er klageren. Det forekommer meg ^(180.) nemlig overveiende sannsynlig at hvis det ikke hadde gjaldt Jens

139. Chrispinussen, som i minst 15 år var kjent som Jens Grimeland, ville man i tingboken ha gitt den andre Jens hans fulle navn, Jens Olsen.

I den sak vi nå kommer til, er der ingen tvil om hvem det gjelder, da vi nå får det fulle navn.

Til høsttinget på Kusli oktober 1711 hadde Jens Olsen Grimeland stevnt Markvard Jørgensen Tjønneland i anledning av at denne skulle hatt ham i skjegget, skjelt ham for en æretyv, og sagt at han hadde en æreedom over ham. To vitner, Lars Hagen og Mikkel Hundvedbakken, forklarte at de inne i gjestgiver Hans Jørgen Bundts hus i Sjøa-hola hadde hørt Jens si til Markvard: "Du er en Slapekjæft og en Æreklikker (*Tro om det ikke menes slåpekjeft og æreslikker. O.Tj.*), hvortil Markvard svarte: "Du er en æretyv og din Ære har jeg i mit Hus." Begge var etter vinenes utsagn drukne. Markvar "bad om Nåde ikke om Retten." Han hadde vært overstadig drukken, kunne ikke minnes å ha talt ordene og var villig til å gjøre Jens avbigt. Fogdens fullmektig innstilte på straff etter lovb. 6-21-4, og Markvard ble etter dette lovsted dømt å gjøre Jens avbigt, og å bøte 6 lodd sølv og å betale saksomkostninger med 4 mark. Markvard var en mann på ca 65 år og i listen av 1701 opplyses det at han kun hadde en hånd.

Foran, s. 21, er fortalt at Anne Susanne Hafstad til januarvinget 1710 ^(181.) hadde stevnt en hel del Angedøler som hadde leid en båt av henne til en bytur, fordi båten ved uaktsomhet fra deres side var forkommet. Blandt de innstevnte var Ole Nilsen Grimeland, men han møtte ikke og var heller ikke pliktig til å møte for sorenskriveren. Om han seinere er blitt innkalt for birkeretten, kan en ikke vite da birkedommerens tingbok for de nærmest påfølgende år er borte.

Vi er nå kommet til birkedommerens tingbok for 1717-1721. I denne møter vi idelig Grimelandsmenns navn. Især er det to naboer i Grimelandslie, Jens Chrispinussen og Jens Olsen som ligger i krig med hverandre, men oppsitterne på Grimeland, nr. 110, 111 og 112 gir dem ikke stort etter. Mennene på Haugen, lnr. 104, og på Pladsen synes 140. å ha vært fredelige folk. Jens Christensen var birkedommer både 1697 og 1721, og jeg tviler ikke på at han har vært hjertelig kjed og lei av Grimelandsmennene og deres mange saker.

Ved birketinet på Naustdal desember 1717 irettefordret Alexander Olsen Furebø på sin far Ole Larsen Furebøs vegne Nils Olsen Grimeland, fordi han hadde krenket klokkerens datter Margrethe og lovt henne ekteskap, hva han nå ikke ville holde. Nils var sønn av Ole Nilsen Grimeland og Mildrid Odjersdatter og omtrent 23 år gammel. Han møtte ikke ved dette ting, men da saken atter ble behandlet april 1718, møtte han. Han nektet ikke forseelsen, men kunne ikke ekte Margrethe, sa han, fordi hans foreldre var imot det. Han kunne heller ikke nekte at han hadde lovt henne ekteskap, dog ikke (182.) på den måte at han hadde noe brød å sette henne til. Saken ble atter utsatt forat der kunne handles mellom foreldre og verjer på begge sider. Ved tinget juli 1718 møtte ingen av partene, men ved det følgende ting i desember ble saken atter behandlet. Her fremla Alexander Furebø et innlegg for søsteren, datert Bergen 2.november 1718 og har vel således gjort en Bergenstur for å søke sakførerhjelp. Alexander førte derhos Erik Trulsen Kvamme og Jeremias Olsen Kvamsås som vitner. Disse forklarte at de etter klokkerens begjæring hadde vært hos Ole Nilsen Grimeland og sagt ham at etterdi deres barn var kommet i forseelse med hverandre, ville klokkeren at de skulle ekte hverandre, hvortil Ole hadde svart: "Jeg har ei vidst af der før så vil jeg ei vide af det endnu, med mit Samtykke bliver det aldrig, men det kan ske alligevel." En annen gang var de atter hos Ole, og da fulgte Alexander Furebø med og oppleste hva heimegaver og bryllupsutstyr klokkeren ville gi sin datter. Hvor meget det beløp seg til, kunne de ikke si, men det var meget godt, og Ole hadde også sagt at så meget fikk ikke hans sønn hos ham. Forøvrig svarte Ole at han hadde gitt sitt ord ut før, og at med hans samtykke ble det intet ekteskap av. Birkedommeren avsa deretter sådan kjennelse. 141. "Som det er en Ægteskabssag bør den søges efter Lovb.1- 2-14" det vil si for geistlig rett. Det er ikke godt å vite hvorfor Ole Nilsen Grimeland motsatte seg partiet. Furebø-slekten regnes visst blandt de beste i bygden, og klokkeren ville som vi hørte, utstyre sin datter rikelig. Da Ole og kone som før fortalt hadde vært straffet for tyveri av bukker, kan man snarere undre seg over at klokkeren ville (183.) ha sin datter gift inn i deres familje, men for ham har det først og fremst vært om å gjøre å søke datterens feiltrin utslettet. Nils Olsen ble april 1722 trolovet og januar

1723 gift med Marthe, en datter av Jens Olsen Grimelandslien og hadde samme sommer 1722, altså et halvt år før vielsen, barn til dåpen.

En avlegger av denne familjetvisten var utvilsomt den saken som Alexander Furebø til apriltinget 1718 hadde påstevnt mot Mildrid Grimeland for "Skjælderer på ham og hans søster Margrethe. "Som vitner hadde Alexander stevnt Marthe Jakobsdatter og Brita Olsdatter Grimeland, men da hverken disse eller Mildrid møtte, ble saken utsatt. På det følgende ting i juli ble saken ikke foretatt, rimeligvis fordi det da var forhandlinger igang om ekteskap mellom Margrethe og Mildrids sønn, Nils. Derimot ble den atter behandlet på desembertinget 1718 da Mildrids mann, Ole Nilsen, møtte. Han erklærte at han ikke kunne svare i saken før det ble oppgitt hvilke de påklagde ord var. Han føyde til at når de personer som er i hans hus, hvilke er stevnt til vitner, får daglønn for deres tingreise, eller der skaffes ham folk istedet i deres fravær, skal de gjerne møte. Birkedommerens avgjørelse var sådan: "Da Loven fordrer, at Sagen skal navngives, hvilket ikke er skeet, så kan ei ved Sagen gjøres, for Lovens Bydende sker (Fyldest)."

Anders Eriksen Grimeland forkommer ofte i birkedommerens tingbok. Han var etter folkelisten av 1701 født 1691 og var sønn av Erik Gregoriussen og Anne Andersdatter Grimeland. 1714 fikk han, 23 ^(184.) år gammel, bygselrett på et bruk i Grimeland av skyld 2 pund 3 mark 142. de seinere l.nr. 110 og 111, som hans far hadde hatt. Jeg skal referere noen av hans saker.

Til desember-tinget 1717 hadde Anders Eriksen stevnt sin nabo, Ole Nilsen, fordi han skulle ha skudd, spent, knepet og slått Anders's mor, Anne Andersdatter. Ole møtte ikke og fikk lovdag, det vil si saken utsattes til neste rett. Ved apriltinget 1718 ble den atter utsatt, idet Anders oppgav å ville føre som vitner Marthe Jakobsdatter, Brita Olsdatter og Ole Rasmussen, alle av Grimeland. Ved det følgende ting, juninget, møtte ingen av partene. "Thi kunde ei", heter det i tingboken, "videre ved Sagen gjøres." Hermed forsvinner saken fra tingboken. Ved samme desemberting 1717 iretteførte Anders Eriksen en annen sak og nå på egne vegne mot sin nabokone, Mildrid Odjersdatter, fordi hun skulle ha sagt til ham: "Gak ned i Løen og ned i Haalen og tag op det Du har lagt ned, og bind Bjelden att på Gjeden." På det følgende ting, april 1718, førte han Guri Torkildsdatter og Kari Gundersdatter som vitner, og de forklarte følgende: "Sidst Sommer kom Mildrid i Anders's Tun, og der faldt da Ord dem imellen. Mildrid sagde da til Anders: "Du har ikke saa ærligt menneske i dit Brød som jeg og mit Folk er." (en underlig ytring nar man erindrer at Mildrid og hennes mann var dømt for tyveri av bukker), og derhos bad hun ham også gå inn i løen og ned i jordholen og grave opp igjen det han hadde lagt ned der og å binde opp igjen smalebjellen. På dette ting ^(185.) møtte sønnen, Nils Olsen, for Mildrid. Han sa at hans mor med sine ord ikke hadde ment noe

ondt. Han sa også at Guri Torkildsdatter var hans mors avindsmenneske, og at hun var stevnt for usannferdige beskyldninger. Av denne grunn fant retten ikke å kunne ta hensyn til hennes vitneprov, og da der "ikke findes nøiagtig Bevis i denne Sag at utilbørlighed er skeet," ble Mildrid frifunnet. Ennå en tredje sak irettførte Anders Eriksen ved tinget desember 1717. Denne var likesom den første rettet mot Ole Nilsen, og hva der klagdes over var at Ole skulle ha brutt ned et gjerde for Anders mellom 143. almeningsveien og hans (formodentlig Anders's) bø. Om denne sak hører en ikke mer enn nettopp disse ord.

Tinget april 1718 hadde Anders stevnt Ole Larsen Berg av Jølster til å høre vitner om, ulovlig skoghugst. Vitnene var Jens Chrispinussen og Jørgen Andersen Grimeland. Da Ole Berg ikke møtte, ble saken utsatt, og siden hører en ikke mer til den.

Til marstinget 1719 hadde Anders Eriksen atter stevnt naboen Ole Nilsen, denne gang fordi Ole skulle ha hogd i hans skog, Denne sak vil jeg meddele seinere i en annen forbindelse. Derimot vil jeg her referere en sak som Ole Nilsen anla mot Anders.

Til julitinget 1719 hadde Ole Nilsen stevnt Anders Eriksen, fordi han skulle ha ligget i "Mordsti" for Oles kone, Mildrid. Nils Olsen møtte i retten for foreldrene og førte som vitne Sjur Brunen som forklarte følgende: "Engang i vår da han var på Grimeland for å gjerde for Ole Nilsen, var Anders's smaler kommet inn på Oles bø. Mildrid ville jage dem hen i gjelen (geilen?), og da hun jagde dem fram mot en stor stein på hennes egen bø, lå Anders der med et (186.) stykke av en staur i hånden, sprang opp og reiste hogg, men enten det var til Mildrid eller til smalen visste Sjur ikke. Sjur så dog at Anders sjøl jagde smalen hen i gjelen. Deretter kom han med en kjepp i hånden hen til Mildrid og talte til henne, men hva det, hørte Sjur ikke. At Anders enten truet Mildrid eller gjorde noe utilbørlig hverken så eller hørte Sjur noe til. Sjur tilføyde at da Mildrid ville til å jage smalen, ropte hun på Anders at han skulle komme etter dem. Deretter ble Brita Olsdatter der var til huse hos Ole Nilsen, ført som vitne. Hun forklarte at Mildrid hadde bedt henne være med å jage Anders's smaler av bøen, da hun var bange for at Anders ville slå henne. Da de kom hen til Anders, slo han en staur sønder på en stein og sa: "Kommer du der, din tyv. Dersom Du jager mine sauer, skal jeg perse(peise?) deg med denne." Til saken svarte Anders Eriksen at han intet ondt hadde gjort, og han var villig til å sverje på at 144. han intet ondt hadde ment. - På desembertinget 1719 pådømtes saken. Birkedommeren fant det ikke bevist at Anders hadde ligget i Mordsti for Mildrid. Etter Sjur Brunens prov var intet utilbørlig ord eller gjerning forøvd av Anders. Og om det var sant, at Anders hadde kalt og truet således som Brita Olsen hadde forklart, kunne dette dog ikke tydes derhen at han hadde ligget i Mordsti. Birkedommeren kunne overhodet ikke se at Anders i ringeste måte hadde gjort noe ondt. Han frifant derfor Anders for Ole Nilsens tiltale,

men påla denne siste for utilbørlig og ubevislig beskyldning å bøte 2 rdlr. til herskapet og å betale Anders omkostninger med 16 skilling.

Til tinget mars 1720 hadde Anders Eriksen Grimeland stevnt ^(187.) sin granne, Nils Olsen Grimeland for trugselsord. Margrethe Arnesdatter vitnet at sist vår etter "sædetiden" (altså 1719) hadde hun hørt at Nils kalte Anders "Smøg" og lovt å ta hans "Hovedtænder" (så står der, kanskje skal det leses Hovedtænna (eller hauetenna på Førsk det er hovedhuden). På det følgende ting ble det forklart av Sjur Sjursen Tjønneland som ikke hørte under birket, men frivillig avgav møte for birkedommeren at han for 1½ år siden hadde hørt at der falt ord mellom partene, og at Nils sa til Anders: "Ja, ja, denne kveldsøkt skal du vel betale, jeg skal vel tõe halsløkken på deg. Nils fremholdt i retten at vitnene ikke var overensstemmende, og at Margrethe Arnesdatter, som hadde vitnet mot ham i en annen sak, var befunnen ustadig og hadde sagt snart ett, snart et annet, så hun ei burde stå til troende. Birkedommeren fant også at vitnet ikke stemte overens, og da saken timed er så gammel "bliver den av ingen Værdi"

Til tinget juli 1720 hadde Anders Eriksen stevnt Nils Olsen Grimeland, fordi Nils ulovlig skulle ha hogd i hans skog og skjelt ham for "Marrebjørn" og skogtyv. Peder Jensen Grimeland og Jørgen Andersen Grimeland, der var stevnt som vitner, møtte ikke, og da saken atter ble behandlet på tinget i november, beklaget Anders Eriksen at det ene vitnet, Jørgen Andersen var som en vanvittig der ei vil 145 møte i noen rett og intet eier å betale med om bot blir ham pålagt. "Efter dette, som Almuen bevidnede at være sandt, kunde ei videre ved Sagen gjøres."

(188.) Til samme ting juli 1720 hadde Nils Olsen Grimeland stevnt Anders Eriksen, fordi han skulle ha sagt at Nils "for op og ned mellem Hjelle og Kvamme(?). Vitnene Peder og Jørgen Grimeland - de samme som i foregående sak - møtte ikke, og da saken atter foretokes på tinget i november, ble det tilføyd tingboken: "Denne Sag er af samme Beskaffenhed som den nærmest foregående." Vi har i den siste sak den sedvanlige foreteelse at når en mann ble stevnt, skulle han straks finne på et eller annet til å stevne igjen for. Av vitnene var Peder Jensen bygselmann på Grimelandslie, lnr. 107 og 108 og sønn av Jens Olsen. Jørgen Andersen hadde ikke noe bruk. Han er formodentlig den Jørgen Andersen Pladsen som døde 74 år gammel 1732.

Ved novembertinget 1720 vilde Ole Andersen Grimeland for retten ha behandlet en sak mot Anders Eriksen, fordi Anders skulle ha slått høy på hans jord. Da Anders benektet å være stevnt for sådan sak, og Ole ikke kunne vevise stevneområdet, tilføyde birkedommeren i tingboken at saken ei kunne antakes til utførelse.

Til samme november høsting 1720 hadde Ole Nilsen Grimeland stevnt Anders Eriksen, fordi denne skulle ha beskyldt Ole for å ha fratatt han 8 staurstrom høy. Ole førte som vitne Jens Olsen Grimelandslie og hans sønn Peder Jensen der forklarte: De hørte i sommer Anders si til Ole: "Det hø, Du tog fra mig, hvorledes skal det være med det ? Ole spurte: "Lægger du mig det til ?" Anders svarte: "Ja, jeg mener det, når jeg ikke får det igjen med Skikkelighed." Da sa Ole: "Så er det på den Måde som jeg havde stjålet det."

(189.) Såvidt jeg forstår den uklare protokolltilførsel, fremstilte Anders Eriksen saken således: Ole eller hans folk hadde hengt noe av Oles høy opp i Anders's hes, og dette høy hadde så Anders's folk tatt inn i den tro at det hørte Anders til. Seinere hadde 146. Ole eller hans folk tatt høy igjen av en hes (Skjønt det ikke sees må vel Anders's mening ha vært at Ole eller hans folk hadde tatt mer høy igjen enn Ole hadde mistet, for kun i det tilfelle kunne han med noen rimelighet kreve Ole for høy). Anders fikk saken utsatt og førte på marstinget 1721 ti vitner. Brite Jensdatter Grimelandslie forklarte at hun sist sommer i slåttén sammen med et annet kvinnemenneske hadde hesjet for Anders. De hadde hesjet en hes full med Anders's høy, men da det skulle tas inn, var 7 staurstrom borttatt. Hvem som hadde tatt høyet, visste hun ikke. Marthe Jakobsdatter (visstnok den samme som nevntes side 141 og som hadde til huse hos Ole Nilsen) forklarte at hun tillike med en liten gutt hadde bragt noe høy bort til Anders's hes, og at Ole Nilsens kone hadde hengt det der tett ved noe høy som Anders fra før hadde hengende i hesen og "var kun 1½ Størsrom tomt imellen." Hva nytte Anders hadde av dette siste vitne, forstår jeg ikke, men Anders mente at det av vitnesbyrdene kjennelig fremgikk at Ole Nilsen var skyldig og at han ved ed burde fralegge seg siktelsen. På spørsmål av retten, om Anders med sin ed ville bekrefte at Ole hadde tatt høyet, svarte han, at enten hadde Ole tatt det eller hans folk. Ole Nilsen derimot mente at Anders fikk bevise sin beskyldning eller også lide derfor. I dommen uttales at det nok kan formodes at der er blitt frastjålet Anders høy, men den mistanke han har til Ole og hans folk, kan ikke rettferdiggjøre hans siktelse medmindre der føres bevis, hvilket (190.) ikke er skjedd. Ole Nilsen ble derfor frikjent for siktelsen og Anders ble tilpliktet å betale Ole to mark i omkostninger og å bøte 2 lodd sølv for den utilbørlige beskyldning. I denne sak er det atskillig uklarhet i flere henseender, men den illustrerer dog som de andre saker det dårlige naboforhold og partenes prosesslyst.

Ennå en sak mellom de samme parter ble irettført på tinget november 1720. Ole Nilsen hadde stevnt Anders Eriksen, fordi han skulle ha sagt at Ole var årsak til at hans beist var drept. Anders mente 147. at sjøl om han hadde sagt dette, var det ikke noe å gjøre prosess av. Ole førte Mads Rotenes og Sander eller Alexander Erdal som vitner og de forklarte følgende: Sist sommer var de på Grimeland for å skifte jord, hva det dog ikke ble noe av med.

Herunder falt talen på en brøstfeldig "Gjel" (geil), som Anders mente at Ole burde holde, men som det etter Oles mening pålåg Anders å holde istand. Etter Mads Rotenes skulle Anders da ha sagt: "Du er årsag til at mine Bæster er dræbt," men Sander Erdal gjengav Anders's ytring således: "Jeg har lidt stor Modgang på mine Kreaturer, det er han stor årsag til, thi det kommer deraf at jeg ei nyder mine Gjeler og Garer skikkelig." Ole mente at denne beskyldning var utilbørlig og straffbar. Anders derimot mente at han ikke hadde fortalt seg så grovt at det var fornødent å stevne ham derfor. Da saken atter ble behandlet på tinget mars 1721, henholdt Anders seg til hva han før hadde sagt, og tilføyde at når buråken er uferdig, kan det ofte være årsak til besters (191.) ulykke, men "han søgte ei Ole for sin Modgang som skeet til denne Tid." Birkedommerens avgjørelse var sådan: Da Anders ikke søker sin granne Ole for den vanlykke han har hatt, så er den tale av ingen verdi "at det kommer deraf, at jeg nyder ei mine Gjeler og Garer skikkelig." Etter sådan forklaring, og da Ole ei søkes for noen sak, kan han dermed være fornøgd og prosessen på begge sider oppheves.

Jeg forlater nå Anders Eriksen for en stund å gå tilbake til vår gamle bekjente Jens Olsen Grimelandslie, hvorom før er fortalt gjentatte ganger. Han og hans prosesser spiller en betydelig rolle i birkedommerens tingbok for årene 1717-1721.

Ved birketinget på Nøstdal desember 1717 påberoptes en utsatt sak som Lisbeth i Sjøahola, enke etter Villum Berntsen Rosendal, hadde anlagt mot Jens Olsen. Hva saken gjaldt får en ikke vite. Det heter i tingboken kun at ingen av partene møtte, og at det derfor intet kunne gjøres. Seinere hører en ikke mer til den. 148.

Til desembertinget 1718 hadde Nils Olsen Grimeland stevnt Jens Olsen for slagsmål. Nils oppgav som vitne Anders Eriksen Grimeland og Mari i tjeneste eller i hus hos Markus Gram i Sjøahola. Jens møtte og nektet, men vitnene møtte ikke, og saken utsattes. Da saken på maitinget 1719 atter skulle foretaks, møtte ingen av partene. Nå hvilte saken i mer enn halvannet år like til novembertinget 1720, men da hadde birkelensmannen Ole Monsen Rotenes (se 3. bind, s.15) etter ordre av birkefogden, eller som han også kalles, forvalteren, oppfrisket saken ved å innstevne partene. Slagsmålsbøter var inntekt for birkeeeierne, og det lå i deres interesse at slagsmålssaker

(192.) ikke gikk i stå. Nils Olsen ble spurt hvorfor han hadde latt saken falle, og til det svarte han, at vitnet Mari som tjente hos Markus Gram, og som ikke hørte birket til, var uvillig til å møte for birkeretten, og at det var ham for kostbart å få henne avhørt for sorenskriveren. Med vitnet Anders Eriksen alene kunne han ikke være tjent med. Saken utsattes atter og behandledes påny på marstinget 1721. Jens Olsen oppgaves å være syk, og Mari møtte fremdeles ikke. Endelig behandledes saken for siste gang på julitinget 1721. Mari uteble

fremdeles, men lot melde at hun ikke visste om noe slagsmål. Jens Olsen ble da frikjent, "da Sagen er gammel og ubevislig."

Ved julitinget 1719 møtte Jens etter ordre fra birkefogden for Tosten Gjerland i en sak som denne hadde anlagt mot sin sønn. Til julitinget 1720 hadde Jens på hr. Samuel Findes vegne stevnt Ole Kirketeig for gjeld, 5 rdlr. Når en så tillike erindrer at Jens da han bodde på Bruket, var legdsman (se s.58) synes det av dette å fremgå at han har hatt en del forretningsdyktighet, og at man ikke har hatt noen mistillit til hans ærlighet og pålitelighet.

Til høsttinget desember 1719 på Rotenes hadde Jens Olsen konflikter med sin nabo, Jens Chrispinussen, og med dennes sønn, Elling Jensen Kråkenes, og derav avfødtes flere prosesser.

Til marstinget 1720 stevnte Jens Olsen (ved sin sønn Peder) 149. Elling Kråkenes for slagsmål. Rasmus Jonstad vitnet: På siste (193.) høstting på Rotenes kom han inn i lensmannens ildhus og så da at Gunder Kringlen holdt Jens Olsen (åpenbart for å hindre slagsmål) og hørte Jens be Gunder slippe ham. Da Gunnar hadde sluppet, sa Elling til ham: "Djævelen skal fare i Dig. Du sier at min Moder har stjålet hvide Bukker." Jens var beskjenkt. Et annet vitne, Peder Larsen Veien forklarte: "Inde i Lensmandens Ildhus faldt det Ord mellem Jens og Elling. Blandt andet sagde Elling: "Djævelen skal fare i dig Jens Lien" og dermed rente de sammen. Jens snublet og falt overende. De var begge drukne. Saken utsattes, og da den på tinget i juli atter foretokes, tilførte birkedommeren a "da Elling Kråkenes er død og ei kan svare for sig, kan Sagen ei videre ageres."

I anledning den samme begivenhet hadde Elling Kråkenes til tinget mars 1720 stevnt Jens Olsen "forat have reist Hug til ham og slået ham overende og for uhøflige Ord. Jens møtte ikke, og det ble gitt ham lovdag til næste ting. Ved dette ting møtte ikke vitnene, og saken utsattes påny. Elling var da død, og det må ha vært hans far som foranlediget utsettelsen. Ved tinget november 1720 foretokes saken atter, og nå møtte Jens Chrispinussen for sin avdøde sønn. Han var, sa han "forårsaget at tale på Sagen, at hans Søn uden Vanære kan ligge i sin Grav." Gunder Kringlen og Daniel Gundersen Kringlen forklarte: Ved høsttinget i desember 1719 hørte de inne i Mads Rotenes's stue Jens Olsen si til Elling: "Gak hjem til Moder Din og gnag på de hvide Bukkeben og de hvide Gjedebeben, de stjal oppe i Lifjeldet fra Elling Østenstad." Både Elling og Jens var drukne. Da disse vitner var avhørt, tilbød Jens Olsen ed på at han ikke mintes det ringeste av dette, og dersom det er skjedd, har hans drukkenskap forvoldt det. Jens Chrispinussen mente at slike grove ærerørige ord bør (194.) straffes og ikke må komme hans kone (Gislaug Ellingsdatter) som ennå lever, eller hans avdøde sønn til skade på navn og rykte. Birkedommeren fant at ihvorvel Jens Olsen likesom Elling Kråkenes hadde vært 150.

drukne, så hadde dog Elling og hans etterlevende far hatt årsak å påtale saken. Avdøde og hans mor frikjentes for Jens Olsens ubesindige drukkenskaps beskyldning, og Jens Olsen bør betale Jens Chrispinussen 10 mark 12 skilling i omkostninger. Iøvrig kjennes Jens Olsen etter lovb. 6-21-1 sakesløs hjem igjen. Om slagsmålet førtes det i denne sak ingen vitner, men det må ha vært det samme slagsmål hvorom det ble vitnet i den foregående sak og som forfalt i ildhuset hos lensmannen.

Ennå en tredje sak avfødtes av Jens Olsens drukkenskap på tinget desember 1719 på Rotenes. Denne sak der likesom de to forrige iretteførtes på marstinget 1720, var påstevnt av Jens Chrispinussen i anledning av at Jens Olsen "havde beegnet ham med usømmelige ord." Jens Olsen møtte ikke og gaves lovdag til neste ting. På det følgende ting i juli vitnet Lars Fengestad: Under høsttinget 1719 på Rotenes kom Jens Olsen inn i tingstuen og sa: "Elling Kråkenes er en stor mann, han har slått mig, men jeg skal betale ham for dette arbeide." Hertil svarte Jens Chrispinussen: "Det må ei være, det," og så sa Jens Olsen: "End de hvide og sorte Bukkene som er tagne nederst i Lifjeldet hans Elling Østenstad?" Da Jens Chrispinussen spurte: "Hvem gjorde det ?" svarte Jens Olsen: "Ved ei Du og Djævelen det, ikke ved jeg det. Har ikke Du været spurgt efter det, ikke har jeg, og ikke har jeg gjort hvide eller sorte Skindhuer deraf." For å føre et vitne til fikk Jens Chrispinussen saken utsatt til tinget (195.) november. Her gjorde Jens Olsen avbigt. Han erklærte at han på høsttinget 1719 "uden Døre havde drukket formeget." Skulde han da have uttalt sig således, som Lars Fengestad hadde vidnet, var det skjedd av ubesindig drukkenskap. Han trodde ikke å ha beskyldt Jens Chrispinussen for noe utilbørlig, såsom han ikke visste noe utilbørlig å påsi ham. Etter denne erklæring frafalt Jens Chrispinussen videre vitneførsel, men påsto seg omkostningene tilkjent med 1 rdlr. og dette ble da Jens Olsen dømt å betale. 151.

Til tinget juli 1720 hadde Jens Olsen stevnt Jens Chrispinussen, fordi dennes hest og kveg skulle ha oppett hans sletter. Gregorius Eriksen Grimelandshaug forklarte som vitne at han av Jens Olsen var anmodet om å besiktige en skade som av hest og andre kreaturer var tilføyd hans sletter, og da Gregorius hadde gjort dette, gikk han til Jens Chrispinussen og gav ham det tilkjenne. Jens Chrispinussen svarte: "Endog mine Kreaturer ei har ædt det, vil jeg allikevel tillægge ham et Markestykke at slå," og et sådant markestykke ble da av Gregorius og Nils Olsen Grimeland utmerket. Bemeldte Nils Olsen Grimeland gav som vitne samme forklaring, men kunne ytterligere opplyse, at det merke som ble satt for markestykket, seinere fantes forandret, så stykket ble 4 favner kortere, og at Jens av den grunn ikke slo det. Birkedommeren bestemte at vitnene nok en gang skulle utmerke Jens Olsen et stykke

engmark så stort at han kunne være fornøgd etter deres første overenskomst. I omkostninger (196.) hadde Jens Chrispinussen å betale 1 mark 8 skilling.

Til høsttinget november 1720 var Jens Olsen stevnt av Bernt Nagel, handelsmann og gjestgiver i Sjøahola, for usømmelige ord og gjerninger, talt og øvd i Nagels hus 17. og 18.juni sistleden. Jens møtte og mente at siktelsene ei skulle kunne bevises. Nils Olsen Grimeland forklarte: En mandag i sommer da han var nede i Førde i likferd, ble han av Jens's datter, Marthe, anmodet om å gå inn i Nagels dagligstue hvor hennes far var, for å få ham heim. Da Nils kom inn i stuen, sa han til Jens at nå fikk han reise heim, hvortil Jens svarte at nå ville han reise. Jens gikk derpå hen til bordet der Nagel med kone og sønn satt og spiste og bad Nagel om en "Snyte." Da Nagel svarte at han ingen snyte hadde å gi ham, sa Jens: "Det får være som det kan, men mine 7 Mark, dem skulde jeg havt, havde ei Lensfogden været, for hans skyld gav jeg det efter, men I havde været lige til at søge Ret og Proces med mig selv" - og til slutt sa han: "Djævelen stå i mig, havde du stået i Rette med mig selv, skulde du 152. ikke svaret mig hver Skilling." Nagel bad nå sin kone ta maten bort, da han ikke fikk fred å spise, hvortil Jens bemerket: "Du skal have Fred at spise for mig." Nagel skjøt til vitne på at han ikke fikk matro. - Da de to vitner uteble, utsattes saken til birketinget mars 1721. For Jens Grimeland møtte nå hans kone, Eli Olsdatter, og hans sønn, Peder Jensen, som forklarte at Jens var "svag i Hovedet" og derfor ikke kunne møte. De bad ydmykt Nagel om unnskyldning for hans (197.) ubesindighet som i drukkensab var skjedd, likesom også lagretten og flere andre gikk i forbønn for ham. Nagel fant hans uskikkelighet så stor at den ei med drukkenskap kunne unnskyldes, men lot likevel for hans fattige kone og barns skyld og etter andre godtfolks mekling saken falle, dog at det tilkjentes ham omkostningene. Disse bestemtes til 1 rdlr.

Til samme ting november 1720 var Jens Olsen stevnt av Jens Chrispinussen, fordi han skulle ha sagt: "Sidder Du der, Du gamle Lyger og løgnagtige Hund?" Jens Olsen møtte og erklærte at han ikke visste av å ha sagt noe sådant. På det følgende ting mars 1721 forklarte Rognald Bruland: Under ting sist sommer på Rotenes satt vitnet og Jens Chrispinussen inne i ei bu under lensmannens loft, der det ble solgt øl. Jens Olsen kom i beskjenkt tilstand inn i bua til dem og sa til Jens Chrispinussen: "Sidder Du her Din gamle Lyger og Din gamle Hund?" Peder Bruland, som samtidig hadde vært inne i bua, forklarte: Jens Olsen kom inn til dem og sa til Jens Chrispinussen: "Sidder Du her Din gamle Lyger," og da Jens Chrispinussen straks gikk ut av bua, fulgte Jens Olsen etter ham ut på tunet sigende: - "og Din løgnagtige Hund." Peder Jensen møtte for faren på dette ting og forklarte at han (faren) var syk. På tinget juli 1721, da saken ble behandlet for tredje gang, påstod Jens Chrispinussen at Jens Olsen enten skulle bevise sin skammelige tiltale eller lide derfor etter loven. For Jens Olsen møtte

også denne gang sønnen, Peder Jensen, som sa at hans far ei var god for å møte, men han beviste 153 ikke at hans far hadde forfall og heller ikke at han hadde noen fullmakt fra ham. Birkefogden påstod Jens Olsen ansett etter loven. (198.) Birkedommeren fant at Jens Olsen ihvorvel han hadde vært beskjenkt da han uttalte ordene, ikke kunne kjennes sakesløs, da han ikke hadde gjort sin granne noen "Erklæring." Ordene ble derfor mortifiserende og Jens ilagt en bot til herskapet, stor 4 lodd sølv og pålagt å betale omkostningene med 1 rdlr.

Fremdeles til samme ting november 1720 hadde Jens Olsen, som jeg vil kalle Jens den yngre, stevnt Jens Chrispinussen, som jeg vil kalle Jens den eldre, for en engstikke som var flyttet ham til skade. Jens d. e. spurte om Jens d. y. ville sikte ham herfor. I så fall ville han svare, i motsatt fall ikke. Jens d. y. svarte: Stiken er flyttet, men han beskyldte ikke Jens d. e, derfor. Han ville føre vitner, men birkedommeren uttalte at sådant ikke kunne tilstedes, før den som det pågjaldt var stevnt.

Fremdeles til dette ting 1720 hadde Jens d.e. stevnt Jens d.y., fordi han skulle ha slått over merket. Nils Olsen Grimeland forklarte: For 3 ukers tid siden kom Jens Olsens tøs, Kari, til ham og bad ham komme derut, og da han var kommet derut, gikk han tillikemed Hans Andersen Bruket og Ananias Pedersen indre Haugen i overvær av Jens d.e. hen og beså noen merker mellom partene. Blant annet spurte gamle Jens etsteds: "hvi slår du her ?" hvortil Jens d. y. svarte: "Jeg slår ei anderledes end Du selv har vist mig." På et annet sted sa unge Jens til Hans Bruket: "Er denne Reinen som den var, da Du skiltes ved den?" og dertil svarte Hans at der nå er mer aker (199.) enn der var da han drog herfra, og hva der er mer nå enn der var da, tilkommer gamle Jens. På flere steder ble det av gamle Jens påstått at unge Jens hadde slått inn på ham, men unge Jens svarte alltid: "Jeg har ei slået anderledes end Du har vist mig." På det følgende ting mars 1721 fremstilte gamle Jens Gregorius Eriksen Grimelandshaug som vitne, men han hadde ingen opplysninger å gi. 154. Birkedommeren henviste saken til åstedet.

Ennå en sak mellom de to Jens'er i Grimelandslie ble iretteført ved det samme ting november 1720. Det var atter en injuriersak. Jens d. e. hadde stevnt Jens d. y. for å ha skjelt ham. "et løgnagtig Best og en uagtende Hund." Unge Jens nektet, men Nils Olsen Grimeland vitnet at han sist sommer hadde hørt unge Jens si til gamle Jens: "Du lyger dette som alt andet, jeg agter Hunden min mere end jeg agter Dig." På det følgende ting mars 1721 forklarte Gregorius Eriksen Grimelandshaug seg likesom Nils Grimeland, og tilføyde at unge Jens hadde skumpet og skudd gamle Jens med aksler, kne og albuer. For unge Jens fikk sønnen Peder Jensen saken utsatt til tinget juli 1721. Unge Jens møtte ikke ved dette ting, likesålidt som noe forfall bevistes. Gamle Jens derimot møtte og forlangte "Frifindelsesdom for unge Jens's onde Tiltale," og forvalteren eller birkefogden påstod ham ilagt bot. Birkedommeren uttalte at sakgivelsen ikke stemte overens med de to vitners enstemmige

forklaring, men kjente allikevel unge Jens's av vitnene gjengitte ord utilbørlige. "Thi bliver Citanten for Indstevntes onde Ord ubehindret i alle Måder. I Bøder til Hærskabet betaler Indstevnte 4 Lod Sølv og i Sagsomkostninger til Citanten 7 Mark."

På tinget mars 1721 ble det ikke - merkelig nok – iretteført (200.) noen ny sak vedkommende Grimelandsmennene, men kun behandledes noen sådanne som var utsatt fra tidligere ting. Men dette var kun en tilfeldig pause, for til tinget juli 1721, hvorunder gamle Jens satt i lagretten, hadde han tilstevnt ikke mindre enn 4 nye saker mot unge Jens:

1. For usømmelige ord siste høstting, hvorom Sander Erdal og Gunder Olsen Erdal kunne være vitner.
2. For ulovlig skoghugst, hvorom Tollef og Gunder Tjønneland kunne være vitner.
3. For at unge Jens hadde kalt ham kjeltring og brukt flere usømmelige ord mot ham og hans kone, hva Gregorius Grimelandshaug, Guri 155. Bendixdatter Berg og Sjur Tjønneland kunne bevitne, og
4. For gjeld, idet gamle Jens en gang hadde lånt unge Jens 1 rdlr. og konen 3 mark og ved to andre leiligheter 12 skilling og 4 skilling som unge Jens skulle kjøpe øl for nede i Sjøahola. På den annen side hadde unge Jens til dette samme ting ved sønnen Peder Jensen stevnt gamle Jens for ulovlig hogst i felles skog, hvorom Kari Gundersdatter Fluge og Elias Jensen Grimeland skulle kunne vitne. Samtlige disse fem saker ble utsatt, og da vi ikke har birkedommerens tingbok for de siste måneder av 1721 og for de påfølgende år, får en ikke vite noe om sakenes utfall. Hadde såsant tingbøkene eksistert, er jeg forvisset om at vi ennå mange ganger hadde fått høre om Grimelandsmennene.

Vi kjenner dog også fra det tidsrom tingbøkene mangler en sak mellom de to Jens'er - nemlig fra lagmannsprotokollene. Saken gjaldt et slagsmål, visstnok det voldsomste som de hadde hatt med hverandre (201.) , og var blitt pådømt av birkedommeren, Jens Christensen den 23.mars 1724 med det resultat at begge parter var ilagt bøter. Begge var misfornøgd med dommen, og den ble derfor fra begge sider innbragt for lagtinget. Her ble den behandlet første gang 14.september 1724 og ble så utsatt til lagtinget 10.januar 1725. Begge parter møtte ved bergenske prokuratorer, og gamle Jens's prokurator møtte tillike for birkedommeren. Gamle Jens's prokurator forklarte at hans part hadde gjort anstalt til å oppta et tingsvitne, men at han på grunn av det stormende vær som man da noen tid hadde hatt, var blitt hindret fra å komme til byen. Han fikk derfor saken utsatt til den 20.januar og begjærte da for å få det før nevnte tingsvitne opptatt ny utsettelse til neste lagting. Unge Jens's prokurator protesterte mot ytterligere utsettelse, da de vitner gamle Jens ville ha ført under tingsvitnet - nemlig hans egen sønn og tjener - kunne ha vært ført tidligere. Lagmannen gav denne protest medhold og påla gamle Jens's prokurator straks å fremme saken fra sin side.

Gamle Jens's prokurator 156. het Barth, unge Jens's, Fürstenberg, og disse vekslet nå noen replikker. Barth mente at det var av hjemtingets aksjon fremgikk at gamle Jens ikke hadde gitt årsak til noe klammeri, men at han av sin motpart var angrepet og overveldet, så han måtte forsvare seg om han ville berge livet. Han kunne derfor ikke felles til slagsmålsbøter, men påstodes frifunnen og tilkjent saksomkostninger. Fürstenberg derimot påstod at den sanne sammenheng var den at unge Jens uten noen dertil gitt årsak var blitt overfalt og ynkelig slått av gamle Jens. At unge Jens på grunn av overfallet trakk sin kniv var for (202.) å verje seg, om han fremdeles skulle bli overfalt, men han gjorde ikke noen skade med kniven. Fürstenberg ventet derfor at unge Jens ble fritatt for ilagte bøter, at gamle Jens ble tilkjent høyere straff enn av birkedommeren bestemt, og at han tilpliktet å betale saksomkostninger. Barth uttalte dertil at da det ikke ved hjemmetinget var blitt omstendelig opplyst hvem som gav årsak til konflikten, så tilbød gamle Jens ved sin ed å bekrefte at han ikke hadde gitt sin motpart anledning til klammeri, og at han heller ikke var den første angriper, men alene måtte forsvare seg. Hans part var en "fredsommelig og rolig Mand," men hans motpart derimot "klammeriagtig og urolig." Dette hadde også birkedommeren, forklarte Barth, omstendelig erklært i sitt innlegg, og ingen visste bedre beskjed herom enn birkedommeren som kjente begge parter etter eldre prosesser. Hertil svarte Fürstenberg at når birkedommeren kaller unge Jens urolig mann, så viser han blot derved "sin Passion i denne Sag". Dermed ble saken opptatt til dom.

At birkedommeren betegner unge Jens som "Klammeragtig og urolig" var sikkert ikke ubeføyd. Derimot er det overraskende at han skildrer gamle Jens som fredsommelig og rolig. Man får nok det inntrykk at gamle Jens var den beste av de to, men at han skulle fortjene tilleggsordet fredsommelig, ville man neppe slutte av de prosesser (203.) han førte. Imidlertid, Birkedommeren kjente både ham og hans motpart 157. personlig, og hans dom om dem bør en ikke overse.

Lagmannen pådømte saken den 5.februar i overvær av begge prokuratorar og av gamle Jens som altså nå var kommet til byen. Av dommen får man nærmere opplysning om sammenhengen, og jeg skal derfor gjengi dens innhold. Lagmannen betegner partene som Jens Olsen og Jens Chrispinussen, men jeg kaller dem for korthets skyld unge Jens og gamle Jens.

I lagmannsdommen sies:

”At unge Jens har slaaet og udførmet (overfaldt) gamle Jens er bevist ved to for Underretten førte Vidner, Else Andersdatter og Martha Jensdatters endelige Forklaring. Begge disse Vidner har nemlig samstemmig sagt, at da de hørte unge Jens raabe, sprang de hen til ham og fandt ham liggende paa Marken og gamle Jens var over ham, hvorhos

sidstnævntes Søn Elias stod ved hans Hoved med en Stutorvljaa i Haanden. Videre har disse Vidner forklaret, at de samme Tid saa at unge Jens havde 6 Saar i sit Hoved, og at han maatte kjøres hjem til sit Hus, fordi han ei selv kunde gaa. Dette sidste er ogsaa bevidnet af Jens Ramstad og Ole Andersen der tillige har forklaret at de fandt ingen Jens liggende på Veien ved Agerreinen og hørte ham beklage sig over den Skade gamle Jens havde tilføjet ham. Vel har gamle Jens anført, at han først blev angrebet af unge Jens og at denne efterat de var kommet fra hinanden, har villet have fat på ham og trukket sin kniv med ham. (204.) men gamle Jens har ikke i nogen Maade bevist at han av unge Jens er bleven overfaldt eller udførmet, thi Eli Andersdatter og Marthe Jensdatter har vel forklaret, at unge Jens, efterat gamle Jens havde sluppet ham, trak sin Kniv, men de siger tillige, at han strax gjemte den uden enten at true eller gjøre nogen Skade dermed, ligesom og at han vel nærmede sig til gamle Jens, men ikke som de saa slog ham. Idermere er av Vidnerne forklaret, at da unge Jens, fordi han ei selv kunde gaa, blev aget hjem, lod gamle Jens 158 sig forlyde med disse Ord "at nu har han faaet det som han vil, og nu skulde han og tregte(?)", hvormed gamle Jens såameget desmere har gjort sig i Sagen skyldig og strafskyldig. Thi dømmes for Ret at som det med to overensstemmende Vidner er bevist at gamle Jens med Hug og Slag har tilføjet unge Jens 6 Slag i hans Hoved, saa bør bemeldte gamle Jens at bøde efter Lovens 6-7-2 for hvert tre gange tre Lod Sølv som er tilsammen 27 rdl hvoraf efter Lovens 1-22-4 en Trediedel tilkommer unge Jens. Og da unge Jens ikke er overbevist om at have begaaet noget Overfald eller nogen Udførmelse mod gamle Jens, saa bliver han og herved frifunden for de ham af Birkedommeren urettelig idømte Bøder. ” --

Således forandres den indstevnte birkedommers Dom. I Prosesomkostninger har gamle Jens til unge Jens at betale 10 rdlr. (205.) Alt forskrevne at utrede og betale 6 Uger hernæst efter under Adfærd efter Loven.

(Riksdaleren den gang inneholdt 2 lodd, ca 30 g rent sølv, og var delt i 6 mark a 16 skilling. Boten: 6 slag eller hull i hodet a 3 x 3 lodd = 54 lodd sølv. 54 lodd : 2 lodd = 27 ganger. Altså 27 rdlr. O.Tj.)

Etter folkelisten av 1701 var gamle Jens født 1671. Jens Chrispinussen var altså da det sist omtalte slagsmål fant sted, en mann på over 70 år. Han må trass sin alder hatt gode legemskrefter når han innlot seg i batalje med sin 20 år yngre nabo. I all fall må han ha hatt mot og tillit til sine krefter. Jeg har forøvrig vanskelig for å tro at gamle Jens uten foranledning skulle ha angrepet unge Jens. Hadde lagmannen tillatt opptagelse av tingsvitne, ville en kanskje fått rede på det. Om lagmannes dom ble innbragt for høyere rett, er meg ubekjent.

Flere saker mellom de to Jens'er enn jeg nå har referert vet jeg ikke om. Men birkedommerens tingbok for 1717-1721 har ennå noen andre saker som Jens Chrispinussen er part i. 159.

Således hadde Jens Chrispinussen til tinget på Rotenes desember 1719 stevnt Ole Nilsen Grimeland, fordi denne sist bededag inne i gjestgiverens hus i Sjøahola skulle ha skudd til ham og bedt ham, gå djævelen i vold, og dessuten sagt: "- om Djævelen var i Dig, skal Du ei komme til Grimeland imorgen." Ole Nilsen nektet. Ved neste ting førte Jens som vitne Lars Jonsen Furebø, som forklarte at sist bededag etter prekenen, var sognets prester inne hos gjestgiveren i Sjøahola, og at Ole der skudde Jens - dog ikke omkull - og i det samme sa: "Gak Fanden ivold fra mig." Det annet vinet var Peder ^(206.) Jensen Grimelandslien, sønn av Jens Olsen. Han hadde hørt Ole si til Jens, som sto ham noe nær: "Gak fra mig i Guds Navn," og da Jens dertil svarte: "Er jeg ikke en ærlig Mand, må jeg ikke stå.?" Ole møtte ikke under vitneførselen, men til neste ting møtte han og mente at han ikke hadde forsett seg. Men birkefogden påstod ham mulktert, og da birkedommeren fant at Ole utilbørlig hadde tiltalt sin granne ved å be ham gå fanden i vold, dømte han ham til å bøte til herskapet 5 lodd sølv og å betale Jens omkostninger med 5 mark. Om den trussel Ole skulle ha kommet med, hører man intet.

Til marstinget 1720 stevnte Jens Chrispinussen Nils Olsen Grimeland, fordi denne skulle ha kalt ham en skjelm. Nils mente at det ei skulle bevises. Ole oppgav som vitner Anne Andersdatter Grimeland og Gjertrud Thorkildsdatter Undersvoren (= Underheien, nå Heien) og fikk saken utsatt til neste ting. Da saken her ble behandlet, måtte Jens innrømme at saken var over 1 år gammel. "Thi kunde Retten ei tillade Vidner at føres." Dermed falt saken bort.

Til samme marsting 1720 hadde Jens Chrispinussen stevnt Ole Nilsen Grimeland for to bukker og et bukkekje. "Bukkene," heter det i tingboken, "skal Ole have stjaalet og Kiddet skal han have taget til Foder og faaet Føderløn 1 Mark 8 Skilling af Jens's Moder salig Anne Tostensdatter, eiede det, men nu faar Jens hverken Kiddet eller 160. Foderlønnen igjen." Innstevnte møtte ikke og gaves lovdag. Ved neste ting i juli møtte han og benektet fordringen. Birkedommeren uttalte ^(207.) te at der ingen beviser er ført, og da det nå er over 20 år siden tyvsdom overgikk Ole, måtte han etter loven være sakesløs. "Thi frikjendes Ole Grimeland for denne Tiltale." - Jeg kan ikke tenke meg at Jens Chrispinussen har ventet å oppnå noe ved å rippe opp i den gamle tyvsaken. Han kan neppe ha hatt annen hensikt enn å sjikanere sin motpart.

Til tinget juli 1720 hadde Jens Chrispinussen stevnt Nils Olsen Grimeland, fordi denne på tinget i vår i retten skulle ha skjelt ham for løgner. Nils svarte hertil at da Jens urettelig hadde beskyldt ham for at han hadde en stav fra ham, hadde han sagt til Jens: "Det

skal være usandfærdig og Løgn, til Du beviser det." Jens mente at ordene var utilbørlige og straffværdige, og Nils bad om forlatelse. Birkefogden påstod Nils innstevnt, og birkedommeren dømte ham etter lovb. 1-12-1 og 3 til for uskikkelighet for retten og for æresfornermelse mot Jens å bøte 3 lodd sølv(!) og 4 lodd sølv(!).

Av de nå seinest refererte saker ser en at det ikke alene var med sin aller nærmeste nabo Jens Olsen Grimelandslie at Jens Chrispinussen hadde tretter med, men at han også stod på krigsfot med beboerne av Grimeland, l.nr. 112, Ole Nilsen og Nils Olsen, hvilken siste iøvrigt ble trolovet og siden gift med Jens Olsens datter, Marthe. Oppsitteren på Grimeland, l.nr. 110 og 111, Anders Eriksen var gift med Jens Chrispinussens datter, Anne, og mellom denne og svigersønnen kan der ikke sees å ha vært noen uenighet eller prosess i disse år.

Jens Chrispinussen hadde en sønn ved navn Elling Jensen Kråkenes (208.). Om dennes prosess med Jens Olsen Grimelandslie er det fortalt foran, side 148 o.f. Nå skal jeg gjengi noen saker mellom Elling og Nils Olsen Grimeland.

Til sommertinget på Nøstdal juli 1719 var Elling stevnt av Nils Olsen Grimeland for å ha kalt ham tyv og horevasker (*Se foran om Nils's 161. forhold til klokkerdatteren på Furebø og det noe seine ekteskap med Marte Lien, og en vil da forstå hentydningen som ligger i den ekle betegnelse Elling utstyrer Nils med. O.Tj.*). Da Elling ikke møtte, gaves lovdag. På det følgende ting førte Nils som vitne Sjur Brunen som forklarte: Sommeren 1719 var Elling på Grimeland og bygde på en flor, Det hendte da at Nils med sin mor drev kreaturene mot sit tun, og at Anders Eriksen Grimeland og Elling drev "Kreaturene på den anden Side," - hva vel skal bety til en annen kant eller i en annen retning. Elling kastet da en naver og en øks fra seg på marken og sa til Nils: "Har Du Hug til at prøve nogen, da prøv mig," hvortil Nils svarte: "Har Du noget at tale mig til, da tal med Skjellighed." Deretter hørte vitnet Elling si: "Tag anmarken din af Bøen, Din Horevasker og Din Tyv, til Du beviser hvad din Moder og Du har lagt mig til." At det forut for Ellings oppfordring til Nils om å prøve ham var vekslet replikker mellom dem, synes mig klart, men om det forteller Sjur Brunen oss intet. - Da Sjur hadde avgitt sin forklaring, fremstilte Nils som vitne sin huskvinne Brita Olsdatter, men mot det protesterte Jens Chrispinussen på sønnens vegne, idet han mente at hun ikke kunne antas, da man hadde andre upartiske vitner. Som sådanne nevnte han Marthe Andersdatter, Marthe Jakobsdatter og Anne Andersdatter. Saken utsattes og foretokes atter på tinget mars 1720. Her fremstilte Jens Chrispinussen på sønnens vegne som (vitne) Marte Arnesdatter, der kun hadde å si at hun ikke hadde hørt Elling skjelle Nils. (209.) men vel omvendt Nils å skjelle Elling. Det annet vitne som Jens Chrispinussen fremstilte, Marthe Jakobsdatter, sa at hun ikke var tilstede da ord først falt mellom Elling og Nils. Det tredje vitne som Jens Chrispinussen

tinget forut hadde påberopt seg, Anne Andersdatter, hører en ikke mer om. Mor til Anders Eriksen Grimeland het så (se side 141), og det er vel henne det handles om. Derimot fikk Nils Grimeland nå avhørt Brita Oladatter, som på forrige ting var blitt tilbakevist. Brita forklarte: Våren eller sommeren 1719 i 162. gjerdsla for ham så hun at Elling kastet en naver og en øks fra seg, og hørte ham å tilby Nils å komme, hvortil Nils svarte: "Har Du noget at tale mig til, da tal med Skikkelighed." Videre hørte hun Elling si: "Tag Anmarken Din af Bøen Din Tyv og Horevasker." På begjæring av Jens Chrispinussen ble saken ennå en gang utsatt, og da den så for tredje gang ble behandlet ved julitinget 1720 på Rotenes, var Elling Kråkenes nylig forut omkommet ved drukning. Nils Grimeland ønsket dom til sin befrielse, og da det ingen var som antok seg Ellings sak, avsa birkedommeren sådan dom: "Av provene erfares at Elling med unyttige ord har "indvældet" sig på Nils Grimeland, og der er intet bevis ført for beskyldningen, at Nils skal være horevasker og tyv. "Thi frikjendes Nils Grimeland for Elling Kraakenes's Tiltale på ærligt Navn og Rygte og bør Ellings Bo svare Omkostningene 5 mark 8 Skilling, men da Elling er død før han fik Sagen udført, bliver han for Bøder fri."

Naturligvis skulle der i denn anledning fra innstevntes side gjøres et mottrekk. Det var likesom det hørte til i den slags saker. Jens Chrispinussen stevnte således på sønnen Ellings vegne Nils ^(210.) Olsen Grimeland til tinget mars 1720 i anledning av at Nils skulle ha sagt: "Jeg har ikke gjort Ternen hendes Pernille i Nøstdal med Barn som Du har gjort." Det kan ikke være tvil om at det her gjelder samme skjelleri som i den foregående sak. Margrethe Arnesdatter forklarte: I vår eller sommer etter våronne (altså 1719) hørte hun Nils si til Elling: "Jeg har ikke gjort Ternen hennes Pernille Nøstdal med Barn, som Du har gjort. Gak altså på Bygaden igjen som Du har gjort før, og tag Jenter hjem," hvortil Elling svarte: "Du skal være en tyv, til Du besviser." Et annet vitne, Marthe Jakobsdatter, hadde ved anledningen hørt Nils Grimeland skyte Sjur Brunen og Britt Olsdatter til vitne, men hva det var han skjøt til vitne på, hørte hun ikke. Men etter dette hørte hun Brita Olsdatter si til Elling: "Nu siger jeg likesom Du har sagt, når jeg kommer for den gode 163. Øvrighed," hvortil Elling svarte: "Ja, gjør saa," Nils sa da: "Ja, gak nu Elling, jeg har faaet saameget, jeg begjærer ei mere. Du skal have lige for denne Kveldsøkt." Det tredje vitne som Jens Chrispinussen ville ha ført, Anne Andersdatter Grimeland møtte ikke, og saken utsattes. Da den på tinget i juli atter skulle behandles, var Elling som sagt død, og da ingen tok seg av hans sak, erklærte birkedommeren "Sagen død og magtesløs, og Omkostningerne opheves på alle Sider."

Elling hadde som vi ser, kun oppdrevet ett vitne til støtte for sitt søksmål, nemlig Marthe, eller som hun også kalles Margrethe Arnesdatter. Hennes vitnesbyrd faller naturligvis ikke i Nils ^(211.) Grimelands smak, og han påstod at hun ikke burde stå til troende,

da hun utenfor retten hadde uttalt seg anderledes enn hun hadde vitnet. Dette skulle, påstod Nils Grimeland, kunne opplyses av Sjur Brunen, Brita Olsdatter Grimeland og Martha Jakobsdatter Grimeland - de samme personer som hadde overvært skjelleriene. Da imidlertid Ellings søksmål formedelst hans død ble hevet, gjorde Nils Grimeland intet videre for å avkrefte det for ham ugunstige vitnesbyrd.

I den tingboken fra 1717-1721 hvorfra disse mange utdrag er gjort, finnes også to saker, anlagt mot Ole Nilsen Grimeland, som jeg kortelig skal omtale.

Den ene var antatt ved marstinget 1720 av Markvard Jørgensen Tjønneland og gjaldt et gjeldskrav stort 9 rdlr. 4 mk. 10 skill. Størsteparten av beløpet avgjorde Ole Nilsen godvillig under sakens gang, så det kun stod igjen 3 rdlr. 2 mark, men denne rest ville han ikke betale. Han hadde nemlig etter Markwards begjæring kjøpt en kvern i Bergen til ham for dette beløp og ført den heim, hvor den var blitt opplagt på Markus Grams brygge i Sjøahola. Markvard påstod imidlertid at kvernen ikke var god, og at han ikke ville motta den, men enden på saken ble at Ole Grimeland ble frifunnet og hos Markvard tilkjent omkostninger 4 mark, idet birkedommeren fant godtgjort 164. at Markvard hadde overlatt kvernen sin. Saken er referert i 3. bind, side 256 og dette bind side 15.

Den andre saken var anlagt ved tinget juli 1720 av presteenken Inger Bugge, fordi Ole Grimeland skulle ha tatt alm i hennes skog på Slåtten. Et vitne var Erik Eriksen Hjelle, men hans prov ^(212.) påstod Ole Grimeland, at der ikke kunne tas hensyn til, da han var bror av Oles avindsmann, Anders Eriksen Grimeland. Saken så ikke riktig hyggelig ut for Ole, og den ble forlikt. Saken vil en finne referert under Hjelle.

Jeg har tellet de nye saker som ved de tre ting 1720 ble anlagt av eller mot Grimelandsmenn og funnet at tallet av sådanne nye saker var ved tinget i mars 9, til tinget i juli og ved tinget i november 9, ialt i et år 23 nye saker, På hvert av disse ting ble tillike behandlet eldre utsatte saker, og en skjønner således at Grimelandsmennene la beslag på en stor porsjon av tingets og rettens tid. Det var dog ikke alle Grimelands-mennene som var så prosesslystne. Oppsittere på Innstehaugen, lnr. 104, og på Pladsen later til å ha vært fredelige folk, og bygselmennene på Grimelandshaugen, lnr. 106, Gregorius Eriksen, hører en heller ikke synderlig til. Det varvde to Jens'er i Grimelandslie og mennene på de bruk som vi nå kaller Grimeland, lnr. 110, 111 og 112, Anders Eriksen, Ole Nilsen og dennes sønn, Nils Olsen, som var de stridbare elementer, og Ole Nilsens kone, Mildrid Odjersdatter synes å ha vært av samme art. Av de nevnte oppsittere synes Ole Nilsen og Jens Olsen de som på meg har gjort det minst gunstige inntrykk. Det fantes samtidig i Førde folk som drev det som en sport å føre prosesser og på den måte holde styrkeprøve i juridisk kløkt, men desuaktet synes ha stått på en tålelig

(213.) god fot med hverandre. Men når prosessene ble så mange som mellom

Grimelandsmennene vi nå har stiftet bekjennskap med, og når disse naboer så stadig påførte hverandre fortredeligheter og fremfor alt pengeutgifter, synes det meg umulig annet enn at må ha ført til 165. bitterhet, uvennskap, ja vel endog hat, og at disse følelser har kommet tilsyne i det daglige liv. Somt før fortalt var en datter av Jens Olsen gift med Nils Olsen og en datter av Jens Chrispinussen gift med Anders Eriksen, og forholdet mellom de to naboer på Grimelandslie har vel også hatt innflytelse på forholdet mellom deres svigersønner, de to nevnte naboer på Grimeland. Det kan overhodet ikke ha vært hyggelige forhold på Grimeland og Grimelandslie i den tid vi her har beskjetiget oss med.

Jeg vil ennå ikke forlate disse stridbare Grimelandsmennene før jeg har meddelt noen åstedssaker som man får beskjed om i de gamle lagtingsprotokoller.

Av disse protokollene ser en at der 13. oktober 1711 (for hvilket år en ikke har birkedommerens tingbok) av birkedommeren Jens Christensen og lagrettemenn ble behandlet en åstedssak mellom Ole Nilsen Grimeland, Inr. 112, og Erik Gregoriussen Grimeland, Anders Eriksens far og formann på Inr. 110 og 111. Ved denne ble grensen mellom skogteigene for deres bruk bestemt og utmerket, som det synes i henhold til en noe eldre overenskomst.

Noen år etter ble det dog trette om skogen. Man leser nemlig i birkedommerens tingbok at Anders Eriksen til tinget mars 1719 (214.) hadde stevnt Ole Nilsen, fordi han enten sjøl eller ved sine folk ulovlig skulle ha hogd i Anders's skog. Da Ole ikke møtte, gaves lov-dag. Ved neste ting, juli 1717 førte Anders som vitne Anders Steffensen Tjønneland som forklarte følgende: Sist vinter etter jul hadde han og Gunnar Tjønneland etter anmodning av Anders Grimeland i Ole Nilsens overvær besikket noen trær som var hogd i Anders's skog. De fant 31 bjørke-trær hogd, og over stubbene var der av menneskehender skuflet sne. De fant vei fra hogststedet gjennom Ole Nilsens skog og atter (videre) gjennom Anders's skog inntil allfarveien. De fulgte veien til Grimelandstunet, og der så de bjørkeskog å være heimkjørt. Gunder Tjønneland gav samme forklaring. Nils Olsen Grimeland, som ved 166. dette ting møtte for faren, erklærte på farens vegne at trærne var hogd i hans egen skog. Saken ble utsatt for at Ole Nilsen personlig kunne møte i retten. Ved tinget desember 1719 møtte begge parter personlig. Ole Grimeland henholdt seg til hva hans sønn før hadde uttalt og anførte derhos at vitnene da de kom heim fra tinget skulle ha bekjent at de for kontrapartens skyld ikke fikk vitne deres sannhet. Som vitne på denne Tjønnelandsmennenes bekjennelse fremstilte han Jens Olsen og Brita Olsdatter Grimeland, men birkedommeren fant ikke å kunne avhøre disse vitner, da Tjønnelandsmennene som ikke hørte under birket, ikke var stevnt. Ole Grimeland fikk påny saken utsatt. Da den så for siste gang ble behandlet på tinget juli 1720, spurte (215.)

birkedommeren om han hadde noe å fremkomme med som kunne avkrefte vitnesbyrdene. Hertil svarte han nei, men tilbød "Benegtighedsed", som ble bevilget. Han avla da ed på at han aldri hadde hogd den skog hvorfor han beskyltes, ikke heller gitt noen lov dertil eller vært medvitende deri. Etter dette - såheter det i tingboken - har Anders Grimeland tapt saken og bør betale Ole Omkostningene, 2 mark 8 skilling. Ole Grimelands forhold i denne sak er besynderlig. Han hadde i følge med vitnene sett hvor de hogde trær hadde stått, og erklærte fra først av at de hadde stått i hans egen skog. Man skulle etter dette ha trodd at han vedkjente seg hogsten, men i sakens siste sesjon avlegger han ed på at hogsten ikke er forøvd av ham eller med hans vitende.

Før den seinest omtalte sak var tilendebragt, begjærte Ole Grimeland hos forvalteren over Svanøgodset, eller som han også kalles birkefogden utskiftning med naboen, Anders Eriksen, så vel av skogen som av innmarken. Den daværende birkefogd, Hans Jansen Rue, var ny i stillingen og kjente ikke til at der eksisterte noe eldre skogskifte mellom brukene. Han gav under 13.april 1720 birkelensmannen Ole Monsen Rotenes ordre til med to menn å utføre det begjærte skifte. Lensmannen tok Mads Rotenes og Alexander Erdal med seg og utførte 167. forretningen. Det var under et møte i anledning denne utskiftning at Anders uttalte at han ikke "nød sine Gjeler og Garer" hvorved han pådrog seg et injuriesøksmål. Herom er fortalt side 146 og 147. (216.) Vad denne forretning ble også innmarken utskiftet, og da begge bruk hadde samme skyld, nemlig 2 pund 3 mark, utførte mennene skiftet således at begge bruk i enhver henseende, både med hensyn til skog, åker og eng, etter deres skjønn ble like gode. Man ser av det påfølgende at de bl.a. tilla Ole et stykke mark som Anders hadde hatt.

Anders Eriksen var ikke fornøgd med denne utskiftning og tilstevnte en åstedssak som avsluttedes ved dom av birkedommeren og lagretten den 20.juni 1721. Denne åstedssak finnes ikke i birkedommerens tingbok, skjønt denne går så langt som til juli 1721, og den kjennes kun av (fra) Lagtingsprotokollen. Av denne ser man at birkedommeren og lagretten har kassert lensmannens og hans to menns utskiftning, og man kan forstå at kravet på skifte av innmarken er blitt ansett som ubillig.

Kjernen i tvisten var om der skulle skiftes etter skylden eller etter hva hvert bruks oppsitter fra før av hadde hatt. Det første ble forlangt av Ole Nilsen, som mente at hans bruk var ringere enn Anders's, skjøt av like skyld, og således hadde lensmannen og hans menn oppfattet sitt hverv. Anders Eriksen derimot mente, at det hans formann og han sjøl hadde hatt og brukt, måtte han få beholde, og i det var det ved dommen av 30.juni 1721 gitt ham medhold.

Ole Nilsen var ikke fornøgd med bemeldte dom av 30. juni 1721 og bragte den inn for lagmannen, og da saken måtte behandles på åstet, ble retten satt på Grimeland i Ole Nilsen

hus den ^(217.) 3.oktober 1721. Retten administrertes av lagmann Nils Knag (seinere adlet under navnet Knagenhjelm) med 8 av birkefogden oppnevnte lagrettemenn, av hvilke kun en, nemlig Ole Bergsen Erdal, var fra Førde sogn. Det var ikke noen hverdagsbegivenhet å ha lagmannen i bygden, og det har visselig - foruten de innvarslete personer - innfunnet seg 168. atskillige av nysgjerrige, så der var folksomt i Ole Nilsens hus og på hans tun.

Med Ole Nilsen møtte prokurator Nils Jakobsen Rentz, som før hadde vært fullmektig hos birkefogden, og fremla ankestevning, den påankte dom av 30.juni 1721, Ole Nilsens nye bygselbrev av 28.desember 1720 og birkefogdens befaling av 13.april 1720 til lensmannen om med to menn å utføre utskiftningen. Han henholdt seg til denne utskiftning der var inntatt i birkefogdens domsakt, og påstod den stadfestet, men birkefogdens dom tilsidesatt. Han bad jorden tatt i øyesyn etter de forrige merker og forventet at Anders Eriksen ble pålagt å avstå det stykke mark som lensmannen og de to menn hadde tillagt Ole Nilsen og tilpliktet å betale saksomkostningene.

Med Anders Eriksen møtte Lars Walter på Hafstad, som fremla kontrastevning, åstedssaken om skogskiftet av 13.oktober 1711 og Anders Eriksens bygselbrev av 13.april 1714. Anders Eriksen mente at lensmannen og de to menns forretning, der ved dommen av 1721 var kullkastet, var lovstridig og ganske uetterrettelig. Han antok at han etter sitt bygselbrevs innhold måtte nyte all den herlighet ^(218.) som fra gammel tid har tilligget hans bruk og som hans formann før ham hadde nytt, og påstod seg hos Ole Nilsen tilkjent saksomkostninger.

Rentz påstod fremdeles riktig skifte og deling. Hvert bruk skattet og skylder 2 pd. 3 mk., men der er ulike delt.

Anders Eriksen svarte at når han på sitt bruk "havde lagt sin Flid og Venskabelighed til sin Fordel og Nytte, skulde han formene at Ole i hans Sved og Arbeide ikke kunde blive delagtig." Skulle Ole finne å være "misholden" med sitt bygselbruk, kunde han påtalt dette i Anders's formanns tid eller da Anders fikk sitt bygselbruk. Han henholdt seg til dette og til dommen av 1721.

Birkefogden, Jens Christensen, og hans 6 meddomsmenn henholdt seg til dommen som de forventet stadfestet og påstod seg tilkjent 169. erstatning for unødig stevnemål og tidsspille.

Birkefogden Hans Jansen Rue forklarte at da han 13.april 1720 utferdiget ordre til lensmannen om det av Ole Grimeland begjærte skog- og jordskifte, var han uvitende om at der tidlegere var holdt noe skifte mellom disse to leilendinger. Han antok at retten ville påse at der ikke vederfares hans herskaps leilendinger annet enn hva rett og billig var.

Lensmannen Ole Rotenes og hans to menn mente at de ikke i noen måte hadde fornærmet noen av partene. De hadde etter beste skjønn skiftet deres skog, åker og eng, at hver kunne ha å nyte like meget etter deres bruk, skatter og landskyld. (219.)

Anders Eriksen tilbød med tilstedeværende vitner å utvise hvorledes skogen for noen og tyve år siden var blitt delt mellom hans formann, hans salig far Erik Grimeland, og hans granne, Nils Olsen etter birkedommerens og lagrettemenns forretning og dom av 13.oktober 1711. Skogen der var delt i 6 teiger, ble deretter befaret.

Begge parter ble spurt om heimejorden, åker og eng, noensinne var blitt skiftet og delt ved rettens middel, og til det svarte de at før denne trette begynte, visste de ikke av noe jordbytte, men hver hadde brukt som hans formann hadde brukt. Dog hadde bygselmenn stedse klagd over at den ene var fornærmet av den andre.

Lagmannen påla lagrettemennene å etterse markene på heimejorden og hva enhver har brukt, og da dagen var forløpen, ble den videre behandling utsatt til neste dag.

Den følgende dag, 4.oktober, fortsatte forhandlingene og "formedelst Godtfolks Mellemlhandling lod Parterne sig bekvemme til en billig Forening." Først blev skogen delt i to deler, hvorav Anders Eriksen fikk den søndre og Ole Nilsen den nordre part, og merker oppsatt. Jeg skal nevne en del av merkepunktene: Jølstreledet etter den nordre vei opp til en liten bjørk, hvor der sattes en stein med to vitner, derfra opp i en haug kallet Maar-Gildren, videre opp over 170. Skuestølen, oppover Tonningsmyren og opp i en hammer ved Jølstremerket. Oreskogen og den i samme værende einerskog skulle være felles til vedlikehold av gjerder om heimejorden. Dessuten ble det utmerket et skogstykke der skulle være felles og tjene til (220.) vedlikehold av gjerder om stølskviene. - Deretter tok man under behandling heimejorden innengjerds. "Øyene utenfor Groven" ble delt i 4 teiger, hvorav Anders skulle ha den 1.ste og den 3.dje, Ole den 2.dre og den 4.de eller ytterste. Av navn på lokalitetene forekommer: Storelven, Almenningsveien, Jakob-Skåren og Tver-Elven. - Deretter bad Ole Nilsen om at et lite stykke jord straks sønnafor hans hus måtte bli tillagt hans bruk mot at Anders fikk vederlag i hans beste eng. Anders ville ikke gå inn på det, men da birkefogden og lagretten fant Oles begjæring rimelig, og ubyttet ville det forekomme fortræd og uenighet mellom partene, bestemte retten at bytte skulle skje, hvorefter de stykker som ble byttet, beskrevet og utmerket. Hva iøvrig heimejordens åker og eng angikk, skulle hver av partene beholde hva de tidligere hadde hatt og brukt. Partene bad om "at Stikkene mellem deres Ager og Eng måtte eftersees, forbedres og opsættes hvilket blev bevilget av Lagretten forrettet." Endelig ble det prosedyre om saksomkostningene. Rentz påstod på Ole Grimelands vegne at denne og Anders skulle dele omkostningene. Walter derimot mente at Ole burde erstatte Anders omkostningene ikke alene for denne rett men også for underretten. Birkedommeren

og hans meddomsmenn forventet erstatning for deres reise og tidsspille, da deres dom ikke er blitt underkjent. Lagmannen oppgjorde en beregning over sitt eget, lagtingskriverens, lagrettenenes og lensmannens tilkommende, der beløp seg til 27 rdlr. 1 mk. Lagmannens hitreise hadde medtatt 4 dager, forretningen 2 dager og heimresen ble ansatt ti 3 dager. Deretter ble (221.) saken kjent og avsagt: "Som Sagen ved Forlig er sluttet, så bør samme Forlig ved Magt at stande og ingen av Parterne sig derimod forgripe at gjøre hinanden nogen Indpas eller Fornærmelse enten i 171. Skovmarker eller Hjemmejord av Ager og Eng under vederbørlig Straf men holde sig samme Forening i alle Måder efterrettelig. Angående Omkostningerne i Sagen som Ole Grimeland har reist, da formedelst den Mislighed som i den har været, betaler Ole efter Birkedommerens Dom, hvad deraf ei allerede erlagt er, og for denne Åstedsforretning 27 Rdlr. 1 Mk., men Omkostningerne Parterne imellem for denne Rett ophæves på begge Sider."

Det varte ikke lenge før Anders Eriksen og Ole Nilsen atter kom i trette og prosess. Også denne nye prosess kjennes kun fra lagtingsprotokollen, og når man ikke har underrettsprosedyren eller partenes innlegg for lagtinget, er det ikke gjørlig å trenge til bunn i saken. Såvidt jeg kan forstå er saken følgende:

"Den 31. august 1721 - altså ikke fullt et år etter Lagmannens Besøk på Grimeland - ble det av Birkedommeren holdt en Åstedsforretning på gården, og derunder må være foretatt et nytt Skogskifte, hvorved der gjordes Forandringer eller Modifikationer i hvad Lagretten 4. Oktober 1721 havde bestemt. Den dette nye Skogskifte holdt Ole sig - efter Anders's Påstand - ikke efterrettelig, idet han avvirkede i Skog som han havde fraskiftet sig. Anders Anlagde så Sag mod Ole ved Birkeretten. Denne Sag der endte med Dom af 27. Juli 1723, gik Ole imod, idet Birkedommeren ilagde ham Erstatning for at have hugget og flaaet Næver i Anders's Skov og desuden - fordi han trods (222.) Forbud havde bortført det avvirkede - feldte ham som Ransmand efter lovb. 6-15-15 til at bøde 3 Mark og til at betale Igjæld og Tvigjæld (d.v.s. Værdien av det tagne og derti sammes dobbelte Værdi). Dommen må være avsagt af Birkedommeren alene, da der ingensteds tales om Lagrettemænd eller Meddommere, og deraf kan man igjen slutte at Sagen har været anlagt ved Thinget og ikke som Aastedssag."

Denne dom av 27. juli 1723 innanket Ole Nilsen for lagtinget i Bergen, hvor den ble behandlet 15-20. januar 1727. For Ole møtte nå som forrige gang Nils Rentz, som fremla ankestevning, underrettsakt, 172. innlegg og lagmannsdommen av 3. og 4. oktober 1721. Likeledes fremlagdes innlegg fra birkedommeren og fra Anders Eriksen, der også lot anwise "den påberåbte Forretning af Birkedommeren af 31. august 1722" og til slutt fremla Rentz to innlegg som svar på Birkedommerens og Anders Eriksens. Lagmannen betenkte seg ikke lenge og avsa sin dom samme dag saken sist ble behandlet, nemlig 20. januar. Dommens

innhold er sådan: "Etter Anders Eriksens Paastand skal han og Ole Grimeland ved en Extraret på Grimeland have oprettet et Skifte af deres Skov og Ole dog siden hugget i den Skov, som han havde fraskiftet sig. herom findes dog ikke nogen lovlige og fuldkommen Oplysning i Akten og Ole paastaar, at han ikke med fuld Forstand har indgaaet saadant Skifte. Men hvordan det nu er, saa kan Skovhugsten ikke efter Lovb. 6-15-15 føre til Straf for Ole. Thi for det første er det ikke med Akten eller med nogen fremlagt Forretning bevist at Anders ved Fogden eller to Mænd har gjort Forbud på hvad Ole har hugget eller (223.) at Ole trods Forbudet har fortsat med at hugge eller bortført der huggede. Og for det andet er det ikke bevist at Forbudet er lovligt eller betimeligt forfulgt. Ole kan altså ikke for Forakt af Forbudet som Ransmand fældes til 3 Mark eller tilpligtes at betale Igjæld og Tvigjæld, for hvilket han herved frikjendes. I Akten findes heller ikke nogen fuldstændig Oplysning om eller noget Bevis for at Ole har hugget eller flaaet Næver i Anders's Skov, thi Anders's blotte Sigtelse kan Retten ikke tage god nok uden tilstrækkelig Bevis, allermindst da Ole benægter Sigtelsen og paastaar at han ikke har tilføjet Anders nogen Fornærmelse på hans Skov. Ole frikjendes altsaa også for den Erstatning for Skovhugst og Næverflækning som Birkedommeren har pålagt han. Og for at Parterne ikke skal blive indviklede i vidløftige Proseser og formedels store og unødige omkostninger påføre sig Ruin, saa tilholdes de begge herved at holde efter den Aastedsforretning som af mig den 3. og 4. oktober 1721 er bleven forrettet og sluttet. - Da det ikke kan findes, at Anders har 173. havt Skjel til at reise Sag med Ole for Underretten, og Ole har havt Grund til at paaanke Underretsdommen, så bør Anders til Ole til nogenlunde Erstatning for Procesomkostningerne betale 12 rdlr. og Dommens Løsning, om Ole bekoster saadan - og det 4 Uger herefter under Adfærd efter Loven. Således forandres og underkjendes den indankede Dom."

Når Anders Eriksen så fullstendig tapte sin sak, har det visst hat sin årsak i at den var sett opplyst og prosedert. - Om lagmannsdommen av 4. oktober, som partene ble tilholdt å rette seg etter, forble den endelige bestemmelse for skogdriften mellom de to bruk, skal (224.) jeg ikke kunne si.

I rekken av underrettstingbøker yngre enn 1721 er det som ofte for sagt et hull for sorenskriverens vedkommende til 1740 og for birkedommerens vedkommende til 1742, og i de lagtingsprotokoller jeg hittil har sett, har jeg ikke funnet mer om denne skogtvist.

Samtidig med den nå nettopp refererte sak hadde Ole Nilsen en annen sak verserende først for birketinget og siden for lagtinget. Den var anlagt av Ole Nilsen mot Gregorius Eriksen Grimelandshaugen, lnr. 106, fordi denne i Oles skog skulle ha tatt 15 lass gjerdefang. Gregorius Grimelandshaugen var bror av Anders Eriksen Grimeland. Av birkedommeren var Gregorius under 27. juli 1723 frikjent, men Ole innanket saken for lagtinget i Bergen, hvor

den likesom forrige sak ble behandlet 15. og 20.januar 1724, og hvor Nils Jakobsen Rentz møtte for Ole. Prosedyren for lagtinget var ganske kort. Rentz henholdt seg til lagdommen av 4.oktober 1721, og på Gregoriussen vegne henviste prokurator Fürstenberg til underrettsakten, hvis innhold vi ikke kjenner uten for såvidt at man kan forstå at birkedommeren hadde frifunnet Gregorius. Lagmannen avsa straks - den 20. januar - sin dom der er av følgende innhold:

"Gregorius har, da han af Ole blev sagsøgt for Birkeretten, ikke absolut kunnet benegte eller fragaa, at han jo har hugget 15 Læs 174. Gjerdefang i Oles nordre Skogteig, som ved denne Rets Dom af 3. og 4.oktober 1721 er tilkjent Ole. Det kan ikke befri Gregorius at Ole ikke strax, da gjerningen var skeet, har sagsøgt ham, da det ikke er bevist, at Ole har ladet falle noget af sin Ret og Tiltale.Thi ^(225.) befindes Gregorius for forskrevne 15 Læs Gjerdefang at betale til Ole i Skadegjæld 5 Rdlr. og i Omkostninger 10 Rdlr. samt Dommens Løsning (det vil si hva domsakten kostet) etter Loven. Saaledes frafaldes den indankede Birkedommerens Dom."

((Notat mellom side 173 og 174, av O.Tj.))

Kleb inn i Steen IV, s.174. Fra J. N. S. Dagbok:

"Anno 1689. Olle Hogen i Angedal I Førde giæld Hans stoffue Ildehuus oc Matstoffue gick bort den samme thi off snee oc wand. Oc Han oc Hans Quinde bleff døde aff samme suor oc allt det ander beholde."

Den påberopte legmannsdom av 3. og 4.oktober 1721 gjaldt en tvist mellom Ole og Anders Grimeland og var altså rettsstiftende for dem. Når lagmannen også så den bindende for Gregorius, turde det være tvilsomt om dette var riktig, men når jeg ikke kjenner mer til saken enn ovenfor anført, tør jeg ikke gå i rette med lagmann Knag.

xxx 0 xxx

Jeg skal nå behandle hvert enkelt bruk for seg og følge deres skjebne nedover til vår tid. Jeg betegner dem med de løpenr. de har fått i den eldste trykte matrikkel fra 1838 eller 1839, og jeg følger tallordenen, som det er den særegenhet med at Grimelandsliden har fått lnr. 107, 108 og 109, skjønt de etter regelen skulle komme etter Grimeland, lnr. 110, 111 og 112.

Jeg skal en gang for alle nevne at alt hva der i gammel tid gikk under navnet Grimeland, før reformasjonen tilørte Bergens bispestol, at det fra reformasjonen 1536 til 1662 var krongods, at det fra 1662 var Svanøgods inntil det på grunn av stiftamtskriver Svanenhjelms kassamangel ble solgt ved auksjon 1726.

xxx 0 xxx

(226.) **L.nr. 104, Haugen (i gammel tid også kallet indre Haugen)**

På dette bruk har sannsynligvis den 1612 omtalte Ole indre Houg hørt heime (Se.s.120) og at Gunder som nevnes 1645 -1662, og Ole Gundersen som nevnes 1664-1672 har vært oppsitter her, kan det ikke være synderlig tvil om.

175. Ole Gundersens umiddelbare ettermann har rimeligvis vært Ananias Pedersen. Om ham vet en med visshet at han fikk bygdelbrev på Haugen 9.november 1689, og hans etterkommere har siden hatt gården like til vår tid.

Ananias var fra Botnen. Hans foreldre var Peder Andersen Botnen og Dordi Knutsdatter Kvamen (se s.103) som etter sin første manns død ble gjengift med Thore Jakobsen Botnen. Ananias bli 1684 mulktert for usømmelig forhold for retten og 1687 nevnes han som kreditor i boet etter Peder Olsen Indrebøs kone, Gunhild Johannesdatter - begge ganger under navnet Ananias Botnen. I de urolige årene fra 1717 og fremover, da de to Jens'er i Grimelandslien og mennene på Grimeland lå i stadig kjevl, hører man ikke noe til Ananias. Han bodde jo også et godt stykke borte fra de stridende elementer, og hans nærmeste nabo nedenfor, Anders Pedersen Pladsen, var hans bror. Ved auksjonen 1726 over Svanøgodset fikk Ananias for 24 rdlr, 68 skilling tilslaget på sitt bygselbruk, og under 18.februar 1727 fikk han kongeskjøte på samme. Hva Ananias's kone het og hvor hun var fra, har jeg ikke funnet noe om. Under 13.mars 1734 skjøtte han med sin kones samtykke sitt bruk for 24 rdlr. 68 skilling - altså samme sum som han sjøl hadde gitt - til Rasmus Ananiassen der var hans sønn. Samme års høst døde han, etter ministerialboken 76 år gammel. Foruten sønnen Rasmus hadde Ananias mindst tre døtre: Ragnhild ble gift med Jens Pedersen Ramstad, (227.) Brita, døde ugift 1745 og Martha var også ugift og bodde i indre Slåtten. Hun var 50 år i 1745. Etter ministerialboken døde en Anne Olsdatter Haugen 1735 i en alder av 66 år. Måskje har hun vært Ananias Pedersens kone.

Rasmus Ananiassen ble november 1733 trolovet og januar 1734 gift med Kristi Krispinusdatter Stølen, og hans første barn med henne ble døpt mars 1734. Han hadde 1731 fått et uekte barn med Ågot Tollefsdatter Føgle og hadde samme år stått offentlig skrifte i den anledning. - Ved sommertinget juni 1746 fungerte Rasmus som 176. lagrettemann, og til samme ting var han stevnt av sogneprest Myhlenfort "fordi han ikke vilde modtage Skolemesteren for at oplære sine Børn i Gudsfrygt." Sakan fortjener å refereres også av den grunn at den gir et lite innblikk i skolevesenets daværende ordning. Medhjelper Ole Jonsen Furebø vitnet at for 1½ år siden var kapellanen, Nils Lund, hos Rasmus og klagde over at hans barn stod tilbake i deres kristendomskunnskap. Lund hadde samtidig i mange menneskers overvær befalt Rasmus å ta imot Skolemesteren. Sist høst hadde vitnet med to menn etter Myhlenforts ordre vært hos Rasmus og tilsagt ham å anta skolemesteren for at

denne kunne opplære hans barn i "Guds Kundskab," men hverken før eller siden er skolemester antatt. Lars Olsen Furebø vitnet at han for to år siden og desuten sist høst etter Myhlenforts ordre tilbød Rasmus sin tjeneste, likesom han også ellers hadde henvendt seg til ham derom. Rasmus Anførte i retten at han "ikke aldeles havde negtet den paabudne Oplysnings Fuldførelse," men tilstod at han ingen skolemester til hans barns undervisning i gudsfrykt er bleven antagen. Han ble dømt å betale til skolekassen 3 rdlr. 3 mark og til herskapet 2 rdlr. (228.) Under 17.november 1773 skjøtte Rasmus for 44 rdlr. sitt påboende bruk til sønnen, Peder Rasmussen. Han var død før 26.april 1779, for på denne dag holdt hans enke, Kristi Krispinusdatter, fraflytte med sine 7 barn der oppregnes således:

1. Peder Rasmussen Haugen
 2. Ananias Rasmussen Etrelien
 3. Krispinus Rasmussen Ramstad,
 4. Rognald Rasmussen, myndig og hjemme på Haugen
 5. Alet Rasmusdatter, gift med Mads Olsen Ramstad,
 6. Barbro Rasmusdatter, gift med Ingebrigt Asbjørnsen Vie,
 7. Brite Rasmusdatter, gift med Jens Pedersen Lien.
- Boets beholdning var 68 rdlr.

Peder Rasmussen var gift med Brita Ellingdatter og døde 177. desember 1800 i en alder av 66 år. Under 31.oktober 1806 solgte hans enke, førnevnte Brita, gården for 175 rdlr. til sin eneste sønn, Rasmus Pedersen, der samme dag utstedte et dokument, hvoretter hans mor skulle styre gården sålenge hun ville. Rasmus Pedersen var født 1782, ble 1806 gift med Synneve Eriksdatter Erdal og døde 60 år gammel 1842.

Under 27.oktober 1842 solgte Rasmus Pedersens enke, nyss nevnte Synneve, gården for 300 spdlr. til sønnen, Peder Rasmussen, der igjen under 10.april 1874 likeledes for 300 spdlr til sin sønn, den nåværende eier Rasmus Pedersen.

Etter dette har siden 1689, altså over 200 år, sønn etter far sittet på Haugen, Inr. 104, fra 1689 til 1726 som bygselmann, men siden som sjøleiere.

(229.) **L.nr.105. Pladsen**

Rasmus Pladsen har jeg funnet nevnt 1603-1615 og Anders Pladsen i årene 1635-1645, og Anders Rasmussen som jeg holder for identisk med Anders Pladsen, nevnes like til 1662. Disse to er rimeligvis far og sønn. I årene 1657-1662 nevnes Anders Rasmussen og Anders Pedersen ved siden av hverandre, og jeg skulle holde det for sannsynlig at den førstnevnte er den sistnevntes svigerfar og at de har brukt Pladsen i fellesskap. Anders Pedersen nevnes like til 1701 og var da 70 år gammel. Han var eldste sønn av Peder Andersen Botnen (Se side 103-104) og halvbror av sin nabo Ananias Pedersen Haugen der var født i deres fars annet ekteskap. På folkelisten av 1701 nevnes ved siden av Anders Pedersen, 70 år, Rasmus Andersen, som det sies om at han var 48 år gammel og hadde vært

soldat. Denne Rasmus holder jeg for en sønn av Anders Pedersen. For tidens og alderens skyld kunne han nok være sønn av Anders Rasmussen, der ennå 1662 var i live, men hadde han det vært, ville vi rimeligvis funnet 178 ham som bygselmann på gården for 1701 og før han var så gammel som 48 år.

Rasmus Andersens bygselbrev på Pladsen er av 9.oktober 1701. Da gården juli 1726 ble solgt ved auksjon, fikk han tilslag for 45 rdlr. 74 skilling. Penger til innkjøpet var forskottet ham av Inger Bugge, enke etter Førdepresten Peder Hanning, og i kongeskjøtet til, som er datert 26.desember 1735, sies det uttrykkelig at det var Inger Bugge som 17.juni 1727 hadde innbetalt kjøpasummen til stiftamtstuen. Rasmus hadde iøvrig ligget i sin grav en god stund da kongeskjøtet til ham ble utferdiget. Jeg finner nemlig i ministerialboken (230.) at Rasmus Andersen Pladsen i en alder av 81 år ble begravd juni 1732. Samtidig ble også begravd Anders og Gunder Rasmussønner Pladsen, henholdsvis 19 og 17 år gamle, og disse to har saktens vært hans sønner.

Rasmus Andersens enke, Marte Borgersdatter - visstnok den Marthe Pladsen som etter ministerialboken døde 1739 i en alder av 62 år - solgte under 13.desember 1737 gården til Inger Bugge, salig Hannings som hun ikke på annen måte så seg utvei til å betale. Inger Bugge eide deretter gården til sin død, 1749, og så tilfalt den sønnen, Jølsterpresten, Ole Hanning.

Som bruker av Pladsen oppføres i fogdens kassabøker for 1735 Anton Kolbensen. Anton var fra Flugekvam, og sommeren 1734 trolovet med Borni Rasmusdatter Pladsen - sikkerlig en datter av Rasmus Andersen og Marthe Borgersdatter. Anton døde 1749 etterlatende tre døtre : Anne, Salmøi og Marthe, henholdsvis 16,12 og 3 år gamle, som skiftet etter ham viser. Boets beholdning var 63 rdlr. Den 10.juni 1750 holdt Borni Rasmusdatter "formedelst Svaghed" frabytte med sine tre døtre. Borni døde 46 år gammel 1753. (*Lenger nede noterer Steen noe han har funnet i ministerialboken om Anton Kolbeinsen og Borni. Han gjør oppmerksom på at notisen er kommet på feil plass. Derfor har jeg flyttet den opp. O.Tj.*) Den lyder slik: "1751, 9.de Søndag efter Trefoldighed 179 begravedes Salmøy Pladsen, som med hendes Forældre har været længe beheftet med et sært og ubekjendt Accidents (d.e. Tilfælde) hvorved (231.) dette Barns hele Ansigt med Nese, Øine og Mund var fortæret, saa intet kunde sees uden idel Skurv, hun døde i samme Elendighed efter 10 Aars Kors."

Ved skjøte datert Ålhus prestegard 14.april 1750 solgte Jølsterpresten Ole Hanning gården, som her kalles indre Grimeland for 69 rdlr. 2 mark til Ole Rasmussen, der samme måned ble gift med Marthe Larsdatter Kvaal. Ole kalles i ministerialboken der vielsen er notert, Ole Rasmussen Pladsen, og man skulle da tro at han hørte heime der på (231.) gården, og at han var sønn av Rasmus Andersen og Marthe Borgersdatter. Etter folkelisten av 1701

hadde Rasmus Andersen da heime hos seg en toårig sønn ved navn Ole, men det kan neppe ha vært den Ole som 1750 fikk skjøte på gården. Denne sistnevnte Ole var nemlig ennå i live 1792 og skulle altså hvis han var identisk med den i 1699 fødte Ole ha oppnådd en alder av minst 93 år, hva visstnok ikke er umulig, men dog lite sannsynlig. Rimeligere er det å tenke seg at Rasmus Andersen har hatt en yngre sønn som han også har kalt Ole. Ole Rasmussen var eier av gården over 40 år og solgte den ved skjøte av 8.november 1792 for 80 rdlr. til sin sønn Lars Olsen, der samtidig utstedte kårbrev til foreldrene. Lars hadde en eldre bror, Karl Olsen, som ved dokument - likeledes datert 8.november 1792 - overdrog ham sin odelsrett for 40 rdlr. Hverken i ministerialbøkene eller i skifteprotokollene har jeg funnet noen opplysning om når Ole Rasmussen døde. Derimot er hans kone, Marthe Larsdatters død notert i ministerialboken, der sier at hun ble begravd 1805 i en alder av 76 år.

(232.) Lars Olsen fikk som sagt 1792 skjøte av sin far på gården. Han ble høsten 1793 gift med Ågot Steffensdatter Tjønneland. Den 7.november 1794 gav han sin nyss nevnte eldste bror, Karl Olsen, feste på en plass innengjerds mot en årlig avgift av 3 mark 16 skilling, og således at Karls barn etter ham skulle være berettiget til 180 fremfor noen annen å bygsle og bebo samme. Det sies i dokumentet at Karl eide husene på Pladsen. I 1830 solgte Lars Olsen for 200 spdrl, gården til Elling Andersen, der var gift med hans fosterdatter, Anne Marie Ellingsdatter. Når Lars døde, vet jeg ikke, men hans kone, Ågot, døde 69 år gammel 1832.

Under 7.juni 1855 solgte skifteretten i Elling Andersens bo gården til hans sønn, Ole Ellingsen, for 350 spdrl. og kår til enken i overensstemmelse mellom far og sønn opprettet kjøpekontrakt, og under 24.oktober 1885 solgte Ole Ellingsen til sin sønn, Lars Olsen, for 2600 kroner.

xxx 0 xxx

(233.) **Lnr. 106, Grimeland, også kallet Grimelandshaugen.**

Foran, side 120, har jeg uttalt som en formening at den Tollef som nevnes årene 1603-1626 har vært bygselmann på dette bruk. Årene 1635 til 1672 nevnes en Ole som jeg likeledes har antatt boende på Grimelandshaugen. Etter Findes folkeliste av 1664 var den der nevnte Ole født 1604, og det er således intet til hinder for at Ole fra 1635 og Ole fra 1672 er en og samme mann. Tvilsommere, men dog ikke umulig er det, at at den Ole Ellingsen Haugen som nevnes 1691-1694, fremdeles er den samme Ole som vi hadde på gården 1635, men i så fall må han ha oppnådd en alder av ca 90 år (Se side 132). Sikkert er det at Ole Ellingsen bodde på Grimelandshaugen cg 1694 avløst av Gregorius Eriksen, for i dennes bygselbrev der er datert 13.april 1694, sies det uttrykkelig, at den halve laup i Haugen som han fikk bygselbrev på, før var brukt av Ole Ellingsen.

Fra Gregorius Eriksens tid befinner vi oss på sikker grunn. Da hans bygselbrev av 13.april 1694 tinglestes, betegnes han som Gregorius Eriksen av Grimeland (Inr. 110 og 111). Begge nevnes på listen av 1701 og oppgis å være henholdsvis 63 og 28 år gammel. Gregorius blir altså en eldre bror av Anders Eriksen på Grimeland, Inr. 110 og 111. Ole Gregoriussens prosesser for birkeretten og lagtinget 181 med Ole Nilsen Grimeland 1723 og 1724 angående skoggrensen, kan en lese foran side 173 og 174. På auksjonen 1726 over Svanenhjelms gods kjøpte han sitt bygselbruk for 21 rdlr. 16 skilling og fikk konge-
(234.) skjøte 18.februar 1727. Hans kone het Gunhild Antoniusdatter. Ifølge ministerialboken døde han 63 år gammel 1735. På skiftet etter ham ble gården utlagt til enken og barna, således at enken fikk 18 mark eller halvparten og barna den andre halvparten. Under 7.oktober 1737 solgte Gunhild til sønnen Erik Gregoriussen, der på skiftet etter faren hadde fått 3 3/11 mark, ikke alene sine 18 mark, men også de andre barnas 14 8/11 mark. Om disse 14 8/11 mark sies det forøvrig i skjøtet at de ennå ikke var innløst av Erik, men så snart han har betalt dem, skulle hele gården være hans eiendom. Av Eriks søsken har jeg leilighetsvis sett nevnt Lars, Anders og Marthe.

En Gregorius ble januar 1739 gift med Kristi Pedersdatter "Angedal" hva her vel betegner Indrebø. Han døde 1764 og etterlot 4 barn; Anders, Marthe, Ålet og Bernt, henholdsvis 22, 20,17 og 9 år gamle. Boets beholdning var 33 rdlr. Da dette skifte holdtes, hadde ikke enkemannen innløst alle sine søskens parter, så at kun godt 1 pund ble tatt til inntekt for boet, og hva boet eide, ble utlagt til en pantekreditor, Anders Bendixen Aasen. Seinere innløste Erik alt sammen, så at han ved sin død 1780, var eier av hele gården.

Erik Gregoriussen hadde ikke så få prosesser. Til vårtinget 1742 var han stevnt av Markvard Rognaldsen Sunde for lånte penger, 3 rdlr. Erik gjorde fra først av innsigelser, da han hadde tjent hos Markvard, og gjorde krav på lønn som han ville ha likvidert. Han inngikk dog straks forlik om å betale, men oppfylte ikke forliket, og ble derfor av Markvards arvinger stevnt til julitinget 1748. Saken synes å være gått istå, men så ble han påny stevnt (235.) november-tinget 1749 og da dømt å betale 3 rdlr. og i omkostninger 2 rdlr, men da der i forliket ikke var nevnt renter, ble han fritatt for å svare sådanne. 182.

Til tinget november 1744 var Erik stevnt av sin mor, Gunhild Antonsen for 4 tønner korn som hadde henstått 4 år. Da Erik lovde å betale, falt saken dermed bort.

Vi har tidligere sett at det 1723 og 1724 mellom Eriks far, Gregorius Grimelandshaugen og naboen Ole Nilsen Grimeland, Inr. 112, hadde vært prosesser ved birkeretten og lagtinget, og at Gregorius ved lagmannsdom av 20.januar 1724 ble tilplikket å betale erstatning for 15 lass gjerdefang hogd i en skogteig som ved lagmannsdom av 3. og 4.oktober 1721, var tilkjent Ole (Se side 173). Denne dom var avsagt i en tvist mellom de to

menn på Grimeland, lnr. 110 og 111, på den ene siden og lnr. 112 på den andre siden. Men lagmannen har ansett den for bevisende eller avgjørende også for Grimelandshaugen, skjønt dette bruk hadde stått utenfor saken. Denne skogtvisten fortsatte også i Erik Gregoriussens tid. Erik ble således stevnt til tinget august 1740. Knut Danielsen, da eier av Grimeland, lnr. 112, for ulovlig skoghugst. Erik påstod at han kun hadde hogd, der hans far sist hadde hogd. Saken utsattes og døde bort. Men noen år etter, nemlig til julitinget 1745 ble han av sin andre nabo, Anne Jensdatter Grimeland, stevnt, fordi han i hennes skog skulle ha hogd grønne trær for dermed å gjerde 90 favner gjerdegard. Anne Jensdatter bodde på Grimeland, ^(236.) lnr. 110 og 111 og var enke etter hans farbror, Anders Eriksen og datter av Jens Krispinussen Grimelandslien der også møtte for henne i retten som hennes lagverje. Erik anførte her likesom i forrige sak, at han ikke hadde hogd anderledes enn hans formann, og mente at der han hadde hogd, var han medeier i skogen. Jens Krispinussen derimot påstod at der var riktig skjel og merke mellom Grimeland og Grimelandshaugen, og for å bevise dette fremla han ved det følgende ting november 1745 lagtingsdommen av oktober 1721. Om denne dom bemerket Erik at den hverken fratok eller tilla ham noe, og han gjentok at han ikke visste av å ha hogd anderledes enn hans formann. Lensmann Mads Rasmussen Nøstdal forklarte at han ikke rettere kunne utfinne enn 183. at trærne var hogd på enkens eiendom, men birkedommeren innlot seg ikke på saken og henviste den til åstedet. Ennå en gang ble skogtvisten mellom Grimelandshaugen og Grimeland bragt for tinget, og nå var det likesom i 1749 Knut Danielsen på Grimeland, lnr. 112, som var klager. Han stevnte Erik til tinget november 1751 for gjeld, 8 mark og for ulovlig skoghugst. Erik erkjente gjelden, men hadde tilgode hos Erik for å ha satt opp en ovn og en kovelem, og dette hans kontrakrav ble av retten anerkjent med 2 mark. Derimot nektet Erik "at have tiltaget sig nogen Ting i andet end fælles Skov, thi han har ikke hugget noget på Stæder, hvorom Knuts Domme omformelder." ^(237.) Knut fremstilte tre vitner Steffen Tollefsen Tjønneland hadde sett 59 bjørketrær i Knuts teig. Ole Markvardsen Tjønneland kjente også til hogsten, men visste ikke enten teigen tilhørte Knut eller ikke. Det tredje vitne, Sjur Brunen, var drukken, så hans vitnesbyrd ikke kunne mottages. Også Erik førte vitner. Ole Olsen Slåtten og Odjer Andersen Ekeland forklarte at de forleden år hadde påhørt en samtale på Kvaal mellom sakens Parter. Erik hadde tiltalt Knut, fordi denne hadde tatt næver i den omtvistede skog, og Knut hadde svart: Synes du at jeg har taget never, så kan du ta skogen. Axel Tjønneland vitnet, at det alltid hadde vært tvist angående denne skog, - "Brudehaugen" kallet - om den var felles eller om den tilhørte Knut (Jeg er ikke viss på om det skal leses Brudehaugen eller Brendehaugen, *sier Steen*). *(Brendehaugen er sikkert det riktige. Navnet er godt kjent i grannelaget på begge sider av storelva. Det er et stykke utmark mellom Grimelandshaugen og Grimelands-*

gårdene, og ligger slik til at en godt kan forstå det kunne bli strid on eiendomsretten i en tid da utskiftning og oppmerking av grenseskjel ikke var så gjennomført som nå. O.Tj.). Erik forlangte de to lagtingdommer av 4.oktober 1721 og 15.januar 1724, og mente dermed å bevise at skogen var hans, men dommeren henviste likesom tidligere skogtvisten til åstedet, og Knut oppnådde ikke annet enn å få Erik dømt til å 184. betale gjeldskravet, 6 mark eller 1 rdlr.

Etter dette forgjeves forsøk på i få saken avgjort ved tinget tilstevnte Knut en åstedssak der ble behandlet 8.juni 1752. Knuts klage gikk ut på at Erik hadde hogd 59 bjørketrær i hans nordre skogteig, og at Erik hadde tillatt en fremmed å hugge ham til fornærkelse, og derhos forlangte Knut at der skulle opprettes merker mellom deres skogteiger. Av Knuts vitner forklarte Ole Markvardsen Tjønneland (238.) at han for 3-4 år siden en gang på Grimeland hørte at partene forliktes således at Erik skulle betale Knut de omkostninger han hadde hatt i anledning de tidligere saker om den av Erik tatte gardved, og at Erik sa skulle ha lov til å ta små einer, or og krampebjørk til gjerdefang, men de 59 bjørketrærne Erik ifjor hadde tatt, var nevertatt skog, hvilket stuene ennå utviste. Elling Andersen Grimeland forklarte at siden Erik kom til Grimelandshaugen, er der i Knuts nordre skogteig av Erik hogd både neverbjørk og mindre bjørketrær, dog alt til gjerdefang. Peder Jensen Grimelandslie vitnet at for 32 år siden ble det under en sak på Grimeland av seinere avdøde folk vitnet at oppsitterne på Grimelandshaugen hadde tatt brennefang i "Brændehaugen." Etter at disse vitner var ført og etter en del videre forhandlinger, inngikk partene et forlik som gikk ut på at retten skulle opprette et skogmerke ovenfra og nedetter, og at Eriks og Knuts skog skulle få en teig gjerdegaren til dermed å vedlikeholde samme. Retten bestemte nå skogmerkene og beskrev dem nærmere. I beskrivelsen nevnes Stehammeren, Plommuren, Svinehaugen og Einehaugsmynen. Til slutt heter det at Knud ettergav Erik hans forseelse mot at Erik betalte 6 rdlr. 10 skilling der var de halve omkostninger. Hermed stilnet denne skogtvisten av for Erik Grimelandshaugens tid, men i hans sønns tid dukket den atter opp.

Mellom Erik Gregoriussen og hans sønn Anders var det ikke noe godt forhold, og dette gav anledning til flere rettssaker.

Erik hadde ved den tid hans kone døde, overlatt til sin 185. (239.) sønn å styre gården og betinget seg kår, og da Erik ikke fikk dette utlevert, stevnte han sønnen til novembertinget 1772, hvorpå den utsattes til julitinget 1773. For Erik møtte Mads Alexandersen Tefre. Kårytelsene var 2 tønner korn, 1 vog smør, 1 pund ost og 1 tønne syre årlig, men det var kun for ett år, uaktet Anders hadde hatt gården i hele 8 år. Anders påstod at hans far hadde lovt ham skjøte på gården, og erklærte seg villig til når han fikk sådant å tilsvare kår. I Anders's svar på søksmålet sies blant annet at Erik "havde givet sig paa

Udflugt her og der paa Fortjeneste i 4 Års Tid og tjent penge." Dom ble avsagt 10. juli 1773, og ved denne ble Anders tilpliktet å betale kår for 7 år med 14 tønner korn, 7 voger smør, 7 pund ost og 7 tønner syre enten in natura eller etter markedspris etter Eriks valg, - og saksomkostninger. Videre heter det i dommen: "Om denne Søns Ulydighed og Haarde Omgang med sin Fader er meget fremført, hvilket giver Retten Anledning at slutte, at Faderen av Nødvendighed og Forsigtighed ei har villet lade Sønnen faa Skjøde paa sin Gaard og derved bliver tvunget til at leve af hans Naade og efter hans Godtbefindende, hvilket Retten finder mere at rose end at dadle. - Indstevnte advares at opføre sig efter Kjærlighedens Lov mod sin Fader, ifald han ikke vil vente efter befindende Omstændigheder dertil eftertrykkelig at blive tvungen."

Denne rettens alvorlige advarsel har åpenbart ikke fruktet, for til tinget november 1774 tilstevnte Erik et tingsvitne mot sønnen om dennes uanstendige forhold mot ham. Under dette ting forklarte Ole Rasmussen Pladsen og hans kone, Marthe Larsdatter, at Erik året forut noen tid lå syk hos sønnen, og da han var kommet seg noe, ^(240.) innfant han seg hos vitnene og beklagde seg over at han ikke kunne platte seg hos sønnen. Erik var forblitt hos vitnene noen tid, såvidt erindres omtrent 8 dager. Saken utsattes, men ved tinget 1775 møtte ingen av partene, og da Erik heller ikke ved tinget november 1775 innfant seg personlig, men lot i Mads Alexandersen Tefre møte for seg, 186, ble saken atter utsatt med pålegg til Erik å møte i egen person. Ved tinget juli 1776 erklærtes saken hevet. Men til samme ting var Anders atter stevnt for retten etter dommen av 10. juli 1773. Anders nektet å skylde noe og påsto at hesten var betalt, men ble dessuaktet 12. juli 1777 dømt å betale det påsøkte beløp og saksomkostninger. - Ved det samme ting juli 1777, da gjeldssaken pådømtes, var Anders atter stevnt, og nå for ulovlig oppførsel mot sin far. For Erik møtte Anders Larsen Berget etter stiftamtmannens konstitusjon, men da han hadde anlagt saken på egen hånd eller uten spesiell anmodning av Erik, ble den avvist og kan ikke sees å være gjenoptatt. Den siste sak mellom denne far og sønn som jeg har funnet i tingboken, var anlagt ved novembertinget 1778. Den var på Eriks vegne anlagt av Anders Larsen Berget der foreviste stiftamtmannens bevilling til å gå i rette for Erik, og denne gang gjaldt det landskyld-rettigheter for de 13 år Anders hadde hatt gården, og annen gjeld. Saken utsattes til tinget juli 1779, men da så ingen møtte, "udgik Sagen til ny Anlæggelse," og seinere hører en ikke mer til den.

Erik Gregoriussen omkom ved et ulykkelig tilfelle, idet han ^(241.) druknet under opphold i Bergen. Skiftet etter ham, der holdtes her heime, viser at hans sønn, Bernt, var død, og at der nå kun var tre barn: 1. den ofte nevnte Anders, 2. Marthe, gift med Anders Nilsen Svidal og 3. Aalet, 28 år gammel og ugift. Boets aktiva var 181 rdlr. og bobeholdningen 105

rdlr. Gården der taksertes til 72 rdlr, utlagdes således at Anders fikk 18 mark og hver datter 9 mark, men under 7.november 1782 fikk Anders av sine søstre skjøte på deres parter, så han ble eneeier av gården.

Anders Eriksen var etter rettens mål ikke noen god sønn, og noen god nabo var han heller ikke. Han begynte ny krangel om skogmerkene og ble av sin nabo, Lars Olsen på Grimeland, Inr. 112, stevnt til "åstedet" til Mærkers Opretning og Forbedring udengjerds for "Skoven efter den derom passerede Dom af 8.Juni 1752," og fordi han ulovlig hadde tatt never på Lars. Saken behandledes 5. og 6.oktober 187. 1787, og der førtes vitner på begge sider, deriblant to som hadde vært meddommere 1752. Anders lot som om han var ubekjent med de da bestemte merker, men retten trodde ikke noe på det og uttalte blant annet: "forresten synes Anders at vite fuldkommen Beskjed om hvad Dommen (av 1752) indeholdt om Mærkerne, uagtet han ved sit Aavirke på den afflådde Næver i Lars's Skov har villet besmykke sig med Uvidenhed om sin Eiendom." Lars Grimeland antydet at Anders forsettlig hadde forvansket eller ødelagt merkene, og det later til at retten har ment det samme. Et par av vitnene som hadde vært lagrettemenn 8.juni 1752 under åstedssaken (se side 183), erindret ennå merkene ^(242.) for den da utmerkede gjerdefangsteig, men av merkene mellom skogteigene erindret de ikke alle. De kunne dog påvise det øverste merke i en jordfast stein på Steghammeren, et merke ved Plomme-Uren og det nederste merke på Einhaugmyren, skjønt merkesteinen der som annetsteds i merkelinjen var borte. Dessuten fantes ved befaringen en klovstein som det var tegn til kors i, og som lå i linjen mellom endemerkene. Noen av de vitner Anders fremstilte, anviste en stein ovenfor PlommeUren, som Anders for dem hadde utpekt som merkepunkt, men de to vitnene som hadde vært lagrettemenn i 1752, erklærte at merket ikke gikk der, og at de ikke hadde noen Sten der. Under befaringen 5.oktober ville Anders føre retten bak lyset. Han ville ha linjen trukket i syd, skjønt dommen av 1752 angav den som gående i nord. Og spesielt ville han ha en stor jordfast stein sydøst for Einehaugmyren til merkestein, og mente deri å kunne påvise et kors. Om dette uttalte imidlertid retten at det formentlige kors ikke Var gjort av menneskehender, og at steinen etter sin beliggenhet ikke svarte til de bevislige og bekjente merkespunkter, likesom de to lagrettemenn fra 1752 benektet at der av dem var gjort noen merker der. På det punkt i Einehaugmyren derimot som de to lagrettemenn hadde utvist som merker, hadde vitnet før sett en stein som nå var borte. Da dessuten et par vitner, der lengere tid hadde vært kjent 188. på gården, kunne utvise de 1752 bestemte merker, kom Anders kun dårlig fra saken. Og da retten den annen dag atter gav seg på befaring for å fastsette merker, slo han seg vrang og ville ikke etterkomme rettens ^(243.) anvisning om å følge med. Citanten, Lars Olsen, forklarte at Knut Danielsen døde ca 6 år etterat han hadde erhvervet dommen av 1752 og samtidig med

ham hans sønn, Peder, at derpå disses enker hadde styrt hver sin halvdel av gården inntil for 6 år siden, da Knuts enke var død og Peders enke med sin annen mann var flyttet til Solem, og at derpå han, Lars Olsen, som gift med Peders eneste datter hadde overtatt gården." I dette Mellemrum angav ham Misligheder med Mærkerne at være forgaaet." Også vitnet Markvard Pedersen Ullebust gav Anders Eriksen et mistillitsvotum. Markvard der 16 år hadde tjent på Grimeland og 14 år hadde vært rådskarl hos Knut Danielsens enke og som kjente og for retten hadde utvist de 1752 bestemte skogmerker, fremholdt at Anders Eriksen var jevngammel med ham og sin hele tid hadde vært på Grimelandshaugen og styrt gården både sammen med sin far og etter dennes død, og har hermed åpenbart villet uttale, at Anders liksom godt som han har kjent merkene fra første stund. I sin dom uttaler retten at den etter sitt personalkjennskap lettelig kunne begripe hvorledes merkene kunne være "forvirrede" uaktet de så nylig ved en lovlig forretning (var fastsatt), men at det lå utenfor saken å oppholde seg videre dermed. Den fastsatte og beskrev deretter merkeslinjene og oppførte merkepunkter under 12 numre. Jeg tar her med noen i beskrivelsen nevnte lokaliteter: Steghammeren, vestenfor Plomme-Uren, Småbakken, Langemyren, Svinehaugen og nedennom kjørselveien ved Einehaugmyren. Likeledes beskrives merkene for den i dommen omtalte jerdefangsteig, og derunder nevnes Kviehaugen og Brøndehaugen. -Bevisene om den påstevnte never fant retten ikke av den art Anders ^(244.) derfor kunne felles. Derimot ble han dømt å betale Lars Olsen 17 rdlr. i saksomkostninger.

Noen år etter hører vi om en ny konflikt mellom de samme to naboer, fremdeles i anledning skogen. Til sommertinget 1791 stevnte 189. Lars Anders Grimelandshaugen for "Overlast og Skjældsord." To vitner forklarte at en gang sommeren 1790 da de i Lars's skog arbeidet med å flette never, hvortil de var leidde av Lars, hørte de Anders si til Lars som var et stykke fra dem: "Her er du og stjeler Næver i min Skov," og at Lars straks etter ropte: "Han vil ødelægge mig." Da vitnene nærmet seg, så de partene holde hverandre i skuldrene, og da de kom hen til dem, var Lars blodig i ansiktet og omkring munnen, og hans brystduk sønderreven. De stridende skiltes ved vitnenes ankomst, men Anders fratok Lars den never som han hadde flådd, skjønt neveren var tatt i Lars's egen skog. Ved det følgende ting høsten 1791 fremla Anders innlegg, forfattet av en prokurator i Bergen, og ved tinget 1792 fremla Anders's sønn, Krispinus, for faren der var i Bergen, et nytt innlegg, datert Bergen 14.juli 1792. Etterat Krispinus på høsttinget 1792 hadde fremlagt et tredje innlegg for sin far, ble saken pådømt. Retten uttalte at Anders kun hadde lagt an på å uthale saken og dømte ham etter lovb. 6-7-8 å bøte til herskapet 9 rdlr. og å betale Lars 6 rdlr. i saksomkostninger.

Ved skjøte av 9.november 1797 solgte Anders Eriksen sin gård til sønnen ovennevnte Krispinus Andersen for 300 rdlr. og kår til ^(245.) seg og kone, Gunhild Johannesdatter. Hvorfra

Gunhild var kommet vet jeg ikke. Hun døde våren 1798 i en alder av 71 år. Af skiftet etter henne, ser en at hun og mannen kun hadde ett barn, sønnen Krispinus. Boet hvis aktiva andro til 22 rdlr., var fallet. Anders Eriksen døde først 1812. I skiftet etter ham kalles han "Kårmand og Husmand." Hans bos aktiva var 41 spdlr., men gjelden 139 spdlr. - altså stor underbalanse.

Krispinus Andersen var St. Hansdag 1792 blitt gift med Oline Eliasdatter Vie. Hun døde 31 år gammel juli 1797, altså før mannen hadde fått skjøte på gården. Skiftet etter henne viser at der var to barn, Inger og Oline, resp. 6 og 2 år gamle, og at boets aktiva var 71 rdlr. Krispinus fikk som nevnt november 1797 skjøte på gården av sin 190. far, men døde allerede våren 1798 i en alder av 33 år og ble begravd samtidig med sin mor, Gunhild Johannesdatter.

Ved auksjonen i hans bo ble gården for 410 rdlr. tilslått Hans Rognaldsen Angedal, der 8.mai 1798 fikk auksjonsskjøte. Boets beholdning var 147 rdlr. som tilfalt de to døtre.

Ved dette auksjonsskjøte var gården kommet fra den familje som i fire slektsledd hadde eid den. Den ble 1810 av Krispinus Andersens eldste datter, Inger Krispinusdatter, der oppholdt seg hos sin morbror og verje, Ludvig Eliassen Flugedal, innledet odelssøksmål til "Indtale av Gården." Inger tilbød å løse den for samme sum som Hans Rognaldsen hadde betalt, nemlig 410 rdlr., men Hans ville ikke motta pengene. Partene forliktes således at Hans seinest innen 5 år skulle betale Inger 230 rdlr. C. D. (Dansk Courant) mot å vere fri Odelssøksmål ^(246.) fra henne og søsterens side. Inger ble sommeren 1812 gift med Simon Johannesen Eikås.

Under 26.oktober 1827 kjøpte Hans Rognaldsen gården til sønnen Simon Hansen for 200 spdlr. og kår til seg og kone, Brita Larsdatter. Simon Hansen døde 1837 etterlatende seg enken Oline Pedersdatter og 6 barn. Ved skifte etter ham utlagdes gården for en takst av 250 spdlr. til hans eldste sønn, Hans Simonsen.

Hans Simonsen solgte under 5.oktober 1855 til Lars Ellingsen Pladsen for 500 spdlr. og denne igjen under 20.februar 1875 for 600 spdlr. til Moses Zakariassen Hegrenes (fra Jølster), som ennå eier gården på en liten part nær "Nymark" kallet der 1882 ble fraskilt og solgt til Henrik Olsen.

xxx 0 xxx

(247.) **L.nr. 107 og 108, Grimelandslie, en gang ett bruk.**

Hans Andersen var 1697 oppsitter på dette bruk og flyttet 1708 til Bruket, l.nr. 100, som da kaltes Angedal. Han vil finnes omtalt foran, side 73, 74. Hans formann i Bruket, Jens Olsen, ble hans ettermann i Grimelandslie. Om Jens Olsen er tidligere på forskjellige steder 191. fortalt en hel del, seinest om hans idelige saker mot naboen, Jens Krispinussen. Jeg har ikke kunnet finne noe bygselbrev til Jens tinglest, har ikke funnet hans død notert i kirkeboken og

heller ikke noe skifte etter ham i skifteprotokollene. Han skulle etter listen av 1701 være født 1671(se side 45).

Hans sønn, Peder Jensen fikk 22.november 1716 bygselbrev på gården, men det ser ut til at Jens Olsen vedble å bruke den atskillige år vel snarest i forening med sønnen. Peder Jensen ble 1725 gift med Berte Markvardsdatter Tjønneland. På auksjonen juli 1726 over Svanenhjelms jordegods kjøpte han sitt bygselbruk hvis skyld da oppgis til 1 pd, 16 mk. for 35 rdlr. 20 mk. og fikk kongeskjøte 10.mai 1727. Etter hans kone, Brite Markvardatter holdtes der skifte 1755. Beholdningen var 117 rdlr. Av gården der var taksert til 40 rdlr., fikk enken det halve, eller 20 mark. Den annen halvdel deltes ^(248.) mellom de 7 barna, som i skiftet oppgis således : 1.Jens, 28 år, 2.Ole, 26 år, 3.Peder, 20 år, 4.Markvard,13 år, 5.Jørgen,12 år, 6.Marthe, 20 år, og 7.Helga, 15 år. Etter Peder Jansen sjøl holdes skifte 1774. Alle sju barna var fremdeles i live. Peder Pedersen var da husmann på Einestølen og Helga Pedersdatter var gift med Gregorius Pedersen Solem. Marthe Pedersdatter bla seinere gift med Anders Eriksen på Grimeland, lnr. 110.

Peder Jensens eldste sønn, Jens Pedersen, fikk i november 1767 av sin far og søsken skjøte på deres anparter av gården og samlet således den hele gård på sin hånd. Han ble gift 1765 med Brita Rasmusdatter fra Haugen, l.nr. 104. Jens Pedersen delte gården i to like store deler og utferdiget under 3.november 1803 skjøte til sønnen Anders Jensen på l.nr. 107 og til sønnen Ananias Jensen på l.nr. 108. Kjøpesummen for hver halvpart var 83 rdlr. 2 mk., og dessuten skulle brødrene svare sine foreldre kår. Etter ministerialboken ble Jens Pedersen Lien begravd januar 1812 i en alder av 86 år.

Jeg skal nå følge hver enkel halvdel.

192.

L.nr. 107, av skyld 20 mark.

Anders Jensen ble sommeren 1809 gift med Anne Pernille Pedersdatter Furebø. Hun bortbygset 1829 gården til Abraham Olsen Mofleten, som skulle ekte hans datter, Berte. Et par år etter døde han 57 år gammel overlevd av sin kone og etterlatende 4 barn: 1.Jens,16 år 2.Andreas,7 år, 3.Birthe, nå gift med Abraham Olsen og 4.Barbro,10 år. Boets beholdning var 168 spdlr. Gården utlagdes til hans eldste sønn for takst, 125 spdlr.

Jens Andersen frasolgte 1853 gården et lite stykke der ble tillagt Grimelandslie, l.nr. 109. Etter sin kone, Marie Kristoffersdatter, holdt han skifte 1863, og herunder fikk han for takst 300 spdlr. gården ^(249.) utlagt på seg. I 1881, altså etterat han hadde eid gården i 50 år, solgte han den til sin eldste sønn, Anders Jenssen, for 1200 kroner og kår til seg og sin annen kone, Hele Eliasdatter der var fra Ramstad. Anders Jensen eier fremdeles bruket (1903).

xxx 0 xxx

L.nr. 108, av skyld 20 mark.

På dette bruk hadde Ananias Jensen som alt sagt, 1803 fått skjøte av sin far. Han var 1799 blitt gift med Barbro Olsdatter fra Øvre Slåtten, men hadde ingen barn med henne. Hun døde 60 år gammel 1820. På skiftet etter henne ble 9½ mark av gården utlagt til enken, 3 1/3 mk. til avdødes utarvinger og 7 1/3 mark til Anne Olsdatter for fordring på boet. Året etter ektet Ananias denne Anne Olsdatter, som visstnok var hans avdøde kones søsterdatter og fikk derved hennes 7 1/3 mark, innløste fra Barbros arvinger deres 3 1/3 mark og lot seg under 12.november 1824 av sorenskriveren meddele heimelsbrev på det hele bruk. Han døde 50 år gammel 1828 og har altså vært henvend et snes år yngre enn sin første kone. På skiftet etter ham ble gården for 125 spdlr. utlagt til enken, Anne Olsdatter med hvem han hadde hatt to barn, Bendix Ananiassen, 5 år og Anne Ananiasdatter, 1 år. Anne Olsdatter giftet seg siden med Nils Antonsen, og han solgte under 4.november 1853 193. gården til sin stesønn, Bendix Ananiassen for 150 spdlr. og kår. Under 21.desember 1867 solgte Bendix Antonsen gården til Andreas Torstensen Bruland.

xxx 0 xxx

(250.) **L.nr. 109, Grimelandslien, av skyld 1 pd. 16 mk. Siden 1748 1 pd. 10 mk.**

Den 20.februar 1695 fikk Jens Krispinussen bygselbrev på dette bruk. Hvem hans formann på bruket har vært, kan ikke sies med sikkerhet, men jeg formoder at den 1664 nevnte Krispinus har vært hans far og har hatt samme bruk (*Ja, se 1666. O.Tj.*). Og Markvard som nevnes 1672, og som ikke lettelig kan henføres boende på noe annet bruk, har kanskje vært hans bror eller stefar.

Om Jens Krispinussen og hans mange prosesser er tidligere talt. Ved auksjonen juli 1726 fikk han tilslag på bruket for 35 rdlr. 20 mark, og under 11.mars 1728 fikk han kongeskjøte. Jens's kone het Gislaug Ellingsdatter. Hun døde 68 år gammel 1732. De hadde følgende barn: 1.Elias, 2.Krispinus Ultang, 3.Anne, gift med Anders Eriksen Grimeland, Inr. 110 og 111 og 4. Aagot, gift med Steffen Tollefsen Tjønneland. Dessuten hadde de hatt en 5. sønn, Elling Kråkenes, som var død før moren og hadde etterlatt datteren Sofie, gift med Jon Olsen Ultang, (*som bodde på Kråkenes, sier Haarstad*). Ved skiftet etter Gislaug deltes gården således at enken fikk 20 mark, de to sønner og sønndatteren, Sofie Ellingsdatter Ultang, hver 5 mark og de to døtre hver 2½ mark. Gården samledes atter på sønnen, Elias Jensens hand, idet denne under 3.januar 1735 av sin far og av sine medarvinger fikk skjøte på deres anparter.

Jens Krispinussen overlevde sin kone et snes år og ble en meget gammel mann. Etter folkelisten av 1701 skulle han da være 50 år gammel, altså født 1651. Foran har vi sett at han

møtte i retten (251.) for sin datter Anne som da var enke etter Anders Eriksen Grimeland, - og da skulle han altså være 94 år. 194.

I ministerialboken leser en at Jens Lien ble begravd 103 år gammel 1752, og dette kan ikke være noen annen enn Jens Krispinussen. Når det gjelder meget gamle folk, er ministerialbøkernes aldersoppgaver ofte for høye, men denne oppgave turde være riktig og stemmer nokså godt med folkelisten av 1701. Jens må ha hatt en god helse og antakelig også gode legemskrefter. Et fyrig sinn må han også ha hatt, når han i en alder av over 70 år innlater seg i et voldsomt slagsmål med sin 20 år yngre nabo, Jens Olsen (Se side 155 fg). Hissig har Jens Krispinussen utvilsomt vært, men ikke ond eller hatefull. Av birkedommeren får det skussmål å være fredsommelig og rolig i motsetning til Jens Olsen.

Elias Jensen der 1735 fikk skjøte på Grimelandslie, Inr. 109, var august 1728 blitt trol. og januar 1729 gift med Synneve Tollefsdatter Tjønneland, søster av Steffen Tjønneland der 1735 ble gift med Elias's søster Aagot Jensdatter. Elias satt noen år, nemlig fra 1728 og inntil han 1735 tilflytter Grimelandslie, som bygselmann på Tjønneland, Inr. 81 (Se bind III, side 242). Elias døde 44 år gammel 1747, altså 5 år før faren. Ved skifte etter Elias fikk enken 20 mark av gården og de fire barna den andre halvparten. Barna var: Sønnen Krispinus, 9 år, og døtrene Brita, Gjøl, Anne og Mari, resp. 19, 16, 14 og 8 år gamle. Av gården fikk Krispinus 8 mark og hver datter 3 mark. Boets beholdning var 92 rdlr. Synneve Tollefsdatter ble september 1749 trol. og siden gift med Helge Pedersen Høiset, men døde 1752 uten å etterlate seg barn av sitt annet ekteskap. Ved skiftet etter henne (252.) ble hennes halvpart av gården atter delt mellom hennes annen mann og hennes barn av første ekteskap. Men under 3.juli 1754 fikk hennes sønn, Krispinus Eliassen av sin stefar, der nå kalte seg Helge Pedersen Vie, og av en av sine søstres verjer skjøte på deres anparter i gården, så han ble eneeier. Et avtak i matrikkel-skylden ble 1748 bevilget gården, så skylden fra 1 pd. 16 mk. nedsattes til 1 pd. 10 mk.

Krispinus Eliassen ble juni 1755 gift med Aalet Pedersdatter 195. Solem. Hun døde 81 år gammel 1815, han 1820 eller 1821. Under skiftet etter Aalet oppgis deres barn således: 1.Ludvig, død, etterlatendes 3 barn: Elias, Moses og Nikoline, 2.Bernt Angedal, 3.Haldor Ramstad, 4.Krispinus Høivik, 5.Synneve, gift med Mads Olsen Ramstad. 6. Johanne, gift med Erik Kvamme, død, etterlatende 6 barn : Jon, Anders, Kristian, Johanne, Aalet, Marthe, 7.Helene, gift med Johannes Danielsen Aarset.

Krispinus Eliassen fikk skjøte på gården i 1754 og satt som eier av den i henved 40 år. Den 4.juli 1793 skjøtte han den til sønnen, Ludvig Krispinussen for 100 rdlr. og kår til seg og kone.

Ludvig Krispinussen døde 49 år gammel i 1811, altså før foreldrene. Ved skifte etter ham fikk enken, Johanne Nilsdatter halvdelen av gården (nå etter avtakst 17 mark) utlagt på seg. De to sønner, Elias og Moses fikk hver $6 \frac{4}{5}$ mark og datteren $2 \frac{2}{5}$ mark. Johanne Nilsdatter giftet seg siden med Elling Ludvigsen. Av denne sin stefar, av broren Moses og av sin søster Nikolines mann, Jakob Samuelson Egeland fikk Elias Ludvigsen under 25. oktober 1830 skjøte på deres anparter, så han ble eier av det hele bruk.

Elias Ludvigsen der hos Jens Andersen Grimelandslien tilkjøpte seg et lite stykke av lnr. 107, skjøtte under 27. mai 1872 alt sammen (253.) til sønnen Henrik Eliassen for 400 spdrl. og kår.

Henrik Eliassen solgte under 29. april 1882 sin gård til Bertel Torstensen Botnen for 5600 kroner og Bertel igjen under 19. juni 1885 for 6200 kroner til den nåverende eier, Nikolai Eriksen Kvamme.

xxx0xxx

L.nr. 110 og 111, Grimeland, av skyld 2 pd. 3 mk., i sin tid ett bruk.

En oppsitter Erik Grimeland har jeg funnet nevnt 1684, 1688, 1691 og 1697, og sistnevnte år får en vite at han brukte 2 pd. 3 mk. Det kan ikke være tvilsomt at han er identisk med den Erik Gregoriussen Grimeland som nevnes på folkelisten av 1701 og der opplyses 196. å være 63 år gammel, og at denne siste brukte Grimeland, lnr. 110 og 111, er sikkert. Om denne Erik er fortalt foran, side 133 og 135 fg. Etter folkelisten av 1701 hadde Erik Gregoriussen en sønn ved navn Anders, 10 år gammel, og denne Anders må det ha vært som april 1714. fikk bygselbrev på 2 pd 3 mk. av Grimeland, det vil si det hele bruk. Om Anders Eriksens mange prosesser, spesielt med nabofolkene på Grimeland, lnr. 112, er fortalt foran side 141-147 og 165-173, hvor man vil kunne lese om tvistighetene om skogmerkene.

Ved auksjonen 27. juli 1726 kjøpte Anders Eriksen sitt bygselbruk for 44 rdlr. 84 skilling og fikk kongeskjøte 18. februar 1727. Han var gift med Anne, datter av Jens Krispinussen Grimelandslien. Han døde 1745 og oppgis i ministerialboken å ha vært 59 år (254.) gammel. Under skiftet etter ham oppgis hans barn å ha vært: 1. Erik, 25 år, 2. Elling, 23 år, 3. Bertel, 17 år, 4. Gjert, 13 år, 5. Anne, 11 år. Boets beholdning var 67 rdlr. Av gården fikk enken det halve eller 1 pd. $1 \frac{1}{2}$ mk. Den annen halvdel ble utlagt til barna, således at hver sønn fikk $5 \frac{2}{3}$ mk. og datteren $2 \frac{5}{6}$ mk. Enken fikk det seinere lnr. 110 og barna det seinere lnr. 111. Siden dette stifte av 1745 har eiendommen alltid vært to bruk, som jeg nå skal behandle hver for seg.

L.nr. 110, Grimeland, av skyld 1 pd. $1 \frac{1}{2}$ mk. ble som sagt utlagt til Anne Jensdatter. Hun døde 58 år gammel 1753. Boets beholdning var 61 rdlr. Lnr. 110 utlagdest helt og holdent til

hennes eldste sønn, Erik Andersen for 22 rdlr. 42 skilling, der var halvparten av det hans far 1726 hadde betalt for Inr. 110 og 111 under ett. Erik Andersen var gift med Sofie Olsdatter.

Den 21.oktober 1778 holdt Erik Andersen og Sofie Olsdatter fraflytte med deres tre sønner; Anders, 22 år, Peder, 18 år og Morten. Boets aktiva var 55 rdlr., og hva barn fikk var 18 rdlr. 3 mk. Av gården ble 12 mark utlagt til en kreditor, Anders Olsen Tefre. De to eldste sønnene fikk hver 5 mark og Morten 3½ mk.

((Notat mellom side 196 og 197, av O.Tj.))

Vigde : 74 .1805. Per Olsen Tefre, Solem .

Kirstina Jørnsd. Botnen

Merkn. Ola Anderssen Tefre blie i 1778 g.m. Ane Persd. Furebø og hadde med henne disse barna: 1.Anders, f.1779, 2.Per,f.1780, 3.Rakel, f.1784.

Skiftet etter Ane 1786 viser at de var rikfolk. Boet var på 622 rdlr. Foruten fremre Tefre eide boet Stranda på Ramstad og Grimland. nr.110. Sønnen Anders fikk skjøte på Tefre, 116 og var bruker der fra 1800, Stranda beholdt Ola sjøl. Men sønnen Per fikk skjøte på Grimland.

I 1788 giftet Ola Anderssen seg oppatt med Janike Krispinusd. Jordajente på Solem og flyttet dit.

Da Per Olsen Tefre i 1805 ble g.m. Kirstina i Botna bærer han navnet Solem. Av der skjønner en at Per hadde fulgt faren til Solem , og at han tilbragte sine undoms år der.

Per Olsen fikk skjøte på Grimland i kring 1785, men tiltrådte bruket først 1805. Dette er et eksempel på at ikke en gang et skjøte alltid er brukbart for å bestemme brukertiden for en mann.))

197.

Anders Tefres sønn, Ole Andersen Tefre arvet farens 12 mark og fikk under 8.juli 1779 av Anders Eriksen og hans to brødres verjer skjøte på deres parter, så han ble eier av hele bruket. Ved skifte 1786 etter Ole Andersen Tefres kone ble bruket i sin helhet ut-lagt til deres sønn, Peder Olsen for 100 rdlr. Denne Peder Olsen var da et barn på 5½ år.

Bruket var nå kommet ut av den gamle slekts eie, men denne ble dog boene der, idet Erik Andersens eldste sønn, Anders Eriksen under (255.) 9.juli 1782 fikk bygselbrev på bruket. Anders var gift med Marthe Pedersdatter, datter av Peder Jensen Grimelands-lien. Anders Eriksen har satt merke etter seg i tingbøkene og ikke for det gode.

Til tinget juli 1779 var Anders og hans kone stevnt av fogden for å ha stjålet fra naboene, Elias Olsen, Inr. 111 og Anders Eriksen Grimelandshaugen. Som vitner avhørtes

Krispinus Pedersen Grimeland og Krispinus Eliassen Grimeland som forklarte følgende: Sist høst mistet Elias Grimeland ei geit og en sildefjerding og Anders Grimelandshaugen ei geit og en vær. Ved Kyndelsmes tid ransaket vitnene hos de anklagde og fant, nedlåst i en kiste, røkt kjøtt av to geiter og en vær, samt på en lem to geitskinn. Alt dette tilsto de anklagde for vitnene å ha tatt fra Elias og Anders Grimelandshaugen, dog ville Marthe ikke for værens vedkommende erkjenne at den tilhørte Anders Grimelandshaugen. Vitnene fant også 4½ våg never, som de anklagde erkjente å ha tatt fra naboen. Da de tiltalte ikke møtte, utsattes saken først til novembertinget 1779 og derpå til julitinget 1780.

Ved dette siste ting møtte sersjant Thode og meldte fra sin kompanisjef, major Fasting, at tiltalte Anders ved seineste sesjon var blitt innrullert som soldat, hvorpå fogden frafalt saken, da den nå henhørte under militær rett. Om Anders seinere ble tiltalt for militær rett, vet jeg ikke, men såvidt jeg kan se ble saken mot hans kone ikke forfulgt videre.

Til sommertinget 1787 hadde Anders stevnt Ole Eriksen Slåtten til å utlevere et "Vougsnejern." Ole Slåtten nektet ikke at jernet 198. (256.) tilhørte Anders, men ville ikke utlevere det før Anders godtgjorde ham en bortkommet smørambar. Partene hadde vært sammen på en bytur og hadde lagt til i Sandviken med fartøyet sitt, Men Ole Slåtten var inne i byen med kreaturer, var ambaren kommet bort, og da Anders stod for båten og hadde lovt å tilse den mens Ole var borte, mente denne at Anders fikk være ansvarlig for ambaren. Det ble imidlertid også opplyst at ambaren ikke ble savnet før et helt døgn etterat Ole Slåtten var kommet tilbake til fartøyet. Saken utsattes, men da den atter skulle foretages på høsttinget 1787, meldtes det at den var forlikt. Det tør hende, sjønt det ikke sies, at Ole Slåtten har hatt mistanke til Anders for å ha bemektiget seg ambaren.

Anders Eriksen besvangret 1791 sin kones brordatter, den ennå ikke konfirmerte Oline Jørgensdatter Grimeland, og fikk med henne barnet Inger Sofie der ble døpt 3. august 1792. Herfor ble Oline etter "Frd." (*forordning-O.Tj.*) 2. september 1745 som ukonfirmert dømt til innsettelse i Bergens tukthus i 2 år. Om Anders, som kalles landvernsoldat, fikk noen straff, har jeg intet funnet.

Etter Anders's kone, Marthe Pedersdatter, holdtes skifte 1794. Boets aktiva var 140 rdlr og beholdningen 57 rdlr. De hadde ikke barn sammen. Marthes arvinger var hennes søsken, der nevnes side 191. Anders overlevde sin kone mange år. Han var 1824 vitne under en utskiftning på Grimeland og forklarte da at han var henimot 80 år gammel, at han var oppdraget der på gården, at han for ca 40 år siden hadde brukt det bruk som Peder Olsen da hadde, og at han for 16-17 år (257.) siden hadde fratrudd bruket for Peder Olsen. Etter dette skulle Peder Olsen ha tiltrådt bruket av sin eiendom ca 1808. Men ellers er Anders's tidsoppgave ikke riktige. Da frabytte etter foreldrene 1778 ble holdt, ble hans alder oppgitt til 22 år,

hvilket gir 1756 som fødselsår, og følgelig var han 1824 ennå ikke 70 år. At han skulle ha brukt gården 40 år kan heller ikke være riktig, for han måtte da i det tilfelle ha overtatt den 1768, og da var han ennå en gutt 199 på bare 12 år. Han døde 1829 og kalles i ministerialboken legdslem. Han sies her å være 85 år gammel, hva der må være ca 12 år for meget.

((Folketellingen av 1801 har følgende om Anders Erichsens husstand:

Anders Erichsen Mannen 45 år Gift 2.gang Gårdmann

Oline Olsdtr; Hans kone 44 - 1. -

Inger Andersdtr. Datter 6 -

Peder ErichsenDreng 41 -

I ministerialbok nr.4, fra 1781-1802, finner en blant trol. og vigde 1795 notert: Enkem. Anders Erichsen Grimeland, 15/1 1795 med

? Oline Olsdatter Slåtten.Vigselsdatum ikke notert.

Aldersoppgaven her tyder på at Steens beregning av Anders Eriksens alder er riktig. O. T j .)

Peder Olsen Tefre, der 1786 - 5½ år gammel - var blitt eier av lnr. 110, overtok altså som nyss nevnt gården 1808. Hun var gift med Kirst Jørgensdatter Botnen.

Under 5.juli 1846 skjøtte Peder Olsens enke og barn gården til sønnen Jørgen Pedersen for 120 spdlr. og kår til enken.

Under 24.oktober 1893 har endelig Jørgen Pedersen og kone, Anne Andersdatter skjøtt til sønnen Peder Jørgensen for 1200 kroner og kår.

L.nr. 111, av skyld 1 pund 1½ mark.

På skiftet 1745 etter Anders Eriksen ble dette bruk utlagt til hans 5 barn (Se side 196). Hans nesteldste sønn, Elling Andersen, fikk under 17. juni 1746 av sine søsken skjøte på deres andeler og ble dermed eier av det hele bruk. Elling ble 1746 trol. og siden gift med Pernille Axelsdatter Tjønneland. På høsttinget 1763 lyste Ellings eldste bror Erik Andersen som da var eier av lnr. 110, sin odelsrett til lnr. 111, men gjorde ikke videre skritt til innløse bruket. Den (258.) 9.juli 1772 skjøtte Elling Andersen for 40 rdlr. til Elias Olsen, der var gift med hans datter, Kristi Ellingsdatter.

Elias Olsen synes å ha hatt vanskelig for å slå seg igjennom. Han pantsatte 1782 sin gård for 60 rdlr og i 1785 gav han fogd Jens Worm Nagel pant i gården på 2.nen prioritet for 103 rdlr. 4 mk. 8 sk. Juli 1786 lot han den selge ved auksjon. Den tilsloges for 220 spdlr 200. fogd Jens W. Nagel der straks fikk auksjonsskjøte. Elias Olsen fikk 10. juli 1787 festeseddel av sogneprest Jens Lund på plassen Lerflaten, og her døde han 1815.

Fogd Nagel bortbygset under 28.desember 1786 gården til Johannes Jensen Fimland. Ved Nagels død kom gården til hans enke, som han hadde opprettet gjensidig testamente med, og da enken så ektet hoffagent Herman Janson av Bergen, ble denne eier av gården. I 1814 bortbygset hoffagent Janson bruket, der fremdeles bruktes av Johannes Jensen, til

dennes sønn Ole Johannesen , der skulle svare faren og moren, Anne Torstensdatter (Jonstad) kår.

Ved hoffagent Jansons død ble hans sønn, konsul Henrik Janson, eier av gården, og han solgte den ved skjøte av 1.september 1832 til Bernt Haldorsen Ramstad (*Skule-Bernt el. Bernt i Raakjene. O. Tj*) for 600 spdlr. - Etter forlangende av en panthaver, prokurator Boysen, ble gården 2.november 1850 solgt ved tvangsauksjon og for 400 spdlr. tilslått Jens Sjursen Vie og Anders Danielsen Ramstad der fikk auksjonsskjøte av 31. oktober 1851, Anders Ramstsd overdrog sin del til ^(259.) medeieren Jens Sjursen Vie, og dennes enke solgte under 12.juli 1854 for 360 spdlr. til Alexander Krispinussen Grimelend der igjen under 19.mars 1862 for 560 spdlr. solgte til Rasmus Eliassen Ramstad.

xxx 0 xxx

L.nr. 112, Grimeland av skyld 2 pd. 3 mk.

På dette bruk fikk Ole Nilsen bygselbrev 23.april 1690. Den Nils Skaffer som nevnes 1657-1672 er forrnodentlig hans far og formann. Ole Nilsen fikk sitt bygselbrev fornyet 28.desember 1720. Han var gift med Mildrid Odjersdatter fra Indrebø. Hans sønn, Nils Olsen, ble hans ettermann på gården. Om disse personer er fortalt foran, en del etter tingbøkene, side 130-131, 139, 164 -165. Når Nils Olsen fikk bygselbrev, kan jeg ikke si. Hans far opptrådte som besitter av gården 1724, men kort etter må Nils ha fått bygsel. På auksjonen juli 1726 skjøtete Nils gården for 44 rdlr. 80 skilling, og i skjøtet til 201. ham, der er datert 18.februar 1726 sies det at han var leilending på gården. Før er fortalt at Nils besvangret klokkerdatteren Margrethe på Furebø, men nektet å ekte henne. April 1722 ble han trol. og 9.januar 1723 gift med Marthe Jensdatter, datter av Jens Olsen Grimelandslie, og at de allerede sommeren 1722, altså et halvt år før vigselen, hadde datteren Eli til dåben. Ved obligasjon datert Bergen 15.juni 1729 pantsatte Nils Olsen sin gård og sitt løsøre til Judite, sal. Brunchorst for 60 rdlr. 4 mark 13 skilling. Han døde 1735, og på skiftet etter ham fikk md'me Brunchorst for sitt tilgodehavende, 71 rdlr. 9 skilling, utlegg i gård og løsøre. Kravet skrev seg fra ^(260.) at hun hadde lånt Nils penger til innkjøp av gården.

Nils Olsens enke, Marthe Jensdatter, ble 1736 trol. og siden gift med Jens Olsen Heggernæs. Han utløste md'me Brunchorst ved å låne 77 rdlr. hos Knut Danielsen Saarheim, men da han ikke så noen utvei for betale pengene, gav han Knut skjøte på gård og løsøre. Skjøtet er datert Hafstad 21.oktober 1737 og er underskrevet til vitterlighet av sorenskriver Widerøe, som da bodde på Hafstad (*To av de etterfølgende sorenskrivere i Sunnfjord, bodde på garden Tysse i Dale. Det var Arentz og Landmark. Fra sorenskriver Elsters tid har sorenskriverne bodd i Førde. O.Tj.)*

Knut Danielsen var gift med Pernille Olsdatter der likesom Knut var fra Jølster. Om hans prosesser med Erik Gregoriussen Grimelandshaugen om skoggrensene er fortalt side 182 fg. Knut døde 54 år gammel november 1759 og 4 uke seinere hans eneste barn, sønnen Peder Knutsen, 26 år gammel, gift med Alet Jensdatter Kvamsås, der ved mannens død var fruktsommelig, og mens skiftet stod på nedkom med en datter, Pernille. Det ble således to skifter. I Knuts bo var aktiva 238 rdlr. og beholdningen 210 rdlr. Han eide en bybåt og et naust nede i Førde og skyldte "Grundeleie" for 12 år, i alt 3 mark. Ole Nilsen Grimeland, sønn av den 1735 døde Nils Olsen, tilbød å løse gården for 44 rdlr. 84 skilling - samme sum som Nils Olsen hadde gitt 202 på auksjonen 1726, men tilbudet ble avslått. Av gården ble halvdelen, 1 pd. 1½ mark utlagt til Knuts enke, Pernille, og den annen halvpart til sønnens dødsbo. Da så Peder Knutsens bo ble skiftet, ble de 1 pd. 1½ mark igjen delt i to, således at enken Aalet Jensdatter fikk 12¾ mark og det nyfødte barn, Pernille Pedersdatter, likeledes 12¾ mk.

(261.) Under 29.juni 1761 overdrog Ole Nilsen Grimeland til denne Pernille Pedersdatter - da altså 1 år gammel - sin odelsrett eller løsning rett til lnr.112 for 30 rdlr. Pernille Pedersdatters verje, som fikk dette istand, var hennes morfar, Jens Andersen Kvamsaas.

Aalet Jensdatter, Peder Knudsens enke, ble 1761 gift med Krispinus Pedersen Solem. Denne mann og Knut Danielsens enke, Pernille Olsdatter, hadde nå hver sin halvdel av gården en del år fremover.

Krispinus Pedersens stedatter, Pernille Pedersdatter, ble juli 1781 gift med soldat Lars Olsen Slåtten - visstnok Kvaals-Slåtten, l.nr. 89 (*nå br.nr.1. Må altså ikke forveksles med husmannsplassen Kvålsslåttene, hvor ved siste utskifning ble overført fra br.nr. 1 til br.nr. 2. Kvaals-Slåtten her er en noe uforsiktig betegnelse for det Slaatten som i matrikkelen helt ned til 1838 hørte til gården Kvaal på samme måte som Nedre Slaatten hørte til Hjelle. O.Tj.*) - og så ble de eiere av hele l.nr. 112. Som eneste arving etter nå avdøde farmor, Pernille Olsdatter, arvet hun hennes 1 pd. 1½ mark, sjøl hadde hun arvet 12¾ mark etter faren, og under 9.juli 1782 fikk hun av stefaren skjøte på 12¾ mark.

Om Lars Olsens trette om skogen med Anders Eriksen Grimelandshaugen er fortalt side 186-187. Lars Olsen døde 65 år gammel ved nyttårstid 1805. Skiftet etter ham viser at konen, Pernille Pedersdatter overlevde ham, og at de hadde 5 barn: Elias, Peder, Ole, Anders og Nikoline, resp. 21, 16, 13, 5 og 10 år gamle. Boets aktiva var 425 rdlr. , men gjelden androg til samme beløp, så det ble intet til overs til arv. Gården ble for 300 rdlr. utlagt til en kreditor Nils Nilsen Fimeland.

(Nortat mellom side 202-203) (Notat i Bergens Tidende 18.mars 1963:

"Lektor Henrik Olav Grimeland, Eidsvoll, 80 år den 20. mars. Han var f. i Naustdal i Sunnfjord (Altså 20/3.1833). Fra 1909-1917 var han inspektør ved Grimelands skole i Oslo (altså hos broren). Deretter var han en rekke år ansatt som lektor ved Tønsberg kommunale høyere almenkskole og fra 1924 som lektor ved Eidsvoll landsgymnas til han tok avskjed 1952. Fra 1932-50 drev han privat middelskole/realskole i Sundet (Vormsund, vel). Fra 1934 har han hatt Grimelands handelsskole i gang.

43 år gml. tok Grimeland idrettsmerket i gull."

Besteforeldrene var:

Jakob Nilssen, f.1816 og Berte Josefsd. f.1823, begge fra Gloppen. De satt som eiere og brukere av Grimlandsgjærde nr 112b, D.0-1- 3, Mk .0-46, fra 1849-1896.

I 1875 oppgis familien slik:

<i>1.Jakob Nilssen</i>	<i>f.1816</i>	<i>i Gloppen. Eier og bruker</i>
<i>2 .Berte Josefsd.</i>	<i>- 1823 - -</i>	<i>.Kona</i>
<i>3.Kristian Jakobsen</i>	<i>- 1852 - -</i>	<i>Sønn</i>
<i>4.Nikolina Jakobsd.</i>	<i>- 1857 - -</i>	<i>Dtr.</i>

De hadde også sønnen Josef Jakobsen Grimland som ble lærer. I 1886 finner en ham som lærer i Åsedalen i Naustdal og som eier og bruker av Kvame, nr.343, Mk. 3,19 Gardkjøpet bragte ham i motsetningsforhold til bygdefolket. Grimland løste spørsmålet ved å søke seg over til Kvamen i Vevring. Der gikk det godt. Jeg vet om 3 av barn til lærer Grimland. Det er den ovenfor nevnte lektor, eieren og styreren av Grimeland skole i Oslo og en søster av dem som var lærerinne ved Grimelands skole.

En billedhugger Josef Grimeland vandt i sin tid konkurransen om en billedstøtte til utsmykning av frontveg-gen i Oslo nye rådhus. Både fornavn og etternavn peker ham ut som sønnesønns søn av Jakob og Berte i Gjerda. 20/3.1963. O.Tj.)

203 Lars Olsens eldste sønn, Elias, døde ung. Hans annen sønn, Peder Larsen innløste gården fra Nils Nilsen Fimland, der 8.november 1811 gav ham skjøte på samme for 570 rdlr. Peder Larsen ble 10.april 1814 gift med Anne Odjersdatter Tjønnland, men døde august samme år, kun 25 år gammel. I skiftet etter ham oppføres som (262.) hans arvinger: hans mor, hans bror Anders og hans søster Nikoline.

Ennå mens skiftet sto på, ble enken Anne Odjersdatter trol. med Jeremias Eliassen Eikaas og januar 1816 ble de vigde. Gården ble solgt ved auksjonen i boet og tilslått Rasmus Trulsen (Pedersen?) Haugen og Josef Knudsen Hauen, hver for det halve. Deres auksjonsskjøte er av 6.juli 1815. Pernille Pedersdatter skulle ha kår av gården. Hun døde året etter, 56 år gammel.

For den seinere tid har jeg bare notert følgende om dette bruk: Under 2.juli 1846 skjøtte Elias Rasmussen som etter sin far Rasmus Pedersen hadde arvet denne halvdel, og Josef Knudsen det hele bruk under ett til sistnevntes sønn, Kristian Josefsen. Under 22.juli 1848 solgte Kristian Josefsen for 200 spdrlr, en parsell l.nr. 112b til Jakob Nilsen der ennå står som parsellens eier. Hovedbruket, l.nr.112a, fikk i henhold til skjønnsforretning av 1851 ved kgl. resolusjon av 21.februar 1852 et meget betydelig avslag i sin skyld, idet å denne fra

2 rdlr. 3 mk. 8 skill. nedsattes til 1 rdlr. 2 ort 8 skilling (*altså en nedsettelse på 1 dlr. 1 mark. Mon nedsettelsen skyldtes skredskade her som på Angedal ? O.Tj.)*

I 1882 ble atter en parsell, l.nr.112c, Stenhjem, fraskilt gården. Denne Parsell solgte Kristian Josefsen ved skjøte av 15. mars 1883 for 400 kroner til sin sønn Andreas Kristiansen, og november samme år skjøtte han hovedbruket til sønnen Josef Kristiansen for 2000 kroner og kår til seg og kone samt fritt opphold til deres sønn Johannes.

xxx 0xxx

204 L.nr. 113, Kvamsaas.

(263.) Kvamsaas må være en avlegger av Kvam, som gården også har fått sitt navn etter. I regnskap for 1603 og 1611 har jeg funnet nevnt en "Anders paa Aas," og etter hans plass i regnskapet turde Kvamsås vere ment med dette Aas. Navnet Kvamsaas har jeg ikke støtt på før 1634. Det finnes ikke i skatteregnskapet for 1563 eller i lensregnskapet fra 1567. Det finnes fremdeles ikke i Peder Thotts jordebok fra 1591 eller i jordebok fra 1598/1599, men i begge disse jordebøker nevnes under Kvam en "Anders Ødegaardsmann" der betalte leidang med 1 geitskinn. Denne Anders Ødegårdsmann turde være identisk med Anders på Aas fra 1603-1611. I fogd Buschs jordebok fra 1626 søker en forgjeves etter Kvamsaas, men om Kvam får en vite at den var Munkelivsgods, at den skyldte 1 laup smør, og at der var to oppsittere, Tollef og Endre. Da Kvam og Kvamsaas opprinnelig må ha hørt sammen, følger herav at også Kvamsaas må ha vært Munkelivs-gods, det vil si har tilhørt det bekjente kloster i Bergen som sedvanlig kaltes Munkeliv.

Første gang jeg har funnet Kvamsaas nevnt er i et regnskap fra 1634/1635. Her nevnes Kvamsaas og Kvam side om side med tilføyelse at Kvamsaas skyldte 2 pund og Kvam 1 laup. I jordebok fra 1645/1646 omtales Øvre Kvamme av skyld 2 pund smør, og dette må være det samme som Kvamsaas.

Ved reformasjonen ble Munkeliv klostergods inndradd under kronen. Fra først av ble det overlatt den første lutherske Bergensbispen (264.), Geble Pedersen, men etter hans død ble det sammen med St.Hanskirkens gods bortforpaktet til danske adelsmenn som bestyrte det ved sine fogder eller bortforpaktet det. Under finansnøden i Kristian den fjerdes og Fredrik den tredjes tid begynte man å pantsette krongodset, og av et regnskap fra 1661 har jeg sett at den rike Førde-presten, Peder Finde, da hadde både Kvamme og Kvamsaas i pant. Til slutt solgte kong Fredrik den tredje under 10.april 1662 alt 205 Munkelivs- og St.Hanskirkens gods under ett til lagmann Hans Hansen og til tollforvalter Hermann Garman for noe over 41 000 rdlr. med forpliktelse til for kjøperne i utløse panthaverne, som hadde tilgode omkring 25 000 rdlr.

Den nyss nevnte lagmann, Hans Hansen, der 1676 ble adlet under navnet Liljenskjold, hadde en datter ved navn Else, som ble gift med kommisarius Folkvard Risbrich, og han oppføres 1684 som eier av Kvamsaas, som altså hans kone hadde arvet etter sin far. Folkvard Risbrich døde 1713 eller 1714, og etter ham kom Kvamsaas til hans datter, Anne Kirstine Risbrich, gift med Lars Walter, som eide og bodde på Hafstad og døde der 1729. På skiftet etter Walter utlagdes Kvamsaas til hans enke, og da hun døde lenge etter, kom gården til sønnen, Folkvard Larsen Walter. Som formynder for denne solgte hans morbror, rådmann i

Bergen Hans Risbrich, gården under 8.juli 1744 for 54 spdl. (265.) til oppsitteren, Jens Andersen. Herved kom gården som hittil hadde vært brukt av leilendinger, i brukernes eie.

Dette var de eldste eiere. Jeg går nå tilbake til de eldste brukere. Anders Ødegårdsmann som nevnes 1591-1598 og Anders Aas som nevnes 1603-1611, har muligens - som alt sagt - bodd på Kvamsås. Når det i Buschs jordebok fra 1626 og omkring dette år nevnes to oppsittere på Kvamme, er det likeledes mulig at den ene av disse har bodd på Kvamsaas.

De første oppsittere som med full sikkerhet kan henføres til Kvamsaas, er imidlertid Thomas og Ole, som nevnes første gang i et regnskap fra 1644 og derpå i det tidligere omtalte koppeskattregnskap fra 1645/1646 hvori det sies at de begge skattet for seg og kone og Ole, dessuten for en dreng og en pike. De samme oppsittere nevnes også i et skatteregnskap fra 1646, der viser at de hver brukte 1 pund - eller hver en halvdel av gården.

I kvegskattregnskapet fra 1657 leser en at Thomas skattet av 6 kyr, 6 geiter og 4 får, og Kolben av 4 kyr, 3 geiter og to får. Her 206 har vi altså i stedet for Ole fått Kolben. Men bygselmennene har nok likevel vært de samme som før, nemlig Thomas og Ole. For i et annet regnskap fra 1657 over en skatt etter skylden så vel som i regnskaper fra 1661 og 1662 oppføres fremdeles Thomas og Ole som oppsittere. Jeg tenker meg at Kolben har vært Oles sønn og 1657 vært eier av besetningen.

Etter Findes folkeliste av 1664 var oppsitterne da Thomas, 50 år (266.) gammel og Kolben 35 år gammel, hvilken siste samme år fikk sønnen Mathias. De samme to oppsittere, Thomas og Kolben, nevnes også i skatteregnskapet fra 1672, der tillike viser at hver av dem brukte 1 pd. Ved matrikuleringen 1667 ble Kvamsaas satt i en matrikkel-skyld av 2 pund, svarende til den gamle landskyld, og anslått til å føde 14 naut og to hester, hva der synes meg å måtte være atskillig for høgt

Om tidsrommet fra 1672 til århundrets utgang vet jeg intet om hvem som var oppsittere, men fra 1701 har vi den ofte påberopte folkeliste der for Kvamsaas ser sådan ut:

Gårdsnavn:	Oppsittere:	År	Sønner:	År	Drenger:
Kvamsaas	Jon Andersen	52	Ole, latt seg verve i kongens tjeneste	25	----- " -----
			Lars, heime	22	
Husmenn:	Ole Kolbeinsen, halt	42	Thomas	8	
Kvamsåsbakke			Kolben, faren til Nordland	14	----- " -----

For Jon Andersens vedkommende er det intet som peker på forbindelse med de oppsittere vi kjenner fra 1664-1672. Men om mannen på Kvamsåsbakke ligger det like for hånden å anta at han er en sønn av Kolben, som 1664 -1672 kjennes som bruker av den halve gård.

Etter Jon Andersen og kone, Barbro Pedersdatter, holdtes der skifte (267.) 3.juli 1706.

Aktiva var 26 rdlr. beholdning 14 rdlr. der deltes mellom deres to barn, Lars og Anne.

Sønnen Ole som nevnes 1701 må altså være død før foreldrene.

Jon Andersens ettermann ble Jeremias Olsen der under 10.april ...

((Notat mellom side 206 og 207, av O.Tj.))

Hvem Jens Andersen Kvamsås var:

Tidlig på 1600-tallet brukte gamle Anders og Steffen Anderssen hver 1 laup smør, muligens var de far og sønn. Steffen vet en satt på nedre Tjønneland. Følgelig må Anders ha brukt det seinere løpenr. 83 og noe mer, kanskje Teigen.

Anders Steffensen var krigsveteran. Hans familie:

Anders Steffensen Tjønneland, g. to ganger;

1.Synneve Olsdatter,død 1696..... Deres barn var:

<i>a. Britte</i>	<i>f. 1676</i>
<i>b. Tollef</i>	<i>- 1680</i>
<i>c. Ola</i>	<i>- 1686</i>
<i>d. Jens</i>	<i>-1688 Kvamsås</i>

2. N.N.

<i>e. Aksel</i>	<i>- 1698.Tjønneland</i>
<i>f. Steffen</i>	<i>- 1700.</i>

Min påstand er at Jens er identisk med Jens Anderssen Kvamsås og grunngir det med følgende;

1. Det finnes bare en Jens Anderssen i manntallet fra 1701, og det er Jens Anderssen Tjønneland.

2. I 1723 var Jens Kvamsås første fadder på Aksel Tjønlands datter Ragnilde.

3. Samme året var Sjur Anderssen Tjønneland (bror) og hans kone Mari

Andersd.Kvål fadder på Mads Jenssen Kvamsås.

Jeg innbiller meg at at Jens's kone var enke etter en Mads, siden sønnen fikk navn etter den avdøde og ikke etter farfaren på Tjønneland. Slik var navneskikken den gang. Eldste datteren derimot fikk navnet Synneve etter farmoren på Tjønneland. På den måten gikk det opp i opp. En var fri kritikk.

<i>Oppsittere:</i>	<i>1720-1763:</i>	<i>Jens Anderssen Tjønneland</i>
	<i>1764-1782:</i>	<i>Mads Jenssen Kvamsås</i>
	<i>1783-1798:</i>	<i>Ola Madssen Kvamsås</i>
	<i>1799-1818:</i>	<i>Olina Nilsd. Olbost, enken</i>

O.Tj.)

207.

...1706 av eieren, Kommissarius Risbrich, fikk bygselbrev på 2 pund - altså på halve gården.

Jeremias Olsen nevnes av og til i de eldre tingbøker, dels som vitne, dels i annen anledning, men jeg kan ikke se at han sjøl førte prosesser. Ennå 1719 sat han på gården, men kort etter er han avløst av Jens Andersen, som antakelig var kommet til gården 1721, og i så fall hadde overtatt den 1734, da han i fogdens kassabok for dette år oppføres som eneste oppsitter.

Hverken for Jeremias Olsen eller for Jens Andersens vedkommende har jeg funnet ut hvor de kom fra, eller om de stod i noe slektsskaps- eller svogerskapsforhold til deres deres respektive formenn.

Jens Andersen ble som alt sagt 1719 eier av gården. Han forekommer av og til i tingbøkene som lagrettemann og som vitne, men noen sak som han var part i, har jeg ikke

funnet. Han døde 1764 og skulle etter ministerialboken være 80 år - altså født 1684. Han etterlot tre barn: Sønnen Mads Jensen, født 1723, datteren Synneve, gift med Anders Borgersen Vie og datteren Aalet, først gift med Peder Knudsen Grimeland og siden med Krispinus Pedersen Solem (Se side 201, 202). Noe offentlig skifte etter Jens Andersen kan jeg ikke finne avholdt, antakelig fordi alle barna ved hans død var myndige. Man ser dog at sønnen Mads har fått halvdelen av gården, 1 pund, og hans datter 12 mark, ^(268.) for under 16.juli 1764 fikk Mads Jensen av sine to nevnte svogre skjøte "på det deres Koner arvelig tilfaldne ene Pund i Kvamsaas hvoraf Kjøberer før eiede det andet. "Jens Andersens navn finner en ofte i ministerialbøkene dels som forlover, men fornemlig som fadder, så man må tro at han var en søkt og alminnelg avholdt mann. Jeg har ikke funnet ut hva hans kone het, men antakelig var hun død før mannen, siden hun ved skjøtingen til sønnen 1764 ikke nevnes som medeier i gården.

I ministerialboken nevnes Sønneve Kvamsaas som fadder 1735,1737 og 1745, men hun kan liksom snart ha vært Jens Andersens datter som hans kone. Sammesteds oppføres en Ingeborg Olsdatter Kvamsaas som døde 81 år 208 gammel 1741, men hun blir vistnok for gammel til å være Jens's kone. Ministerialboken for årene 1765 -1781 er ikke i behold.

Mads Jensen var før 1751 og altså lenge før han ble eier av Kvamsaas gift med Anne Ludvigsdatter Ullebust. Han var død før 7.november 1782, for under denne dato utferdiget hans enke, Anne Ludvigsdatter (Ullebust) skjøte på gården til deres sønn, Ole Madsen. Kjøpesummen var 54 rdlr., samme beløp som Jens Andersen hadde kjøpt gården for 1744.

Ole Madsen ble sommeren 1793 trol. og siden gift med Oline Nilsdatter Ullebust. Han døde 50 år gammel 1798 uten å etterlate seg barn. Aktiva i hans bo var 146 rdlr. og dessuten gården. Han hadde i sitt bryllup gitt sin kone som morgengave 1 pund av sin gård, og dette hadde han gjentatt og bekreftet ved morgengavebrev av 11.november 1796, hvori han sier at han overdrar henne samme 1 pund til bestandig odel. Foruten konen hadde han ingen annen arving enn sin mor, ^(269.) Anne Ludvigsdatter. Gården ble helt og holdent utlagt til Oline Nilsdatter. Anne Ludvigsdatter fikk 39 rdlr. Hun døde 1806.

Oline Nilsdatter døde november 1816 i en alder av 60 år.Hun må ha styrt sitt bo godt, for dets beholdning utgjorde - gården iberegnet - 768 spdlr. Gården var ansatt til 300 spdlr. Hun hadde 10.november 1816 utferdiget et testamente der ble konfirmert 25.september 1817, gående ut på at hennes tjener, brorsønnen Mads Kristiansen Sunde, skulle ha gården, dog skulle han, så snart en annen av hennes brorsønner, Samuel Bertelsen Ullebust, kom så langt at han kunne styre en gård til denne skulle avstå 12 mark eller fjerdedelen av Kvamsås.

Mads Kristiansen ble våren 1817 gift med Danelle Korneliusdatter Refsdal. Under 3.juli 1828 bortfestet han til sitt søskenbarn ovennevnte Samuel Bertelsen Pladsen,

Bakkeslåttén, og under samme dato utferdiget Samuel med kurator et dokument, hvori han oppgir kravet på å få 12 mark av Kvamsaas, da Mads "på en mere tilfredsstillende maade har fyldestgjort dette mit Krav og derhos betalt" 209 " mig 100 Spdlr." Mads fikk altså beholde gården hel og ubeskåren.

Mads Kristiansen skjøtte under 2.juli 1847 til sønnen, Ole Madsen for 200 spdlr. og kår til seg og kone. Ole Madsen skjøtte 17.juli 1880 til sin sønn, Mads Olsen, for 2000 kroner og kår. Etter kun 1½ års forløp solgte Mads ved skjøte av 28.februar 1882 for 3600 kroner til John Eriksen Kvamme, der igjen under 21.april 1885 for samme kjøpesum solgte til den nåværende eier, Bertel Tostensen (fra Botnen).

(270.) Siden Kvamsaas kom i bønders eie, har den ikke holdt seg i en og samme slekt. Den første kjøpers slekt hadde den i tre generasjoner: Jens Andersen, Mads Jensen og Ole Madsen, og da gården gjennom Ole Madsens kone kom over til en ny slekt, ble den heller ikke i denne slekt lenger enn tre generasjoner: Mads Kristiansen, Ole Madsen og Mads Olsen.

xxx 0 xxx

210. (271.)

Flugedal.

Fluga - i bokmål Flue-bruktes i gamle dager som elvenavn, idet man sammenlignet en rislende elv med en summende flue. Jeg antar at elva som rinner forbi gården i gammel tid har hett Fluga, og at det er den som har gitt både gården og Flugedalskaret navn. (*Steen skriver Flugeskaret, men det er såvidt jeg vet noe ganske annet*). Man har et gammelt ord, flug eller flog, som betegner en bratt fjellside, og gårdens navn kan måskje komme derav. Jeg foretrekker dog den førstnevnte forklaring. (*Elvenomma Kinna og Flua kjem baa av flug eller flog (=bratt fjellside), meiner Rygh, og tek fråstand frå dette Med "summende flue". Dei som har fere Flugedalskaret eller Kinna-gjelet vil sanne at det på baa stadar er bratte fjellsider, og at nomna høver godt etter den tyding som her er gjeven. Det vanlege var vel at elva fyrst fekk namn, garden seinare. Men om ein no seier at gardsnamnet kjem av elvenamnet, eller ein seier at det kjem av skapet på landslaget (flog-bratt fjellside), so kjem det vel i dette høve ut på eitt. O.Tj.)*

Flugedal tilhørte i den katolske tid Bergens bispestol. Ved reformasjonen 1536 ble bispegodset kongens eller kronens eiendom, og i 1662 solgte kongen til erkebisp dr. Hans Svane det i Sunnfjord beliggende inndratte bispegods. Flugedal fulgte nå Svanegodset inntil dette 1726 ble solgt gård for gård for å dekke den siste eier, stiftamtskriver Svanenhjelms kassamangel. Ved auksjonen over Svanegodset juli 1726 ble Flugedal for 32 rdlr. 71 skilling tilslått den daværende oppsitter, Østen Olsen, men da han ikke kunne skaffe penger, overdrog han sin rett til hr. Samuel Finde, og så fikk denne under 10.juni 1727 skjøte. Samuel Finde var ved denne tid personellkapellan i Førde, ble seinere befordret til Romsdalen, men døde kort etter sin befordring. Da hans enke Cicilie (eller Sidsel) Hanning som flyttet tilbake til Førde og bodde på Skei, var død, ble Flugedal 211 ved auksjonen etter henne 13.september

1741 solgt for 43 rdlr. til (272.) fogd Hans This Nagel. Ved skjøte av 18.november 1750 solgte Nagel gården til sogneprest til Førde, Nils Lund, og ved skifte etter denne sluttet 1784, ble den for 80 rdlr, utlagt til hans datter jfr. Iverise Lund, der eide den til 1711. Først da kom gården i bønders eie.

Flugedal har jeg ikke funnet nevnt før i Peder Thotts jordebok fra 1591, hvorav vi får den opplysning at gården hørte til "Stiftets Gods, det vil si inndradd bispegods, og at oppsitteren het Arne, og at gårdens skyld var 2 pund smør. Ved matrikuleringen 1667 ble skatteskylden satt til 2 pd. 4 mk. og denne skyld beholdt den uforandret til dalerskylden ble innført (1838) .

Fra 1635 og en lang årreke fremover nevnes Ole som oppsitter på Flugedal. Han oppgis 1664 å være 60 år gammel og skulle altså være født 1604. I 1635 var han så forarmet at han ikke formådde å betale skatt, og samtidig var der i sognet ikke mindre enn 12-14 gårdbrukere som var i samme stilling. I 1645/1646 betalte han koppskatt for seg, sin kone og en tjenestedreng. I 1657 skattet han av 8 kyr, 10 geiter og 10 får. I et regnskap for 1672 nevnes han fremdeles som oppsitter. Den 14.september 1681 holdtes der skifte etter ham og konen, og her får en vite at han het Ole Kolbensen og konen Ingeborg Siversatter eller Sjursdatter. Navnet Ole Kolbensen tyder på slektskapsforhold med folkene Kvamsaas. Ole og Ingeborgs barn oppregnes så ledes: 1.Bendix, 2.Sjur, 3.Anne Furevik, 4.Kristi Vie, 5.Mari Midtbø, (273.) 6.Marthe, 7.Johannes og 8.Borni. Boets aktiva var 104 rdlr.

Bendix Olsen, uten tvil Ole Kolbensens eldste sønn, har jeg funnet nevnt 1697 som oppsitter på Flugedal. Rimeligvis er han farens umiddelbare ettermann på gården. Etter folkelisten av 1701 skulle han da være 50 år gammel og altså født 1651. Til vårtinget 1681, der holdtes på Sunde, var Bendix Olsen Flugedal stevnt av fogden for leiermål med Brite Olsdatter Solheim, som han var beslektet med i tredje ledd. Bendix møtte sjøl i retten, men for Brita møtte hennes far, 212 Ole Solem. De erkjente forseelsen og bad om "Naade og Rettens Formildelse," især for Berte, der var et umyndig barn og ikke ennå vært til alters. Saken endte med at de avsonet sin brøde, han med en bot på 8 og hun med en bot på 4 rdlr. Dessuten skulle etter en Frd (Forordning) av 24.februar 1654 Bendix rømme til fiskereiene i Helgeland og Brita til Romsdalen, hver for to år. Om Bendix virkelig måtte rømme bygden i to år, vet jeg ikke. I så fall har han vel fått noen til å styre gården under hans fravær. Etter folketellingen av 1701 hadde Bendix Olsen heime hos seg en sønn Ole, 21 år gammel og tunghørt, og dette kan for alderens skyld godt være hans uekte barn med Brita Solem. Fra 1711 og en lang årreke fremover satt som bygselmann på Hjelle, Inr. 72, en Ole Bendixen (se bind 3. side 149 fg) om hvem man vet at han var uekte født. Formodentlig er også denne Bendix Flugedals (274.) og Brita Solems sønn. Bendix Flugedal hadde 1701 dessuten en sønn,

Jens 7 år gammel, hjemme hos seg. Dessuten hadde han flere døtre. Disse finnes ikke på folkelisten av 1701, såsom den kun omfattet mannskjønnet, men ministerialboken nevner flere, såsom

Aagate, der 1721 ble trol. med Jens Olsen Aasen.

Rakel - 1721 - - Mads Olsen Vie.

Anne - 1721 - - og høsten 1729 gift med Østen Olsen Kvamme.

Marthe- 1724 - - med soldat Henrik Olsen Kvamme etter forut å ha fått et barn med henne. Det er vel den samme Henrik som under navnet Flugedal april 1728 hadde sønnen Elling Knudsen til dåpen, - og

Kari - 1733 ble gift med Halvor Olsen Kvamme.

Bendix Flugedal levde ennå 1725. Jeg har ikke funnet hans død notert i ministerialboken, og noe skifte etter ham har jeg heller ikke funnet,

Bendix ettermann på gården ble hans svigersønn, Østen Olsen. Han var fra Kvammen, men fra Kvamme i Førde sogn kan han neppe være såvidt jeg kan se. Antakelig er han fra Kvamme i Nøstdal, for han ble 213 vigd i Nøstdal kirke. Østen fikk ved auksjonen 1726, som før fortalt, tilslag på gården, men måtte på grunn av pengemangel overdra sitt bud til hr. Samuel Finde. Hans bygselbrev ble tinglest ved sommertinget på Rotenes 1721, altså flere år før svigerfarens død, og med heimel av de ble han sittende på gården til han døde 1766. Under skiftet etter ham oppregnes hans barn således: 1.Lorents Flugedal, (275.) myndig, 2.Ola Røtnex i Bygstad, 3.Elling Østensen i Bergen, 4.Bendix Gjelsvig i Vevring, 5.Barbara, 44 år og gift, 6.Marthe, 38 år og ugift, 7.Laurentse, 23 år og ugift. Stervboenken (avdødes enke) Anne Bendixdatter frafalt lott i boet, da hun hadde fått kår. Boets aktiva var 101 rdlr. og beholdningen 47 rdlr. Ifølge ministerialboken døde Anne Bandixdatter Flugedal 1781 i en alder av 91 år.

Østens ettermann ble hans eldste sønn, Lorents, der 6.november 1769 fikk bygselbrev av den daværende eier, sogneprest Nils Lund. Østen var gift før 1757 og hans kone het Kristi Andersdatter og var visstnok fra Aasen. De fikk flere barn sammen, deriblant datteren Helga der St.Hancsdag 1792 bla gift med Ludvig Eliassen Vie. Lorents døde 74 år gammel 1799, og da var alle hans barn også døde. Da der ikke var avkom etter ham, bla boet delt mellom hans enke, Kristi Andersdatter, og hans søsken, hvorav nå bare 4 var i live, nemlig Ole Røte, Elling Østensen i Bergen, Bendix Gjelsvig og Marthe Reinen. Boets beholdning var 44 rdlr. Hans enke døde 1806.

Ludvig Eliassen fikk 17.juli 1792, altså straks atter at han var gift, bygselbrev på Flugedal. Kårbrev til formannen utferdiget han først 7.juli 1797. Ludvigs kone døde 34 år gammel, etter ikke mer enn vel et års ektenskap, og barn kan der ikke ha vært etter henne, så i

så fall disse ville ha vært morfaren, Lorents Østensens arvinger. Flugedal hadde nå i 5 ledd (Ole Kolbensen, hans sønn Bendix Olsen, hans svigersønn Østen Olsen, hans sønn Lorents Olsen og hans svigersønn Ludvig Eliassen) - vert brukt av en og samme familje, men med Helga (276.) Lorentsdatters død forsvinner den fra gården.

Ludvig Eliassen ektet høsten 1794 - et år etter sin første kones 214 død - Anne Jørgensdatter Botnen. Den 17.september 1811 fikk han av jfr. Iverise Lund skjøte på gården for 700 rdlr.

Etter i århundrer å ha vært bebodd av bygselmenn var Flugedal altså kommet i bønders eie. Ludvig døde 52 år gammel våren 1816. På skiftet etter ham ble gården utlagt således at enken og deres eneste barn, Helga Ludvigsdatter, 12 år gammel, fikk hver sin halvdel.

Helga Ludvigsdatter ble sommeren 1823 gift med Johannes Olsen Østenstad, og til ham skjøtte så Anne Jørgensdatter november 1823 sin halvpart av gården, så den atter ble samlet på en hånd. Helga Ludvigsdatter døde barnløs 1826, etterlatende seg moren som sin eneste arving. Under det minnelige skifte mellom Johannes Olsen og svigermoren fikk Johannes Olsen overlatt den hele gård, og sorenskriver Landmark meddelte ham heimelsbrev derpå 29.juni 1826. Sommeren 1829 giftet han seg med Oline Madsdatter Erdal. Ved skifte etter dem 1864 utlagdes gården til deres datter Oline Johannesdatter der 1868 ektet Erik Olsen Mo.

xxx 0 xxx

215. (277.)

Kvamme.

Kvam eller Kvamme er et meget alminnelig gårdsnavn i Norge. Ordets betydning er etter min oppfatning heldigst gjengitt av Ivar Aasen, som forklarer det således: en avkrok, en dal eller våg som er omgitt av høye bakker, så at man ikke kan se den i noen avstand.

Første gang Kvamme nevnes, meg bekjent, er i et provsbrev om grensen mot Ramstad fra 1542, meddelt i 1. bind side 24 fg. Oppsitteren da het Kolben Jonsen.

I et skatteregnskap fra 1563 og et lensregnskap fra 1567 nevnes Salmund eller Salomon på Kvamme, begge steder som eneste oppsitter. Salmund Salomonsen nevnes også i Peder Thotts jordebok fra 1591 og i en jordebok fra 1598/1599, men i disse to jordebøkene nevnes ved siden av ham Anders Ødegardsmann. Den siste har jeg anslått til å være bruker av Kvamsaas (Se side 204).

Ennå har vi intet hørt om eierne på Kvam. Av de to sist nevnte jordebøkene får vi kun vite at der av gården hverken svartes landskyld til kongen eller til stiftet. Det vil si at gården hverken var gammelt krongods eller inndratt bispegods. I et regnskap fra 1603 nevnes to oppsittere på Kvamme, enken og Erik, og 1610 og 1611 nevnes Kolbjørn og Erik. Det ligger

nokså nær for hånden å tenke at enken fra 1603 er enke etter den seinest 1598/1599 nevnte Salomon. Og når vi 1542, har en Kolben Jonsen på gården, så en Salomon og så igjen en Kolbjørn, er det egnet til å vekke den formodning at vi i disse tre personer har far sønn og sønnesønn. Kolben og Kolbjørn er ganske visst to forskjellige navn, men så lik hverandre at de ofte forveksles (278.) . Om Erik hørte til på Kvamme eller på Kvamsaas, kan en ikke vite. Har han bodd på Kvamme, har han og Kolbjørn måskje vært brødre.

Så kommer vi til fogd Buschs jordebok av 1626. Her får vi vite at Kvamme skyldte 1 laup smør, og at den hørte til under Munkelivsgodset. Over dette har man fra den katolske tid flere jordebøker, den 216 yngste så sent som fra 1480-1490. I ingen av disse finner vi Kvamme nevnt. Forklaringen kan være at Kvamme først etter 1480-1490 er blitt klostrets eiendom, men dette forekommer meg ikke sannsynlig. I katolisismens siste tider var man nemlig ikke så rundhåndet med å betenke klostrene med gaver som i eldre tider, da kirken hadde sin glansperiode, og at klostret etter 1480-1490 skulle ha kjøpt Kvamme er heller ikke å anta. En annen forklaring jeg kan tenke meg, er at Kvamme har tilhørt St. Hanskirken eller St. Johannesklosteret Bergen, hvorover man, meg bekjent, ingen jordebok har. St. Johannesklosterets gods ble etter reformasjonen slått sammen med Munkelivsgodset og dannet tilsammen en ferlening, og det således samlede jordegods har visselig da etter den største gårdmasse vært betegnet som Munkelivsgods. Men hvordan det nå enn henger sammen med dette, så blir det en utvilsom sak at Kvamme med Kvamsaas såvel som Farsund har hørt til en på reformasjonstiden inndratt gårdmasse, der like til 1662, da kongen solgte det, ble betegnet som Munkelivsgods.

Som oppsitter på Kvamme oppfører Buschs jordebok av 1626, Tollef og Endre, to nye navn som ikke antyder noen forbindelse med (279.) eldre oppsittere.

I kopskattregnskapet fra 1645/1646 der skulle omfatte den hele befolkning, menn og kvinner, på 15 år eller mer, oppføres som Kvammes beboere Thomas og kone med en pike, Endre med kone og Salomon med kone.

Et regnskap fra 1646 over en skatt på skylden oppfører som oppsittere : Jens der bruker 1 pund, Anders der bruker 1 pd. 12 mk. og Salomon der bruker 12 mark. Forskjellen mellom disse to nesten samtidige oppgaver er påfallende nok, men begge får forutsettes riktige.

I skatteregnskaet for 1657 oppføres kun to oppsittere, Jens og Thomas, men i kvegskattregnskapet av samme år nevnes ved siden av dem tillike en Salomon Skaffer. Etter dette siste regnskap skattet Jens av 8 kyr, 5 geiter og 5 sauer, Thomas av 1 hest, 12 kyr, 8 217 geiter og 8 får, Salomon Skaffer av 2 kyr, 4 geiter og 1 får. At den 1645-1646 nevnte Salomon er den samme som Salomon Skaffer i kvegskattregnskapet fra 1657 er visst ikke

tvilsomt. På Grimeland var der 1664 en Nils Skaffer, og han er vel Salomons ettermann i bestillingen.

I 1661 oppgis kun en oppsitter, nemlig samme Thomas som her oppgis å være 52 år gammel og å ha heime hos seg to sønner, Tollef og Ole, resp. 13 og 19 år gamle. Etter listen fra 1664 var der hverken husmenn eller tjenestedrenger på Kvamme. Da den alminnelige matrikkel av 1667 foretokes, var der fremdeles på Kvamme kun en mann. Matrikkelskylden ble satt til 1 laup smør, der svarte til den gamle landskyld. Et regnskap fra 1672 har også Thomas som eneste oppsitter.

Om hvem som eide Kvamme ned gjennom tidene, henvises til hva derom er anført under Kvamsaas (*side 204*) forsåvidt tiden til Lars Walters død angår. Ved skiftet etter denne fikk hans datter Pernille (*280.*) Lovise Walter 2 pd. 2 mk. av Kvamme og broren Lars resten, 22 mark. Lars døde ung og Pernille Lovise arvet brorens 22 mark og ble således eier av hele gården. Disse to søsken var av Lars Walters første ekteskap og nedstammet således fra Hans Hansen Liljenskjolds familje. Pernille Lovise Walter ble 1739 gift med proprietær Jens Samuelsen Bugge i Sogn, og han solgte ved skjøte av 10. juli 1740 gården for 116 rdlr. til den daværende bygselmann Erik Trulsen.

Men jeg skal gå tilbake til brukerne av gården og fortelle hva jeg har funnet om dem.

Fra 1657 hadde vi en Thomas på gården, siden 1661 som eneste oppsitter. Om ham hører vi litt i de eldste tingbøker. Således hadde han til høsttinget 1681 stevnt Peder Grimeland, fordi denne hadde jagd sauene hans i felles hage og derved forvoldt "en Smales død." Saken er referert foran side 126, hvor man tillike vil finne fortalt at Thomas's sønn, Anders, utvilsomt i anledning samme sak hadde uttalt at alle som hadde tjent på Grimeland var landstrykere og tyver. Videre leser man i en annen gammel tingbok at Thomas til høsttinget 1692 på Sunde var stevnt for gjeld til Findmands arvinger 2 mark 1 skilling, og at samme Anders møtte, og nektet at hans far var skyldig, men tvertom Findmand skyldte 3 mark for en "Fureføring". Den 13.mars 1693 holdtes skifte på Kvamme etter Thomas Olsen mellom barna der oppregnes således : Ole Grimeland, Tollef Njøsén, Anders (*281.*) Kvamme Sjur Horstad, Peder Solem og Anne Kvamme. Thomas's kone, hvis navn ikke kjennes, må være død før mannen, siden hun slett ikke omtales, og der - som det heter - kun ble skiftet "mellom Børnene." Boets aktiva var 138 rdlr. Først av skiftet får en vite at Thomas's far het Ole. Thomas skulle etter folkelisten av 1664 være født 1612 og ble altså 50 år gammel. Av hans under skiftet oppregnede barn er Anders nevnt nyss foran, og Tollef og Ole finnes på listen av 1664. Hvorledes det er gått til at Ole kallede Ole Grimeland har jeg ikke kunnet finne ut. Jeg har ikke formådd å oppdage noen oppsitter på Grimeland ved navn Ole Thomassen. Muligens har han tjent på Grimeland og av den grunn vert kalt etter denne gård.

Thomas Olsens ettermann i bygselen var sønnen Anders Thomasen. På folkelisten av 1701 oppgis han å være 55 år gammel, altså født 1646. Etter samme liste hadde han tre tjenere: Anders Eriksen, 18 år, Gunder Eriksen, 14 år og Ole Olsen, 9 år. Hans kone het Gjertrud Rasmusdatter. Skiftet etter ham holdtes 5.juni 1706 mellom enken og deres eneste barn, Anne Andersdatter. En av kreditorene i boet var Gunder Eriksen, utvilsomt den samme som 1701 oppføres som Anders's tjener. Enkens lott i boet var 57 rdlr., og det samme må også datteren ha fått. Datterens verje var farbroren, Sjur Horstad.

Anders Thomassens ettermann var Erik Trulsen Hjelle, stamfar for de seinere eiere av Kvamme. Hans bygselbrev er fra 1.juli 1706 og utstedt av Folkvard Risbrich. Man skulle på forhånd formode at Erik ektet enten formannens enke eller hans datter. Ved å undersøke [219](#) (282) dette har jeg funnet at Anne Andersdatter har han ikke ektet, for hun ble 1725 gift med Anders Gjertsen Indre Erdal (*se III.s.42*) At han har ektet Anne Andersdatters mor, Gjertrud Rasmusdatter, har jeg ikke funnet bevis for, men hun ble etter Anders Thomassens død boene på Kvamme og døde der høsten 1726. høsten 1727 ble Erik trol. og januar 1728 gift med Marthe Johanne Jonsdatter Furebø. De nå bevarte ministerialbøker begynner 1720, og i dem for årene 1720-1727 ikke funnet nevnt noe annet kvinnemennseske på Kvamme enn Gjertrud som med rimelighet kan formodes å ha vært Eriks kone, og da en ikke kan anta at Erik som ugift mann har sittet på gården like til han 1728 ektet Marthe Furebø, blir det i all fall stor sannsynlighet for at han er kommet til bygselen ved å ekte formannens enke. De barn Erik etterlot, var alle avlet med Marthe Jonsdatter, men hans eldste datter ble kalt Gjertrud (*Det var alminnelig den gang at når den gjenlevende av et ektepar giftet seg igjen og fikk barn, fikk det førte av av samme kjønn som den døde vedkommendes navn. O.Tj.*)

Erik Trulsen Kvammes foreldre var Truls Pedersen Øvre Hjelle, lnr. 72 og Barbra Jensdatter. Skiftet etter Truls holdtes 1703 og viser at der da var tre barn: Sønnen Erik og døtrene Pernille og Kristi. Truls var født ca 1645 og hadde ca 1681 fått bygsel på sitt bruk. Ifølge folkelisten av 1701 var Erik da 24 år gammel og altså født 1677 og tjente hos Jon Larsen Furebø der flere år seinere ble hans svigerfar. Erik fikk som alt sagt bygsel på Kvamme 1706, og 10.juni 1740 fikk han skjøte. Samme år gav Erik Trulsen kaptein Bartholomeus Svane på Skei obligasjon i sin gård for 120 rdlr, som han saktens (283.) har brukt til å betale kjøpesummen for gården med. Erik Trulsen døde 1758 og oppgis i ministerialboken å være blitt 79 år gammel, altså født 1689, mens han etter listen av 1701 skulle være født 1677 Under skiftet etter ham oppregnes hans og Marthes barn således: 1. Jon Kvamme, 2.Truls Bruland, 3.Rasmus, 23 år, 4.Lars, 18 år, 5.Anders, 14 år, 6.Gjertrud, 23 år og 7.Perniile, 11 år. Gården ble ansatt til [220](#) 108 rdlr. og utlagt således at enken fikk 1 pd. 12 mk., eldste sønn 6 mark og hver av de øvrige barna 5 mark.

Eldste sønn, Jon Eriksen, samlet gården på sin hånd, idet han under 1.februar 1763 av moren og sine søsken fikk skjøte på deres lotter. I skjøtet kalles han skoleholder. Hans søster Gjertrud var da blitt gift med Andreas Petersen Flokenes. Kjølesummen var 1½ rdlr. pr. mark. (*altså 108 rdlr. O. Tj.*)

Jon Eriksen døde våren 1737 i en alder av 59 år. I ministerialbokens notis om hans begravelse kalles han medhjelper. Den 7.september samme år holdtes der skifte etter ham mellom Marthe Oline Andersdatter og deres 5 barn: 1.Erik, 19 år, 2.Anders, 8 år, 3.Aalet, 16 år, 4.Alis, 13 år (*siden gift med Sjur Jensen Vie – Blyantsnotis med fremmed hånd. O.T.j.*) og 5.Rakel, 11 år. Blant verjene var to av farbrødrene, Rasmus og Anders, hvorav den første var kommet til Stavanger, den siste til Tefre. Iberegnet gården der nå var ansatt til 198 rdlr., var boets beholdning 482 rdlr. Boet eide halvparten i en ny jekt på henved 4 lester og halvparten av et nytt jektenaust i Skuteløken på Skeis grunn. Boet eide også en stor sølvkanne verd 48 rdlr. med elefantføtter og et forgylt pengestykke i låket og merket: Berit Friis Maren Nilsdatter. Av gården utlagdes 1 pd. 12 mk. til enken. Erik fikk 11 mark, Anders 10 mk. og hver datter 5 mark. Gården ble atter ^(284.) samlet på den eldste sønn, Erik Jonsens hånd, idet denne under 17.juli 1792 av sin mor og sine søsken fikk skjøte på deres anparter. Dagen før hadde dog hans mor utstedt en erklæring at hun intet hadde imot, at Erik innløste sine søskens andeler i gården, og at hun også selv ville tilskjøte ham sin halvdel, men at hun forbeholdt seg å styre den hele gård i 8 år og den halve gård sin levetid mot at hun av det hun således styrte betalte landskyld.

Erik Jonsen ble høsten 1792 gift med Johanne Krispinussen Grimelandslie. Hun døde 42 år gammel 1811 etterlatende 6 barn: 1.Jon, 18 år, 2.Anders, 3.Christian, 4.Johanne, gift med Hans Sjursen 221 Hjelle, 5.Aalet og 6.Marthe. Gården deltes således at enkemannen fikk ½ laup. Den gifte datteren hadde som heimegifte fått 20 rdlr. og fikk derfor nå intet av gården, hvorimot hver av de øvrige barn fikk 7 1/5 mark. Våren 1816 døde Jon 48 år gammel. Gården styrtes det året av hans stefar Truls Odjersen fra Ekeland der høsten 1792 var blitt gift med hans mor, Marthe Oline Andersdatter. Den halve laup Erik Jonsen eide i gården ble delt således at hver sønn fikk 8 mark og hver datter 4 mk. Men et par år etter samledes gården på den eldste sønn, Jon Eriksens hånd, idet denne under 3.juli 1818 av sine fem søsken fikk skjøte på deres andeler.

Jon Eriksen der sommeren 1819 ble gift med Nile Tostensen Hjelle, skjøtte 1.juli 1847 til sin sønn, Erik Jonsen Kvamme for 600 spdlr. og kår til seg og kone. Erik Jonsen, der ble kommandersersjant, har såvidt jeg erindrer, i nittiårene skjøtt til sin sønn, Jon Eriksen, der likesom faren ble kommandersersjant (*og fanejunker. O.Tj*) og ennå eier gården.

(285.) Siden 1706, da Erik Trulsen fikk bygselbrev på Kvamme, har gården gått fra far til sønn - fra 1740 som eiendom. Gården hører til de største i sognet og har - bortsett fra midlertidige delinger ved skifte - vært ett bruk. Såvidt erindres ble dog i min tid en liten parsell fraskilt.

((Notat mellom side 221 og 222, av O.Tj.))

Oppsitter: Ola 45 år L. 0-2-6

Sønn: Anders Olsen 16 år

Dreng: Nils Hanssen 44 år

Dreng: Helgje Rognaldsen mgl

Oppsitter: Jens 52 år L. 0-2-6

Sønner: Anders Olsen 20 år

Nils Hanssen 18 år

= 1-1-12 Landskyld O.Tj.))

222

Tefre.

(287.) Tefre nevnes i den gamle jordebok over geistlig gods i Bergens stift som går under navnet Bergens kalvskinn, og som er sammenskrevet omkring 1350 eller kort etter den store mannedauen. Gården skrives der Tefrin. Hva dette navnet betyr, kan jeg ikke si. Endelsen -in er visselig det gamle vin (gressgang) som vi også har i Vie, der i gammel tid ble skrevet Vidin. Men hva første stavelse i Tefre betyr, har jeg ingen anelse om. Når avdøde professor Olaf Ryghs verk om "Norske Gårdsnavn" når så langt som til Nordre Bergenhus amt, vil en få den forklaring som språkvitenskapen kan gi. (*Dessverre kan heller ikke R. avgjøre hva tefr betyr. Han antyder muligheten av at det kan ha sammenheng med offer eller ofring, men gir det ikke ut for annet enn gjetning. O.Tj.).* Endelsen -vin borger for at gården er meget gammel, eldre enn kristendommens innførelse i vårt land. Bergens kalvskinn forteller oss at Førde kirke eide 2 laup av gården og Førde prest 9 laup. Om disse to parter utgjorde hele gården, kan jeg ikke si. Jeg er tilbøyelig til å tro at der også var andre eiere. Sikkert er i hvert fall at før reformasjonen 1536 tilhørte størsteparten av gården Bergens bispestol, og at Førde kirke da ikke eide noe i den lengere. Man kan tenke seg at der har foregått et makeskifte mellom Bergens bispestol og Førde kirke. En levning av Førdeprestens eiendomsrett til den hele gård er det vel at han ennå har landskyld av 40 mk. av gården.

Tefre delte skjebne med det øvrige bispegods i Sunnfjord. Ved reformasjonen 1536 ble det inndratt under kronen, 1662 ble det solgt (288.) til erkebiskop Svane, og 1726 ble det solgt gård for gård til dekning av stiftamtskriver Svanenhjelms kassamangel. Førde ble tilslått Førdepresten Peder Hannings enke, Inger Bugge, for 78 rdlr. 86 skilling, og skjøte fikk han 19.februar 1728. I skjøtet sies det at gårdens skyld 1 laup 2 pd, og Førdepresten hadde landskyld av 1 pd. 16 mk. Inger Bugge døde 72 år gammel 1749, og gården tilfalt da hennes 223 sønn, Jølsterpresten Ole Hanning. Ved hans død 1763 tilfalt den ytre halvpart av gården,

de seinere lnr. 116 og 117, hans datter, Ingeborg eller Inger Marie, som ble gift med Kaptein Gerhard Munthe, og den indre halvpart, lnr. 118, tilfalt hans enke, Maren Knagenhjelm. I 1765 solgte enken sin halvpart til leilendingen, Mads Alexandersen, og 1773 solgte kaptein Munthe den andre halvparten til leilendingen, Anders Olsen. Ved disse skjøter var Tefre, som i århundrer hadde vært bebodd av leilendinger, omsider kommet i bønderens eie.

Jeg skal nå meddele hva jeg har funnet om Tefres eldste beboere. Ifølge det i første hefte, side 24 fg. meddelte provsbrev bodde der omkring 1500 en Jon på Tefre som gav opplysninger om merket mellom Kvamme og Ramstad.

Omkring 1520 bodde der to menn på Tefre, Arne og Kolbein. Disse nevnes i et regnskap over en tiende - pengeskatt - fra 1520 eller 1521 som kong Kristian 2. påla for å få penger til å føre krig mot ^(289.) venskene. Man skulle betale en tiendedel av sin formue. Arne betalte 2½, Kolbein 5 lodd sølv. Av dette regnskapet finnes et utdrag i første hefte, side 23.

I et skatteregnskap for 1563 nevnes mellom en mann fra Kvamme og en mann fra Vie "Ellene på Thosten." Navnene er åpenbart feilskrevne, og jeg formoder at gårdsnavnet skal være Tefre og mannens navn Elling eller Ellend. Hver mann skulle betale 1 rdlr. Utdrag av regnskapet finnes i første hefte, side 31.

Av lensregnskapet for 1567 får en vite at Tefre hørte til Stiftets gods, det vil si inndratt bispegods. Som oppsittere på Tefre nevnes her Anders, der oppgis å ha betalt landskyld med ½ laup smør. Også i Peder Thotts jordebok 1591 og i en jordebok 1598/1599 nevnes Anders på Tefre med tilføyelse at han betalte landskyld med 1/2 laup smør. At det er samme Anders som omtales alle disse år 1561-1591 holder jeg for rimelig, men da det på alle tre steder sies at han kun betalte ½ laup i landskyld, forekommer det meg tvilsomt om 224 han har vært eneste oppsitter, og det så meget mere som jeg 1579 har funnet nevnt en Svend på Tefre der også svarte landskyld av ½ laup.

Året 1603 satt der en ikke navngitt enke på gården, kanskje enke etter Anders, og etter et sakefallsregnskap av 1610/1611 bøtte Nils på Tefre 6 daler for å ha søkt seng med sin festemø før deres bryllup.

I årene mellom 1611-1635 nevnes Gunder på Tefre, og ved siden av ham nevnes 1611-1613 Anders på Tefre, 1615/1616 Arne der kanskje kun er en skrivfeil for Anders og 1626 Ole.

^(290.) I den 1626 av fogd Busch forfattede jordebok står om Tefre at det er en god jord, at skylden var 1½ laup, at 1 laup var Stiftets gods, og at ½ laup tilhørte presten, og at oppsitterne var Gunder og Ole.

Som oppsittere nevnes 1644 Ole og Odd, hvilket siste navn kanskje skal bety Odjer.

Et koppskattregnskap fra 1615/1616, der skulle angi den hele befolkning over 15 år av begge kjønn, oppfører under Tefre Odjer og kone med en dreng, Ole og kone med en pike og to ikke navngitte enker. Og et skatteregnskap for 1645 oppfører som oppsittere Odjer og Ole, der hver brukte sin halvpart av gården. De to enker har altså ikke hatt noe gårdsbruk. Når det i dette regnskap fra 1646, heter at kongen og hr. Peder Finde hver eier sin halvpart, da er dette uriktig. Det var ikke Peder Finde personlig, men Førde prestembete som var lotteier i gården, og kongens part var derhos dobbelt så stor som prestens.

Den 1645 og 1646 nevnte Odjer het Odjer Gundersen og var visselig sønn av den Gunder som nevnes 1611-1635. Odjer var gift med Karen Rognaldsdatter, datter av lensmann Rognald Olsen der var fra Furebø, men bodde i Førde. Odjer slo 1649 sin svigerfar ihjel, men om de nærmere omstendigheter ved drapet og om Odjers seinere skjebne har jeg forgjeves søkt opplysninger i vårt riksarkiv. Seinere enn 225 1649 har jeg ikke funnet Odjer Tefre nevnt.

Fra 1657 blir de opplysninger jeg har funnet om Tefre ^(291.) mer fullstendige. Oppsitterne var det år Jens Jensen og Ole, og disse to satt nå en årrekke sammen på gården. Kvegskattregneskapet fra 1657 viser at Jens skattet av 1 hest, 20 kyr, 8 sauer og 16 får, Ole av 3 hester, 26 kyr, 8 geiter og 20 får. Påfallende er de høye tall, og når man vet at Odjer og Ole hadde like store bruk, blir forskjellen på bestningene enn mer påfallende. Men saken er nok den at tallene ikke angir hva de forte på brukene, men hva Odjer og Ole hver især eide av kreaturer, altså også hva det måtte ha utsatt på for hos andre. Ole Tefre var lensmann 1657 og som sådan fri for skatt av gården. Naboen, Jens Tefre, var blitt lensmann 1659 og nøt da den samme skattefrihet. Jens var fremdeles lensmann 1661 og kanskje flere år fremover. Tefre sees å ha vært tingsted 1660/1661 og rimeligvis flere år, visselig foranlediget av at lensmannen bodde der.

I regnskaper og jordebøker fra 1657 og 1661/1662 forklares det liksom i Buschs Jordebok av 1626 at Tefres landskyld var 1½ laup, hvorav kongen eide 1 laup og Førde prestebord (embete) ½ laup, men at kongen hadde bygselretten over hele gården. I jordeboken for 1661 sies det at Tefre neppe hadde skog nok til brennefang, at det ikke tillå gården noen herlighet, og at den måtte leie fehage. Da den første matrikuleringen 1667 fant sted, hvorunder både Ole og Jens Tefre var med som lagrettemenn, ble gårdens skatteskyld dog bestemt til 1 laup 2 pund, altså 12 mark høyere enn den gamle landskyld. Av et regnskap fra 1672 får en vite at der da på Tefre var to bekkesager.

Jeg går nå over til å behandle hvert bruk for seg og begynner med den ytre halvpart som seinere ble betegnet som l.nr. 116 og 117.

(292.)

Tefre, l.nr 116 og 117.

Den Ole som fra 1657 og fremover hadde l.nr. 116 og 117 var etter Findes folkeliste av 1664 da 56 år gammel og skulle altså være født 1608. Han kan for alderens skyld være identisk med og er visst også identisk med den Ole som var på gården 1644. Derimot blir han for ung til å være den Ole som fogd Busch nevner i sin jordbok av 1626. Det er fortreidelig at Oles farsnavn aldri nevnes. Hadde man kjent det, ville man kanskje av det hatt et vink om hvor han var kommet fra. Han var som sagt lensmann 1657 og må således ha vært skrivekyndig og hatt forretningskyndighet. Hva Oles kone hette og hvor hun var fra, har jeg ikke kunnet finne ut. Etter Findes folkeliste hadde han 1664 heime hos seg sønnen Anders, 13 år gammel. Han eide 1672 og fremover en part i et Ramstad-bruk som han troligvis hadde fått ved arv, men om det var han sjøl eller hans kone som hadde arvet denne part, kan jeg ikke si. Ole fungerte som lagrettemann ved tinget 1681 sammen med sin nabo, Jens Jonsen. Til høsttinget samme år var han stevnt av sin svigersønn, Rognald Larsen Angedal for en sølvskje som var Rognalds kones arv. Ole Tefre forklarte at skjeen kom bort i Rognalds bryllup og erklærte seg villig til å betale dens verdi og ble dømt til å oppfylle dette løfte. Når Ole Tefre døde, vet jeg ikke, kun at han var død før 1691. Foruten sønnen Anders hadde han flere døtre. En ble som vi nyss har hørt, gift med Rognald Larsen Angedal, en annen var gift med Markvard Jørgensen ^(293.) Tjønneland, men de har vært enda flere. Ved et par anledninger etter Ole Tefres død forklarte hans sønn Anders Olsen at han intet hadde arvet etter sin far, og at denne intet hadde etterlatt seg. Av dette bør en ikke dra den slutning at Ole Tefre var en forarmet mann. Sønnens ord behøver ikke å bety annet enn at faren i levende live hadde gitt sine eiendeler fra seg til barna, så der ved hans død intet var igjen. Ole Tefre og Jens Jonsen Tefre må ha vært enten brødre 227 eller svogre, såsom deres sønner, Sjur Jensen Vie og Anders Olsen Tefre etsteds uttrykkelig sies å være søskenbarn. Jeg vil snarest tro at de har vært svogre, men jeg kan ikke gjøre rede for hvordan svogerskapet var.

Ole Tefres ettermann på gården må ha vært sønnen Anders Olsen. Det heter i den eldste bevarte tingbok at ved vårtinget på Sunde 23.mars 1681 "anviste Anders Tefre Bygselseddel...." Slutten av anførselen er revet bort, men skal visselig utfylles med ordene: på Tefre. - At Anders dette år brukte halve Tefre, fremgår av det at han til høsttinget 1681 av sin nabo Jens Jonsen var stevnt, fordi han i felles skog hadde hogd mer sagtømmer enn hans lott kunne tåle. Saken bilagdes straks, idet de med samtykke av Svanegodsets forvalter enedes om å oppnevne to menn hver, som skulle utskifte hva der var igjen av skogen mellom dem. Anders Olsen brukte som faren før ham stølshage i Ramstadmarken. For det skulle Anders betale til hver av de 4 Ramstadmenn 1 ort året, eller også skulle de få male fritt hos ham. En av Ramstadmennene, Ole Jensen på Haugen ^(294.) (l.nr. 73, *Rishaugen. O. Tj.*) var

misfornøgd med denne ordning og stevnte Anders Tefre til sommertinget 1691, der holdtes på Buanes. Ole Ramstad forlangte stølsleie av Anders både for dennes brukstid og for tre år hvori Anders's far hadde stølt der, men da Ole Ramstad måtte erkjenne å ha fått male på Tefre, ble Anders frifunnet. Anders Tefre eide en andel i Ole Jensens bruk på Ramstad, og derfor ble det bestemt i dommen at hvis Ole Jensen ikke malte for stølsleien, skulle Anders betale 1 ort eller korte den i landskylden som "han og hans Søkende skulde have af Oles Jord i Ramstad." Saken gjaldt også, noen andre krav som Ole Jensen mente å ha på Anders Tefres far, men Anders ble frifunnet i alle poster. Saken er fullstendig referert under Ramstad i 3.bind, side 175. Domsresultat at Anders Tefre skulle ha rett til å støle i Ramstadmarken har øyensynlig i høy grad oppirret Ole Jensen og hans familie, og for å bli kvitt stølingen 228 grep Ole Jensens kone til det middel å rive ned Anders Tefres stølshus. Dette skjedde ut på sommeren 1691. Dette førte til en prosess som endte med at Alis Rognaldsdatter - så het Ole Jensens kone - ble dømt å bøte 120 lodd sølv. Et fullstendig referat av denne sak vil en finne i tredje bind, side 176 fg. og der vil en tillike se at partene baketter inngikk forlik, og at boten ble nedsatt til 10 lodd (295.) sølv. Til høsttinget på Nøstdal 22.oktober 1697 ble Anders Tefre stevnt av sin søstermann, Markvard Jørgensen Tjønneland. Markvard forklarte at avdøde Ole Tefre hadde forkommet noe av sin datters - Markvards kone - morsarv, at hans kones andre søsken hadde gått inn på å opprette hennes skade, og at Anders hadde lovt å tillegge henne noe. Anders Tefre nektet imidlertid å ha gitt noe sådant løfte. Saken utsattes, og siden finner en ikke mer om den i tingboken. Anders's Lisebeth nevnes, og det ser nærmest ut til at det var henne som var Markvards kone, men protokollen er ikke så klar at jeg kan være vis på det.

I folkelisten av 1701 står det at Anders Olsen var 57 år gammel, altså født 1644. I Peder Findes folkeliste av 1664 oppgis Ole Tefres alder til 13 år, altså født 1651. Hvis Ole Tefre ikke har hatt to sønner ved navn Anders - hvortil man den tid hadde mange sidestykker - må en av disse aldersoppgaver være uriktige, kanskje er de uriktige begge to, således at Anders's alder 1664 er oppgitt for lavt og 1701 for høyt. Etter listen av 1701 hadde Anders Olsen da heime hos seg en 9 år gammel sønn, Ole. Såvidt jeg kan forstå, må det være denne Ole Andersen Tefre som ektet bygselenken på indre Hafstad, Anne Susanne Didriksdatter og med henne ble stamfar til de nåværende beboere på denne gård. Ole Andersen Tefre fikk 26.november 1709 (296.) bygselbrev på indre Hafstad og skulle hvis han 1701 var 9 år gammel kun være 17 år gammel da han fikk bygsel. Rimeligvis har han 1701 vært noe eldre, men ellers er det antakelig at han i ung alder har fått denne gård. Han var nemlig kommet Anne Susanne så nær at det 229 gjaldt da å få levebrød og gifte seg så fort som mulig. Ole Andersen Hafstad ble lensmann i Førde seinere.

Anders Tefre hadde mindst 4 barn, men jeg kjenner ikke navnene på andre enn sønnen Ole. I ministerialboken nevnes noen personer som kan være hans barn, f. eks. Guri Andersdatter Tefre, som 1720 ble trol. og 1723 gift med Markvard Gundersen, Helga Andersdatter, som 1722 og 1723 var fadder, Johanne Andersdatter, som 1727 var fadder, Henrik Andersen Tefre, som 1728 ble gift med Sofie Endresdatter Lien og Lars Andersen Tefre, som 1730 ble gift med Brita Adersdatter Brunen. Disse kan være Anders Olsen Tefres barn, men om det virkelig er tilfelle med alle eller med noen av dem, kan jeg ikke avgjøre. Heller ikke kan jeg si hvem Anders Olsens kone var, men jeg formoder at det var Lars Rognaldsen Furebøs datter Helga, for under skiftet etter ham 1697 kalles Helga Tefre, og som må være den Helga Larsdatter Tefre som døde 1746 i en alder av 84 år, - Lars Rognaldsens sønn, Rognald Larsen Angedal var som vi har sett, gift med en søster av Anders Olsen Tefre, og hvis denne har vært gift med Helga Larsdatter, (297.) har det vært dobbelt svogerskap mellom dem. Seinere enn 1701 har jeg ikke funnet Anders Olsen omtalt, og før sommeren 1706 må han være død. Ved sommertinget 1706 gjorde nemlig den før nevnte Ole Jensen Ramstad forsøk på å innløse en del av bruket i Ramstad som Anders Tefres barn hadde arvet etter sin far. Det sies her at Anders Olsen hadde arvet 6 mark og kjøpt 12 mark av bemeldte Ramstadbruk. Til å motta løsningssummen hadde Ole Jensen stevnt Rognald Larsen Angedal som barnas verje og nærmeste frende, men Rognald unnslo seg for å motta de tilbudte penger, da han ikke visste om at han var beskikket som verje for barna, "efterdi intet Skiftebrev over Børnenes Gods var kommet fra Sorenskriveren," en ytring der synes å tyde på at Anders Olsens død var inntruffet noenlunde kort tid i forvegen. På høsttinget 1707 fant innløsningen sted, og nå kalles Rognald Angedal verje for salig Anders Tefres barn. Etter Anders Olsens død har

((Notat mellom side 229-230, av O.Tj.))

Ola Bendiksen Hjelle og Ola Bendiksen Terva.

Hvem de var:

I tellingen 1701 finner en to personer som het Ola Bendiksen:

1. Ola Bendiksen Flugedal f. ca 1680, sønn av Bendik Olsen Flugedal og Britte Olsd. Solem, Han brukte indre Hjelle, nr. 72, fra i kring 1711-1747.

Hans død er ikke notert.

xxx0 xxx

2. Ola Bendiksen Åsen 16 år og dreng hos Salmond Anderssen Åsen. Dette må være den Ola Bendiksen som fikk bygsel på lnr. 116/117 i 1710 og som døde 60 år gml. 1741. Alderen passer bra. Og det var ingen flere i Førde med navn Ola Bendiken. O.Tj.)

230 kanskje hans enke brukte gården noen år. Jeg har i all fall ikke før funnet noen ny bruker nevnt.

Den 26.november 1710 fikk Ole Bendixen bygselbrev på Bruket. Ifølge ministerialboken døde han 60 år gammel 1741 og skulle altså være født 1681. Etter folkelisten av 1701 bodde der da på Flugedal en Bendix der hadde en sønn ved navn Ole, 21 år gammel, altså født 1680. Fra først av trodde jeg at det var denne Ole Bendixen som 1710 fikk bygselbrev på Tefre. Men seinere er jeg kommet til den oppfatning, at denne Ole Bendixen er den seinere Ole Bendixen Hjelle, (298.) som man kan lese om i tredje bind under Hjelle. Leilighetsvis får en høre at Ole Bendixen Tefre og Jens Grimeland en gang 1709 var i slagsmål nede i Sjøahola, men ellers omtales ikke Ole Bendixen videre i de gamle protokoller. Jeg formoder at Ole Bendixen har vært med en av sin forgjengers døtre. I den eldste ministerialboken, der begynner 1720, finner jeg at Ole Tefre 1721 hadde sønnen Elling og 1723 datteren Marthe til dåpen, og denne Ole Tefre kan ikke være noen annen en Ole Bendixen. Marthe ble 1743 gift med Anders Olsen Halbrend fra Gaular. Ole Bendixen satt på bygselbruket ca 30 år og døde i det store sykdomsåret 1741, som alt fortalt.

Ole Bendixens ettermann på bruket ble Anders Olsen, som jeg holder for hans sønn. Denne Anders Olsen fikk bygselbrev 26.oktober 1740 av Inger Bugge, salig Peder Hannings. Anders ble 1740 gift med Aalet Rasmusdatter Aase, som døde 39 år gammel 1754, etterlatende 4 døtre: Aalet, Marthe, Rakel og Helga, resp. 12, 10, 5 og 2 år gamle. Aalet har visstnok vært fra Nøstdal, da vigselen foregikk i Nøstdal kirke. Beholdningen i boet var 140 rdlr. En av verjene for barna var Anders Olsen Halbrend, visstnok deres fasters mann. Siden giftet Anders seg med Britha Larsdatter som døde 35 år gammel 1761. Av skiftet etter henne ser en at Anders hadde to barn med henne, sønnen Ole, 3½ år og datteren Aalet, 2 år. Boets beholdning var 106 rdlr., altså mindre enn ved forrige skifte, men Anders hadde i mellomtiden betalt det meste 231 av det hans barn av første ekteskap skulle ha som morsarv. Anders (299.) Olsen fikk skjøte på sitt bygselgods av kaptein Gerhard Munthe der ved giftermål med Inger Bugges sønneatter, Inger Marie Hanning, var blitt eier av samme. Skjøtet er datert Ytre Krogen 18.mai 1773 og kjøpesummen var 160 rdlr. Etter Anders Olsen holdtes skifte 1779 og derunder oppgis barna således: 1.Ole Andersen, 20 år gammel, gift på Furebø med Anne Pedersdatter, 2.Alis, gift med Ole Madsen Hafstad, 3.Marthe Oline, gift med Jon Eriksen Kvamme, 4.Rakel, 27 år gammel og heime på Tefre, 5.Helga, 25 år gammel og heime, men straks etter gift med Anders Eriksen Kvamme og 6.Aalet, 18 år gammel. Nr.1 og 6 var av siste, de øvrige av første ekteskap. Etterat de tre yngste døtrene hadde fått jevnet med tilsammen 150 rdlr. var det enda 400 rdlr. i behold, så avdøde må ha vært en velstandsmann. Hvert av barna fikk en sjettepart av gården og sønnen dessuten 12 mark i Grimeland, Inr. 110, som boet eide. Anders Olsen fikk sine barn godt anbragt og 1758 nøy

han den store ære å være fadder på et av major Coucherons barn, hvorav man kan slutte at han var en vel anskreven mann.

Kort etter Anders Olsens død ble bruket delt i to, idet Helga Andersdatters mann, Anders Eriksen Kvamme, under 8.juli 1779 av sin bror, Jon Eriksen Kvamme, der tillike var hans svoger, da de var gift med to søstre, fikk skjøte på hans kones og hans myndling Rakel Andersdatters to sjettedeler, der med kjøperens eller hans kones sjettedel ble det seinere lnr. 117.

Året etter, nemlig under 10.juli 1780 skjøtte Ole Madsen Hafstad sin kones sjettepart, og Aalet Andersdatters verje hennes sjettepart til broren, Ole Andersen Tefre der før eide en sjettepart, og (300.) altså nå ble eier av halve gården, der seinere ble lnr.116.

Jeg skal nå kortelig behandle hvert enkelt av disse bruk hver for seg, inntil de igjen ca 100 år seinere atter kom på en hånd.

L.nr. 116.

Eieren av lnr. 116, Ole Andersen, var som nevnt gift med Anne [232](#) Pedersdatter Furebø. Etter Anne holdtes der skifte 1786. De hadde tre barn, Anders, Peder og Rakel, resp. 7½, 5½ og 2½ år gamle. Foruten lnr. 116, Tefre, eide boet Ramstad, lnr. 76 og Grimeland, lnr.110. Boets beholdning var 622 rdlr - den gang en formue. Ramstadbruket ble utlagt til enkemannen, Grimelandsbruket til sønnen Peder, og sønnen Anders Olsen Tefre fikk Tefre etter en takst av 150 rdlr. Anders Olsen ble 1799 gift med Anne Jørgensdatter Botnen. Allerede under 8.juli 1820, da han ikke var mer enn 40 år, skjøtte han gården til sin sønn, Ole Andersen, for 200 rdlr., idet han dog forbeholdt seg og kone bruksrett så lenge de fant forgodt. Hva grunnen var til at Anders Olsen ennå i sine bedste år skjøtte gården over til sønnen, som ennå ikke var mer enn 18 år, er meg ubekjent.

Ole Andersen der 1828 ble gift med Hele Johane Nilsdatter Hafstad, skjøtte under 4.november 1859 til sønnen, Karl Olsen, og under 13.mai 1865 skjøtte denne igjen til sin eldre bror, Nils Olsen Solem. Nils Olsen solgte 9.mai 1870 til Ole Engelsen Sandvik og denne igjen under 11.april 1875 til Andreas Andreassen Tefre for 1600 spdrlr.

L.nr. 117.

Av lnr. 117 var som før nevnt, Anders Eriksen Kvamme blitt (301.) eier ved skjøte av 8.juli 1779. Han solgte under 18.november 1807 sitt bruk med sag og kvern til sønnen Anders Andersen, og denne igjen under 28. oktober 1841 til sønnen, Andreas Andersen, og denne under 2.juli 1884 til sin sønn Andreas Andreassen, der siden 1875 var eier av lnr. 116.

Den ytre halvpart av Tefre var således - etter i ca 100 år å ha vært delt i to bruk - atter kommet på en hånd, nemlig Andreas Andersens hånd. Men nå er det atter to bruk. Etter Andreas Andreassens død 1893 har nemlig hans enke, Martea Eliasdatter, under 3.juni 1894

solgt lnr. 116 på en liten parsel nær til Kristian Nilsen Fauske, gift med hennes avdøde manns søster.

233

L.nr. 118, den indre halvpart av Tefre.

På dette bruk satt 1657 og fremover Jens Jonsen som bygselmann. Etter folkelisten av 1664 skulle han da være 50 år gammel, altså født 1614 Hvor han kom fra, vet jeg ikke. Fra Tefre er han neppe, for jeg har ikke funnet noen oppsitter ved navn Jon som kunne være hans far. Hans kone het Guri Olsdatter, og hun kunne kanskje være fra Tefre. Vi har før at Jens var lensmann 1659-1661 og kanskje flere år, og at han og naboen, Ole, enten var brødre eller svogre. Jens Jonsen hadde 1664 heime hos seg to sønner, Ole, 15 år og Sjur, 13 år gamle. Ole kom siden til Bergen og lot seg 1678 innskrive i Bergens Borgerbok som skinnkremmer. En finner ham av og til nevnt som kreditor i boer i (302.) Førde. Sjur Jensen kom til Vie, ble lensmann og døde 1701. Skiftet etter Jens Jonsen holdtes 11. desember 1685. Han overlevdes av sin kone, Guri Olsdatter. Foruten de to nevnte sønner hadde han to døtre, Anne og Synneve av hvilket den første kom til Hellevang. Enkens bolott ble på skiftet 23 rdlr. og boets beholdning har altså vært 46 rdlr. Foran, side 226, er fortalt at Jens Jonsen ved høsttinget 1681 hadde en tvist med naboen, Anders Olsen, om skogen. Dessuten finner jeg at Jens Jonsen til vårtinget 1681 hadde stevnt Anders Gjerland for 9 ort, som fogden Christen Bertelsen hadde overdratt ham. Anders unnskyldte seg med at han etter påkrav av Morten Hornnes (der for noen tid siden hadde vært lensmann) hadde betalt til denne, men det hjalp ikke, han ble likevel dømt å betale Jens Tefre beløpet. I øvrig har jeg ikke funnet at Jens Tefre har hatt saker for retten.

Fra 1697 finner jeg Simon Østensen som bygelmann på l.nr. 118. Han er rimeligvis Jens Jonsens eller dennes enke, Guri Olsdatters, umiddelbare ettermann. Etter folkelisten av 1701 var Simon da 49 år gammel, altså født 1652, og hadde heime hos seg sønnene Jens og Østen, resp. 8 og 5 år gamle. Jeg holder det for rimelig at han har vært gift med formannens datter, Anne Jensdatter. Navnet Jens på den eldste sønnen styrker denne formodning. Ifølge ministerialboken døde Simon 74 år 234 gammel 1728, og Anne Jensdatter som jeg holder for hans kone, 68 år gammel 1729. Hvor Simon kom fra, vet jeg ikke. Han må ha oppgitt sin (303.) bygsel flere år før sin død, for 14. juli 1713 fikk Jens Simonsen, utvilsomt nyss nevntes sønn, bygsel på gården.

Jens Simonsen døde ifølge ministerialboken 57 år gammel 1748. Hvem hans kone var, har jeg ikke kunnet finne ut Jens Simonsen "oplod" sitt bygselbruk til fordel for Wilhelm Høyder, sønn av klokkeren i Førde, Abraham Høyder, og sjøl klokker noen år. Wilhelm

Høyder fikk bygselbrev 28. desember 1742, men synes ikke å ha tiltrådt gården før 1745 og finnes ikke innført i fogdens kassabøker der både 1745, 1746 og 1747 oppfører Jens Simonsen som bruker. Høyder hadde lovt Jens Simonsen kår, men for å få ham til helt å fraflytte gården og å slippe å ha mer med ham å gjøre, hadde han gått inn på å betale ham 16 rdlr. For disse 16 rdlr. stevnte Jens Wilhelm Høyder til sommertinget 1746, men retten holdt seg til Høyders forklaring, der gikk ut på at de 16 rdlr. som han hadde lovt Jens for "Gaardens Indrømmelse," skulle betales i fire terminer, nemlig 4 rdlr. hver høst, og dømte ham derfor kun til å betale den første termin. Mens Høyder bodde på Tefre, var der uenighet mellom ham og eiersken, Inger Bugge om ei bu, som Høyder ville flytte og gjøre om til en kakkelovensstue, men som Inger Bugge mente hørte gården til.

Under 14. november 1748 - etter at Jens Simonsen var død, gav Inger ^(304.)Bugge Lars Olsen Furebø bygselbrev på gården. Med denne sin ettermann hadde Wilhelm Høyder kjevlerier, liksom han hadde hatt med sin formann. Sommeren 1749 skulle Høyder kjøre et lass bort fra Tefre og på lasset hadde han lagt et bord eller ei fjøl som Lars Olsen mente han eide. Da Lars ville løse vidjene og ta bordet, kom de i trette, og Høyder skudde til Lars, så han falt, og sa så: "Du faar ikke denne Fjæl igjen før du skaffer mig de bord, Du har stjaalet fra mig". I denne anledning stevnte Lars Wilhelm Høyder til høsttinget for "Slagsmaal og Skjælder". Saken ble etter Høyders begjering 235 utsatt og kan ikke å ha vært behandlet seinere. Derimot finner jeg at Høyder til sommertinget 1750 stevnte Lars for skyldige 10 rdlr. Lars erkjente gjelden, men sa at "han ikke havde Leilighed til at betale den denne Gang eller straxen saa hastig." Han ble dømt å betale beløpet med omkostninger. Seinere bodde Wilhelm Høyder på en plass under Hafstad. Han ble gift med en enke fra Hammerstad i Kinn og flyttet dit.

Lars Olsen Furebø er omtalt under Hjelle og Furebø. Han nevnes 1746 som skolemester. Kort etter at han var kommet til Tefre fikk han en prosess. Til sommertinget 1750 ble han nemlig stevnt av Østen Flugedal, fordi han skulle ha fratatt ham en nedhogd tømmerstokk. Lars erklærte at han hadde funnet en nedhogd stokk, og at han sist høst ^(305.) hadde tatt den til seg, da den var hogd i hans skog, men hvem som hadde hogd den, visste han ikke. Da tvisten gjaldt skogmerker, ble den henvist til åstedet, men jeg har ikke funnet saken behandlet seinere.

Under 14. april 1760 fikk Mads Alexandersen Furebø, som var bror av Lars Olsens kone og gift med Lars Olsens søster, bygsel på Tefre, lnr. 118, og så flyttet Lars til Furebø. Under 9. oktober 1765 fikk Mads av Jølster-presten, Ole Hannings enke, for 73 rdlr. 3 mk. skjøte på gården som derved endelig kom i bønders eie, og som seinere har holdt seg i hans etterslekt.

Under 7.november 1782 solgte Mads Alexandersen gården for 120 rdlr. til sin annen sønn, Karl Madsen. Året etter ble Mads, hvis kone het Oline Olsdatter, enkemann. Av skiftet etter konen ser en at Mads eide halvparten i en jekt og nøst og i en slagkeiping (*båt med 4 årer. O.Tj.*). Den 4.januar 1791 lot Mads holde frabytte mellom barna som oppregnes således: 1.Iver, myndig, på Tefre, 2.Karl, boende på Tefre, 3.Erik, myndig, i Bergen, 4.Anne, gift i Bergen, 5.Inger, 36 år, og 6.Kari, 33 år. Kort etter frabyttet døde Mads, 81 år gammel. Hvorfor Mads forbigikk sin eldste sønn, Iver, da han solgte gården er meg ubekjent. Iver døde iøvrig 1792 i en alder av 56 år, etterlatende to barn, 236 Salomon og Alis, resp. 14 og 6 år og en enke ved navn Gunhild Henriksdatter, som kort etter ble gift med husmann Ole Johannesen Tefre.

Karl Madsen der 1782 fikk skjøte av faren, ble 1783 gift med Gjertrud Olsdatter Aase. Han løde 71 år gammel 1815 og etterlot tre døtre: Alis, der ble gift med Helge Abrahamsdatter Mo, Oline, som ble gift med Anders Nilsen Ullebust og Massi, som ble gift med Peder Kristiansen Sunde.

(306.) Under 10. juli 1806 skjøtte Karl Madsen gården for 600 rdlr. til Helge Abrahamsen Mo, der 1807 blev gift med hans eldste datter, Alis (*Deres første barn er født på Mo. O.Tj.*). Alis Karlsdatter ble meget gammel. Hun var født i slutten av 1783, og hun døde flere år etter at jeg var kommet til Sundfjord som sorenskriver, visstnok etter 1883. Hun må således ha vært mer enn 100 år gammel. Jeg minnes at der i min embetstid holdtes offentlig skifte etter henne.

Under 29.oktober 1835 skjøtte Helge Abrahamsen til sønnen Abraham Helgesen, og under 1.november 1861 denne igjen til sønnen Helge Abrahamsen, som 1868 solgte plassen Runnen til sin bror Gunder Abrahamsen.

Helge Abrahamsen hadde gården så lenge jeg var i Førde, men etter hva jeg har hørt, siden ha solgt den til sin sønn. Helge Abrahamsen ble i min tid jevnlig benyttet som skjønns- og meddomsman, var også domsman, så vi ofte arbeidde sammen, Jeg vil alltid minnes ham med aktelse og velvilje.

xxx 0 xxx

((Notat mellom side 236-237, av O.Tj.))

VIE i manntallet fr 1666.

<i>1. Oppsitter:</i>	<i>Peder</i>	<i>84 år.</i>	<i>L.0-1-12</i>
<i>Sønner:</i>	<i>Anders Persen</i>	<i>6 år</i>	

-	:	<i>Johanes</i>	4 år	
	:	<i>Mads</i>	1½ år	
<i>Knekt</i>	:	<i>Per Gregussen</i>	24 år	
<i>2. Oppsitter:</i>		<i>Anders Persen</i>	40 år	<i>L.0-1-12</i>
<i>Dreng :</i>		<i>Lars Knutsen</i>	14 år	
<i>Knekt:</i>		<i>Hans Knutsen</i>	20 år	
<i>Husmann:</i>		<i>Knut Skaffer</i>	89 år	
<i>3 Oppsitter :</i>		<i>Tollev</i>	44 år	<i>L.0-2- 6</i>
<i>Sønner :</i>		<i>Erke Eriksen</i>	17 år	
	:	<i>Jan Tollevsen</i>	10 år	
	:	<i>Marten Tollevsen</i>	6 år	
<i>4. Oppsitter:</i>		<i>Tomas</i>	50 år	<i>L.0-1- 0</i>
<i>5. Oppsitter:</i>		<i>Ola Jalkobsen</i>	68 år	<i>L.1--0-18</i>
<i>Sønner :</i>		<i>Nils Olsen</i>	30 år	
	:	<i>Borgar Olsen</i>	16 år	
	:	<i>Anders Olsen</i>	10 år	
<i>6. Oppsitter :</i>		<i>Mons (Mogens)</i>	44 år	<i>L.0-1- 6</i>
<i>Sønn :</i>		<i>Anders Monssen</i>	2 år	
<i>7. Oppsitter:</i>		<i>Salmon</i>	39 år	<i>L.0-0-18</i>
<i>Sønn:</i>		<i>Nils Saimonsen</i>	6 år	
<i>8. Oppsitter:</i>		<i>Nils Rasmussen</i>	54 år	<i>L. 0-0-18</i>
<i>Husmann:</i>		<i>Nils</i>	52 år	<i>(klokker)</i>
<i>9. Oppsitter:</i>		<i>Anders Olsen</i>	64 år	<i>L.0-0-18</i>
<i>Drenger:</i>		<i>Anders Anderssen</i>	6 år	
	:	<i>Ola Kristenen</i>	20 år	
<i>Husmann:</i>		<i>Kristen</i>	50 år	
<i>10.Oppsitter:</i>		<i>Nils NiIsen</i>	48 år	<i>L.0-1-12</i>
<i>11. Oppsitter:</i>		<i>Enken</i>	<i>Mgl</i>	<i><u>L.0-1-12</u></i>
<i>Sønn:</i>		<i>Hans Anderssen</i>	-	<i><u>Landskyld..... L.5-1.12</u></i>

Om de enkelte brukere: Se Steen IV, s.245 o.f.s. O.Tj.))

237. (307.)

Vie, l.nr. 119 - 127.

Gårdsnavnets eldste skrivform er Vidin, som er sammendratt av Vid og vin, det er den vide eller rommelige gresgang. At det før ste ledd skulle være det gamle ord vidr der betyr skog at gårdsnavnet altså tydes som skoggresgang, tror jeg ikke, men våger dog ikke bestemt å bestride denne forklaring. De lærde er enige om at gårdsnavn sammensatt med vin, er eldre enn kristendommens innførelse i vårt land, ja at man allerede før vikingtidens begynnelse var

oppført å danne navn av vin-. I Vie og Tefre (før skrevet Tefrin og likeledes av -vin) har vi således eldgamle navn. (Rygh: *Vidin er sammensetning av -vin og adjektiver Vidr, vid, vidstrakt. O.Tj.*)

Vie har jeg første gang funnet nevnt i Bergens kalvskinn fra 1350, hvor navnet skrives Vidin. Her leser vi at det den gang sto et kapell på gården. Kapellet hadde da ikke annen inntekt enn sin tiende, 4 lauper smør, idet presten i Førde oppebar landskylden av dets jordegods, der bestod av 11 månedsmatsbol, nemlig 3 i Vie, 5 i Kugeslid (nå Kusli) og 3 i Mo. Kapellet har vel vært en "Høgendeskirke" eller privat kirke oppført av en stormann (eller høvding) på Vie. Når den ble nedlagt, vites ikke. Kapellet nevnes såvidt jeg vet hverken før eller siden, kun denne ene gang. Formodentlig har den råtnet ned, fordi dets inntekter ikke var tilstrekkelig til vedlikeholdet. Jeg forutsetter at det har vært en liten stavkirke.

Bergens kalvskinn lærer oss videre at også Førde kirke og Førde ^(308.) prestebord eide parter i Vie, nemlig hver 1 månedsmatsbol. Hva kapellet samt Førde kirke og Førde prest således eide - tilsammen 5 månedsmatsbol - var dog ikke den hele gård. Vi skal seinere få se at der var flere eiere.

Den eldste beboer av Vie som jeg kjenner av navn, het Nils og levde omkring 1500. Han forekommer i to provsbrev på en sådam måte at man får inntrykk av at han var en vel kjent og for pålitelighet 238 vel ansett mann. I det ene provsbrevet som er fra 1542, gjengir et vitne hva "Nils på Viden" 42 år førut hadde forklart om merket mellom Kvamme og Ramstad. I det andre provsbrevet som er fra 1562, ble gitt opplysning om hvem som hadde odelsrett til Øistenstad i Jølster, som ligger øde, men dog har vært brukt av Nils på Vien. "En forstandig, gammel og sand Lagrettemand Iver i Standal vidnede da paa Sandhed og Dannemands Ære, at han hørte, at Nils paa Vien i sit yderste, da han af Verden skulde gange, lyste....at Elling paa Agmarsæt og hans Efterkommere var sande Odelsmænd på Øistenstad. "

En Thore i Vide nevnes i et regnskap fra 1519, og i et regnskap over en tiendeskattregnskap fra 1520/1521 nevnes tre menn på Viden: Jon, Oger (ventlig Odjer) og Anders. Jon betalte 8 mark, Oger 3 mark, men Anders måtte ut med 11 mark og dessuten 2½ lod sølv og ^(309.) 3 og ½ mark for jordegods. Skatten skulle være en tiendedel av formuen. Anders har som man ser eid jordegods og da antakelig i Vie.

Av det ovenfor anførte kan man se hvorledes gårdsnavnets form etter hvert har nærmet seg til det nåværende. Man skrev 1350 Vidin, ca 1500 Viden, Vide, Vien, og den siste skrivemåten - Vien - finnes ennå brukt i det 18.de århundre.

I årene 1563-1567 har jeg som oppsittere på Vie funnet nevnt Oluf, Arne og Borger.

I lensherren på Bergenhus Peder Thotts Jordebok av 1591 nevnes Oluf, Nils samt Anders og Salomon som oppsittere. Oluf betalte i leidang 12 mark talg og 2 geitskinn, Nils

18 mk. talg og 2 geitskinn, Anders og Salomon tilsammen og under ett 18 mk. talg og 2 geitskinn. De samme oppittere nevnes også i en jordebok fra 1598-1599. I begge jordebøkene nevnes dessuten en Jakob husmann. Om eiendomsforholdet får man av jordeboken fra 1591 den beskjed at intet av Vie var gammelt krongods eller inndratt bispegods, men iøvrig har jeg ikke fra det 16. århundre funnet noen opplysninger 239 om hvem som eide Vie.

Et regnskap fra 1603 bringer oss et lite skritt videre i vårt kjennskap til gårdens forhold. I dette regnskap oppføres en sjøleier Marethe (=Marthe) på Vie der eide 1½ laup, samt Nils og Jakob der eide 1 laup. Som oppsittere nevnes i samme regnskap: Enken, Nils, Jakob, Anders og Salomon. Sjøleierne skattet både som sådan og sammen med leilendingene, og man har således sjøleierens navn på to steder. Sjøleieren Marthe er sikkerlig identisk med den som oppsitter ^(310.) nevnte enke. Vi har altså 1603 fem oppsittere på Vie, hvorav Marthe, Nils og Jakob eide jord, mens Anders og Salomon kun var leilendinger. Etter kongebrevet som påla denne skatten, skulle bøndene legges i lag på 10 mann, og hvert lag skulle betale 10 rdlr, men således at "den Rige hjalp den Fattige," som det het. Det skulle altså innen legget foregå en utjevning, således at den som hadde bedre råd, betalte mer enn gjennomsnittet, 1 daler, mens den mindre formuen- de slapp billigere. Av de fem oppsittere på Vie betalte Anders 1 daler (der den gang hadde 4 mark), enken, Jakob og Salomon hver 3 mark, men Nils 5 mark. Man ser altså at Nils ble ansett for å ha bedst råd. Som en ser har man 1603 tildels de samme navn som 1591-1599.

I et regnskap fra 1611 nevnes som sjøleiere: Enken Vie (Utvilsomt den ovenfor nevnte Marthe) der nå oppføres som eier av ½ laup. Jakob er forsvunnet som sjøleier, men navnet finner vi igjen mellom leilendinger eller oppsittere der nå er blitt 6, nemlig: Enken, Nils, Jakob, Anders Indre Vie og Salomon Indre Vie.

I regnskap fra 1613 og 1619 er enken forsvunnet mellom sjøleierne, men i begge regnskaper oppføres Nils på Vie med sin medeier som eier av 1 laup 2 pd. 12 mk. og i regnskapet av 1614 oppføres ved siden av ham Anders Indre Vie som eier av 1 laup 18 mk. ^(311.) Så har vi Nils Buschs jordebok av 1626, som gir noen nye opplysninger. Her sies det at indre og ytre Vie er en god jord med noe "Elve-Laxefiskeri", at gården skylder 5 laup 1 pd. smør og 1 hud. 240

Og med hensyn til eiendomsforholdet opplyses at:

Apostelgodset utgjorde;	1 laup	2 pd.	0 mk		
Førde prest og kirke eide;	1 -	0 -	12 -	1 hud	
og at bondegodset var;	2 -	1 -	12 -		
	<u>5 laup</u>			<u>1 pd.</u>	<u>0 mk, 1 hud = (L. 5-2-12)</u>

En hud ble sedvanlig regnet lik 1 pd. 12 mk. smør.

Såvidt jeg kan se er Apostelgodset det seinere Inr. 119 og 124, prestegodset er Inr. 120, Førde kirkegods Inr. 126 og bondegodset eller sjøleiergodset skulle altså 1626 være Inr. 121, 122, 123, 125 og 127. Vi skal få se at bondegodset skrumpet inn, og at blant annet Inr. 123 ble Svanøgods. Med navnet Apostelgods betegnes det jordegods som hadde tilhørt den ved reformasjonstiden nedrevne Apostelkirke i Bergen. Dette gods var liksom bispe- og klostergodset ved reformasjonen blitt inndratt under kronen. Til Apostelgodset hørte også Førde med Skei og Hafstad.

Jordeboken av 1626 regner også opp oppsitterne eller brukerne der nå var sju, nemlig : Jakob, Anders, Lasse, Anders, Oluf, Nils og Anders.

I et skattemanntall fra 1635 oppgis Vies skyld liksom 1626 til 5 laup 1 pund 1 hud. Som oppsittere oppregnes nå ialt 8 oppsittere, nemlig: Oluf indre Vie, Anders Elefsen, Anders Eriksen, Nils, Morten, Oluf Nilsen, enken og Oluf Olsen (*Det er vanskelig å avgjøre om Steen mener Olaf, Oluf eller Olof. Det er jo samme navn. Såvidt jeg kan forstå var Olav det opprinnelige - den norske form - Det ble avløst av det danske Oluf eller Olof og det igjen av Ole. O.Tj.*) Om de tre sistnevnte forklares at de var så forarmet at de ikke formådde å betale noen skatt.

(312.) Også 1636 hører en at der på Vie var forarmete oppsittere som var ute av stand til å betale skatt. Det var: Oluf Nilsen Vie, Oluf Olsen Vie og Nils indre Vie, altså to av dem som var i samme stilling året forut og nå dessuten Nils indre Vie.

I regnskap for 1637 har jeg funnet at "David Sandersen" i Førde 241. hadde 1 pd. 21 mk. av Vie i pant, og det er sikkerlig den samme David Sandersen som etter et regnskap fra 1641/1642 skattet av 1 laup jordegods. Det sies dog ikke at denne laup nettopp var i Vie, således som det uttrykkelig sies 1637 om de 1 pd. 21 mk. At David Sandersen bodde i Førde vil si at han bodde i Sjøahola, hvor han rimeligvis har drevet landhandel og gjestgiveri. For å drive landhandel i gamle dager krevdes borgerskap til en by, og en David Sandersen finnes ganske riktig 1614 inntegnet i Bergens borgerbok. Hva han hadde av Vie, må ha vært bondegods. At handelsmenn kom i besittelse av jordegods, når bøndene ble forarmet, er noe man ser den dag i dag.

En jordebok fra 1645/1646 beretter oss at 12 mark av Vie var Munkelivs- og St. Hansgods, men at der med disse 12 mark ikke fulgte bygselrett, og at de lå øde. Her hører vi for første gang om Munkelivs kloster som parteier i Vie. Denne lille part forsvinner i det følgende århundre og må være gått inn i et av de øvrige Viebrukene.

Jeg har mange ganger før omtalt og vil også fremtidig ved omtrent alle gårder i Førde komme til å omtale skattemanntallet over en koppskatt fra 1645/1646, som skulle utredes av alle – menn og kvinner - som (313.) var 15 år eller mer. Dette manntall skulle altså vise oss hele

bygdens voksne befolkning. Nedenfor skriver jeg av dette manntall for Vies vedkommende og ved siden av det stiller jeg et regnskap over en skatt ”etter Gaardetallet”, som det heter, det vil si en gårdsskatt utlignet etter skylden og altså svarende til hva vi nå ville kalle en matrikkelskatt. Dette regnskap viser for det første skylden på hvert enkelt oppsitters bruk, og dessuten oppregner den eierne, men det opplyses ikke for hvert enkelt bruks vedkommende hvem som eide bruket.

Koppskattregnskapet 1645/1646	Gårdskattregnskapet 1646	Eierne etter regskapet 1646
Ole Jakobsen og kone med 1 dreng og 1 pike	Ole, bruker.....L. 0 – 2 – 12	Apostel-gods.....L. 0 – 1 12 Munkelivs-gods.....L. 0- 0 12
Kolben og kone, 1 dreng og 1 pike	Kolben, bruker.....L. 0-2-12	
Ole Samuelsen med 1 pike	Ole.....L. 1-0-18	Førde prest og kirke.....L. 1-1-12
Ole Nilsen og kone		Ingeborg Vie.....L. 0-1-12
Anders Eilefsen og kone, 1 pike	Anders.....L. 0-1-12	Ole Olsen Vie.....L. 0-0-18
Anders Eriksen og kone, 1 dreng og 1 pike	Anders.....L. 0-1-12	Nils Nilsen Vie.....L. 0-1-12
Ole Olsen og kone	Ole Olsen.....L. 0-0-18	Ole Jakobsen Vie.....L. 0-1-21
Nils Salomonsen og kone, med 1 dreng	Nils.....L. 1-0-0	Ole Andersen (Hauge?)L. 0-1-21
Nils Gudmundsen og kone, 1 pike	Nils.....L. 0-1-12	
	L. 5-2-0	L. 5-2-0

242

Som en ser var det etter gårdskattregnskapet 8 oppsittere, mens derav koppskattpliktige oppregnes 9 husholdninger eller 9 numre. Forklaringen ^(314.) er vel den at der mellom de koppskattpliktige er oppregnet et par kårfolk. Forholder det seg så, ligger det nærmest å tenke seg at det var Ole Nilsen og kone som hadde kår, siden de ikke hadde tjenestefolk. Heller ikke Ole Olsen hadde tjenestefolk, men han er eier og bruker av et lite bruk. Noe forsøk på å henføre hver enkelt bruk til en bestemt eier skal jeg ikke gjøre, i all fall ikke på dette sted.

Bondegodset i Vie utgjorde 1626, 2 laup 1 pd. 12 mk. Så var også tilfelle 1646 som vi nettopp har sett. Og slik var forholdet og da 1657 på en unntakelse nær. Jeg stiller oppgavene fra 1646 og 1657 ved siden av hverandre. Av bondegods eide:

<u>1646</u>	<u>:1657</u>
Ingeborg Vie.....L. 0-1-12	: Ingeborg Vie.....L. 0-1-12
Ole Olsen.....L. 0-0-18	: Ole Olsen.....L. 0-0-18
Nils Nilsen.....L. 0-1-12	: Nils Nilsen.....L. 0-0-12
Ole Jakobsen.....L. 0-1-21	: Ole Jakobsen.....L. 0-1-21
Ole Andersen (Houge?).....L. 0-1-21	: Kongen (uten bygsel).....L. 0-1-21
<u>L. 2-1-12</u>	<u>L. 2-1-12</u>

Forskjellen er kun den at Ole Andersen (hvis gårdsnavn ikke er tydelig 243 skrevet, men synes å måtte bety Hauge eller Hage er forsvunnet, og kongen kommet i hans sted. Disse 1 pd. 21 mk. var dog ikke direkte kommet fra Ole Andersen over til kongen. Kongen fikk dem ved makeskifte med Lars Rognaldsen Furebø, sluttet 4.oktober 1652 og ^(315.) konfirmert 27. januar 1653 (Se 3.bind side 205), men Lars Furebø har rimeligvis kjøpt dem hos Ole Andersen. Da kongen 1662 solgte sitt sunnfjordske jordegods til erkebiskop Svane, fulgte denne part i Vie med, og følgen av det ble at oppsitterne på denne part av Vie kom under Svanøbirkets jurisdiksjon, mens alle de andre oppsittere på Vie hørte under sorenskriveren. Bondegodset var etter overdragelsen til kongen gått ned til 1 laup 2 pd. 15 mk. og ble som vi skal få se, ytterligere formindsket før århundret gikk til ende.

Det ofte omtalte kvegskattregnskap viser hvilken besetning Vie-mennene var skattlagt av. Det ser sådan ut:

Nils Nilsen	0 hester,	9 storfe,	6 geiter,	7 får
Peder	1 -	14 -	6 -	4 -
Tollef Mortensen	1 -	10 -	1 -	5 -
Ole	0 -	8 -	3 -	4 -
Mons	0 -	7 -	3 -	4 -
Salomon	0 -	3 -	0 -	9 -
Anders Olsen	0 -	6 -	6 -	5 -
Anders	0 -	7 -	2 -	2 -
Enken	0 -	5 -	6 -	3 -

På en samtidig liste nevnes ikke enken som oppsitter, og hun har måskje drevet et bruk sammen med en av de andre brukere.

Man bør neppe forstå disse tall således at de angir hva hver især fødte på sitt bruk. Jeg er mer og mer blitt befestet i den oppfatning at tallene kun viser hva hver især eide, således at leiekyr ikke oppførtes på den gård hvor de ble foret, men der eieren bodde. Salomon der kun skattet av 3 kyr, kan således ha hatt leiekyr fra ^(316.) andre gårder. For øvrig var samme Salomon i dårlig økonomisk forfatning 244, for under et tingsvitne ble det forklart at han var så utarmet at han 1659 ikke formådde å betale skatt. Jeg skal nå stille sammen en oppsitterrekke fra 1657, en do. fra 1662 og Findes folkeliste fra 1664 ved siden av hverandre.

Oppsittere 1657	Oppsittere 1662	Findes folkeliste av 1664		
		Oppsitter.....år	Sønner.....år	Drenger.....år
Nils Nilsen	Nils Nilsen	Nils Nilsen40		
Peder	Peder	Peder.....80 Anders Pedersen.36 U.Anders Peders.20		Peder.....30 Ole Kristiansen..16
Tollef Mortensen	Tollef Mortensen	Tollef.....40	Erik Eriksen.....14	
Ole	Ole	Ole.....64	Borger Olsen.....12	
Mons	Mons	Mons.....40		
Salomon	Salomon	Salomon.....35		

Anders Olsen	Anders Olsen	Anders Olsen.....60		
Anders	Anders Elefsen	Nils Olsen.....30		

Den i siste tre rekker forekommende Ole er visstnok der før nevnte sjøleier Ole Jakobsen, for i et sakefallsregnskap fra 1663 har jeg funnet Ole Jakobsen Vie "for ulovlig Fiskri i en Elv" bømte 1 rdlr. (317.)

Findes folkeliste har 10 "Opsiddere," men da matrikuleringen 1667 holdtes, oppgis oppsitternes antall til 9. Den 80-årige Peder på Findes liste har vel vært kårmann. Ved matrikuleringen 1667 ansattes Vie-brukene til å kunne føde 114 kyr og 9 hester.

Bondegodset i Vie var 1657 1 laup 2 pund 15 mark, men 15 år seinere var det gått ned til 1 pund 23½ mark. Dette fremgår av et skattemanntall fra 1672, som viser at hr. Peder Finde av bondegodset hadde erhvervet 1 laup 15½ mark, og at den eneste sjøleier på gården nå var Nils Nilsen, der oppgas å eie 1 pd 23½ mark og å bruke 1 pd. 12 mk.

Samme skattemanntall av 1672 forteller tillike hvem oppsittere 245. da var, og hvor meget hver især av dem brukte. Opsitterne var:

1. Siver, som bruker:	0 laup	1 pd	12 mark	
2. Enken:	0 -	1 -	12 -	
3. Tollef:	0 -	2 -	12 -	
4. Nils Olsen:	1 -	0 -	18 -	
5. Mons:	0 -	1 -	12 -	
6. Brita:	0 -	1 -	0 -	
7. Nils, klokker:	0 -	1 -	12 -	
8. Anders Olsen:	0 -	0 -	18 -	
9. Anders Hansen:	0 -	1 -	12 -	
10. Nils Nilsen:	0 -	1 -	12 -	= L. 5-2-0

Av disse 10 navn finner vi igjen nr. 3, 4, 5, 8 og 10 på Findes liste fra 1664, men nr. 1, 2, 6, 7 og 9 er nye navn. Av de fem personer på listen av 1664, der er forsvunnet 1672, var Peder og Ole Jakobsen gamle folk så at det kan være sannsynlig at de i løpet av de 8 år er død, men Anders Pedersen, unge Anders Pedersen og Salomon (318.) var folk i sin beste alder, og det forekommer meg rimeligere å forutsette at de er fraflyttet gården enn at de skulle være død før 1672 alle tre. Om Salomon har vi før hørt at han 1657 var ganske utarmet, og det melder seg da som en formodning at han på grunn av fattigdom har oppgitt sitt bruk. Måskje har det samme vært tilfelle med de to av navnet Anders Pedersen.

Etter 1672 har jeg ikke noen fullstendig liste over Vies oppsittere før 1701, da vi får den idelig i de foregående gårdshistorier påberopte folkeliste.

Jeg skal derfor her meddele de spredte opplysninger som jeg har funnet om oppsitterne fra 1672.

1. Siver eller Sjur var sønn av Jens Olsen Tefre, som det holdtes skifte etter 1685. Han ble lensmann 1693 eller 1694 og døde 1701, da der holdtes skifte etter ham. Dette viser at hans kone, 246 Brita Olsdatter, overlevde ham. De hadde tre barn, nemlig: 1.Ole, 32 år gammel og sjømann i utenriksfart, 2.Jon, 24 år, som ble bygselmann på Vie og 3. Alis, der var gift til Angedalen. I 3. bind, side 207 kan en lese om en injuriersak som Lars Rognaldsen Furebø 1691 anla mot Sjur Vie, og som endte med at Sjur måtte bøte 6 lodd sølv. Jeg skal referere et par andre saker, som Sjur var citant eller klager i. Til vårtinget for Jølster mars 1681 hadde Sjur stevnt prestedrengen, Anders Knutsen, for en ullskjorte, verd 2 mark. Siden saken ble behandlet på Jølster, må Anders ha tjent hos Jølstrapresten. Det ble forklart at ullskjorten ved en feiltakelse var kommet "blandt Fogdens Kløv," eller mellom hans tøy og var kommet i prestegården (altså Jølster prestegård) hvor Anders hadde tatt den i forvaring. Anders unnskyldte ^(319.) seg med at han hadde levert skjorten til et kvinnfolk som skulle bringe den til Sjur, men da den ikke var kommet frem, ble han dømt å betale de to mark. På høsttinget 1681 hadde Sjur en sak med Peder Gregoriussen Vie og hans søster Gunhild, der brukte 1 pund 6 mark av Vie. Peder hadde (etter hva der opplyses under en sak som fogden hadde anlagt mot ham til betaling av konsumsjonsskatt) tjent sin søster siden han kom heim fra kongens tjeneste og var fremdeles i hennes tjeneste. Hva Sjur klagde over, var at Gunhild og Peder hadde over-skjelt ham. Ole Veien forklarte som vitne at han etter Sjurs begjæring hadde vært på Vie for å se hvorledes Peder hadde slått høy fra Sjur, og at han hadde besiktiget og taksert skaden til et lass tørrhøy. Ved denne leilighet hadde han hørt Peder si at Sjur hadde stjålet, alt siden han (Peder) var dratt heimefra i kongens tjeneste, og ved samme anledning hadde Gunhild skjelt Sjurs kone, Brita, for "en raspe". Et annet vitne, Gjertrud Vie, som Sjur ville føre, var ikke ved sådan helse at hun kunne møte, men to menn frembar i retten hennes vitnesbyrd, der gikk ut på at hun hadde hørt Gunhild skjenne Sjur for en tyv. Et tredje vitne, Tollef - visselig Tollef Mortensen Vie - som Sjur 247 påberopte seg, var i "Byfløtning for sin Ombudsmand" eller jorddrott. Peder Gregoriussen anførte at hva han med sine ord hadde ment, var at mens han hadde vært ute i kongens tjeneste, hadde Sjur tatt jord fra Gunhild, og dette ville han også bevise. Saken ble utsatt, men om dens utfall vet jeg intet, for tingboken for 1682 er ikke i behold.

2. Hvem enken på Vie var, som brukte 1 pund 12 mark, vet jeg ikke. Muligens var det den nyss nevnte Gunhild Gregoriussdatter. At Gunhild oppgis å ha brukt 1 pd. 6 mk. kan man visst ikke legge vekt på, da det er så magen usikkerhet og urede med hensyn til skyldangivelsene for Viebrukene. ^(320.)

3. Tollef må være den Tollef Mortensen som nevnes i kvegskattregnakapet 1657, og som etter Findes folkeliste 1664 skulle være født 1624. Han var 1691 av Hans Findmands

arvinger stevnt til betaling av 1 våg korn og nevnes 1692 som debitor til Brita Madsdatter Hafstads bo. Seinere har jeg ikke funnet ham omtalt.

4. Nils Olsen, der 1672 hadde det største bruk i Vie, var kommet til gården 1663 eller 1664 og var født 1634. Han hadde 1680 ei ku tilhørende Synneve Nilsdatter Hafstads bo. Da han 1691 var stevnt for gjeld til Findmands bo, stor 16 mk. 14.skill., ble det forklart at han var "ganske udarmet." I klokker Nils Rasmussen Vies bo, der behandledes 1696, var han kreditor. Seinere har jeg ikke funnet ham omtalt.

5. Mons var kommet til Vie 1657 og skulle etter Findes liste fra 1664 være født 1624. For hans vedkommende vet en hvilket bruk han hadde, nemlig Førde kirkes part, det seinere lnr. 126. Under et tingsvitne opptatt 2.april 1674, opplyses det at han stod til restande med skatt for årene 1668, 1669, 1670, 1671 og 1672, og tingalmuen forklarte om ham og flere andre at de hadde "forladt deres Jord i stor Armod og blevet mange Godtfolk skyldige og aldeles intet eiede." I et regnskap fra 1682 har jeg funnet at denne part da og lenge hadde ligget øde. I dette regnskap og i et annet fra 1684 oppgis 248 kirkepartens skyld til 2 pd. 6 mk.

6. Om Brita vet jeg intet, heller ikke hvilket bruk hun satt på

7. Nils Klokker het Nils Rasmussen. Etter en innberetning av 1691 fra prosten var han da en gammel og skrøpelig mann på 80 år, altså født 1611. Han var ikke på gården 1664 (*men 1666 O.Tj.*), og er altså først kommet dit ^(321.) som en middelaldrende mann. Hans kone het Marthe Hansdatter og omtales 1682 som på annet år sengeliggende og i stor elendighet. Hun levde dog ennå atskillige år og overlevde sin mann, etter hvem skifte holdtes 3.november 1696. De hadde fem barn; 1.Rasmus Refsdal, 2.Henning Vie, 3.Ingeborg, gift med Ole Olsen Kinden, 4.Anne Vie og 5.Barbara Vie. Boets aktiva var 32 rdlr. Sønnen Henning hadde 1701 et bruk i Vie, sannsynligvis det samme som faren hadde hatt.

8. Anders Olsen var som kvegskattregnskapet viser, kommet til Vie 1657 og var etter Findes folkeliste av 1664 født 1604. Jeg har nok etter 1672 funnet "Anders Vie" nevnt, men kan ikke si om det er Anders Olsen.

9. Anders Hansen nevnes ikke på folkelisten av 1664 og var altså ikke da kommet til Vie. Han satt på gården i 1701 og ennå flere år fremover og skulle etter folkelisten av 1701 være født 1641.

10. Nils Nilsen eide og brukte 1646, 1 pund 12 mk. av Vie, og vedble dermed til sin død 1687. Fra 1672 var han den eneste sjøleier på Vie. Skylden på det han eide oppgis 1672 til 1 pd. 23½ mk. men ellers og således også under skiftet etter ham til 1 pd. 12 mk. Hans kone het Sidsel Sjursdatter og var fra Mo. Nils skulle etter folkelisten av 1664 være født 1624. Skiftet etter ham holdtes 27.mai 1687. Han etterlot tre døtre, Berte, Marthe og Barbra, og etter en fjerde avdød datter, Kristi, var der en datter, Anne Olsdatter. Av jordegodset fikk

enken Sidsel halvparten, 18 mark og hver datter liksom datter-datteren 4½ mark. Ennå 1691 brukte Sidsel gården. Jeg har ennå ikke på det rene hvilket av de nåværende bruk i Vie Nils Nilsens 249 bruk er å identifisere. Jeg får se når jeg kommer lenger fram og får bearbeidd alle mine notater om Vie, om jeg da blir klokere.

xxx 0 xxx

I tidsrommet 1672-1701 da jeg har så liten rede på gårdens (322.) peronale, nevnes leilighetsvis atskillige folk fra Vie som jeg hverken vet å henføre til bestemte bruk eller å bringe i slekt- eller svogerskapsforbindelse med andre beboere av Vie. Jeg skal nevne noen av disse personer.

Til høsttinget 1691 var som debitor til Hans Finmands bo stevnt Abel Vie for 2 rdlr. 4.mk. 12 skilling. Om ham opplyses det at han var reist til Bergen, og at han ikke eide det ringeste å betale med.

Til samme ting var også stevnt enken Siri Vie der påstodes å skylde Findmands bo 5 rdlr. 1 mk. 15 skilling. "Hun mødte og med grædende Taarer beklagede sig ikke med Rette at være såmeget skyldig," men tilbød med det gode at betale 2 Rdlr, mer vidste hun ikke at "skylde."

Den 13.februar 1696 holdtes der skifte på Vie etter Johannes Pedersen mellom hans enke, Anne Sjursdatter, og hans arvinger som var: hans mor, hvis navn ikke er nevnt, hans brødre, Erik og Lars Pedersønner, hans søstre, Guri, Kari og Marthe Pedersdøtre og en datter av en død søster. Aktiva var 17 rdlr., men der var intet overskott. Johannes's enke ble siden gift med Tosten Grøneng og flyttet dit. Dette ser vi (323.) av en sak som Erik Grimeland 1697 anla mot Tosten og som man kan lese om foran, side 134. I de under dette skifte forekommende navn finner jeg intet som gir noen tilknytning til de 1672 oppregnede oppsittere.

Jeg skal nå skrive av folkelisten av 1701 og gjøre merknader ved de der forekommende navn slik som jeg nyss har gjort ved navnene fra 1672. 250

Folkelisten 1701 for Vie.

Oppsitter	år	Sønner	år	Drenger	år
1. Elias Rasmussen	42	--		--	
2. Jon Siverson	32	--		Nils Kristoffersen	28
3. Ole Olsen, vært soldat	51	Mads	5	--	
--		Ole	2	--	
4. Rognald Nilsen	49	Nils	10	--	
5. Henning Nilsen	41	Nils	3	--	
6. Ole Rifdal	50	--		Kostgjenger Nils Berg	45
--		--		Ole Johansen, soldat	26

--	--	Anders Andersen,	40
--	--	hans sønn Anders	4
7. Peder Olsen	41	--	--
8. Anders Hansen	60	Anders, er i Sunhordlands fogderi, Jordemand	30
--	--	--	--
9. Reinert Olsen, vært soldat	50	Nils Larsen	8

Av de her nevnte 9 oppsittere finnes kun én, nemlig nr. 8, Anders Hansen, på oppsitterlisten fra 1672. Han er også den eldste oppsitter fra 1701. Mindst to av oppsitterne fra 1701 kan dog ses å være sønner av oppsittere fra 1672. (324.)

1. Elias Rasmussen satt på det bruk som seinere ble l.nr. 123 og som dengang var Svanøgods. Han hørte således under birksdommerens jurisdiksjon, mens alle de andre menn på Vie hørte under sorenskriveren eller lenet som man stundom sa. Bygselretten over bruket tilhørte dog ikke Svanøgodset. Retten til å bortbygse bruket og til å heve bygselsummen tilhørte hr. Peder Findes arvinger. Elias Rasmussens bygselbrev er av 7.september 1695 og utstedt av hr. Peder Finde og ble fornyet 12.november 1720 av hans sønn hr. Samuel Finde. Brukets skyld var opprinnelig 1 pd. 21 mk., og sådan oppgis den også i bygselbrevet av 1695, men var dog året forut blitt nedsatt til 1 pund 7 13/17 mark. Elias var 251 gift med Barbro Nilsdatter, der overlevde ham. Han døde 1728, men dødsfallet har jeg ikke funnet i ministerialboken, antakelig fordi der nettopp i den tid var prestedkifte. Skifte etter ham holdtes 14.mai 1728. Han etterlot sønnene Henrik og Nils, henholdsvis 25 og 22 år gamle og en ugift datter, Nelle. Boets beholdning var 48 rdlr. Barbro døde 62 år gammel i begynnelsen av 1735 og var etter hva kassaboken viser, drevet gården til sin død, rimeligvis dog i forening med Anders Gundersen fra Halbrend, der 1732 var blitt gift med hennes nyss nevnte datter, Nelle. Hennes eldste sønn, Henrik, ble 1734 gift med Lisebeth Danielsdatter Borch, men hverken han eller hans yngre bror ble boende på gården. Den tidligere nevnte Klokker, Nils Rasmussen hadde en datter, Barbara, og det er rimeligvis henne som var Elias Rasmussens kone.

2. Jon Siverson eller Sjurson er ganske sikkert sønn av den (325.) side 245 omtalte lensmann, Sjur Jensen Vie, etter hvem der holdtes skifte. At Jon under skiftet oppgis å være 24 år, men i listen av 1701, 32 år legger jeg ikke vekt på. Det ligger nær forhånden å formode at det er sin fars bygselbruk han har hatt. Ved sommertinget 1707 hadde Jon en sak med Markus Larsen Gram, fordi denne hadde slått ham og dratt ham i håret o.s.v. Slagsmålet som vitnene gav en ganske livlig fremstilling av, er fortalt i annet bind, side 57. Saken forliktes på høsttinget 1707. På samme høstting ble Jon oppnevnt til lagrettemann for det følgende år, men jeg har ikke funnet at han fungerte som sådan, og jeg har i det hele tatt ikke set ham nevnt seinere enn høsten 1707, da han - foruten å nevnes i før anførte anledning - også finnes oppskrevet som stående til restanse med skatt. Rimeligvis er han død ved den tid.

3. Ole Olsen der hadde vært soldat og 1701 var 51 år gammel, holdt 18.oktober 1706 skifte etter sin kone, Synneve Olsdatter, med hvem han hadde barna Mads, Ole og Nils. Boets aktiva var 22 rdlr. og beholdningen 10 rdlr., så enkemannens bolott ble 5 rdlr. Ole Olsen 252 ble på høsttinget 1706 og 1707 notert som stående til restanse med skatt, der for hvert av disse år utgjorde 3 rdlr. 5 mk. 4.skill. Til høsttinget 1711 var Ole Vie - visselig Ole Olsen - stevnt av handelsmann i Sjøahola, Bernt Nagel, for gjeld, 2 rdlr. 5 mk. Ole viste fram sin "Skyld bog" - kontrabok - og mente ikke å skyldes noe. Seinere ser en ikke mer til saken. I kassabøkene for 1717-1719 oppføres Ole Olsen som bruker ^(326.) av 2½ pund, og det er det siste jeg har sett om denne Ole Olsen. Om andre oppsittere på Vie av navn Ole Olsen vil der seinere bli talt. Av oppsitterne 1672 var der kun en hvis bruks skyld oppgis til 2½ pund, og det er Tollef Andersen, og ifølge kassaboken for 1717-1719 var det kun Ole Olsens bruk der hadde denne skyld. Det ligger derfor fristende nær å slutte av det at Tollef Andersen var Ole Olsens formann. men skyldoppgavene for Viebrukene er så ugreie eller uklare at slutningen blir usikker. Ole Olsen hadde en sønn ved navn Mads. Måskje er det denne Mads Olsen Vie som 1721 ble trol. med Rakel Bendixdatter Flugedal.

4. Rognald Nilsen er vel identisk med den Rognald Vie som nevnes som debitor i Brita Madsdatter Hafstads bo. Som oppsitter nevnes han ett par ganger 1706. Til dette års høstting ble han stevnt av Lars Andersen Vie for landskyld, 1 pund smør. Rognald sa at han liksom gjerne ville svare landskyld til Lars som til andre, men at Ole Rifdal hadde forbudt ham å levere landskylden til noen annen enn ham. Dommen ble at Rognald skulle svare Lars Andersen landskyld og annen rettighet av 1 pund smør, "hvilket han selv (formodentlig Lars Andersen) saa bør svare Odels og Rostjenesteskatt." Ved høsttinget 1707 notertes Rognald som stående til restanse med skatt, 1 rdlr. I kassaboken for 1717 er Rognald innført som bruker av ½ pd. 21 mk., men hans navn er overstrøket og Mads Olsen satt istedet, hva ikke kan bety annet enn at Mads da hadde avløst ham på bruket. Rognald døde dog flere år etter, for i ministerialboken står at Rognald Vie ble begravd 68 år gammel 1725. Listen av 1701 sier at Rognald hadde en 10 år gammel sønn, 253 Nils. Kanskje er dette den Nils Rognaldsen Vie som 1725 ble gift ^(327.) med Anne Gundersdatter.

5. Henning Nilsen var sønn av klokker Nils Rasmussen Vie (*se side 247 og 248*) og har rimeligvis ved dennes død 1696 etterfulgt ham på bruket. Skiftet etter Henning avholdtes 27.oktober 1702 mellom enken, Brita Olsdatter, og deres sønn, Nils, som nevnes på listen av 1701 som et 3 års gammelt barn. Boets aktiva var 37 rdlr. og beholdningen 26 rdlr. I tingboken for 1706 oppføres Henning ennå, skjønt han døde 4 år forut, som tiendeyter på Vie. Dette kan utlegges derhen at hans enke drev gården, for hadde der vært en ny mann på bruket, så ville dennes navn vær blitt nevnt.

6. Ole Rifdal der etter listen av 1701 skulle være født 1650, var antakelig fra gården Rivedal i Holmedal sogn. Han var høsten 1681 vitne i en sak på Jølster og har vel allerede da vært bosatt i Førde. Sikkert er det i all fall at han 1691 var bosatt her.

I en bok av løytnant Barstad kallet: "Militær Justits i Norge for 200 Aar siden," og inneholdende interessante utdrag av gamle militære protokoller, finnes en beretning om Ole Rifdal som jeg her skal gjengi.

Våren og sommeren 1683 lå flere kompanier av det Bergenusiske regiment, deriblant Sunnfjords kompani, ved hvilket Ole Rifdal var korporal, i Fredrikstad og utbedret de derværende festningsverker. Den 25.mai inspiserste løytnant Hans Jakob Møller arbeidet på festningsvollene og så herunder at en av Rifdals menn stod og "slettede" (det vil vel si spredte den sammenkjørte jord utover), skulle gå hen til noen andre og "hjule." Rifdal sa at mannen hadde hjulet hver dag, (328.) og da den ene soldat ikke løntes bedre enn den andre, syntes han ikke at det tyngste arbeid med hjulbåren burde falle på ham bestandig. Løytnanten spurte da om det var løytnanten eller korporalen som kommanderte og gav med et samme Rifdal et slag over nakken med sin stokk. Rifdal skrek nå at han ikke var noen hundsvott, at han tjente 254 kongen som en hederlig mann, og at han vilde melde løytnanten for obersten, hvoretter Møller rolig fortsatte med å pryle ham med sin kårde. To dager etter, altså 27.mai, inngav Rifdal til obersten, som het Iddeking, klage over løytnant Møller, hvori han sier: "Nu forleden 25. Mai på Kgl. Majestæts Arbeide er jeg av min Løitnant Hans Jakob Møller overfalden, som med sin Stok mig har Afpryglet og slaet mig to Huller i mit Hoved med en Jernknap, som er på den store Enden av hans Stok." Feltskjæren hadde forbundet ham og kunne gi forklaring om skaden. "Løitnanten har" heter det videre, "ikke ladet det blive ved den Skade, jeg fik, men endog saa med sin Stok og Kaarde forfulgt mig med Hug og Slag, saa jeg undveg. Det skal aldrig bevises at jeg i nogen Maade forsaa mig enten i Kongens Tjeneste eller mod ham..... Han kom Formiddagen ungefähr en Times Tid paa Arbeidet, men som han var hel drukken, gik han bort igjen, og Eftermiddagen Kl. 4 kom han igjen paa Arbeidet, da ogsaa drukken, da han således mod mig for." Rifdal ber obersten tage ham i forsvar, og at det ved et krigsforhør (329.) må søkes opplyst, ha der var Årsak til at løytnanten således hadde "begegnet" ham. Under forhøret som straks ble opptatt, opplyses det at Møller ved anledningen hadde vært fullstendig edru. Krigsrett ble holdt allerede 31.mai og samme dag avsagt dom. Rifdal ble funnet skyldig i å ha satt seg opp mot sin egen løytnant i kommando og disputert med ham, og dernest i å ha inngitt en løgnaktig beretning over ham til obersten, og ble dømt til "at have forbrudt Charge, Ere Pas og Hest." (*Charge = stilling eller grad. Kan ikke avgjøre om siste ord skal være Hest eller Rest. O.Tj.*) - De militære straffelover var meget strenge i den tid, men benådnings var hyppige. Og Ole Rifdal ble tatt

til nåde og ble stående i tjenesten i mange år etter domfellelsen. Høsten 1710 omtales han som nylig avtaket av militærtjenesten.

Ole Rifdal ble gift med Katrine Budde, som enten var datter eller datterdatter av løytnant Iver Karlsen Budde som bodde på Nøstdal 255. gård og døde 1725 i en alder av 87 år. Hvis Katrine hadde vært løytnantens datterdatter, så har faren vært klokker Ole Larsen Furebø, som var løytnantens svigersønn. Katrine hadde vært gift før hun ektet Ole Rifdal. Der omtales nemlig en stesønn av henne ved navn Lars Andersen. Av det fremgår at hennes første mann hadde vært en Anders, kanskje den Anders Hansen der vil bli omtalt nedenfor under nr.8. Såvidt jeg kan se, kan Katrine ikke ha hatt barn i noen av sine ekteskaper. Når hun og Ole Rifdal ble gift, vet jeg ikke, men 18.juli 1707 opprettet de et gjensidig "Gavebrev" eller hvilket, i medhold av lovbooken 5-4-14, den lengst levende skulle ha den først avdødes (330.) halve halvdel - en avtale som kun var juridisk tilstedelig, såfremt ingen av dem hadde barn. Etter kassaboken var Ole Rifdal ennå i live, men døde antakelig samme år. Enken overlevde ham. Ifølge ministerialboken døde en Katrine Vie 96 år gammel 1760. Kanskje er det Katrine Budde.

Ole Rifdal hadde etter listen av 1701 en liten stab om seg. Korporal Nils Berg var hans kostgjenger, og som tjener hadde han foruten Ole Johansen dessuten en gift mann.

Til sommertinget 1706 hadde Samuel Finde stevnt Ole Rifdal med sitt kjøpebrev på den part i Vie, Bøen kallet, som han hadde kjøpt av Samuel Findes salig Far og nå bodde på, og som Samuel Finde ville innløse som odelsmann. Da Ole Rifdal var syk, ble saken utsatt, og noen innløsning fant ikke sted. Det her omtalte bruk er det seinere lnr. 121, og det må seinest 1700 være blitt Ole Rofdals eiendom, såsant han hadde kjøpt det hos Samuel Findes far, Førdepresten Henrik Finde, for denne døde 1700. Men Ole Rifdal eide mer av Vie enn dette ene bruk, for i et skatteregnskap fra 1703 sies han å eie 2 pd. 6 mk, og 1711 bortbygset han til Borger Andersen 1 pd. 3 mk. der må være det seinere lnr. 125 på samme tid som han selv brukte 18 mark eller det seinere lnr. 121. 256.

Ved høsttinget 1706 ble Ole Rifdal notert som stående til restanse med skatt, 1 rdl. 14 skill. og dessuten odels- og rostjenesteskatt, 1 rdlr. 5 mk. Og ved høsttinget 1707 oppføres hans tilsvarende restanser med 1 rdlr. 2 mk. 4 skill, og 1 rdlr. 5 mk. Såvidt jeg kan se (331.) svartes odels- og rostjenesteskatt av jordeieren, men kun av de jorder som de hadde bortbygset. Det samme regnskap av 1703, som viser at Ole Rifdal eide 2 pd. 6 mk. av Vie, inneholdt også at han eide Hagen, 2 pd.

Foruten i 1683, da Ole Rifdal hadde hatt sammenstøt med sin løytnant, kom han også en gang som eldre mann her heime i konflikt med loven. Dog var saken denne gang ikke så farlig. Til høsttinget 1707 var Ole Rifdal stevnt av Rasmus Abrahamsen Hestnes av

Nordfjord, fordi han hadde kalt Rasmus en skjelm og en prakker og hogd over tauene på hans "Heste, så Stavekiperne" gikk i stykker. Ole Rifdal nektet ikke at han hadde hogd tauene sønder, men det kom av at Rasmus hadde brutt ned hans gjerde og ikke faret der veien var utlagt til ferdesfolk. Om skjelleriene får man ikke noe nærmere beskjed. Retten tok ikke Ole Rifdals unnskyldning for god, men dømte ham til å betale Rasmus i skadegjeld og omkostninger 1 rdlr. og for sin "Formastelse" å bøte til kongen 6 lodd sølv.

Jeg vil nok også seinere komme til å omtale Ole Rifdal og hans kone, men foreløpig får det være nok om dem.

7. Peder Olsen, 41 år gammel har jeg ikke funnet nærmere omtalt. Det eneste jeg har å fortelle om ham er at Peder - sikkerlig denne Peder Olsen - funnet oppført i kassaboken for 1715 og likeså i kassaboken for 1717 med tilføyende at han brukte 2 pund, samt at hans navn i sistnevnte kassabok er overstrøket og Lasse Nilsen satt istedet. Jeg tyder dette derhen at Lasse Nilsen er Peder Olsens ettermann på bruket.

8. Anders Hansen, 60 år gammel, har vi som oppsitter på Vie ^(332.) allerede 1672 og sies da å bruke 1 pd. 12 mk. Anders nevnes 1707 mellom tiendeytere på Vie, og ved høsttinget 1707 oppføres Anders Vie som 257. stående til rest med skatt, 2 rdlr. 2 mk. 11 skill. På disse to steder kalles han Anders uten farsnavn, men det er saktens Anders Hansen. Ovenfor har jeg uttalt som, formodning at denne Anders Hansen har vært Katrine Buddes første mann, og at han er far til den Lars Andersen som kalles Katrines stesønn. Denne formodning må oppgis hvis notisen ved høsttinget 1707 om restanse må forstås så at han da ennå var i live, for Katrine var allerede 1707 gift med Ole Rifdal. Men jeg finner det ikke nødvendig å gi notisen en sådan tyding.

9. Reinert Olsen, 50 år gammel og forhenværende soldat, har jeg ikke sett omtalt før 1701, men i kassaboken for 1717, 1719 og 1724 oppføres han som eier og bruker av 1 pd. 21 mk. I kassaboken for 1726 er han avløst av Hans Andersen der samme år var blitt gift med Mari Reinertsdatter, og utvilsomt er Reinert Olsens svigersønn. I ministerialboken står Reinert Vies kone død 72 år gammel høsten 1725. Uheldigvis nevnes ikke hennes navn. Da hun kalles hans kone og ikke hans enke, må man tro at Reinert har overlevd henne, men jeg har ikke funnet hans død notert i ministerialboken, heller ikke har jeg funnet noe skifte etter ham. Listen fra 1701 oppfører som hans sønn Nils Larsen, 8 år gammel. Navnet viser at gutten har vært hans stesønn, og at Reinerts kone før har vært gift med en Lars, og guttens alder viser at hans mor ikke før 1693 kan være blitt enke etter sin ^(333.) første mann og gift med Reinert. Disse kombinasjoner har ikke gitt meg noen hjelp til å finne ut Reinerts adkomst til bruket, og det er desuten betydningsløst om Nils Larsen, hva nok er rimelig, kan ha vært hans svigersønn.

xxx 0 xxx

Litt om avtagerne på Vie.

Det er visst ikke tvil underkaster at Jølstra fra først av har dannet grensen mellom Halbrend, Hafstad og Bruland på sydsiden av elva og Førde og Vie på nordsiden. Når vi i den seinere tid finner at de tre førstnevnte gårder har eiendom, nordenfor elva, og Vie 258. sør for elva, så må det komme av at Jølstra har skiftet leie.

Det er ikke liten skade Jølstra i årenes løp har gjort på de fem nevnte gårdene nedenfor Brulandsfossen, og særlig for Vie har den vært en farlig nabo. Vie har derfor også gjentatte ganger fått avtak eller nedsettelse i sin skyld.

Første gang jeg har sett Vies skyld oppgitt er i fogd Buschs jordebok, hvor den oppføres med 5 laup, 1 pd. smør og 1 hud. De 1 hud regnes for 1 pd. 12 mk. smør, skulle skylden omregnet til bare smørskyld ble 5 laup 2 pd. 12 mk. smør. Gården hadde da, heter det, 9 oppsittere og ansattes til å føde 114 naut og 9 hester.

I årene mellom 1667 og 1694 må elva ha revet bort meget av ^(334.) gården, for sistnevnte år ble matrikkelskylden nedsatt med 1 laup 2 pund, eller mer enn en fjerdedel, så at den ble på 4 laup. Avtaksforretningen har jeg ikke sett, det er kun resultatene jeg kjenner. Det er neppe tenkelig at skaden skulle være forholdsvis like stor for hvert enkelt bruk, men det viser seg at avtaket er blitt proporsjonalt fordelt på de enkelte bruk, hvorved det i skylden er fremkommet brøker av mark med 17 til nevner. Det må være gått således til at ved avtaksforretningen er nedsettelsen i skylden bestemt under ett for hele gården til 1 laup 2 pund, og at fogden baketter ved et regnestykke har fordelt denne avgang. Hadde skaden bare rammet felles utmark, ville det ikke ha vært noe å si på fremgangsmåten, men en kan være sikker på at også innmarken har lidt skade, og så blir regnestykket galt, for Jølstra har sikkert ikke vært så hensynsfull å ta forholdsmessig like meget fra hvert enkelt bruk. Jeg har funnet en notis i fogdens kassabok at etter avtaket 1694 av 1 laup 2 pd. ble Svanø-birkets bruks skyld, som før var 1 pd. 21 mk., nedsatt til 1 pd. 7 4/5 mk. og skylden på de indre bruk fra 5 laup 3 mk. nedsatt til 3 laup 1 pd. 16 1/3 mk. Regner en etter, viser det seg at den reduserte skyld blir henholdsvis 1 pd. 7 13/17 mk. og 3 laup 1 pd. 16 4/17 mk. eller 259. således som fogden har notert, kun på det nær at han hadde lempet litt på brøkene.

^(335.) En ny matrikulering over det hele land ble satt igang 1723. I denne forretning heter det om Vie at gården har 9 oppsittere, at Førde kirke og Førde prest eide 1 laup, at Svanøbirket eide 1 pd. 21 mk. uten bygsel, og at resten var proprietærgods, at gårdens samlede skyld var 4 laup, at gården hadde brenneved til fornødenhet og to små kverner, at den var lett vunnen og temmelig viss til korn, at den har lidt og årlig lider temmelig "Del" skade både på åker og eng, at der kan såes 26 og avles 80 tønner korn, og at der kan fødes 9

hester, 47 kyr, 46 ungfæ, 60 får og 33 geiter. Skylden ble - tross den omtalte skade - satt opp til 5 laup "både i Skatt(3) og Landskyld(2)." Hva her sies om skylden på presteparten, Svanøparten og kirkeparten er ikke riktig, idet det ikke er tatt hensyn til avtaket av 1694, men den hele forretning av 1723 fikk intet å bety, for der reiste seg over hele landet en sådan misnøye med hele matrikkelen at kongen fant det riktig å innstille det hele og la alt bli ved det gamle.

På høsttinget 1740 spurte fogden om ikke de gårder som hadde fått avtak og deriblant Vie, nå var så vidt forbedret at skylden atter kunne forhøyes, men til det ble det svart nei.

Noen år seinere, nemlig under 24.april 1748 approberte kongen et nytt avtak vedrørende Vie, stort 7 13/17 mark smør. Sjølv tallet antyder at det kun kan være et enkelt bruk som har nytt godt det, og dette bruk må - så vidt jeg forstår - være Svanøbirkets eller det seinere l.nr. 123. I 1694 hadde dette bruk fått sin skyld nedsatt fra 1 pd, 21 mk. til 1 pd. 7 13/17 mk, og nå ble brukets skyld ytterligere nedsatt til 1 pund. (336.)

Den 15.november 1752 inngav oppsitterne på Vie og Bruland en forestilling til stiftsbefalingsmannen, eller som vi nå ville si, til amtmannen om en ny avtaksforretning, da deres gårdparter "formedelst "stort Elvebrud for Aar siden er ruinert og beskadiget." Det ser ikke 260. ut til at det blott er en enkelt flom som har gjort skaden, men at elva etter hvert har ett seg inn på jordene. Av de 9 oppsitterne på Vie, var det bare to som ingen nevneverdig skade hadde ledd, men de andre 7 fikk avtak, tildels meget betydelige. Hele Vies skyld var etter siste avtak av 1748 blitt 3 laup 2 pd. 16 4/17 mk., og nå ble avtaket bestemt til 1 laup 0 pd. 18 2/17 mk. eller omtrent en tredjedel av skylden. Forretningen holdtes 18.september 1754, altså først hen ved 2 år etter henvendelsen til amtmannen, i overvær av fogden og lagrettemenn fra Naustdal. Den følgende dag fortsattes forretningen på Bruland, som også fikk en betydelig nedsettelse i skylden. Approbasjon av kongen meddeltes 25.februar 1755. Den ved forretningen for de enkelte bruk bestemte smørskyld vil en finne igjen uforandret i den 1838 eller 1839 trykte matrikkel, så det ser ut til at Jølstra har skikket seg noenlunde vel i mellomtiden, for såvidt Vie angår. Nedenfor gjengir jeg forretningen i tabellarisk form med tilføyelse av de respektive bruks brukere og eiere.

Bruker	Eier	Skyld før avtaket	Avtaket	Den reduserte skyld
a. 119: Abraham Olsen	Ole Hanning	L. 0-2-2 14/17	L. 0-0-14 14/17	L. 0-1-12
b. 120: Gudmund Olsen	Førde Prestebord	L. 0-1-18 6/17	L. 0-0-9 6/17	L. 0-1-9
c. 121: Asbjørn	--	--	--	--
Ingebrigtsen, sjøleier	--	L. 0-0-12 12/17	L. 0-0-0	L. 0-0-12 12/17
d. 122: Unge Ole Olsen	Md'me Finde,	L. 0-1-7 13/17	L. 0-0-13 13/17	L. 0-0-18
--	hr. Otto Astrup	--	--	--
e. 123: Helge Pedersen	Otto Astrup	L. 0-1-0	L. 0-0-6	L. 0-0-18
f. 124: Gamle Ole Olsen	Mgl.	L. 0-1-1 7/17	L. 0-0-0	L. 0-1-1 7/17
g. 125: Anders Borgersen	Mads Olsen	L. 0-1-1 7/17	L. 0-0-10 7/17	L. 0-0-15
--	Hafstad	--	--	--
h. 126: Peder Tobiassen	Førde Kirke	L. 0-1-9 15/17	L. 0-0-13 15/17	L. 0-0-20

i. 127: Yngre Ole Olsen	Sjøleier 1 pd. - Førde Kirke 9	L. 0-1-9 15/17	L.0-0-21 15/17	L. 0-0-12
--	15/17 mk. -	--	--	--
--	Bygselrett; Otto	--	--	--
--	Astrup	--	--	--
		L. 3- 2-16 4/17	L. 1-0-18 2/17	L. 2-1-22 2/17

261.

Om befaringen av brukene og besiktigelsen av skaden heter det i tingboken:

a. Man begynte øverst oppe med Abraham Olsens bruk. Meget av hans eng var uttatt og skyllet bort, og elva hadde tatt sitt løp der det før var slåttemark eller der bøen var. Dette skulle være skjedd for 3 år siden, men tildels både før og siden, ja ennå denne samme høst. Tapet ble anslått til 13 a 14 lass turrhøy.

(338.) b. Gudmund Olsens jord straks nedenfor er bortbrutt, og fornemmelig på to steder ganske borte, og meget av hans forrige eng er blitt til elveleie. Tapet anslås til 8 a 9 lass turrhøy.

c. Asbjørn Ingebrigtsen har ingen synderlig skade lidd, og han har heller ikke forlangt noen avfeldning.

d. Unge Ole Olsens eng, liggende nedenfor ved elva, mest ved Abrahams jord, har lidd liknende skade som denne og omtrent av samme størrelse.

e. Helge Pedersens eng lenger nede ved elva har lidd skade der ansettes til 5 lass høy årlig. Helge var nylig kommet til gården i avdøde Salomon Nilsens sted.

f. Gamle Ole Olsen hadde ingen skader lidd.

g. Anders Borgersens skade ansattes til 12 lass høy årlig. Han hadde måttet flytte ei løe fra sin beste eng. Gangveien som gikk gjennom hans eng, er to til tre ganger utbrutt, så han har måttet legge veien over den eng som var i behold.

h. Peder Tobiassens skade ansattes til 11 a 12 lass høy årlig, og hans jord er i stor fare for videre utbrott.

i. Yngre Ole Olsen hadde fått den største skade. Han mistet ei løe full av turrhøy, og eng som årlig bar høy til 15 hesjestaur(?). Dessuten en åker til en tønnes sed bortskyllet, så at den eng og bø som er tilbake "er ganske liden og næsten af ingen Betydenhed, hvorudover hans Jord efter anseende for mangel på Eng og Slaattemark hvorved Hø kan avles i Tiden moxen ubeboelig, allerhelst da Elven 262. har sin Strækning stoder stedse til langs med dennes Jordepart." Skaden kunne ikke ansettes til mindre enn 20 lass høy årlig.

(339.) Det skal etter dette medgis at Jølsta i årenes løp har faret ille med Vie. Før 1694 var gårdens skyld 5 laup 2 pund smør og 60 år seinere var den nedsatt til mindre enn det halve.

Det var fogdens sak å påse at gårder som hadde fått avtak i sin skyld, atter ble skyldlagt, såfremt skaden var utbedret og gården atter kommet i sin forrige tilstand, På sommertinget 1767 søkte fogden opplysning om avtaksgårdene i sognet, deriblant også om

Vie, og om dette forklarte da den ganske tingalmue at elva år for år rev ut jord, så oppsitterne nok snart igjen ble nødt til å andra om ny avfeldning. På dette ting møtte ingen av Vie-mennene, men på neste års sommerting møtte Mikkel Gundersen Vie og forklarte på samtlige oppsitteres vegne at på hele gården fødtes 15 a 16 naut, 9 hester, opp til 30 får og at de sådde 8 og avlet 24 a 26 tønner korn. Det var ganske anderledes høye tall som oppførtes ved matrikkuleringen 1667 og 1723, og om man enn kan anta at ansettelsen 1667 og 1723 var for høye og Mikkel Gundersens oppgave fra 1768 var for lav, så blir det likevel klart at det må ha vært en betydelig tilbakegang. Det turde dog fortjene fremholdes at 1768 var der 9 hester på gården, rimeligvis èn for hver oppsitter.

At der er foregått avfeldninger på Vie seinere enn 1754 har jeg ikke funnet noe om, i tingbøkene, og den merskyld brukene fikk 1754, gjennfinder en - som før sagt - uforandret i den matrikkel som ble trykt 1838 eller 1839.

xxx 0 xxx

(340.) Da Vie 1694 hadde fått sin skyld nedsatt, har fogden, som det synes, straks latt nedsettelsen komme eierne tilgode. I all fall var dette tilfelle 1703. I et skatteregnskap for 1703 over odels- og rostjenesteskatt har nemlig fogden, Jens Tøgersen Rosenberg, notert at Vie hadde fått et avtak stort 1 laup 2 pund, 263. så gårdens skyld nå var 4 laup, og som eiere oppførtes:

Førde kirke og Førde prestebord....	L. 1-0- 0
Barbro Finde.....	L. 1-0- 9
Ole Rifdal.....	L. 0-2- 6
Folkvard Risbrich (før Munkelivs gods)	L. 0-0- 6
Svaningene.....	L. 0-1- 6
Oppsitterne.....	<u>L. 0-1-21 = L. 4-0- 0.</u>

Repartisjon (fordeling-utligning) av skyldnedsettelsen er visstnok foretatt av fogden på egen hånd etter et løst skjønn.

For brukernes vedkommende har kassaboken beholdt den før 1694 gjeldende skyld like til 1727 eller kanskje endog 1728. Først i kassaboken for 1729 oppføres ved hver bruker den nedsatte skyld. Brukerne var de samme 1727 som 1729 og skylden oppføres således:

Gunder	1727:	L. 1-0- 0	1729:	L. 0-2- 2 14/17
Ole Gundersen	-	L. 0-2-12	-	L. 0-1-18 6/17
Mads Olsen	-	L. 0-1-21	-	L. 0-1- 7 13/17
Rifdals enke	-	L. 0-0-18	-	L. 0-0-12 12/17
Lars	-	L. 0-1-12	-	L. 0-1- 1 7/17
Borger	-	L. 0-1-12	-	L. 0-1- 1 7/17
Lasse	-	L. 0-2- 0	-	L. 0-1- 9 15/17
Hans Andersen	-	L. 0-2- 0	-	L. 0-1- 9 15/17
Elias Rasmussen	-	<u>L. 0-1-21 = L.5-2-0.</u>	-	<u>L. 0-1- 7 13/17 = L.4-0- 0</u>

(341.) Kassabøkene har jeg ikke sett igjennom lenger enn til og med 1751, men til dette år er skylden for brukernes vedkommende oppført som 1729, og det samme var tilfelle 1754 da

den andre store avtaksforretning holdtes, alene på det nær at det bruk som 1748 fikk et avtak på 7 13/17 mark, der er oppført med en skyld av 1 pd. i stedet for 1 pd. 7 13/17 mk (se side 260). Regnestykkene som ligger til grunn for anførselen i kassaboken for 1729 har jeg prøvd, og de er alle riktige.

Kassabøkene er innrettet således at de for hver gård oppføres 264 først eierne med tilføyelse av skylden av hvert især eier, og dernest brukerne, likeledes med tilføyelse av hvert bruksskyld. Fra 1729 er de for Vies vedkommende riktige og greie for såvidt brukerne og brukernes skyld angår. Men med hensyn til eierne og skylden på hva hver især eide, er det for tiden til 1751 - og lenger har jeg ikke undersøkt den - virvar og uriktigheter. Etter at skylden på hele Vie 1694 var satt ned til 4 laup, har fogden i all fall for 1703 - således som det sees på foregående side - lempet på eiernes skyld slik at skylden ble 4 laup, men jeg har ikke tvil om at han har foretatt lempningene vilkårlig og på egen hånd uten noen heimel i avtaksforretningen av 1694. Inntil 1727 er skyldbeløpene oppført som i 1703, og ingen annen forandring skjedd enn at der er kommet noen nye eiere, men fra 1729 har han lagt noen mark til på enkelte bruk og tatt noen mark fra på andre, visselig uten noen heimel. Inntil 1733 har han laget det slik at den rette hovedsum av lauper utkom, men 1739 kom han noen mark tilkort. For årene 1743 og 1745 har han kun oppført tre eiere og latt plassen for de andre stå blank, og for ^(342.) årene 1749 og 1751 har han slett ingen eiere oppført, uten tvil fordi han ikke hadde rede på hva skylden var for hver enkelt eiers bruk.

I hine dager brukte man ikke nummerbetegnelse for hvert enkelt bruk. I skjøtene og bygselbrevene heter det at man solgte eller bortbygset 1 laup 1 pund eller hva det kunne være, av denne eller hin gård. Undertiden kunne bruket betegnes etter sin beliggenhet, såsom øvre eller nedre, ytre eller indre, men skylden var det bedste hjelpemiddel til å skjelne det ene bruk fra det andre, og altså også til å følge det enkelte bruk ned gjennom tidene. Av dette vil en forstå at det for Vies vedkommende, hvor skyldforholdene er så uklare, er en vanskelig sak å holde de enkelte bruk ut fra hverandre. Og vanskelighetene forøkes ved den omstendighet at der i enkelte bruk var flere medeiere, og at eiendomsretten var delt således 265 at den ene hadde bygselrettigheten og den andre kun retten til landskylden. Likevel vil jeg, så godt jeg kan også for Vies vedkommende, behandle hvert enkelt bruk for seg ned til vår tid og går så langt tilbake i tiden som jeg i hvert tilfelle kan komme. Jeg tar brukene i den orden hvori de står i den eldste trykte matrikkel fra 1838 eller 1839.

xxx 0 xxx.

(343.) **Løpenummer 119.**

Dette bruk - etter avtaksforretningen av 1754 det øverste eller innerste av gården - var apostelgods, det vil si at det i den katolske tid tilhørte Apostelkirken i Bergen som ble

nedrevet i reformasjonstiden. Apostelgodset ble liksom klostergodset inndratt under kronen, men etter godt 100 års forløp begynte kongen først å pantsette og seinere å selge det inndratte gods. Apostelgodset i Vie oppgis 1626 å ha en skyld av 1 laup 2 pund, men 1646 og seinere oppgis skylden til 1 laup 1 pd. 12 mk. Den rike Førde-presten Peder Finde var seinest 1672 blitt eier av Førde gård, som også hadde tilhørt Apostelkirken, og rimeligvis har han også erhvervet apostelgodset i Vie. Sikkert er det at hans datter, var blitt eier 1652 og vedble å være det til 1706. Barbro var 1680 blitt enke etter Hans Bugge, sogneprest til Etne i Sunnhordland. Så vel 1680 som 1685 og 1691 oppgis skylden på Barbro Findes eiendom i Vie til 1 laup 1 pd. 12 mk, men 1703 oppføres den med kun 1 laup 9 mark. Dette hitrører ganske visst fra at Vie, som før fortalt, fikk stort avtak i sin skyld 1694, og det betyr således ikke at hun har solgt noe. Riktig utregnet skulle skylden etter 1694 kun ha vært oppført med 1 laup 4 $\frac{4}{17}$ mk, men dette riktige skyldbeløp kom først i kassaboken 1739. Under 13.august 1706 solgte Barbara Finde 2 pd. 12 mk. i Vie til søsteren, Anna Finde. Jeg nærer ingen tvil om at hva Barbro Finde 1706 solgte til søsteren, var alt hva hun eide i Vie, eller alt det gamle apostelgodset, og at det altså er en feil når skylden 266. i skjøtet kun oppgis til 2 pd. 12 mk. Anna Finde oppfører også i kassaboken for 1717-1727 som eier av 1 laup 9 mark, og 1729 endog som eier av 1 laup 1 pd. 17 mk. Først i kassaboken for 1729 får vi den rette skyld, idet hennes arvinger der oppføres som eier av 1 laup 4 $\frac{4}{17}$ mark ^(344.). Anna Finde var 1706 enke etter magister Iver Eriksen Leganger, sogneprest til Vik i Sogn, og døde 1728. En av hennes sønner var Iver Leganger, som ble sogneprest i Leikanger, og hadde blant andre barn en datter Mette Katrine som ble gift med Gerhard (eller Gjert) Heiberg, sogneprest til Sogndal. En annen datter, Dorothea Katrine, ble gift med Jølster-presten Ole Hanning, og en sønn, Samuel Bugge Leganger, ble sogneprest i Eid i Nordfjord. Det bruk vi her har for oss, må ved arv være tilfalt Gerhard Heiberg, og ved skjøte av 7.september 1772 solgte han bruket til daværende leilending, Mikkel Gundersen for 64 rdlr. 3 mark. I skjøtet oppgis skylden til 1 pd. 12 mk., hvilket er ganske riktig og overensstemmende med avtaksforretningen av 1754.

Etter å ha fulgt eierne så langt ned i tiden som til at bruket kom i bønders eie, skal jeg nevne de eldste leilendinger så langt bakover i tiden som jeg kan komme.

En Salomon indre Vie nevnes 1611, en Oluf indre Vie nevnes 1635 og en Nils indre Vie 1636 med den opplysning at han var forarmet. Av brukerne 1646 hadde Ole den største skyld, 1 laup 18 mark, og Nils den nest største, 1 laup. Etter kvegskattregnskapet 1657 skattet Peder av de fleste dyr, 1 hest og 14 kyr, og etter ham kom Tollef Mortensen med 1 hest og 10 kyr. Av brukerne 1672 hadde Nils Olsen den største skyld, 1 laup 18 mk., men var 1691 utarmet. Etter ham kommer Tollef med en skyld av 2 pd. 12 mk. Da vi vet at lnr. 119 var det øverste eller innerste bruk på Vie og fremdeles at det 1717 hadde den største skyld av alle

bruk, blir det en rimelig gjetning at noen av de foran nevnte menn har vært oppsitter der, men mer en gjetning, og det til med en usikker gjetning blir det ikke, for det første 267, fordi der nok var mer enn ett bruk som kunne kalles indre Vie, (345.) og dernest fordi brukene i tidens løp kan være blitt delt eller sammenslått på forskjellig måte, hva der i hin tid synes å ha vært en lett sak å få istand.

Den første oppsitter som en med sikkerhet tør henregne til l.nr. 119 er Gunder Mikkelsen som kom til bruket seinest 1715 og satt der til sin død ved nyttårstid 1743. Da man på folkelisten av 1701 har gårdens oppsittere det år, skulle en tro det var en noenlunde lett sak å finne ut hvem av disse som var Gunder Mikkelsens formann, men jeg har ikke kunnet finne dette ut. At en sønn fulgte etter faren var jo alminnelig, men 1701 var der ingen Mikkell på gården. Fremdeles var det helt alminnelig at en svigersønn fulgte etter en svigerfar, eller at en bygselenke ved å gifte seg påny skaffet sin annen mann bygselrett. Men uheldigvis har jeg ikke kunnet oppdage hva Gunnar Mikkelsens kone het og således heller ikke kunnet se om "han" muligens skulle ha suksedert (etterfulgt) en svigerfar (*eller en efterfølger i ekteskapet*). Av de 1701 nevnte 9 oppsittere er det 6, hvis ettermenn jeg tror å kunne angi, og der er således bare 3 igjen mellom hvilke man nærmest må søke Gunnars formann. Disse tre er: Jon Sjursen, Henning Nilsen og Anders Hansen.

Den eldste sikre bygselmann på lnr. 119 blir altså Gunder Mikkelsen. Han var to ganger gift, men hans første kones navn kjenner jeg ikke. Våren 1722 hadde han til dåpen en sønn, Mikkell, der var avlet med hans første kone, November 1734 ble han trol. og februar 1735 gift med enken Kari Samsonsdatter Fremmersvik, som han ikke fikk barn (346.) med. Skylden på hans bruk oppførtes fra først av med 1 laup, men fra 1729 eller kanskje allerede 1728 med 2 pd. 2 14/17 mk, idet fogden først da tok hensyn til avtaksforretningen av 1694.

Mellom Anders Halbrend på den ene siden samt Vie- Brulandmennene på den andre siden var der 1739 og 1740 en konflikt, fordi den første i elva ved Halbrend hadde satt opp et lakseverp som de sistnevnte 268 hadde revet ned. Men om det vil jeg fortelle siden. Derimot vil jeg nå referere et par saker som Gunder Mikkelsen hadde med to av sine naboer.

Til sommertinget august 1740 stevnte Gunder Mikkelsen naboene Mads Olsen (l.nr. 122) og Salomon Nilsen (l.nr. 123), fordi de hadde oppreist en gjerdesgard som var ham til fortregsel. Av de innstevnte møtte kun Mads Olsen, som sa at hva han hadde gjerdet, var skjedd med Gunders samtykke. Saken utsattes, men finnes ikke behandlet seinere.

Til samme ting hadde Gunder Mikkelsen også stevnt Mads Olsen Vie for utilbørlige ord. Mads bad ham om forlatelse for hva der var falt ham ut av munnen da de var kommet i dispuitt om en feråk og et lite markstykke, som Gunder mente var hans, hva Mads ikke ville tilstå. Mads fikk Gunders tilgivelse og oppgav sine pretensjoner med hensyn til feråken og

"det lille Markstykke som Gunder forhen til "Brug i nogle Aar med Vederlag i en Kvernbæk, havde havt, skulde han "uanket og uden videre Paataale beholde." Etter foranledning av fogden betalte Mads 2 mark til skolekassen. Det er åpenbart at disse to saker hang sammen, og det var vel en følge av forliket i den siste sak at den første falt bort.

Ved sin død var Gunder ifølge ministerialboken 60 år gammel og skulle altså være født 1683. Hans sønn Mikkell vil seinere bli omtalt. Den Rognald Gundersen Vie som 1742 ble gift med Helga Gundersdatter Halbrend, hvis etterkommere ennå bor på Halbrend, er rimeligvis ^(347.) også en sønn av vår Gunder. Jeg har i all fall ikke støtt på noen annen Gunder som kan antas å være Rognalds far.

Etter Gunder Mikkelsen Vies død overtok hans enke, Kari Samsons datter gården, men da hun sommeren 1744 giftet seg med Abraham Olsen Mo, fikk denne under 1. september 1745 av eieren Iver Leganger bygselbrev, lydende på den opprinnelige og for lengst nedsatte skyld, 1 laup i stedet for på 2 pd. 2 14/17 mk. Abraham satt på bruket til 269 1760 da han flyttet tilbake til sin odelsgård Mo. Ved avtaksforretningen 1754 oppgav Abraham Jølsterpresten Ole Hanning som sin jordeier, men dette er ikke riktig, i all fall ikke nøyaktig nok. Hanning var imidlertid Legangers svigersønn og har vel vært dennes og siden svigermorens kommisjonær.

Den 9. juli 1756 ved sommertinget ble behandlet en sak som fogden - etter anmeldelse av fornærmede - hadde anlagt mot Ole Olsen Vie, fordi han skulle ha beskyldt Kari Samsons datter for å ha stjålet høy fra ham. Et par vitner forklarte at sommeren 1755 hadde Abraham Olsen og Ole Olsen hatt høy hengende i samme hes, og da det kom et regnflo, hadde Kari tatt noe av Oles høy av hesen i den tro at det var hennes eget, men Ole hadde ennå samme dag fått like meget høy igjen. Ingen av disse vitnene hadde hørt Ole si Kari for tyveri. Nå førtes det fra Abrahams side et tredje vitne, Gudmund Vie. Han forklarte at sist høst hadde Abraham spurt Ole om han ville vedstå at Kari skulle ha tatt høy fra ham, og til det svarte Ole: "Ja gud, tog hun det." Da tinget holdtes neste dag, meldte partene at saken var forlikt. ^(348.)

Vie har fra gammel tid stølet på Digernes og støler der ennå. Dette forhold har gitt anledning til flere prosesser som jeg seinere vil omtale. Spesielt i de siste år, da Abraham Olsen bodde på Vie, var der prosessen mellom Vie-mennene og Digernes-mennene i anledning stølengen. Rimeligvis var det på grunn herav at Abraham Olsen søkte seg støl annetsteds. Men han kom likevel opp i en prosess. Til høsttinget 1758 ble han nemlig stevnt av Mads Tefre, fordi han mot Mads's forbud hadde brukt hans støl og drevet sine kreaturer dit. Mads sa han ville ha stølen for seg sjøl og ikke leie den bort til andre. Abrahams svar i saken var at han for stølen betalte leie til leilendingene. Rettens avgjørelse ble sådan: "Retten

fornemmer, at der foruden Citanten er flere eiere til Stølen og at disse skal have givet Abraham Tilladelse til Stølens Brug og oppbaaret Leien deraf.” 270. Ingen av disse lotteierne er varslet, og for at det kan skje, ble saken utsatt til neste ting. Men saken finnes ikke seinere behandlet. Mads Tefre er formodentlig den side 235 foran omtalte Mads Alexandersen, men tingbokens anførsler er så korte og knappe at sammenhengen ikke er klar. Abraham Olsens ettermann i bygselen var korporal Mikkell Gundersen. Mikkell var sønn av Abrahams formann, Gunders Mikkelsen og ble sommeren 1751 gift med Abrahams søster, Mari Olsdatter, og hadde i henhold til bygselbrev av 15.september 1751 hatt et bruk i Klopstad. Hans bygselbrev på Vie er datert 31.mars 1760 og er utstedt ^(349.) av Iver Leganger. Som før fortalt fikk Mikkell Gundersen 7.september 1772 av Iver Legangers svigersønn, Gerhard Heiberg, skjøte på sitt bygselbruk. Kjøpesummen var 64 rdlr. 3 mark og er visselig blitt forstrakt Mikkell av svogeren, Abraham Olsen, der under 4.januar 1773 fikk obligasjon fra Mikkell for akkurat samme beløp. Under 18.november 1779 solgte Mikkell bruket til Nils Rasmussen Bruland for 200 rdlr. - altså med en meget pen avanse - og på kondisjon at Mikkell leilendingsvis skulle bruke gården og når han fratradte den, skulle han og kone nyte kår. I obligasjon av 8.november 1781 for rest på kjøpesummen, 80 rdlr., gav Nils Rasmussen dessuten tilsagn om at når Mikkell eller kone ikke lenger kunne eller ville styre gården, skulle et av deres barn være nærmest til å få den bygslet. Mikkell døde 1781, og ministerialboken sier at han var 64 år gammel. Dette kan ikke være riktig med mindre han hadde hatt en bror av samme navn, for som før fortalt, side 267, ble en Mikkell Gundersen døpt våren 1722. Skiftet etter Mikkell Gundersen viser at hans kone, Mari Olsdatter, overlevde ham, og at der var 6 barn: 1.Gunder, myndig, reist til Bergen, 2.Ole, 19 år, 3.Jon, 12 år, 4.Marthe, 29 år, 5.Marthe Malene, 20 år og 6.Oline 14 år. Boets beholdning var 175 rdlr. Mari Olsdatter overlevde mannen mange år og døde først 1810. Ministerialboken sier at hun var 72 år, altså født 1738, men hun må ha vært atskillig eldre, for 1751 var hun allerede gift med Mikkell Gundersen ^(350.) 271.

Etter mannens død drev Mari der synes å ha vært en driftig kone, gården noen år, men 4. november 1785 fikk hennes annen sønn, Ole Mikkelsen, bygselbrev hvori sies at Mari med kår hadde oppsagt gården til fordel for ham. Bygselbrevet er utstedt av Nils Rasmussen Bruland. Ifølge ministerialboken ble soldat Ole Mikkelsen Vie 1794 gift med Marthe Jakobsdatter, enke etter Gunder Rasmussen Bruland eller Gil og så dit hvor han døde våren 1798 i en alder av 35 år.

Som før sagt var Nils Rasmussen Bruland 1279 blitt eier av lnr. 119. Noen år seinere flyttet han til Vie, lnr. 124, som han 1773 hadde kjøpt av sin halvbror Bernt Pedersen, og da han her 1790 holdt skifte etter sin kone Ågåte Madsdatter, ble lnr. 119 utlagt således at han

sjøl fikk 1 pund og hans eneste barn, den 2½ år gamle Rasmus Nilsen, fikk 12 mark. Under 3.november 1807 solgte Nils Rasmussen til nyss nevnte sønn Rasmus Nilsen sin part (1 pd) i Inr. 119 for 400 rdlr. og Rasmus ble derved eier av det hele bruk. Kjøpesummen er påfallende høy, især i betraktning av at det var han egen sønn som var kjøper. Skjøtet gjaldt kun 2/3 av bruket, og det hele bruk er altså satt i 600 rdlr. Sjøl hadde Nils for 200 rdlr. i 1779, og til den pris var bruket ansatt 1790 på skiftet etter hans kone. I skjøtet 1807 sies det at gården bruktes av Mikkel Gundersens enke. Tross sin fremskredne alder har altså Mari(e) Olsdatter atter overtatt bruket etter at sønnen Ole i 1794 flyttet til Bruland. Skiftet etter Mari Olsdatter viser at hennes bo hadde en aktiva på 716 rdlr og en beholdning av ^(351.) 564 rdlr. Rasmus Nilsen har seinest ved Mari Olsdatters død 1810 sjøl overtatt bruket. Han ble 1812 gift med Marthe Andersdatter Vie. Ved festeseddel av 1811 og 1812 fikk Jon Mikkelsen - utvilsomt korporal Mikkel Gundersens sønn - feste på plassen Gjerde, og under 22.oktober 1829 skjøtte han for 120 spdlr. samme plass og tre skogteiger til Ole Jonsen, utvilsomt Jon Mikkelsens sønn. Plassen, Inr. 119b, ble 1830 skyldsatt til 4 mark. Hovedbruket, Inr. 119a, hvis skyld nå var 1 pd. 8 mk. 272. solgte han under 4. juli 1840 for 300 spdlr, og kår til sønnen Anders Rasmussen.

(Jeg skal her skyte inn litt om den nevnte husmann på Gjerde, Jon Mikkelsen. Han var smed av profesjon og pantsatte 1812 for 100 rdlr til sitt søskenbarn Ole Abrahamsen Mo sin smie med verktøy og sine hus på Gjerde. Til høsttinget 1813 var han saksøkt av Ole Nilsen Bruland til betaling av et lite beløp, men påstod seg frifunnet, fordi han hadde opplært Oles sønn i smedhåndverket. Han kunne imidlertid ikke bevise at Ole hadde tatt på seg å betale for sønnen og ble derfor dømt å betale det påklagde beløp. Han hadde ikke noe godt rykte. Den 17.februar 1823 begynte et forhør i anledning et tyveri i Førde kirke, som Jon var mistenkt for å ha begått. Under forhøret forklarte han at han var 50 år og smed av profesjon, at han hadde 7 barn og var en fattig mann. Han benektet å ha hatt noe med tyveriet å gjøre, men erkjente at han var drikkfeldig. Som vitne avhørtes hans sønn, Ole Jonsen, 22 år gammel, den samme som 1829 fikk skjøte på Gjerde, men de ^(352.) tjente hos gjestgiver Nils Hafstad. Jeg har ikke funnet at forhøret ledet til tiltale mot noen. Antakelig har der ikke foreligget tilstrekkelige beviser. Jon Mikkelsen var 1798 ifølge ministerialboken som kaller ham soldat, blitt gift med Helle Johanne Kirstine Bentsdatter Gravdal, men seinere kaller ministerialboken henne Helga Bentsdatter eller Bendixdatter. En sønn av dem, Mikal Jonsen, ble 1837 dømt til 1 års tukthus for innbruddstyveri i Anders Ingebrigtsen Vies stabbur.)

Etter Anders Rasmussen Vies død gav sorenskriver Elster som skifteforvalter i hans bo Simon Andersen Hjelle skjøte på Gården for 950 spdlr. og mot at han svarte kår til

Rasmus Nilsen og kone som ennå levde, og dessuten til Anders Rasmussens enke, Inger Torstensdatter. Skjøtets dato har jeg ikke notert.

Simon Andersen frasolgte 1877 gården en parsell, lnr. 119a², der ble kjøpt av furer Nils J Øvrebø. Hovedbruket solgte han 1897 til 273 sønnen Johannes Simonsen.

Hovedbrukets skyld er mk. 4. 24.

L.nr. 119b

av skyld 4 mark - opprinnelig en plass - ble som fortalt av Rasmus Nilsen solgt til Ole Jonsen ved skjøte av 22.oktober 1829 for 120 spdlr. Ole Jonsen solgte under 2.mars 1843 til Markvard Iversen for 200 spdlr., denne igjen under 13.juli 1858 til Iver Madsen Kringlen for 500 spdlr. I dette siste salg var også innbefattet en parsell (skyld 1 mark smør eller 11 skilling) av et annet bruk i Vie, nemlig l.nr. 122. Den 29.mars 1862 lot Iver Madsen eiendommen selge ved offentlig auksjon. Ole Eliassen Fauske fikk tilslag for 350 rdlr., men overdro sin rett til Markvard Iversen, der fikk auksjonsskjøte av ^(353.) 11. oktober 1864, og således for annen gang ble eier av bruket. Under 6.november 1876 solgte Markvard Iversen for 600 spdlr til Malene Salomonsdatter Fauske som igjen under 10.januar 1887 solgte til Salomon Olpersen.

xxx 0 xxx

(354.) Løpenr. 120.

Allerede på Bergens kalvskinns tid eller ca 1350 eide Førde prest en liten part i Vie og oppebar landskyld av en større part tilhørende Vie kapell. Hva der således tillå Førds-presten er det seinere lnr. 129. Det bruk har således i hundrer av år vært bortbygget av Førds-presten, først de katolske og siden de lutherske like til loven om det benifiserte gods påbød dets salg. En liten part av bruket kom på en privatmanns hånd 1832, hovedbruket først i 1854.

Side 252 foran har jeg uttalt den formodning at Tollef Mortensen, der nevnes som oppsitter på Vie i årene 1657-1692, er blitt etterfulgt på bruket av Ole Olsen, som nevnes 1701-1719. Formodningen støtter jeg på at Tollef 1672 brukte 2½ pund, og at Ole Olsen 1717-1719 likeledes brukte 2½ pund, og på at der hverken 1672 eller 1717-1719 fantes noe annet bruk på Vie som oppførtes med nettopp denne skyld. Der er imidlertid atskillig uklarhet og ugreie i skyldoppgavene 274. på Viebrukene, så formodningen langt fra er sikker, - som allerede uttalt. Sammenholder en kassabøkene for 1719 med kassaboken for 1724, blir der dermed noenlunde sikkert at Ole Olsens ettermann var den oppsitter som i kassaboken kalles Ole Gundersen, og dennes ettermann igjen var sønnen, Gudmund Olsen, om hvem en med visshet vet at han satt på presteparten, det seinere lnr. 120.

Det jeg vet om Ole Olsen, vil en finne foran, side 251-252. Hans ettermann kalles i kassaboken, som nevnt, Ole Gundersen, men jeg anser ^(355.) det for sikkert at det rette navnet

var Ole Gudmundsen. Gudmund var et sjeldent navn på disse kanter. Det forekommer neppe på andre gårder i Førde en på Vie og Bruland, og det er både av fogden og av andre blitt forvekslet og ombyttet med det velkjente navn Gunder. Liksom Ole Olsen i årene 1717-1719 således oppføres Ole Gundersen eller Gudmundsen 1724-1727 som bruker av 2½ pund der før avtaket 1694 var prestepartens skyld. Men 1729-1739 oppføres han som bruker av 1 pd. 18 6/17 mk., hvilket er den rette skyld når hensyn tas til Avtaket 1694. I kassaboken for 1741 oppføres "Oles Enke" som bruker, men dette er overstrøket og Gudmund Olsen satt istedet. I ministerialboken har jeg funnet at Gudmund Olsen og Kari Lassesdatter Vie trol. juli 1720 og vigd ved juletid samme år, at Ole Vie 1730 hadde datteren Eli til dåpen (På Vie var det 1730 ingen annen oppsitter ved navn Ole enn Ole Gudmundsen), og at Ole Gudmundsen Vie ble begravd 56 år gammel desember 1739. - Et skifte 1744 etter tjenestepike Borni Gudmundsdatter, som var en søster - snarere halvsøster - av Ole Gudmundsen, gir en del nærmere opplysninger om hans familjeforhold. Som Bornis arvinger oppføres: Hennes mor, Brite Monsdatter, der oppholder seg i Guddalen og går og betler samt hennes full- og halvsøsken, 1.Ole Gudmundsen, den eldre på Vie, død etterlatende, a.Sønner Gudmund Olsen Vie og b.Datteren Eli Olsdatter på 14.de året og heime hos sin mor, Kari Lassesdatter Nos, 2.Ole Gudmundsen den yngre i Sogn, 3.Anders Gudmundsen som bodde på Sunde i Førde, men var død, etterlatende a.Sønner 275. Ole, 23 år og b.Datteren Eli, 34 år, i tjeneste hos kaptein Svane på Skei, 5.Fullsøster Marthe, 32 år, tjener i Vigs sogn, 6.Fullsøster (356.) Aase, 28 år, tjener i Sogn, 7.Halvsøster Gitlaug Gudmundsdatter, ca 60 år, tjener i Sogn og 7.Marthe Gudmundsdatter i Fjærland i Sogn. Av dette skifte ser en at Ole Gudmundsen kun etterlot to barn, og at hans kone noen år etter mannens død hadde tatt opphold på Nos. Kanskje var hun blitt gift der. Da Ole Gudmundsen og Kari Larsdatter ble trol. 1720, var Lasse Nilsen Vie en av troloverne, og da de 1730 hadde datteren Eli til dåpen, var samme Lasse Vie fadder. Det lå da nær å formode at Kari var en datter av Lasse, men så er dog ikke tilfelle. Man har nemlig skifte etter Lasse Nilsen Vie. Det holdtes 1720, og da var i all fall Karis datter Eli i live, men hun oppføres ikke mellom Lasses arvinger. Iøvrig har jeg ikke funnet noen opplysninger om Ole Gudmundsen. Jeg har oppholdt meg så lenge ved ham i betraktning av at hans etterkommere har holdt seg så lenge på Vie.

Etter Ole Gudmundsens død 1739 ser det ut til at hans enke, Kari har brukt gården ett eller to år, men 17.juli 1741 fikk hans sønn, Gudmund Olsen, av sogneprest Myhlenport bygselbrev på bruket. Idet sies det at skylden var 1 pd. 15 mk., men det er ikke riktig. Presten har visst angitt skylden på slump. Skylden var da som ovenfor sagt 1 pd. 18 6/17 mk. og ble ved avtaksforretningen 1754 satt ned til 1 pd. 9 mk. (s.260). Gudmund satt på bruket til sin død 1778 og etterfulgtes av sønnen, Ole Gudmundsen.

Til sommertinget 1752 ble Gudmund Olsen stevnt av fogd H.T. (357.) Nagel på "Justitens" vegne for å ha tatt "en bod" fra Hans Andersen Angen. Saken ble behandlet på 4 ting og først pådømt ved høsttinget 1753. Det var på det rene at Gudmund hadde tatt bua og ført den bort, og det var visselig heller ikke tvilsomt at den tilhørte Hans Angen. Det ble nemlig av Anne Danielsdatter Fremmersvik forklart at hennes avdøde mann, Johannes Larsen Fremmersvik, hadde fått bua etter sine foreldre, og at han for 3 mark hadde solgt den til Hans Angen. Når saken 276 likevel endte med Gudmunds frifinnelse, skyldes det hans jordedrott, sogneprest Nils Lund. Mellom, denne og H. T. Nagel, som begge var maktglade og myndige herrer, var der ikke noe godt forhold, og det så ut til at Lund med glede har lagt seg på tvers for fogden. På høsttinget 1752 fremkom der en "Attest" og ved sommer- og høsttinget 1753 to innlegg fra Lund, og innholdet av disse dokumenter kan skjønnes å ha vært at Gudmund hadde bortført bua etter Lunds oppfordring eller i all fall med hans tillatelse, at det flere år ikke hadde vært betalt grunnleie for bua, og at denne derfor burde tilhøre grunneieren. At dette har vært innholdet, fremgår av fogdens og Hans Angens tilføyelser som svar på det ene av Lunds innlegg. Fogden føyde nemlig til at hvis Hans Angen skyldte grunnleie, burde den på lovlig måte "indsøges," og Hans Angen uttalte at han for flytning over elva hadde langt mere å fordre hos Gudmund enn grunnleien. I dommen, hvorved Gudmund frifantes, påberoptes det at han ikke hadde gjort annet enn hva hans landdrott hadde tillatt ham, men samtidig forbeholdtes det fogden "Regres til Lund, der har givet Tilladelse til Husets Afførelse." Under vitneførselen omtales som Hans Angene formann på (358.) stedet en Lars Angen der må ha vært far til den ovenfor nevnte Johannes Larsen Fremmersvik. Hans Andersen vil seinere bli omtalt nærmere. Han hadde noen år hatt et bruk i Vie og var så flyttet til Angen. Her levde han ennå 1743, men noen tid før den ovenfor nevnte sak begynte, var han flyttet til Berget og hadde latt bua stå etter seg. Sønnen, Bernt Hansen, fikk 1757 festeseddel på Berget.

Gudmund Olsen Vie ble januar 1755 trol. og St. Hans samme år gift med Aalet Andersdatter Bruland. At han skulle ha vært ugift mann siden han 1741 fikk bygselbrev og like til 1755, ville være utenfor det sedvanlige, men jeg har intet funnet som antyder at han var enkemann da han ektet Aalet. Og de barn han etterlot ved sin død, var alle avlet med Aalet. Aalets far var Anders Olsen Bruland, og denne Anders ble 30.juni 1755 gift med Gudmunds søster, Eli Olsdatter. Mellom 277 Anders Bruland og Gudmund var det således dobbelt svogerskap, idet Anders både var Gudmunds svigerfar og hans svoger. Anders Olsen hadde eid Bruland, Inr. 164, den seinere Fogdgård, og på skiftet etter hans første kone hadde Aalet fått 4 2/3 mark av gården. Anders døde 1757, og på skiftet etter ham fikk Aalet dessuten 1 mark, så Gudmund nå ialt eide 5 2/3 mark. Disse 5 2/3 mark solgte han under 17.november

1761 til Aalets bror, Ole Andersen. Men da denne døde barnløs 1763, arvet Gudmund gjennom sin kone atter en part av Brulands-bruket, nemlig 17 1/3 mark.

Gudmunds søster, Eli Olsdatter Bruland, døde 1759, altså et par år etter mannen, og Gudmund var inkassator ved auksjonen etter henne. I denne egenskap erhvervet han 1761 dom over Ole Eiterlien til betaling av skyldige auksjonspenger, 2 rdlr. 1 mk. 8 skilling.

(359.) Til høsttinget 1776 stevnte Gudmund Vie Gunder Rasmussen Bruland for en del bord og hun som Gunder sist sommer førte til byen, men som han ikke hadde betalt. Kravet sitt oppga Gudmund til 2 rdlr. 1 mk. 5 skilling. Da Gunder ikke møtte, fikk han som sedvanlig "Lovdag," det vil si at saken utsattes til neste ting. Da saken på sommertinget 1777 atter skulle behandles, ble den atter utsatt, da Gunder var "på By-Veien", hva man regnet som forfall. På høsttinget 1777 fremkom det et innlegg fra Gunder, og da saken på sommertinget 1778 for fjerde gang skulle behandles, erklærtes den å være forlikt.

Juni 1778 holdtes der skifte etter Gudmunds kone Aalet "som formedelst ulykkelig Hændelse omkom i Marken. "De hadde 4 barn sammen: 1.Ole, 23 år, 2.Anders, 18 år, 3.Kari, 20 år og 4.Eli, 4 år. Beholdningen var 103 rdlr. Boet eide 1/10 i Brulandssagen og 17 1/3 mark i Bruland, lnr. 167, som Aalet 1763 hadde arvet etter broren. På Gudmund utlagdes anparten i Brulandssagen, men de 17 1/3 mark i Bruland deltes mellom de 4 barna. Seinere samme år døde også Gudmund, og skiftet etter ham holdtes 23.november 1778. Boets beholdning var nå 83 rdlr. Avdødes part i Brulands-sagen ble utlagt til den eldste 278 sønn, Ole. Nesteldste sønn Anders døde ugift 1783 og arvedes av sine tre søsken, av hvilke Kari nå var gift med Anders Johannesen Bruland.

Gudmunds eldste sønn, Ole Gudmundsen, fikk straks ved farens død av sogneprest Jens Lund bygselbrev dat. 18.november 1778. I bygselbrevet oppgis skylden riktig til 1 pd. 9 mk. Ole Gudmundsen ble (3/11) 1781 gift med Eli Rasmusdatter Espe og hadde med henne mange barn.

Høsten 1778 hadde Ole Gudmundsen en ubuden gjest på sitt stabbur. Gjesten het Bernt Kolbensen Gravdal, var 26 år gammel og kjent ^(360.) under navnet Tyver-Bernt. Han hadde tidligere vært straffet i Bergen for tyveri og hadde 1778 fått tjeneste hos Sjur Slaatten. Seint en lørdagskveld reiste han uten husbondens vitende ut til Klopstad, brøt seg inn hos Ole Simonsen Klopstad og stjal der noen penger og en del ull og kom søndag morgen i lysningen tilbake fra sin ekspedisjon. Av en eller annen grunn fattet man mistanke til Bernt, og han tilstod også tyveriet for major Fasting der sendte bud til hans husbond om at han skulle skille seg av med Bernt. Den følgende søndagsmorgen - altså en uke etter innbruddstyveriet på Klopstad - forlot Bernt hemmelig sin husbonds hus og oppholdt seg i skogen. Natten til mandag kom han seg for ikke å krepere av sult inn i Ole Gudmundsen Vies stabbur og stjal

der en halv røkt laks, noen kringler, et sokkepar og 16 skilling i penger. Mandag talte han ikke med noe menneske, men holdt seg i Halbrends-skogen, og om kvelden tok han en seksæring, hvormed han etter 4 dagers forløp kom til Bergen der han solgte båten.

For tyveriene ble Bernt 9.juli 1779 dømt til å kagstrykes til å bære tyvsmerke på sin panne og til for livstid å arbeide i jern på nærmeste festning. Samuel Nilsen Angen som hadde mottatt noen av tyvekostene fra Klopstad, ble samtidig dømt å arbeide i jern et år på nærmeste festning.

Ole Gudmundesen eide som vi ovenfor så, en part i Bruland, lnr. 167, den seinere Fogdgård, Denne part solgte han ved skjøte 279 av 16.november 1780 til søstermannen, Anders Johannesen Bruland.

Ole Gudmundsen oppsa sin bygsel 1820, og da bygslet presten Mathias Lind gården bort til hans to sønner, Gudmund og Anders, ved ^(361.) to bygselbrev, begge datert 7.juli 1820. Det var siste gang at noen Førdeprest bortbygset dette bruk i Vie. Hva Gudmund fikk bygslet var kun en liten part av gården av skyld 4 mark, det seinere lnr. 120a, og denne part lå på søre side av Storelva, dog hørte en liten skogteig, "Bjergeteigen," på nordsiden av elva til bruket. Anders fikk bygsel på 1 pd. 5 mk. - det seinere lnr. 120b - med forpliktigelse å svare foreldrene kår. Til høsttinget 1822, altså et par år etter at han hadde frasagt seg bygselen, saksøkte Ole Gudmundsen sin sønn, Gudmund, for å ha slått sin søster, Oline, med et økseskaft. For Ole møtte i retten hans bror, Anders. Saken ble utsatt, og da den sommertinget 1823 atter kom fram, meldtes den å være forlikt. Ifølge ministerialboken døde Ole Gudmundsen 68 år gammel i 1826, og når det sammesteds leses at kårkone Elen Rasmusdatter Vie ble begravd januar 1835 i en alder av 75 år, er det vel ikke tvilsomt at dette var Oles kone, skjønt hun vanligvis kalles Eli.

Til slutt litt om hvert av de to brukene som presteparten i Vie ble delt i 1820.

Løpenr. 120a, av skyld 4 mark.

På dette bruk fikk bygselmannen, Gudmund Olsen, under 28.desember 1832 kongeskjøte for en kjøpesum av 50 spdlr. og jordavgift til sognepresten. Gudmund ble således den første sjøleier som en kjenner siden Bergens kalvskinns tider. I 1805 ble han gift med Rakel Josefsdatter Bruland og holdt skifte etter henne 1821. De hadde 4 barn som under skiftet oppregnes således: Anders 7 år, Synneve 16 år, Elen 14 år og Rakel 11 år. Boets beholdning var 72 spdlr. Sin part i Vie ^(362.) solgte Gudmund 1847 til kaptein Peter Stalin Müller for 150 spdlr., og denne solgte 1856 parten (og samtidig også en part av Bruland) til lensmann Olai Steen. 280

I 1863 ble parsellen Bjergeteig, som lå på nordsiden av elva, lnr. 120a, av skyld 9 skilling, særskilt skyldsatt, og av lensmann Steen 1866 for 70 spdlr. tilskjøtt Gunder Berntsen

Vie. I 1869 ble parsellen frasolgt Gunder Berntsen og ved auksjonsskjøte av 14. januar heimlet Nils Hansen Bruland.

Løpenr. 120b, av skyld 1 pund 5 mark.

Dette bruk som Anders Olsen hadde fått bygselbrev på i 1820, ble ved kongeskjøte av 25.mars 1854 for 500 spdlr og jordavgift solgt til prokurator Johan Fredrik Boyesen, som igjen under 14.juli 1855 for 700 spdlr. solgte til Henrik Andersen Tefre. Dennes enke, Nikoline Pedersdatter, solgte under 23.juli 1892 bruket for 2800 kr. og kår til Nils Olsen Pladse, gift med hennes datter, Oleane.

xxx 0 xxx

Løpenr. 121.

(363.) Dette bruks skyld var opprinnelig 18 mark smør, men ved avtaksforretningen 1694 ble den nedsatt til 12 12/17 mk., og således oppføres skylden også i den eldste trykte matrikkel (av 1838). Ved det store avtak 1754 fikk bruket ingen nedsettelse, fordi det ingen skade hadde lidd (*side 260*).

Seinest 1700, ja kanskje flere år tidligere var Ole Rifdal eier og beboer av dette bruk. Om ham har jeg fortalt en del foran, side 253. Foruten lnr. 121 eide Ole Rifdal også lnr. 125 av skyld 1 pd. 12 mark, som var bortbygset. I et regnskap for 1703 sies uttrykkelig at 2 pund 6 mark av Vie tilhørte Ole Rifdal. Om lnr. 121 sies det side 255 at han hadde kjøpt bruket hos Førdepresten, Henrik Finde (d.1700) Og hans heimelsmann for det andre og større bruks vedkommende er kanskje Henrik Findes bror Rasmus Finde. Spår man så hvem som i ennå eldre tid eide disse Ole Rifdals 2 pd. 6 mk., blir svaret, at det var det gamle bondegods som var blitt hans eiendom. Nedenstående sammenstilling av eiere vil vise dette. Om apostelgodset og Førdeprestens og Førds Kirkens gods vet en at det kom på andre hender, og er 281 derfor ikke tatt med i sammenstillingen. Eierne på bondegodset var:

1).	1657	
Ingeborg Vie:.....	L. 0-1-12	
Ole Olsen:.....	L. 0-0-18	
Ole Jakobsen:.....	L. 0-1-21.....L. 1-1-3	
Nils Nilsen:.....	L. 0-1-12	
Kongens:.....	L. 0-1-21	
	=	L. 2-1-12

:2).	1672	
:Hr. Peder Finde:.....	L.1-0-15½	
:Nils Nilsen.....	L. 0-1-23½	
:Kongens.....	L. 0-1-21	
	=	L. 2-1-12

3).	1685	
Hr. Peder Finde.....	L. 0-0-10½	
Rasmus Finde.....	L. 1-0-16½	
Nils Nilsen.....	L. 0-1-12	
Svanø-gods.....	L. 0-1-21	
	=	L. 2-1-12

:4).	1703	
:Ole Rifdal.....	L. 0-2-6	
:Oppsitterne eier og		
:bruker.....	L. 0-1-21	
:Svanø-gods.....	L. 0-1-6	
	=	L. 1-2-9

Mellom 1685 og 1703 ligger avtaket 1694, og derfor er skylden 2 laup 1 pd. 12 mk. i 1685 gått ned til 1 laup 2 pd. 9 mk. i 1703. Fogdens regnestykke er ikke ganske riktig, for i stedet for 1 laup ^(364.) 2 pd. 9 mark skulle det ha blitt 1 laup 2 pd. 7 $\frac{1}{17}$ mk.

Sammenstillingen gjør langt fra alt klart. Således får en ingen forklaring på hvorledes Nils Nilsens part tross avtaket 1694 kan vokse fra 1 pd. 12 mk. til 1 pd. 21 mk. i tiden fra 1685 til 1703. Men så meget synes meg dog sikkert at Ole Rifdals 2 pd. 6 mk. er av det gamle bonde- eller sjøleiergodset. De Rasmus Finde 1685 tilhørende 1 laup $16\frac{1}{2}$ mk. skulle etter avtaket 1694 - riktig regnet - være blitt 2 pd. $4\frac{8}{17}$ mk., altså ikke fullt så meget som 2 pd. 6 mk. Hvis det er riktig at Ole Refsdal hadde kjøpt 18 mark av Henrik Finde, må man tenke seg at denne er blitt eier av noe av det broren, Rasmus Finde, eide 1685.

Ole Riftdal eide og brukte lnr. 121 til sin død, som antakelig inntraff 1719. Etter ham overtok enken, Katrine Budde, gården. Under 10. september 1823 solgte hun til sin stesønn, Lars Andersen Vie, og til Elias Rasmussen Vie en kvernbekk med kvern og kvernhaus og alt tilbehør, "staaende i Stenbergfossen" på betingelse at hun for sin livstid til sitt eget bruk skulle ha fri maling for det som ble avlet på hennes egen gård, ti år seinere, nemlig ved skjøte av 31. desember 282 1733 solgte hun bruket for 60 rdlr. til Asbjørn Ingebrigtsen Hetle.

Asbjørn satt med bruket i hen ved 40 år. 1742 pantsatte han den til Erik Jonsen Ørnehaug for 21 rdlr. 3 ort, 1753 for $23\frac{1}{2}$ rdlr. til sin bror, Ole Ingebrigtsen Etterli og 1769 for 42 rdlr. til Ananias Rasmussen Haugen, der var gift med hans datter, Kari og seinere kom til Etterlien. Asbjørn sier i Obligasjonen at han skyldte Kari beløpet. Etter Asbjørn holdtes der skifte 1773. Hans kone som ^(365.) overlevde ham, het Anne Simonsdatter, og de hadde tre barn: Ingebrigt, 27 år, Kari, gift med Ananias Rasmussen Etterlien og Johanne, 32 år og ugift. Boets beholdning var 22 rdlr. Av gården som taksertes til 60 rdlr., ble 14 mark utlagt til svigersønnen, Ananias Etterlien, for hans pantekrav. Resten 4 mark utlagdes til sønnen Ingebrigt. Man brukte altså den gamle skyld, 18 mark, enda den allerede 1694 var blitt nedsatt til $12\frac{12}{17}$ mk. Under 4. november 1784 gav Ananias svogeren Ingebrigt skjøte på sine 14 mark, og derved ble hele gården sistnevntes eiendom.

Ingebrigt Asbjørnsen var gift med Barbro Rasmusdatter, en søster av søstermannen, Ananias Etterlien. Hun ble spedalsk, og ved høsttinget 1789 ble det opptatt tingsvitne om at hun og mannen var så fattige at de ikke kunne betale noe for hennes innlemmelse i hospitalet. Et liknende tingsvitne ble opptatt ved sommertinget 1793. Skiftet etter henne holdtes 1795 og det viser at hun hadde to barn, Anders og Anne, resp. 20 og 19 år gamle. Beholdningen var 141 rdlr. så det var ikke så slemt med fattigdommen enda. Gården hvis skyld nå oppgis riktig til $12\frac{12}{17}$ mark, deltes således at enken fikk $6\frac{6}{17}$ mark, sønnen $4\frac{4}{17}$ mark og datteren $2\frac{2}{17}$ mark. Ved skjøte av 8. november 1799 solgte Ingebrigt sin og datterens part til

sønner, Anders, som således ble eier av hele gården. Ingebrigt levde ennå i mange år og døde først 1831 - ifølge ministerialboken 86 år gammel. Hans datter, Anne, ble 1810 gift med Alexander Ingebrigtsen Etterlien og døde 1813. 283

Anders Ingebrigtsen Vie ble 1809 gift med Gunhild Ingebrigtsdatter Etterlien, en søster av hans nyss nevnte søstermann, Alexander Ingebrigtsen. De fikk ikke barn i sitt ekteskap og opprettet ^(366.) 26.mai 1830 gjensidig testamente der ble konfirmert 14.desember 1841. Etter mannens død skjøtte Gunhild under 2.juli 1852 til Kristian Madsen. I 1857 ble et mange år tidligere fraskilt stykke, Svanekvia, lnr.121b, skyldsatt til 8 skilling. Hovedbruket, lnr. 121a, ble ved skiftet etter Kristian Madsen, sluttet 30.september 1859, for en takst av 550 spdlr. utlagt til hans enke, Elen Andersdatter, men boet var meget gjeldbundet, og hun solgte allerede under 5.mars 1860 til Anders Henriksen Erdal for 60 spdlr og kår.

xxx 0 xxx

^(367.) **Løpenr. 122.**

Kassaboken for 1717 oppføres Rognald som bruker av 1 pd. 21 mk, men hans navn er overstrøket og Mads Olsen satt i stedet. Dette forstår jeg - her som ellers - slik at fogden etter å ha ført inn Rognald er kommet til kunnskap om at han er fratrudd bruket og var blitt avløst av Mads Olsen. Hva jeg har funnet om Rognald er meddelt foran, side 252.

Ole Ultang var til tinget mars 1720 stevnt for slagsmål med Mads Olsen Vie, "en Dreng under Birket" og bøtte med to rdlr. Dette er vel vår Mads Olsen. Hvor han kom fra, kan jeg ikke opplyse. Han oppføres som bruker årene 1717-1745, og skylden på hans bruk oppgis de første årene til 1 pd. 21 mk., men fra 1729 til 1 pd. 7 13/17 mk., og det er det riktige når en tar hensyn til avtaket av 1694. Om Gunder Mikkelsens søksmål mot Mads Olsen sommertinget 1740 kan en lese foran, side 268. Jeg har ikke funnet Mads Olsens død notert i ministerialboken. Foran, side 251, er omtalt en oppsitter Ole som hadde sønnen Mads, side 252 en Mads Olsen Vie der 1721 ble trol. med Rakel Bendixdatter Flugedal. Måskje er dette Mads Olsen på lnr. 122.

Ettermannen på bruket var Ole Olsen fra Kinn i Førde. Hans foreldre 284 var Ole Olsen og Synneve Endresdatter, som døde, han i 1749 og hun i 1752. Vår Ole Olsen Vie hadde to brødre som også kom til Vie. Den ene av disse het også Ole Olsen, den andre Sjur Olsen, og begge bodde der - den ene etter den andre - på lnr. 127. Vår Ole Olsen, som ved avtaksforretningen 1754 kalles unge Ole Olsen, fikk bygselbrukets skyld nedsatt til 18 mark. Han oppgav md'me Finde og hr. Otto Astrup som eiere av bruket. Noe bygselbrev til Ole Olsen fra førstnevnte eier har jeg ikke kunnet finne tinglest, men på hr. Otto Astrups andel i bruket, 7 13/17 mk., fikk Ole bygselbrev dat. 16.november 1748. ^(368.) Ole var gift med Mari Kristiansdatter Stevold som han viddas til sommeren 1745. Han døde 1773, og skiftet etter

ham viser at de hadde 5 barn som oppregnes således: 1.Anders 21 år, 2.Abraham 7 år, 3.Alet 24 år, 4.Kirsti 18 år og 5.Synneve 12 år. Beholdningen var 17 rdlr. Prostinne Finde i Nordfjord hadde tilgode landskyld for 5 år. Mari Kristiansdatter døde 75 år gammel 1799. Side 269 foran kan en lese om en injuriersak mot Ole Olsen Vie for å ha beskyldt Kari Samsons datter Vie for tyveri av høy. Denne Ole Olsen er vel oppsitteren på lnr. 122.

Den 21.november 1775 fikk Ole Olsens sønn, Anders Olsen, bygselbrev på 1 pd. 7 13/17 mk. "som Ole Olsen er fradød." Det er utstedt av prostinne Finde og Mads Olsen Hafstad ved Henrik Nitter. Anders Olsen var to ganger gift. Hans første kone het Massi Olsdatter, og etter henne holdtes skifte 9.november 1780. De hadde kun ett barn, sønnen Ole, 3 år gammel. Året etter giftet han seg med Rakel Eriksdatter Angedal. Anders Olsen ble eier av sitt bruk. Under 21.oktober 1782 fikk han av Dorthea Margrethe Finde, enke etter sogneprest Jonas Daae til Vik i Sogn, for 45 rdlr. skjøte på hennes part av gården, der oppgis til 1 pund, og på resten av gården, oppgitt til 7 8/17 mark (Skulle være 7 13/17 mk.), fikk han 10.juli 1788 for 16 rdlr. skjøte av Gunder Rasmussen Bruland. En ser at man ennå holdt seg til det skyldbeløp som 285 gjaldt før avtaket 1754.

Hittil har vi oppholdt oss ved brukerne. Å gjøre fullt rede for eierne formår jeg ikke. Som en har sett har det vært to lotteiere. Den største part, 1 pund, tilhørte ifølge kassaboken for 1739 da ^(369.) hr. Peder Henriksen Finde, sønn av Førdspresten Henrik Pedersen Finde. Peder H. Finde ble sokneprest til Innviken og prost 1742. Han døde 1748. En datter av ham, Dorthe Margrethe ble gift med Jonas Daae, prest til Vik i Sogn. Det er således lett å forstå at prostinne Finde kunne utstede bygselbrev og enkefru Daae skjøte på dette 1 pd. i bruket.

Som eier av den mindre part (7 13/17 mk.) av bruket opptrær hr. Otto Finde Astrup ved 1748 å bortbyggle den til Ole Olsen. Otto F. Astrup var sogneprest i Norddalen og var gift med Maren Samuelsdatter Finde. Maren hadde vært gift med hans to formenn i embedet og var datter av Samuel Henriksen Finde, som også var sogneprest i samme kall. Det er ikke å tvile på at det er gjennom sin kone at O. F. Astrup er blitt eier av de her omhandlede 7 13/17 mk. Under 8.juli 1763 skjøtte O. F. Astrup parten til Mads Olsen Hafstad for 16 rdlr., og da Mads 1767 holdt skifte etter sin kone, ble den utlagt til ham alene, men da der 1788 holdtes skifte etter Mads sjøl, ble den for fordring utlagt til Gunder Rasmussen Bruland, og han solgte den da straks etter til oppsitteren, Ole Olsen, som vi alt har fortalt.

Peder Henriksen Finde i Innviken og Samuel Henriksen Finde i Norddalen, som Otto F. Astrup sikkerlig har fått sin andel fra, var brødre. Man kunne derfor på forhånd være tilbøyelig til å gjette på at deres far, Førdspresten, Henrik Pedersen Finde, er deres felles heimelsmann til Vie, men jeg finner intet indicium til støtte for en sådan antagelse. Sammenholder en eierrekke i kassaboken for 1739 hvor jeg første gang finner Peder

Henriksen Findes navn, med eierrekken ^(370.) i kassaboken 1737, finner jeg begge steder de samme navn kun med den forskjell at mens Peder H. Finde 1739 oppgis som eier av 1 Pd, står 1737 Hans som eier 286 av 1 pd. 6 mk. Dette skulle jo lede til å anta at Hans er Peder H. Findes heimelsmann. Går jeg tilbake i tiden, finner jeg Hans oppført som eier av 1 pd. 6 mk. allerede fra 1729, og går en videre tilbake, finner jeg som eier på Hans's plass i rekken Reinert - den samme Reinert Olsen som er omtalt foran side 257, og som atter vil bli omtalt når vi kommer til lnr. 127. Eiendomsforholdet vil ikke bli meg klart, men jeg ser ikke rettere enn at lnr. 122 som vi her har for oss, har hørt til det gamle sjøleiergods.

Jeg vender nå tilbake til Anders Olsen som ved skjøte av 1782 og 1788 var blitt eier av bruket. Under 12.september 1807 solgte han det for 100 rdlr. til sønnen, Ole Andersen. I skjøtet ser en at skylden hadde vært 1 pd. 7 8/17 mk., men at den ved avtaket var blitt nedsatt til 18 mark. Når Anders Olsen døde, har jeg ikke notert, men hans annen kone, Rakel Eriksdatter døde ifølge ministerialboken 84 år gammel 1827.

Ole Andersen var sommeren 1806 blitt gift med Inger Andersdatter Høiset. Hun døde 39 år gammel 1818, og året etter ektet Ole Ales Nilsdatter Vie (Vigd 2/2 1819). Ved skifte etter Ole Andersen, sluttet 23.oktober 1837, ble gården utlagt til enken, Ales Nilsdatter, og hun skjøtten den 9.juli 1841 til sønnen Anders Olsen. Denne har igjen etter at noen parseller er frasolgt under 18.april 1835 solgt til sønnen, Anders Andersen.

xxx 0 xxx.

(371.) **Løpenr. 123.**

Den 4.oktober 1652 avsluttedes mellom lensherren på Bergenhus, Ove Bjelke, og Lars Rognaldsen Furebø et makeskifte hvorved Lars Furebø med ett fikk tilbake 2 pd. 23 mk. av sin odelsgård Furebø ved å overdra til kongen en del jordegods, derblant 1 pd. 21 mk. i Vie uten bygsel, Makeskiftet ble stadfestet av kongen 27.januar 1653 (Se bind 3, side 205). Foran side 242 er påvist at 287 disse 1 pd. 21 mk. 1646 tilhørte Ole Andersen "Hoige", men å peke ut eldre eiere formår jeg ikke. Da kongen 1662 solgte sitt sunnfjordske jordegods til erkebiskop Hans Svane, fulgte denne part i Vie med, og delte så Svanøgodsets skjebne til det 1726 ble solgt gård for gård. Oppsitterne på bruket var altså Svanøbønder og hørte under birkedommerens jurisdiksjon, men alle de andre Vie-menn svarte for sorenskriveren.

Hvem var så i gammel tid beboere av dette bruk? Jeg finner det sannsynlig at den 1672 nevnte Nils Olsen, som da var bruker av 1 laup 18 mk. har drevet hva Ole Jakobsen og Ole Andersen (eller seinere kongen og Svane) eide, hvilket tilsammen nettopp utgjør 1 laup 18 mk. Hva jeg har funnet om Nils Olsen, kan en lese foran, side 247. 1691 var han ganske forarmet og omtales ikke seinere enn 1696.

Sikker beboer av lnr. 123 er Elias Rasmussen. Han hadde bygselbrev av 7.september 1695 fra Førdepresten Henrik Pedersen Finde, og dette brev ble 5.des. 1720 fornyet av sønnen, Samuel Finde. Disse har altså hatt bygselrådigheten over bruket, og til dem har Elias betalt ^(372.) bygselsummen, mens han har betalt den årlige landskyld til Svaningene. Etter folkelisten av 1701 var Elias da 42 år gammel, altså født 1659. Han var gift med Barbro Nilsdatter, visstnok datter av den side 248 omtalte klokker Nils Rasmussen Vie. Skiftet etter ham holdtes 14.mai 1728 og viser at konen overlevde ham, og at de hadde tre barn: 1.Henrik, 25 år, 2.Nils, 22 år og 3.Nelle, ugift. Aktiva var 58 og beholdningen 48 rdlr. Verje for sønnen Nils ble Lasse Nilsen Vie. Etter kassaboken ser det ut til at enken har brukt gården inntil februar 1735, da hun døde i en alder av 62 år, men panteboken viser at Anders Gundersen Halbrend 17.januar 1731 fikk bygsel på Vie, 1 pd. 21 mk., "som Elias Rasmussen før har brugt." Denne Anders Gundersen ble februar 1732 gift med Barbros datter, Nelle Eliasdatter, og det virkelige forhold har sannsynligvis vært at han og svigermoren har drevet gården i fellesskap. Nille Eliasdatter døde 37 år gammel sommeren 1734, 288 hennes sønn, Anders Gundersen ved nyårs tid 1735 og hennes mor som sagt februar 1735. Barbros sønn, Henrik Eliassen ble august 1734 gift med Lisebeth Danielsen Borch, men hverken han eller hans yngre bror, Nils, ble boende på gården. Av et skifte fra 1752 synes det å fremgå at Henrik Eliassen da var bosatt i Bergen, og at hans bror, Nils, var død.

Ved auksjonen etter Svanenhjelm ble bruket for 20 rdlr. 82 skilling tilslått hr. Samuel Rasmussen Finde, som fikk kongeskjøte 10.mai 1727. Det sies i skjøtet at bruket solgtes uten bygsel, men bygselrådigheten tilhørte som alt opplyste Samuel Finde, så han nå ble eier fullt ut. Samuel Finde der ble prest i Norddalen på Sunnmøre, hadde en datter, Maren, som ble gift med farens ettermenn i embetet, Nils Bugge, Tosten Hoel og Otto Finde Astrup. Den siste overlevde ^(373.) henne. Hun arvet bruket etter sin far, og så fulgte det henne i hennes tre ekteskaper.

Bygselmann etter Anders Gundersen ble Salomon Nilsen, der sommeren 1735 ble gift med Anne Olsdatter Tefre. Han døde 41 år gammel våren 1753 og hadde med sin kone følgende 4 barn: 1.Ole, vanfør, 10 år 2.Peder, 8 år, 3.Salomon, der kom til verden etter farens død og 4.Sidsel, 14 år. Ministerialboken sier at Salomon Nilsen Eikaas mai 1735 ble trol. med Anne Olsdatter Tefre. Salomon var altså fra Eikås.

Januar 1754 giftet Salomons enke, Anne Olsdatter, seg med Helge Pedersen, som allerede 10.juli 1753 hadde fått bygsel på gården. Under 26.april 1762 fikk Helge av Otte Finde Astrup kjøte på bruket for en kjøpesum av 48 rdlr. I skjøtet sies det at brukets skyld etter avtak var 1 pund, men etter seineste avtak 1754 var den kun 18 mk. Etter Anne Olsdatter holdtes der skifte 1776. Hennes eldste sønn av første ekteskap, Ole, var da død, men med

Helge hadde hun fått datteren synneve, nå 20 år gammel. Bobeholdningen var 83 rdlr. Helge Pedersen var fra Høgsethaugen i Holsen. 1749 eller 1750 hadde han ektet Elias Grimelandsliens enke, Synneve Tollefsatter, og hadde bodd noen år i 289 Grimelandslien (se side 194). Synneve døde 1752, og så giftet han seg med Salomon Nilsen Vies enke. Under 7.juli 1784 skjøtte han for 40 rdlr. sin gård, hvis skyld nå oppgis riktig til 18 mark, til Søren Larsen Bruflot som et par uker forut var blitt gift med hans datter Synneve. Helge døde 77 år gammel høsten 1786.

Under 6.mai 1817 skjøtte Søren Larsen sit bruk for 104 spdlr. til Ole Gundersen Farsund, der 1812 var blitt gift med hans datter Anne. I skjøtet forbeholdt selgeren og Kari seg bruksrett så lenge de lystet og siden Kår. Ole Gundersen Sunde kaltes han ministerialboken da vigselen ble innført. Søren Larsen døde 73 år gammel 1818. ^(374.) Med sin kone, som overlevde ham, hadde han kun døtre, der under skiftet oppgis således: 1.Før nevnte Anne, 2.Helga, gift med Ole Olsen Angedal, 3.Johanne, gift med Haldor Eliassen Ramstad og 4.Alis, 20 år, seinere gift med Henrik Olsen Nøstdal. Boets beholdning var 103 spdlr. Synneve Helgesdatter døde først 1830 i en alder av 75 år.

Under 5.juli 1844 skjøtte Ole Gundersen bruket for 195 spdlr og kår til seg og kone til sønnen, Ole Henrik Olsen. I hans tid ble en parsell frasolgt gården.

Den 30.juli 1876 skjøtte Ole Henrik Olsen til sønnen Andreas Olsen for 500 spdlr. og kår til seg og kone.

xxx 0 xxx

Med mai 1905 er dette hefte utskrevet. Jeg begynner nå et nytt hefte, nr. V, hvori etterretningene om Vie fortsetter.

xxx 0 xxx

(Av 5 bind tar jeg med her resten om Vie. Det har nemlig sine fordeler å ha alt om en gård samlet i ett bind. O. Tj.)

290.

(bind5 s1.)

1. Vie, løpenr. 124.

Under lnr. 119, side 265, har jeg fortalt at apostelgodset i Vie - hvis skyld fra gammel tid er oppgitt å være 1 laup 1 pd. 12 mk. - 1682 tilhørte Barbro Pedersdatter Finde, at hun 1706 solgte det til søsteren, Anne Pedersdatter Finde, at dennes sønn, Iver Leganger, sogneprest til Leikanger blant andre barn hadde en sønn, Samuel Bugge Leganger som ble sogneprest til Eid i Nordfjord, og en datter, Mette Katrine, som ble gift med Gerhard Heiberg, sogneprest til Sogndal, og at disse to søsken ved arv ble eier av apostelgodset i Vie. Vi har også hørt at Gerhard Heiberg 1772 solgte sin part, det seinere lnr. 119, oppgitt til 1 laup, til

leilendingen. Den mindre part, det seinere lnr. 124, som vi her befatter oss med, hadde Samuel Bugge Leganger allerede to år tidligere, nemlig under 22. november 1770 for 48 rdlr. solgt til Bernt Pedersen der siden 1755 hadde sittet som leilending på bruket. Fra gammel tid var brukets skyld 1 pd. 12 mk., men ved "avfeldningen" 1694 ble den satt ned til 1 pd. 7/17 mk. Ved avtaket 1754 ble skylden ikke nedsatt, fordi bruket ingen nevneverdig skade hadde lidd.

Den eldste oppsitter som jeg med sikkerhet tror å kunne henføre til dette bruk, er Lars Andersen som nevnes første gang 1706. På folkelisten av 1701 finnes han ikke på Vie. Derimot finner en på denne liste en oppsitter Anders Hansen, 60 år gammel, som var der allerede 1672 og da brukte 1 pd. 12 mk. Jeg fremsetter som en mulighet at denne Anders Hansen er Lars Andersens far og formann på bruket, og (bind5 s2.) er dette tilfelle, så har Katrine Budde, som kaller Lars Andersen sin stesønn, vært gift med Anders Hansen før hun ektet Ole Rifdal. I fjerde hefte, side 252, er fortalt at Lars Andersen til høsttinget 1706 hadde stevnt Rognald Olsen Vie for landskyld av 1 pund smør, og at Rognald Vie påberopte seg at Ole Rifdal hadde gjort krav på landskylden. Dette tyder på et sameieforhold som muligens kan ha sammenheng [291](#) med at Ole Rifdal var gift med Lars's stemor. Det nevnes også et skiftebrev etter Lars's mor, men hele saken er dunkel. Det sies ikke uttrykkelig at smør-pundet som Lars fordret landskyld av, var en part i Vie, og jeg formår ikke å finne ut hvilket bruk i Vie dette kan ha vært Hagen bruktes ved denne tid under Vie. Skulle det være 1 pund av Hagen saken dreide seg om? Jeg skal ikke oppholde meg videre med denne sak, som jeg må oppgi håpet om å få tak i.

Ved høsttinget 1706 ble Lars Andersen notert som stående til rest for skatt for samme år, 2 rdlr. 2 mk. 7 skill., og ved høsttinget 1707 ble han oppført med restanse stor 2 rdlr. 2 mk. 11 skill. Den 16. november 1708 utstedte Lars Andersen Vie skjøte til Markvard Rognaldsen Sunde på 18½ mark av Hagen, som han altså virkelig hadde eid en part av. I kassaboken oppføres Lars som oppsitter på Vie til 1741, men 1743 er han avløst av Ole Olsen. Skylden på hans bruk oppføres med 1 pd. 12 mk., men fra 1729 med 1 pd. 1 7/17 mk., som den allerede 1694 var nedsatt til. Jeg har ikke funnet Lars's død notert i ministerialboken, og heller ikke har jeg funnet noe skifte etter ham. Hans navn forekommer sjelden i ministerialboken - sjeldnere enn sedvanlig for (bind5 s3.) eldre gårdbrukere, som hyppig nevnes som faddere av naboers og slektningers barn. Bare 2-3 ganger har jeg funnet Lars Vie nevnt som fadder, og dessuten var han sommeren 1725 trolover for Nils Rognaldsen Vie og Anne Gundersdatter. Han var visselig far til den Johannes Larsen Vie som 1734 ble dømt fra livet for å ha besvangret sin halvbrors datter, Barbro Olsdatter Hjelle, hva man den tid anså som blodskam. (Se 3. bind, side 150 o. fl.) I så fall har Lars's kone før deres ekteskap hatt en uekte

sønn, Ole Bendixen. Side 281 foran er fortalt at Karen Budde 1723 til sin stesønn, Lars Andersen og Elias Rasmussen Vie skjøtte et kvernhus med tilbehør i "Stenbergfossen." (Navnet utydelig skrevet begge steder. O.T.j.)

Hva jeg før har fortalt om Johannes Larsen Vie, skal jeg supplere 292 ned noen notiser etter ministerialboken. Våren 1731 stod han og Alis Olsdatter Masdal offentlig skrifte "for løpsagtig Omgjængelse dog uden at avle Børn." Om sommeren samme år var han fadder ved dåpen av et uekte barn. Høsten 1733 stod han annen gang offentlig skrifte for sin forseelse med Barbro Hjelle. Høsten 1736, altså godt og vel to år etterat dødsdommen var overgått ham, ble han trol. med Anne Danielsdatter Hagen og januar 1737 ble de vigd. Hans seinere skjebne kjenner jeg ikke. (Blyantsnotis, såvidt jeg kan se med Steens skrift: Johannes Larsen Vie må være = Johs. Larsen Fremersvik omtalt i 4. hefte, side 275. O.T.j.)

Lars Andersens ettermann som bygselmann på lnr. 124 ble Ole Olsen. Bygselbrevet til ham er datert 19.juli 1742 og er utstedt av sogneprest til Leikanger, Iver Leganger. I bygselbrevet kalles han Ole Olsen Slåtten, og skylden oppgis der fremdeles til 1 pd. 12 mark, mens kassaboken har den rette skyld, 1 pd. 1 7/17 mk. Det er denne Ole Olsen som ved avtaksforretningen 1754 kalles gamle Ole Olsen. Han ble 17.april 1743 gift med Helga Rognaldsdatter Bruland. Skifte etter ham holdtes 20.juni 1754, og han var altså død flere måneder før (bind5 s4.) avtaksforretningen 1754 holdtes. Boets beholdning var 67 rdlr. der deltes mellom hans enke og deres eneste barn, datteren Synneve, 5 år gammel. Januar 1755 ble Helga Rognaldsdatter trol. og april samme år gift med Bernt Pedersen Gil eller Bruland.

Bernt Pedersen var født 1729 av foreldre Peder Berntsen Gil eller Bruland og Gjertrud Jonsdatter Vie. Til høsttinget 1750 var Bernt stevnt av fogden for 1749, før sin konfirmasjon, å ha gjort seg skyldig i leiermål med Dorthe Larsdatter, der var fra Farsund, men tjente hos Bernts stefar på Bruland, Rasmus Nilsen, da hun ble besvang- ret. Bernt erkjente forseelsen, men hadde ikke lovt Dorthe ekteskap og ville ikke ekte henne. Da Dorthe som hadde tatt tjeneste i Bergen, ikke møtte, ble saken utsatt til sommertinget 1751. Til dette ting innfant 293 Dorthe seg og erkjente å ha vært vitende om at Bernt ikke var konfirmert da han besvangret henne. De ble dømt ettet lovb. 6-13-1 å betale leiermålsbøter, han 12 og hun 6 rdlr., og dessuten etter "Frd" (forordning) 2.september 1745 til å arbeide i Bergens Manufakturhus hver et halvt år. Bernt hadde juni 1751 før dommen falt stått offentlig skrifte i Førde kirke. Våren 1755 ble Bernt som alt sagt gift med bygselenken på Vie, lnr. 124 og samtidig fikk han bygselbrev på bruket. Dette er datert 14.april 1755 og utstedt av Jølsterpresten, Ole Hanning, der var gift med en datter av Iver Leganger og ved anledningen opptrådte på familjens vegne. Under 22.november 1770 fikk Bernt skjøte på bruket av Samuel Bugge Leganger. I bygselseddelen (bind5 s5.) oppgis brukets skyld til 1 pund, men i skjøtet er skylden riktig anført

med 1 pd. 1 7/17 mk. Bernt ble ikke eier av bruket mer enn tre års tid, for under 18.november 1773 solgte han det for 52 rdlr til halvbroren, Nils Rasmussen Bruland. Han vedble dog å bruke gården. I de siste dagene av 1788 døde hans kone, Helga Rognaldsdatter 78 år gammel, altså født 1710 og henvend et snes år eldre en mannen. Den 12. november 1789 fikk Bernt kårbrev av Nils Rasmussen som ennå kalles bruker av "sit påboende Brug." Januar 1790 giftet Bernt seg med Pernille Rasmusdatter og flyttet ut til Kinns prestegjeld der han døde 1797 som husmann under Vågene. Han etterlot ikke barn av noen av sine ekteskaper. Under skiftet etter ham oppgis som hans arvinger halvbroren, Nils Rasmussen Vie og sønnene etter den andre halvbroren, Gunder Rasmussen Bruland, men det ble intet å arve. Det var nemlig kun 3 mark 4 skilling tilovers og dem fikk enken.

Sommeren 1785 var Nils Rasmussen som da kalles Bruland, blitt gift med Ågote Madsdatter som i ministerialboken kalles indre Åsen, men var fra Svardal. Han mistet konen ikke lenge etter at han var kommet til Vie. Hun døde 35 år gammel januar 1790. De hadde kun ett barn, sønnen Rasmus som ved morens død var 2½ år gammel. Foruten sitt påboende bruk i Vie, 1 pd. 1 7/17 mk. (Lnr. 124) der ansattes til 80 rdlr., 294 eide Nils også Vie, lnr. 117, da bortbygset til Ole Mikkelsen og en part i Sæle i Nøstdal. Boets beholdning var 574 rdlr, og Nils var således å regne for en velstandsmann. Ved skiftet ble hele l.nr. 124 og i pund av l.nr. 119 utlagt til enkemannen mens sønnen fikk resten av (bind5 s6.) l.nr. 119 og bruket i Sæle. Sommeren 1791 giftet Nils seg påny, denne gang med Ålet Olsdatter Hafstad. Under 8.mars 1816 solgte Nils for 112 spdlr. og med forbehold om bruksrett så lenge han fant forgodt, lnr. 124 til sin sønn av annet ektskap, Gunder Nilsen, da 20 år gammel. Den 1.oktober 1824 holdt Nils Rasmussen og Ålet Olsdatter frabytte med barna av Nils's annet ektskap : 1.Gunder, 2.Bernt, 3.Ole, 4.Alis, gift med Ole Andersen Vie og 5.Ågote, 28 år gammel. Beholdningen var 223 spdlr, eller når jevnet var fradratt, 62 spdlr. Etter Ålet Olsdatter holdtes skifte 8.april 1831, og da var sønnen Ole kommet til Åmot i Nøstdal. Hun oppgis å ha vært 67 år gammel. Nils Rasmusen døde ved nyårstid 1832 og sies da å ha vært 86 år gammel.

Gunder Nilsen der 1818 ble gift med Pernille Andersdatter Vie skjøtte under 4.november 1863 bruket til sønnen, Nils Gundersen for 200 spdlr. og kår til seg og kone, og under 31.mai 1894 skjøtte Nils Gundersen til sin sønn, Gunder Nilsen, for 2564 kroner og kår.

xxx 0 xxx

Løpenr. 125.

I kassabøkene for årene 1724-1747 oppføres først Ole Hafstad og seinere Ole Hafstads arvinger som eier av en part i Vie. Mannens fulle navn var Ole Andersen, og han var lensmann. Partens skyld oppgis 1724-1727 til 1 pd. 12 mk, men 1729-1749 til 1 pd 1 7/17 mk, og således oppføres den også under avtaksforretningen av 1754. Sammenholder en kassabøkene for 1724-1747 med kassabøkene for 1717-1719, får man ut at Ole Hafstads formann som eier var Ole Rifdal eller dennes enke. Om hvem som før 1703 da parten oppføres som tilhørende Ole Rifdal, har vært dens eier, henviser jeg til hva jeg har sagt om det foran, side 280. Dette bruk er det seinere lnr. 125. 295

Lensmann Ole Andersen Hafstad er antakelig død 1734. Jeg har ikke funnet hans død notert i ministerialboken, og skifte etter ham finnes heller ikke skifteprotokollen. Derimot finner en skifte etter hans enke Anne Susanne Didriksdatter avholdt 1749, og her sies det at hun eide 1 pd 3 mk. av Vie som hun må ha fått etter sin mann. Bruket hadde da vært taksert til 27 rdlr, men siden var det blitt meget beskadiget av elvebrott, så det nå kun ansattes til 18 mk. Av bruket fikk hennes sønnesønn, Mads Henriksen, som var barbersvenn og på reise i utlandet, 11 mark, hennes sønn, Mads Olsen Hafstad, 11 mk og hennes datter, Brite Olsdatter, gift med Valentin Halvorsen Stenhovden, 5 mark. Valentin Stenhovden skjøtte straks sin kones 5 mk. til svogeren, Mads Hafstad, og da denne var verje for brorsønnen, Mads Henriksen, var han således rådig over det hele bruk. I det av Valentin (bind5 s8.) utferdigede skjøte som er datert 8.mai 1749, sies det at brukets opp sitter var Anders Bbrgersen. På skifte 1767 etter Mads Olsen Hafstads kone ble det hele bruk eller 1 pd. 3 mk., som fremdeles bruktes av Anders Bergersen, tatt til inntekt for boet og taksert for 27 rdlr. Det ble utlagt til sønnene, Ole Madsen Hafstad og Erik Madsen Erdal, med 13 mk. eller halvparten på hver. Bruket var nå en lang tid på to eieres hender.

Ved skifte 1794 etter Erik Madsen Erdals kone, Gjø Andersdatter ble boets 13½ mark i Vie utlagt til enkemannen. Bygselmannen var da Hans Madsen. Ved skjøte av 10. juli 1801 solgte Erik Madsen Erdal disse samme 13½ mark til Mads Hansen Vie for 60 rdlr .

Ved skifte etter Mads Hansen kone, sluttet 22.desember 1814, ble bruket utlagt til deres sønn, Mads Madsen Vie.

Ved skifte 1767 fikk som nevnt Ole Madsen Hafstad den andre halvparten av lnr. 125, og da han 1787 holdte skifte etter sin kone, Alis Andersdatter, ble den atter utlagt til ham. Oppsitteren var da liksom 1794 Hans Madsen. Under 26 mars 1823 gav Ole Madsen Hafstad sønnen Anders Olsen skjøte hvori sies at Hans Madsen fremdeles var 296 oppsitter på bruket. Anders Olsen Hafstad ble seinere umyndiggjort og under 2.november 1850 "fledførte" til brorsønnen, Ole Gundersen Hafstad, som således ble eier av det halve bruk.

Et stykke av gården, beliggende ved Angen, ble 1848 skyldsatt særskilt og 1851 tilskjøtt Anders Alexandersen. Det har seinere gått gjennom flere hender og tilhørte Moses Nilsen Øvrebø (Moses på Holma), da jeg forlot Førde.

Som ovenfor nevnt var Mads Madsen 1841 blitt eier av halve hovedbruket. Under 17. desember 1857 solgte han denne sin halvdel til Ole Gundersen Hafstad med forbehold om bruksrett til det solgte (bind5 s9.) i 10 år. Herved ble Ole Gundersen som siden 1850 eide den andre halvdel, nå eneeier.

Under 5. mai 1866 solgte Ole Gundersen Hafstad til Josef Rasmussen fra Hjelmeland. Kjøpesummen var 330 spdlr. og dessuten skulle Josef svare kår til Brita Rasmusdatter.

Josef døde mens jeg var i Førde, antakelig i 1890-årene. Såvidt jeg erindrer har en sønn av Josef nå gården.

Det er de skiftende eiere av lnr. 125 vi nå har fulgt ned gjennom tidene. Nå begynner vi forfra igjen med brukerne.

At Borger Andersen 1711 fikk bygsel på bruket, står å lese i tingboken, men spør man meg hvem hans formann som bygselmann var, blir jeg svar skyldig. På folkelisten av 1701 finner man de 9 oppsittere på Viebrukene, og de samme nevnes fremdeles 1706. Av disse er de tre, lensmannsønnen Jon Siverson eller Sjursen Vie, klokkersønnen Henning Nilsen Vie og etter ham hans enke Brita og endelig Anders Hansen. Tidligere har jeg fremholdt som antakelig at Anders Hansen har sittet på lnr. 124, og det skulle da bli en av de to førstnevnte som var Borger Andersens formann på lnr. 125. Dette blir dog ikke mer enn en formodning.

Som den første sikre oppsitter på lnr. 125 får vi derfor begynne med Borger Andersen. Bygselbrevet til ham er utferdiget av sersjant 297 Ole Rifdal og tinglest ved høsttinget oktober 1711. Skylden (bind5 s10.) oppgis i bygselbrevet til 1 pd. 3 mk., og denne skyld går igjen i ovenfor nevnte skifter av 1767 og 1794 og i skjøte av juli 1801. Skylden var opprinnelig 1 pd. 12 mk., 1694 ble den 1 pd. 1 7/17 mk., og 1754 ble den ytterligere nedsatt til 15 mark. Fra 1729-1751 har kassabøkene den rette skyld, 1 pd. 1 7/17 mk. Yngre kassabøker har jeg ikke undersøkt. Borger Andersen oppføres ennå i kassaboken for 1751 som bruker, men da avtaksforretningen av 1754 holdtes, var han avløst av sin sønn, Anders Borgersen. Rimeligvis har de i flere år drevet bruket sammen, og siden Anders Borgersen oppgis som bruker allerede i skjøtet fra Valentin Stenhovden av 8. mai 1749. Borger døde ifølge ministerialboken 1757 i en alder av 98 år - en oppgave som rimeligvis er for høy. Hans kone het Anne, men hennes farsnavn nevnes ikke. En Anne Vie døde ifølge ministerialboken 78 år gammel 1753 og en Anne Pedersdatter Vie døde 88 år gammel 1762, Måskje var en av disse Borgers kone. Tingboken forteller oss at jfr. Mette Kristine Nagel, som var handlende og gjestgiver i Sjøahola, til sommertinget 1744 hadde stevnt Borger Vies kone, Anne, for ulovlig

tobakkshandel. Da hverken den innstevnte eller vitnene møtte, ble saken utsatt, og om dens videre gang og utfall vet jeg intet, for sorenskriverens tingbok for 1745 er ikke i behold. At Borgers kone var død før sommeren 1763 fremgår av et skifte av dette år etter hennes brorsønn, Ole Olsen Reinen. Borger Andersen og Annes barn var: 1.Anders der kom til Nøstdal, 2.En annen Anders der ble farens ettermann som bygselmann på Vie, 3.Anne der 1743 ble gift med Knut Andersen Hårklou, 4.Marthe der 1748 ble trol. med Nils Olsen (bind5 s11.) Karstad, 1763 kalles hun Martha Nesskoug og 1793 bodde hun som enke på Kvamme(n) i Vefring, og 5.Johanne der 1746 ble gift med Ole Johanesen Mørk eller Erdal (Se 3.bind, side 32).

Borgers ettermann i bygselen ble hans annen sønn, Anders. Hans bygselbrevs datum har jeg ikke sett oppgitt. Han var gift med 298 Synneve Jensdatter Kvamsaas og fikk med henne en part av Kvamsaas, som han 1764 tilskjøtte svogeren, Mads Jensen. Skiftet etter ham holdtes 5.november 1771. Hans kone, Synneve, overlevde ham, og de hadde 4 barn sammen der oppgis således: 1.Borger, 12 år, 2.Anne, 22 år, 3.Marthe, 17 år og 4.Janikke, 15 år. Boets beholdning var 26 rdlr. Sønnen Borger døde 25 år gammel 1783, og datteren, Marthe, ble gift med Hans Madsen. Etter Borger Andersens død brukte hans enke, Synneve, gården noen år, men avløstes så av svigersønnen, Hans Madsen.

Hans Madsens bygselbrev er datert 7.juli 1774 og utstedt av Ole Madsen Hafstad på egne og broren, Erik Madsens vegne. Hans Madsen kalles i bygselbrevet soldat, og bruket betegnes som enken, Synneve Jensdatters bruk. Han var som nevnt gift med formannens datter, Marthe. Han var fra Kvammen, rimeligvis Kvammen i Vefring. Hans Madsen nevnes ennå i det foran nevnte skjøte av 26.mars 1823 som bruker av gården hvorav halvparten allerede 1801 var tilskjøtt hans sønn, Mads Hansen. Når Hans Madsen og hans kone døde, har jeg ikke notert.

Hans Madsens ettermann var sønnen Mads Hansen der siden 1801 eide den halve gård. I 1808 ble han gift med Ide Madsdatter fra Ramstad. Ide døde 65 år gammel 1840, Mads Hansen 1841 i en alder av 66 år.

(bind5 s12.) På skiftet etter Mads Hansen ble den halve gård utlagt til sønnen, Mads Madsen således som fortalt foran side 296.

xxx 0 xxx

(bind5 s13.)

Løpenr. 126.

Allerede ca 1350 da Bergens kalvskinn ble sammenskrevet eide både Førde prest og Førde kirke parter i Vie. Kirkens og prestens parter oppgis 1626 til 1 laup 2 mark. Seinere oppgis skylden på kirkeparten med forskjellige beløp således: 1646 til 2 pund, 1662-1672 til 2 pund 6 mark, 1703 (etter avtaket 1694) til 1 pund 12 mark. I eiendomsrubrikken 299 i

kassabøkene for 1717-1727 oppføres kirkepartenes skyld med 1 pund 12 mark, men i de tilsvarende rubrikker i kassabøkene for 1729-1747 med 1 pund 14 mark. Disse forskjellige skyldangivelser betyr ikke at kirkens anpart i gården har vært snart større, snart mindre. Man kan være forvisset om at kirkeparten i all fall siden reformasjonen - stedse har vært den samme. Kirkeparten i Vie er det seinere lnr. 126.

Denne part har altså i hundrer av år vært bortbygset av kirkens foresatte og siden 1723, da kirken og dens gods ble solgt til private, av kirkeeeierne.

Den eldste oppsitter på lnr. 126 som jeg med sikkerhet kan utpeke er Mons. Han var født 1624 og var seinest 1657 kommet til bruket. Han ble ganske utarmet så han ble stående til restanse med skattene for de fem årene 1668-1672, og 1682 sies det at bruket flere år hadde ligget øde. (Se side 247).

Etter Mons har rimeligvis den på folkelisten av 1701 nevnte Peder Olsen hatt bruket - kanskje som hans nærmeste ettermann etter at bruket noen år hadde ligget øde. (Se side 256).

(bind5 s14.) Etter kassaboken for 1717 var Peder - visselig nyss nevnte Peder Olsen blitt avløst av Lasse Nilsen, som en sikkert vet brukte kirkeparten. I bruksrubrikken i kassabøkene 1719-1727 sies hans bruk å skylde 2 pund, men fra 1729 er den oppført med 1 pd. 9 15/17 mk. og det er det rette, når avtaket av 1694 tas i betraktning. Lasse Nilsen døde 68 år gammel 1750. Skiftet etter ham holdtes 10.juni 1750, og det viser at hans enke het Brita Tostensdatter, som var fra Kleiven i Bygstad sogn, Ders barn var: 1.Elias, 18 år, 2.Nils, 15 år, 3.Anders, 7 år og 4.Ålet, 11 år. Boets beholdning var 41 rdlr. Hvor Lasse Nilsen var kommet fra, har jeg ikke funnet noen opplysninger om. Ved tinget på Indre Holmedal august 1743 stevnte han Johannes Johannesen Kleiven, fordi denne ikke svarte deres felles svigermor, Anne Pedersdatter Kleiven, kår, men saken forliktes på neste ting. Det var i Lasse 300 Nilsens tid var det at det store kirkesalg av landskirker fant sted. Førde kirke ble kjøpt av sogneprest mag. Thomas Hammond som således ble Lasses jorddrott.

Lassens enke, Brita Tostensdatter, giftet seg med Peder Tobiassen, og 1751 finner vi denne sittende som bygselmann på bruket. I ministerialboken finner jeg at Peder Tobiassen Lien (utvilstomt Kinna-lien) september 1733 ble trol. og mars 1734 gift med Marthe Pedersdatter Nydal (*Siste punktum kommer som parentes hos Steen umiddelbart før han går over til å omtale neste bruker, stesønnen. Det er skrevet mellom linjene, og det er grunn til å tro at Steen er blitt oppmerksom på dette første ekteskap først etter han hadde gjort seg ferdig med Peder. O.Tj.*) Om Peder Tobiassen finner en i tingbøkene et par slagsmålssaker. Under høsttinget 1751 i Sjøahola drakk han seg drukken og kom i klammeri og slagsmål med Kristian Andersen "Skaffer." Da så Kristians bror, Jens Andersen, tjenestedreng på Halbrend, kom tilstede, ble det også slagsmål mellom ham og Peder. "Kristian og Jens sloges," sier

vitnet, "hver sit Tag med Peder." Et annet (bind5 s15.) vitne forklarte at under slagsmålet mellom Jens og Peder, bar det omkull på gulvet med begge, og mens de lå således, spente Kristian til Peder, så han var blodig i ansiktet da han reiste seg. Det fremgår forresten av vitneprovene at det var Peder som hadde begynt ufreden. Saken ble behandlet ved flere ting. Ved sommertinget 1753 erklærte Peder at han var blitt forlikt med det to brødrene, og da han vedtok å bøte 9 rdlr., fikk fogden saken hevet. Men enda før denne sak var bragt til ende, kom Peder opp i et annet slagsmål, denne gang med Sjur Mo og Ole Larsen Digernes, og i den anledning ble de alle tre stevnt av fogden til sommertinget 1753. Som vitne forklarte Asbjørn Ingebrigtsen Vie følgende: Nå sist vår en søndag sent om aftenen under et gravøl på Vie var de tre innstevnte - alle drukne - i samtale inne i stuen. Herunder sa Ole Digernes til Peder: "Dette forstår du så meget som en Hund." Da Peder spurte om han var en 301 hund, svarte Ole: "Der kunde være den Hund, som kunde være bedre end Du au" og tok ham i skuldrene og sa: "Du skal på Dør." Peder sa: "Du har godt av Viestølen" og grep ham i håret. De skudde til hverandre og begge gikk i gulvet, Ole ovenpå. Ole ropte: "Slid ikke mit Hår af," og så løste Sjur Mo og Peders kone hans hender fra Oles hår, og da de var kommet fra hverandre, reiste Sjur Mo Peder opp av gulvet. Peder sa nå til Sjur Mo : "Fanden slå Dig, Du er en Tyv, Du tjener hverken Din Fader eller andre," og så grep Sjur og Peder hverandre (bind5 s16.) i håret og luggedes ute i fordøren. Også nå gikk de to kjempende i gulvet. Først kom Sjur under, siden Peder. Peder ropte: "Slå ikke,Sjur," men Sjur slo ham så han blødde. Vitnet fikk skilt dem at, og Peder som ble ved med å skjelle, fikk man ut på tunet. Mens Peder satt der på en benk, kom Sjur etter og slo hans hode bort i veggen så han blødde. Man fikk nå Peder hen i hans egen stue, men Sjur fulgte et-ter og slo døren istykker. - Samuel Olsen Bruland forklarte det samme som Asbjørn Vie, men hadde ikke vært tilstede da Sjur forfulgte Peder bort i hans egen stue. På høsttinget 1753 fortsattes vitneførselen. Lucie Larsdatter hadde sett Peder og Sjur Mo ligge på gulvet og slåss. Hun og Pers kone hadde fått Peder hen i hans egen stue men Sjur fulgte etter og brekket opp døren med makt, skjønt de holdt den til, og da Sjur kom inn, turde ikke Lucie være der inne, men gikk ut. Peder var, tilføyde vitnet, blodig i ansiktet. - Ole Olsen Vie forklarte at Ole Digrenes ville ha Peder på dør, at de kom i slagsmål, og at der vistes blod av Peder på veggen. Da Ole hadde lagt Peder på gulvet, løste Sjur Peders hender fra fra Oles hår. Derpå kom Peder og Sjur i slagsmål og sloss både i stuen og i fordøren. Alle tre var drukne, men kun Peder var blodig. Ragnild Hansdatter var stevnt som vitne, men avhøringen av henne ble frafalt. Ved dommen ble Sjur ilagt en bot på 9 rdlr., Peder og Ole hver en bot på 2 rdlr. Dessuten ble de alle tre tilplikket å betale hver 2 mark "Dansk" til skolekassen (bind5 s17.) for drukkenskap på en helligdag. Disse slagsmål forefalt 302 som sagt våren 1753 under et gravøl på Vie en helligdag eller som Asbjørn Vie sa, en søndag.

Ved å se etter i ministerialboken finner jeg at Salomon Nilsen Vie ble begravd palmesøndag (se foran s. 288), og det er vel således hans hus som har vært skueplassen føre beskrevne og uhyggelige scener, dobbelt uhyggelige når en tar i betraktning at Salomons enke ved mannens død var fruktsommelig. Om våren samme år ble forresten også Hans Gundersen Vie, hans kone, Dorte Tostensdatter og en 78 år gammel kvinne, Anne Vie, begravd, men deres begravelsesdag var Kristi Himmelfartsdag, altså ikke noen søndag således som Asbjørn Vie hadde forklart. -Ved høsttinget 1766 forespurte fogden om Peder Tobiassen Vie, som i en likferd hadde ringt Førskirkens klokker isønder, var istand til å betale skaden, eller om sognets almue ville bidra til klokken omstøpning. Til det ble det svart at Peder ikke var god for å betale skaden, og at menigheten hadde byrder nok allikevel om den ikke også skulle påta seg dette, hva den ikke anså seg forpliktet til. Det sies ikke når det var Peder skulle ha ringt så kraftig med kirkeklokkene at de var sprukket, men det kan nok tenkes å ha foregått ved ovenfor omtalte likferd 1753. Den 28.september 1772 holdtes etter begjæring av "de "gale Fogd Peder Tobiassen og Kone Britha Tostensdatter" registrering i deres bo til frabytte mellom deres barn. Felles barn var der ikke, men Peder hadde i et tidligere ekteskap en ugift datter, Synneve (bind5 s18.), 36 år gammel. Av Britas barn med hennes første mann var Nils nå død. Hennes gjenværende barn var: 1.Elias Lassesen, som nå hadde fått bygsel på lnr. 126, 2.Anders, myndig og soldat, og 3.Aalet, gift med Knut Nilsen Hafstadøyene. Boets beholdning var bare 1 rdlr, 2 mk. 8 sk. og dem fikk Peders datter, Synneve. Når Peder Tobiassens kone døde, vet jeg ikke, men antakelig var det i tiden mellom 1772 og 1780, en tid som faller innenfor det tidsrom man mangler ministerialbok for. Det var i Peder Tobiassens tid at brukets skyld ble satt ned til 20 mark. 303

Peders ettermann ble hans stesønn, Elias Lassesen. Bygselbrevet til ham, er datert 11.juli 1772 og utferdiget av fogd Jens W. Nagel på faren, fogd H. T. Nagel eller hans bos vegne. Skylden angis til 21 4/7 mark, men hvor han har dette fra, forstår jeg ikke. Fogden skulle dog fremfor noen hatt rede på skylden og kjent til avtaksforretningen av 1754. Elias var 1759 blitt gift med Orloug Olsdatter fra Ullebust, som døde 69 år gammel 1795. Under skiftet etter henne oppgis deres barn således: 1.Bernt Eliassen Vie, 2.Ludvig Eliassen Flugedal, 3.Lucie Eliasdatter, gift med Ole Tostensen oppholdende seg på Fauske, 4.Oline Eliasdatter, gift med Krispinus Andersen Grimelandshaugen og 5.Nelle Eliasdatter, 27 år og heime hos faren. Boets beholdning var 64 rdlr. der deltes mellom barna, da eieren oppgav sin bolott. Elias døde ifølge ministerialboken 78 år gammel 1806. Elias hadde en lang tid vært skaffer og må før han bosatte seg på Vie ha oppholdt seg på Førde, da han finnes nevnt som Elias Lassesen Førde. Ministerialboken kaller ham 1759 da hans ekteskap med Orloug ble notert, Elias Lassesen Nøstdal. Elias hadde allerese flere år før sin kones død oppsagt

bygselen til fordel for sønnen, Bernt Eliassen. Bygselbrevet til denne er ut (bind5 s19.) ferdigdet 30.novembet 1791 av daværende kirkeeier, Nils Lunds enke, og det sies i bygselbrevet at Elias hadde avstått bruket mot kår.

Liksom faren var Bernt en tidlang skysskaffer og ble jevnlig betegnet som stevnevitne. Bert Eliassen ble 1779 gift med Brita Madsdatter fra Svardal. Hun døde 35 år gammel 1798 uten å etterlate barn. Deres barn var nemlig døde før moren. Britas arvinger ble derfor hennes mor og søsken samt søstersønnen Rasmus Nilsen Vie, som var sunn av Ågote Madsdatter fra Svardal og Nils Rasmussen Vie. Boets aktiva var 183 rdlr., men gjelden var 190 rdlr., så det ble intet å arve. Sommeren 1799 giftet Bernt seg påny, denne gang med Helga Andersdatter Høisethaugen, og et halvt år seinere døde han, 36 år gammel. Han fikk ingen barn med Helga, så hans gamle far ble 304a hans arving, Bernt må ha fått midler med sin annen kone, for bobeholdningen viste seg ved skiftet etter ham å være 92 rdlr.

Bernts enke, Helga Andersdatter, ble november 1800 trol. og mars 1801 gift med enkemann Gunder Hansen Høiset, og allerede den 6.nov. 1800 fikk han av enkefru Lund bygselbrev. Dagen etter utstedte Gunder kårbrev til Elias Lassesen. Gunder Hansen døde 33 år gammel sommeren 1803. Med Helga hadde han sønnen Bernt, der på skiftet etter faren 5.juli 1804 fikk en arv på 41 rdlr. 9 skilling. Dette attestertes av prost Wingaard i henhold til den geistlige skifteprotokoll. Bernt døde 6 år gammel 1809.

Sommeren 1805 giftet Helga Andersdatter seg for tredje gang, nå med Knut Bendixen Støvringsstøl, som 4.juli s.å. fikk bygselbrev. På auksjonen 11.juli 1815 i kirkeeiersken jfr. Iverise Lunds dødsbo, (bind5 s20.) kjøpte Knut Bendixen kirken med dens jordegods og inntekter og lot seg 6.november 1815 meddele auksjonsskjøte. Samme dag solgte han til fem leilendinger på kirkejorden 5/6 av kirken - 1/6 til hver - og beholdt sjøl den siste sjettedel, hvormed bl.a. hans eget bygselbruk i Vie fulgte. Nærmere opplysninger om dette vil en finne i 3. bind, side 71 og 72. Den 6.november 1815 gav Knut Jeremias Eliassen Eikaas obligasjon for et stort beløp, og det er saktens ved dette lån han har kunnet kjøpe kirkeparten. Ved skjøte av 13.juni 1831 solgte Knut sitt bruk i Vie og 1/6 i kirken for 170 spdlr. til Rognald Olsen, men vedble dog å bruke gården. Knut var født 1772. Jeg har ikke notert når han døde, men hans kone, Helga Andersdatter, døde 65 år gammel 1840.

Om brukets seinere skjebne har jeg kun ufullstendige notater. Jeg ser at bruket seinere er delt i to, og at Anders Madsen har eid den ene og Kristian Steffensen den andre del. 304b

(bind5 s21.)

Løpenr. 127.

Folkelisten av 1701 nevner som, oppsitter på Vie en forhenværende soldat, Reinert Olsen, 50 år gammel, med en stesønn eller muligens en fostersønn, Nils Larsen, 8 år gammel. Ennå 1724 finner jeg Reinert i fogdens kassabok som eier av 1 pd. 21 mk. og som bruker av 2

pund, men 1726 oppføres i hans sted Hans Andersen som bruker av 2 pund. I ministerialboken står å lese at Reinert Olsens kone døde 72 år gammel høsten 1725, men hennes navn nevnes ikke. Da hun kalles hans kone, ikke hans enke, må en anta at Reinert har overlevd henne, men når han døde, har jeg ikke funnet noe om. Hva her er fortalt vil man også finne foran, side 257.

At det var på lnr. 127 Reinet hørte heime, kan ikke være tvilsomt, men hvem som var hans formann eller heimelsmann, kan jeg ikke med sikkerhet si. Jeg har vanskelig for å forstå annet enn at Reinerts bruk må ha vært det samme som i sin tid tilhørte Nils Nilsen, og som på skiftet etter denne ble utlagt til hans enke, Sidsel, og til de tre døtre og en datterdatter av ham (Se side 248). Man kan gjette på at Reinert har vært gift med en datter av Nils Nilsen, men vi vet uheldigvis ikke hva Rasmus Nilsens kone het.

Kassabøkene viser at 1726 var Reinert avløst av Hans Andersen som bruker av 2 pund, og ministerialboken opplyser at Mari Reinertsdatter Vie juli 1726 ble trol. med Hans Andersen Halbrend og (bind5 s22.) seinere på året gift med Hans Andersen som nå kalles Vie. Etter dette kan det ikke slå feil at Hans Andersen var Reinerts svigersønn. Skylden på Hans Andersens bruk oppføres i brukerubrikken i kassaboken med 2 pund men fra 1723 med 1 pund 9 15/17 mark, og det er det rette når en tar avtaket 1694 i betraktning. Dette siste skyldbeløp ble ved avtaksforretningen 1754 ytterligere redusert til 12 mark.

Eindomsforholdet er for dette bruks vedkommende broket og innviklet, og fogden har etter kassabøkene å dømme ikke hatt rede på 305 det. I kassabøkene eiendomsrubrikk oppføres Reinert som eier av 1 pd. 21 mk. og avløses av Hans der oppføres som eier av 1 pd 6 mk. til 1737 eller muligens til 1738, men så forsvinner Hans's navn. Nå ser det ut som, om kassaboken for 1739 vil gjøre hr. Peder Henriksen Finde til Hans's ettermann, men dette er neppe riktig. Det sanne forhold med hensyn til dette bruk må ha vært at det tilhørte flere eiere, og det i dobbelt henseende, idet en hadde bygselretten over det hele bruk, og landskylden var delt mellom to eiere. Dette vil fremgå av det følgende.

Hans Andersen oppføres som bruker årene 1726-1731, men under 12.mars 1732 utferdiget Inger Bugge på hr. Samuel Findes vegne bygselbrev til Hans Gundersen Halbrend på bruket "som Hans Andersen sogen Tid har brugt uden fuldkommen Bygsels Erlæggelse og nu efter hans Fader Anders Halbrends Krævelse(?) formedelst Armod ei længere er god for samme at bruge." Av dette fremgår det at samme Finde hadde bygselrådighet over bruket, og vi skal få se at hans (bind5 s23.) datter Marens mann, Otto Finde Astrup, et snes år seinere var eier av den samme bygselrettighet. Hans Andersens kone, Mari Reinertsdatter døde 27.april våren 1732, og skiftet etter henne der holdtes 13. mars, viser at der var to barn, Bernt og Hans, resp. 5 og 2 år gamle, og at boets aktiva var 49 rdlr og beholdningen 21 rdlr. Boet

"eier," heter det, "12 Mk. Smør Odelsgoods i Vie, som Hans Gundersen bruger og bebor, og hvortil Bygselretten tilhører Hr. Samuel Finde." Boets part ble ansatt til 6 rdlr., og utlagt således at enkemannen fikk 6 mk. og hver av sønnene 3 mk. Blant kreditorene var kirkeeiersken, presteenken Hammond, som hadde to års landskyld til gode. At kirken eide en part i bruket, vil også bli omtalt seinere. Hans Andersen bodde på Angen etter å ha fratrukket sitt bygselbruk. Han bodde der fremdeles da der 1749 ble holdt skifte etter hans far Anders Hansen Halbrend, men ikke lenge etter flyttet han til Vieberget som fortalt foran, side 276 fg., hvor saken om den av Gudmund Olsen [306](#). Vie flyttede bu er referert. Det kan etter omstendighetene ikke være tvilsomt at det er med sin kone, Mari Reinertsdatter at Hans Andersen har fått de 12 mark som ble tatt til inntekt i hans og konens bo, men der var mer odelsgoods i bruket enn disse 12 mark. Muligens har Mari hatt søsken som har fått dette. Ved sommertinget 1753 lyste Hans Andersen på sønnens vegne dennes odelsrett til 1 pund i Vie, som Hans Gundersen, der var død et par måneder før sommertinget, hadde bodd på. Her sies det at odelsgodset utgjorde 1 pd. (bind5 s24.) Noen "Lodning" ble ikke satt i verk, og den 29.mars 1757 lot Bernt Hansen seg meddele festeseddel på plassen Berget.

Hans Gundersen, der 1732 hadde fått bygselbrev av Samuel Finde, og som i kassaboken oppføres som bruker av 1 pd 9 15/17 mk., var gift med Dorthe Tostensdatter Kleiven fra Bygstad sogn, en søster av Britha Tostensdatter på lnr. 126. Hans og Dorthe døde begge våren 1753 straks etter hverandre, han 56, hun 53 år gammel, og de ble som det synes begravd samme dag. Skiftet etter den holdtes 21.juni 1753. De hadde to døtre, Ragnild og Anne, resp. 17 og 12 år gamle. Boets beholdning var 48 rdlr. Under skiftet forklartes det at bygselrådigheten over hele jordparten, 1 pd. 9 15/17 mk, tilhørte hr. Otto Astrup på Sunnmøre (Maren Samuelsdatter Findes 3. mann). at jfr. Dorthe Hammond på Førde kirkes vegne eide 9 15/17 mk., og at altså boet eide 1 pd uten bygsel. Boets part ble ansatt til 8 rdlr. og utlagt til den eldste datteren, Ragnild. Kreditorer i boet var Dorthe Hammond for landskyld av kirkeparten, Jon Kvamme for skolelønn og Hans Angen, visselig Hans Andersene Angen eller Berget, Hans Gundersens formann på bruket. Hans Gundersen har saktens kjøpt dennes og barnas part i gården hos Hans Angen, og er derved blitt hans debitor. Hvem Hans Gundersen ellers har kjøpt hos, vet jeg intet om.

(bind5 s25.) Den 30.april 1753 fikk Ole Olsen Kinnden bygselbrev på bruket og august 1754 ble han gift med formannens datter, den før nevnte [307](#) Ragnhild Hansdatter. Rimeligvis har ekteskapet vært avtalt allerede da bygselbrevet ble utstedt. Ole Olsen hadde en bror av samme navn på Vie, lnr. 122 (Se side 283). Ole Olsen på lnr. 127 kalles den ynge og broren på lnr. 122 den unge. Ved avtaksforretningen 1754 ble skylden på lnr. 127 nedsatt til 12 mark, således som fortalt side 260 og 261, hvor man også finner forklaring om

eiendomsforholdet. Vår Ole Olsen døde 31 år gammel desember 1760, og skiftet etter ham holdtes 18.juni 1761 mellom enken Ragnild og deres to barn, Hans og Ole, resp. 4 og ½ år gamle. Under skiftet opplyses at avdøde for 12 rdlr. hadde kjøpt av hr. Otto Finde Astrup bygselretten til hele bruket, så at boet nå eide bruket fullt ut, alene på den part nær som Førdskirken hadde landskylden av. Boets aktiva var 176 rdlr. og bobeholdningen 109 rdlr. Avdødes svigermor, Anne Hansdatter var kreditor i boet for arv med renter, 34 rdlr. 2 mk. Bruket ble utlagt til stervbo-sønnene (Stervbo = dødsbo), Hans og Ole, med en halvpart på hver, og de fikk under 4.mai 1762 av hr. Otto Finde Astrup skjøte på den til deres far solgte bygselrett. I boet etter Ole Olsen fantes en "Kjørevogn", taksert til 1 rdlr. Det var visstnok et sjeldent gårdsinventar på den tid.

Rognild Hansdtr Vie døde på St. Jørgens Hospital i Bergen. Hun ble antakelig innlagt der 1762, for på dette års høstting forklartes det under et tingsvitne at hun ikke formådde å betale for sin innleggelse på hospitalet mer enn første termin, 18 rdlr. Et lignende tingsvitne ble opptatt også på sommertinget 1764, og kanskje er hun først da (bind5 s26.) blitt innlagt. Også hennes eldste sønn, Hans, ble innlagt på hospitalet i Bergen. Jeg finner nemlig at det på sommertinget 1765 under et tingsvitne forklartes at han for sin innlemmelse nok kunne betale 18 rdlr., men heller ikke mer. Ragnhilds yngste sønn ble i sin barndom oppfostret hos mosteren, Anne Hansdatter Vie og døde 1789, henved 30 år gammel, som soldat i Bergens garnison. Man hører intet om at også han led av spedalskhet. [308](#)

Ole Olsen og Ragnild Hansdatters ettermann på lnr. 127, var Sjur Olsen, en bror av Ole Olsen, gift 1763 med Ragnilds søster, Anne Hansdatter. Etter Sjur Olsen holdtes der skifte etter 29.juni 1767 mellom hans enke og deres eneste barn, datteren Oline, 2 år gammel. Boets beholdning var 26 rdlr.

Etter Sjur Olsens død giftet Anne Hansdatter seg med Jens Knudsen. Jens var fra Kuslien. I desember 1759 stod hann offentlig skifte for leiermål, og til høsttinget 1766 var han stevnt av fogden for lignende forseelse med Mari Olsdatter Førde. Da han ble stevnet, var han blitt soldat, men leiermålet var begått før han ble skrevet som soldat. Saken gikk for flere ting, og det siste jeg har sett om den er at den ved høsttinget 1767 tjente han hos Anne Hansdatter, som ikke lenge etter ble hans kone.

Den 27.juni 1774 fikk Jens Knudsen skjøte på bruket. Skjøtet er utstedt av Arne Endresen Slettehaug som verje for den ovenfor nevnte Ole Olsen der 1789 døde som soldat i Bergens garnison, men 1774 var en gutt på 14 år. Det sies i skjøtet at Jens på det 8de år (bind5 s27.) hadde hatt den sykelige gutt til oppfostring i sitt hus, at han kontant hadde betalt guttens farsarv med 30 rdlr., og at han dessuten hadde måttet yte en del til guttens far for en del år siden i hospitalet av døde mor. Oles eldste bror, Hans Olsen, omtales også som "lenge forud"

avdød. Skjøtet lyder på 1 pund smør med overbygsel til 9 15/17 mark, og det var den før avtaket 1754 gjeldende skyld.

I oktober 1782 holdt Jens Knudsen skifte etter sin kone, Anne Hansdatter, som liksom søsteren Ragnild var død på St. Jørgens Hospital. Etter sitt første ekteskap etterlot hun datteren Anne Sjursdatter, nå 18 år gammel, og med sin annen mann hadde hun sønnene Sjur og Morten, resp. 14 og 10 år gamle. Gården ble ansatt til 30 rdlr. Om dens skyld sies det at den hadde vært 1 pund med bygselrådighet over 9 15/17 mark, men at den nå etter avtaket var 8 mark med bygselrådighet 309 over 4 mark mer. Aktiva var 72 rdlr. men gjelden 74 rdler, så det ble et lite underskudd. Oline hadde som farsarv ca 16 rdlr. til gode i boet, men største kreditor var Lars Josefsen Mo med 30 rdlr., og til ham ble gården utlagt. Etter noen års forløp innløste Jens Knudsen gården fra Lars Josefsen og fikk skjøte av ham 16.juli 1789. Jens hadde sommeren 1785 innlatt seg i et nytt ekteskap. Det står i ministerialboken at "Dannemand" Jens Knutsen vigdes til Sidsel Salomonsdatter Vie, Dette at han kalles "Dannemand", kan ikke bety annet enn at presten eller den som førte ministerialboken tross hans feiltrinn i ungdommen hadde særlig aktelse for ham. Hans annen kone, Sidsel, var datter av Salomon Nilsen på Vie, Inr. 123 (Se side 288.) Den 17de juli 1792 gav hun en erklæring om at hun ikke medbragte annet enn sine gangklær i hans bo da hun ektet Jens, og som følge derav burde ikke hennes arvinger ha noe av hennes manns bo om hun skulle (bind5 s28.) dø før ham. Hvis mannen derimot døde før henne, frafalt hun bolott mot å få kår således som mannen hadde lovt henne. Erklæringen er også underskrevet av mannen og dennes sønn, Sjur Jensen. Sidsel døde 76 år gammel 1815, Jens Knudsen 54 år gammel 1818.

Den 11.november 1796 skjøtte Jens Knudsen gården for 50 rdlr. til sin sønn, Sjur Jensen, men forbeholdt seg å bruke gården så lenge han fant for godt. Året etter ble Sjur gift med Ales Jonsdatter Kvamme.

Under 30.juni 1826 skjøtte Sjur Jensen til Jens Sjursen og denne igjen under 26. august 1850 til Sjur Jensen.

xxx 0 xxx

Om konflikten mellom Viemennene og Digernesmennene vil bli fortalt siden, når jeg kommer til Digernes. Og når jeg kommer til Halbrend, skal vi få høre om prosesser i anledning fisket i Jølstra.

Om en i 1833 påbegynt utskiftning av Viebrukerne kunne 310 også være noe å berette, men dem ligger så nær opp til vår tid at den må forutses kjent av den nålevende slekt.

Det er mangt og meget i Viebrukenes historie som jeg ikke kan gjøre rede for. Vi har således for noen bruks vedkommende hørt at bygselrådigheten, eller som den også heter, overbygselen tilhørte én, men landskylden en annen eier. Hvorledes dette forhold er oppstått,

er meg ubekjent. Fremdeles har jeg tidligere omtalt at en (bind5 s29.) liten part av Vie var Munkelivsgods, men jeg har ikke vært så heldig å finne ut hvor denne part er blitt av eller hvilket bruk den er blitt innlemmet i. Etter kassabøkene tilhørte den årene 1717-1727 Folkvard Risbrichs arvinger og i årene 1729-1747 madame Risbrich, men seinere har jeg ikke sett noe til den.

(side bind5 s30. er blank)

(Ferdigskrevet 25.mars 1950. O. Tjønneland)

XXXXXXXXXX 0000 XXXXXXXXXXXX

XXXXXXXXXX 0000 XXXXXXXXXXXX

Registeroversikt, alle bind

Ordrett frå boka etter O.Tjønneland
 Sideliste og tekst i kursiv, er frå O. Tjønneland
 Sidetal med (parantes) er frå boka etter F.M.B.Steen.

Første bind:		<u>O.Tj.</u>	<u>(Steen)</u>	<u>Side</u>
Forord til første bok	side	<u>1</u>	(1-2)	6
De eldste ministerialbøker i Førde	-	<u>1-5</u>	(3-8)	6
Magister Hammonds ministerialbok	1720-1727	-	5-7 (9-11)	9
Myhlenphorts ministerialbok 1728-1747	-	-	7-12 (11-20)	11
Nils Lunds ministerialbok 1748-1764	-	-	12-14 (20-23)	16
Sykdomsåret 1741	-	-	15 (25-26)	18
Hva Bergens Kalvskinn beretter om Førde	-	-	16-19 (27-34)	18
De eldste aktstykker vedk. Førde og Førde-folk	-	-	20-23 (35-38)	23
Et skatteregnskap fra 1520-1521	-	-	23-24 (39-41)	24
Et gammelt skinnbrev fra 1542 om Ramstad og Kvamme	-	-	24-26 (43-47)	26
Et skatteregnskap fra 1563	-	-	27-30 (49-53)	27
Lensregnskap for Bergenhus len for 1567	-	-	30-33 (55-58)	30
Peder Thotts jordebok av 1591	-	-	33-36 (59-62)	33
I en jordebok for året 1/5. 1598-1/5. 1599	-	-	36-37 (62)	36
Et skatteregnskap fra 1603	-	-	37-42 (63-66)	37
Fogd Nils Buschs jordebok av 1626	-	-	42-49 (67-75)	41
Et skatteregnskap fra 1646	-	-	49-57 (77-89)	48
Et skatteregnskap fra 1662	-	-	58-62 (91-95)	57
Et skatteregnskap fra 1672	-	-	63-71 (97-105)	61
Eiere av gårder i Førde sogn i gammel tid	-	-	71-76 (107-112)	69
Folkemengden i Førde sogn ned gjennom tidene	-	-	76-79 (113-116)	72
Kveghold i Førde 1657	-	-	79-88 (121-131)	74
Førde 1664 (Findes folkeliste)	-	-	88-94 (133-144)	80
Folkelisten av 1701	-	-	95-105 (145-162)	85
Manntallet av 1666 med merknader,	av O. Tjønneland	-	107-125	93
Registeroversikt, alle bind.....				112

XX

Andre bind:		<u>O.Tj.</u>	<u>(Steen)</u>	<u>Side</u>
1. Mads Nilsen Erdal og sokneprest Nils Lund,	side	<u>1-12</u>	(3-19)	6
2. Markvard Rognaldsen Sunde og Rasmus Refsdal	-	-	13-24 (21-39)	14
3. Sjøen eller Sjøahola	-	-	25-91 (41-127)	21
4. Hr. Peder Hanning og Falch Gjeddning	-	-	92-101 (129-142)	68
5. Svenske krigsfanger i Sunnfjord	-	-	101-103 (143-145)	74
6. Da enkefru Svane på Skei ble begravd	-	-	103-105 (147-150)	75
7. En rydningsmann i Angedalen	-	-	106-113 (151-161)	77
8. Sunnfordinger under Kalmarkrigen	-	-	114-116 (163-166)	82
Registeroversikt, alle bind.....				85

Tallene i parentes syner sidetallene i originalen.
 Ferdigskrevet 27/8.49. O.Tj.

XX

Tredje bind:		<u>O.Tj.</u>	<u>(Steen)</u>	<u>Side</u>
G. nr.	side	<u>1-11</u>	(1-14)	6
15. Klopstad		-	12-24 (15-30)	13
16. Rotenes		-	25-39 (33-54)	21
17. Erdal		-	40-47 (55-66)	32
18. Erdalsdal (= Indre Erdal)		-	48-52 (67-73)	37
19. Fossen		-	52-68 (75-98)	40
20. Hornnes (Hornes).....		-	69-90 (99-131)	52
Litt om Førde kirke og dens jordegods ...		-	91-126 (133-178)	67
21. Førde (Skei).....		-	127-137 (178-192)	96
Litt om Hundvedbakken (del av Skei) ...		-	138-142 (197-202)	103
22. Førde prestegård		-	143-166 (207-237)	106
23, 24. Hjelle med Ytre Slåttene		-	167-201 (239-290)	123
25. Ramstad		-	202-231 (291-333)	150
26. Furebø		-	232-267 (335-378)	171
27. Tjønneland		-		171
Registeroversikt, alle bind.....				197

XX

Fjerde Bind:		<i>O.Tj</i>	(Steen)	Side
Kvaal og Indre Slåttene	side	<u>1-24</u>	(3-33)	8-27
1 - 7: Begge gårder under ett.				8
8 - 11: Kvål, 1. nr. 87				14
11 - 18: Kvål, 1. nr. 88				17
18 - 20: Åstedsak mellom Kvål og Ekeland				21
20 - 21: Slåttene under ett.				23
21 - 23: Slåttene, 1. nr. 89				23
24 - 25: Slåttene, 1. nr. 90				26
Ekeland	side	<u>26-37</u>	(35-52)	27-35
26 - 32: Ekeland fram til 1732				27
32 - 34: Rotenesfolk til Ekeland. Gården deles.				31
34 - 35: Ekeland, 1. nr. 91				33
35 - 37: Ekeland, 1. nr. 92				34
Angedal, Bruket og Indrebø	side	<u>38-101</u>	(53-136)	35-82
38 - 45: Gårdene under ett.				36
45 - 53: Angedal, 1. nr. 93, 94, 95				42
53 - 62: Indrebø under ett.				49
62 - 65: Indrebø, 1. nr. 96 og 97.				55
65 - 68: Indrebø, 1. nr. 98				57
68 - 69: Indrebø, 1. nr. 99, samt Bruket 100.				60
69 - 71: Indrebø, 1. nr. 99.				60
71 - 75: Bruket, 1. nr. 100				62
75 - 78: Indrebø, 1. nr. 101				64
78 - 101: Rettsaker				66
Botnen	side	<u>102-114</u>	(137-152)	82-90
102 - 110: Botnen under ett				82
110 - 112: Botnen, 1. nr. 102				88
112 - 114: Botnen, 1. nr. 103				89
Grimeland, Haugen, Pladse og Grimelandslien	side	<u>115-203</u>	(153-262)	91-155
115 - 131: Gårdene under ett				92
131 - 174: Rettsaker				104
174 - 177: Haugen, 1. nr. 104				134
177 - 180: Pladse, 1. nr. 105				135
180 - 190: Grimelandshaugen, 1. nr. 106				137
190 - 191: Grimelandslien under ett.				144
191 - 193: Grimelandslien 1. nr. 107 / 108				145
193 - 195: Grimelandslien 1. nr. 109				146
195 - 196: Grimeland, 1. nr. 110 / 111				148
196 - 199: Grimeland, 1. nr. 110				148
199 - 200: Grimeland, 1. nr. 111				151
200 - 203: Grimeland, 1. nr. 112				152
Kvamsaas	side	<u>204-209</u>	(263-270)	156
Flugedal	side	<u>209-214</u>	(271-276)	160
Kvamme	side	<u>215-221</u>	(277-285)	163
Tefre	side	<u>222-236</u>	(287-306)	168-178
222 - 226: Tefre under ett				168
226 - 231: Tefre 1. nr. 116 / 117				171
231 - 232: Tefre 1. nr. 116				175
232: Tefre 1. nr. 117				175
233 - 236: Tefre 1. nr. 118				176
Vie	side	<u>237-310</u>	(307-374)	178-230
			(også frå bind 5,1-29)	
237 - 249: Vie under ett fram til 1701				179
249 - 257: Vie-mennene 1701				188
257 - 265: Reduksjon av matrikkelskylden, - Elvebrott				194
265 - 273: Vie, 1. nr. 119				198
273 - 280: Vie, 1. nr. 120				204
280 - 283: Vie, 1. nr. 121				209
283 - 286: Vie, 1. nr. 122				211
286 - 289: Vie, 1. nr. 123				213
290 - 294: Vie, 1. nr. 124				215
294 - 298: Vie, 1. nr. 125				219
298 - 303: Vie, 1. nr. 126				221
304 - 310: Vie, 1. nr. 127				225
Registeroversikt, alle bind				231

(NB!! I dette og følgende bind er sidetallet i originalen føyd til i margen. O.Tjømeland.)

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Femte bind:

(De første 30 sider av Steens femte bind er i avskriften overført til fjerde bind for å få alt om gården Vie samlet der. O.Tj.)

		<u>O.Tj.</u>	<u>(Steen)</u>	<u>Side</u>
Farsund	side	<u>1-13</u>	(31-48)	6
Solheim	-	<u>14-24</u>	(49-61)	14
Kusli	-	<u>25-47</u>	(62-88)	23
Mo	-	<u>48-70</u>	(89-114)	38
Stevoll	-	<u>71-77</u>	(115-124)	54
Aasen	-	<u>78-114</u>	(125-165)	59
Kinn	-	<u>115-129</u>	(167-184)	85
Bjørkeflot	-	<u>130-134</u>	(185-190)	96
Lien	-	<u>135-143</u>	(191-200)	99
Kinnaneset, plasser under Kinn og Lien	-	<u>143-145</u>	(200-203)	105
Refsdal	-	<u>146-158</u>	(204-220)	107
Ullebust	-	<u>159-186</u>	(221-256)	116
Masdal	-	<u>187-201</u>	(257-274)	136
Etrelien	-	<u>202-224</u>	(275-301)	146
Digernes	-	<u>225-243</u>	(303-327)	162
Via-menneses støling i Digernesmarka	-	<u>243-250</u>	(327-337)	175
Sunde	-	<u>251-280</u>	(339-378)	181
Registeroversikt, alle bind.....				202

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Sjette bind:

		<u>O.Tj.</u>	<u>(Steen)</u>	<u>Side</u>
Hagen	side	<u>1-15</u>	(1-22)	6
Bruland	-	<u>16-87</u>	(23-116)	16-64
Bruland, Indre, l.nr. 164.....	-	<u>36-57</u>	(51-77)	29
Bruland, Indre, l.nr. 167, Futegarden.....	-	<u>57-69</u>	(77-91)	43
Bruland, Indre, l.nr. 160, 161, 162, Gil	-	<u>69-81</u>	(91-107)	51
Bruland, Ytre, l.nr. 163,	-	<u>81-87</u>	(107-116)	59
Hafstad.....	-	<u>88-169</u>	(117-218)	64
Hafstadøyane	-	<u>169-175</u>	(218-226)	120
Skuteløken.....	-	<u>176-180</u>	(229)	124
Halbrend,.....	-	<u>181-274</u>	(237-358)	127-190
Halbrend, Grimeliverket kjøper Indre Halbrend	-	<u>231--</u>	(303-334)	161
Halbrend, L.nr.172.....	-	<u>258-259</u>	(336-337)	178
Halbrend, L.nr.173.....	-	<u>259-262</u>	(338-341)	179
Halbrend, Planer om kalsium-karbid fabrikk.....	-	<u>262-263</u>	(341-342)	181
Halbrend, Husmenn på Halbrend.....	-	<u>263-265</u>	(343-346)	182
Halbrend, Halbrendøyra.....	-	<u>265-267</u>	(346-348)	183
Halbrend, Halbrendskvia.....	-	<u>267-269</u>	(349-350)	185
Halbrend, Halbrendsteigen.....	-	<u>269</u>	(350-351)	186
Halbrend, Ferjestedet på Halbrend	-	<u>269-270</u>	(351-352)	186
Halbrend, Premierløytnant Godtzen.....	-	<u>270-271</u>	(352-353)	187
Halbrend, Paul Sandersen.....	-	<u>271-272</u>	(353-355)	187
Halbrend, Ole Olsen Moskog og Gjø Olsd. Tefre.....	-	<u>272 -</u>	(355)	188
Halbrend, Oppnavnet Svenske.....	-	<u>273-274</u>	(356-358)	188
Gravdal.....	-	<u>275-288</u>	(361-376)	190
Kirketeig... (Frå Steens privatarkiv, Statsarkivet i Bergen).....				200
Ulltang.....(-----"-----"-----"-----"-----)				215
Registeroversikt, alle bind.....				232

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kirketeig og Ulltangs historie rakk ikke Steen å skrive. Men i Statsarkivet i Bergen ligger der 2-3 store pakker inneholdende Steens notater og artikler. Det er mulig jeg seinere kan oppta en fortegnelse over innholdet av disse pakker. Rimeligvis vil en i disse pakker finne atskillig materiale som vedkommer Kirketeig og Ulltang. O.Tj.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Denne historia om Kirketeig og Ulltang var på Statsarkivet i Bergen, ferdigskrive av Steen. Den er no omskrive frå Steens handskrift til elektronisk materiale.

20.02.2012

Ragnar Indrebø

Fredrik Martin Budtz Steen (1836–1907) var sorenskrivar for Sunnfjord i åra 1880-1899. Han

var valt til Stortinget for Bergen i perioden 1880-1882. Då han var på Stortinget, var han mykje på Riksarkivet og gjorde mange «nedtegnelser» om Førde, og Sunnfjord. Han samla eit omfattande lokalthistorisk materiale om Førde i den tida han var busett i bygda. Etter sitt virke som sorenskrivar, flytta han til Bergen att. I 1903 byrja han å skrive det han hadde samla, i bokform. Det vart seks handskrivne bind i alt, om lag 1900 sider. Han var nett ferdig då han døydde, 1907.

Steen var ein tilbakehalden kar. Han skreiv mange artiklar, men signerte dei aldri. Det er difor ei krevjande oppgåve å spore opp artiklar etter han, og han er ikkje nemnd i noko forfattarleksikon. Han vart utnemnd til riddar av St. Olavs Orden i 1897.

Dei handskrivne bøkene er på Statsarkivet i Bergen (Privatarkiv nr. 51). Dei har skanna originalbøkene og gjort dei tilgjengeleg på Internett.

Ola Andreas Tjønneland (1878-1975) vaks opp i Angedalen i Førde. Han var lærar og overlærer ved fleire skular i Bergen. Han jobba mykje med gards- og slektssoge i Førde. Etter at han vart pensjonist, om lag 1947-1950, gjorde han (og E. Haarstad) om dei handskrivne bøkene etter Steen til maskinskrift (utan ”rettetast”). Han skreiv dei same seks bind, men flytta noko av gardshistoria for Vie for å samle alt i same bind. Historia om Kirketeig og Ulltang var ikkje med. Elles skreiv han diverse kommentarar og tillegg til originalbøkene. Dette arbeidet utgjorde omlag 1400 sider. Dei maskinskrivne bøkene vart overleverte til Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane etter å ha vore lagra av Førde Sparebank/Sparebanken Sogn og Fjordane i over 50 år.

Ola Tjønneland fotografert 1921
(Foto: Ukjend. Repro SUM)

Foto: Kristján Logason

Ragnar Indrebø (1954-) vaks også opp i Angedalen. På grunn av sine slekts- og lokalthistoriske interesser, gjorde han i åra 2010-2012 eit prosjekt med å få bøkene til elektronisk utgåve. Alle skulle få tilgang til å lese desse bøkene. Fylkesarkivet skanna alle bøkene i eit ”tekstgjenkjenningsprogram” som er samanhalde med den maskinskrivne teksten. Han retta opp mange avskriftsfeilar, side for side, ord for ord, og laga om att tabellar, og lagra

som datafiler. Fylkesarkivet har lagt denne elektroniske utgåva tilgjengeleg på Internett. No er også alt det Steen skreiv om Kirketeig og Ulltang kome med, - Dette var ein ”skatt” som låg i ”nedtegnelsene” etter Steen på Statsarkivet i Bergen. - 68 handskrivne sider. I tillegg til dette var det i originalutgåva åtte ekstra sider om garden Furebø. Dette prosjektet er også på seks bind, omlag 1100 sider. Gardshistoriene gjeld for Førde sokn, dessverre ikkje for Holsen og Haukedalen.